

MIHÁLYI GILBERT

SZŰZ MÁRIA AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

ANONYMUS ROMA 1954

MIHÁLYI GILBERT
O. PRAEM.

SZŰZ MÁRIA AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

ANONYMUS
ROMA 1954

Nihil obstat ex parte Ordinis

Romae, 14-VI-1954

NOOTS

Abbas Generalis O. Praem.

NIHIL OBSTAT

Z. ALSZEGHY S.J.

Rev. deleg.

Romae, 6-VII-1954.

IMPRIMATUR

E Vicariatu Urbis, 28-VII-1954

ALOYSIUS TRAGLIA

Archiep. Caesarien. Viceregens

Copyright by Anonymus

ELŐSZÓ

Szűz Mária alakja egyre határozottabb vonásokkal s tündöklőbb fénnyel bontakozik ki az Újszövetségben, üdvösségünk Krisztusból fakadó isteni rendjében. Történeti valóságát elsősorban a négy evangélium lapjai őrizték meg, ám kétezer esztendő Mária-áhítata: szentek elragadtatott szemlélődése, hittudósok elmélyedő fejtegetése, hitszónokok lángoló dícsérete s mindennek foglalataként az Egyház Máriáról szóló mai tanítása sem egyéb, mint az evangéliumi Mária-kép sokszor rejtett, első pillanatra elő nem tűnő vonásainak felderítése és méltó bemutatása.

A jelen munkának éppen az a gyakorlati értéke, hogy nem csak ősi történeti emlékeknek Jézus Anyjára vonatkozó adatait dolgozza fel, hanem az Egyház élő tanítását foglalja össze úgy, amint az isteni kinyilatkoztatás forrásaiból, a Szentírásból és szenthagyományból fakad, s egyre bővebben áradó vizével húsz évszázad keresztény lelkiségét táplálja. Mária nem pusztán Jézusnak fizikai értelemben vett anyja, hanem Isten színe előtt a hívő emberiség eszményi megszemélyesítője, akiben Isten irgalma teljessé vált és az isteni Ige testet öltött, aki Jézus leghívőbb követője és megváltásának együttműködő társa volt, végül aki lelkében, testében megdicsőülve a megváltás kegyelmének kiosztója, mindnyájunk mennyei édesanyja,

De eszményképünk is. Bár az isteni kegyelem remekműve, földi életében ő is végigjárta mindnyájunk útját,

akik Krisztusban hiszünk és hozzá tartozunk: a Krisztus-követés keresztútját. Ilyen értelemben sorsunk eszményi módon tükröződik Máriáéban: a mi lelkünk is Mária, Istennek hívő, kereszthordozó, mennyei boldogságra hivatott gyermeke.

A Szeplőtelen Fogantatás dogmája kihirdetésének százados fordulóján, e jubileumi évben azzal az óhajjal adjuk Boldogasszony hívő magyarjainak kezébe ezt a munkát, hogy Mária ismeretében és szeretetében elmélyülve jobban megértsék és átéljék örök szövetségünket Krisztusban az Istennel.

P. Békés Gellért O.S.B.

Róma, 1954, Sarlósboldogasszony.

BEVEZETÉS

Regnum Marianum: örökség és feladat.

Ez a könyv — amely a Szűzanya testi - lelki megdicsőülésének hittétellé való kinyilvánításakor a szentpétertéri ünnepségen fogant meg bennem és Hollandiában a magyar lelkészi munkám mellett fentmaradt szabadidőben (1) érlelődött meg — bár nem a Szűz Máriára vonatkozó újszövetségi Szentírás-részek tudományos szövegmagyarázatának készült, nem is Máriáról szóló hittudományi értekezésnek vagy Mária életrajzának, mégis a Szűzanya hiteles képét akarja megrajzolni az Újszövetség alapján, — amelyet P. Békés Gellért bencés és P. Dalos Patrik oratorianus új fordításából idézünk — hogy ezáltal az őseinktől kapott egyik drága örökségünknek, a Mária-tiszteletnek megőrzésében segítségül legyen.

Akit jobban ismerünk, jobban meg is szeretünk és hozzá hűségesebben ragaszkodunk. Ennek a mélyebb megismerésre alapuló gyermeki szeretetnek és bizalomnak útját egyengeti ez az írás. Hiszen nekünk nemcsak őriznünk kell a Mária-tiszteletet, hanem öntudatosítanunk, elmélyítenünk is kell, hogy életalakító tényezővé és hazátmentő hatóerővé tehessük. Végzetes lenne ugyanis, ha túlságosan bíznánk szövetségeseink és földi eszközök egyedüli nemzet-megváltó erejében és a kegyelem történelemformáló erejéről megfeledkeznénk. A történelmet ugyanis nemcsak fizikai erők hajtják, hanem természetfeletti tényezők is szerepet játszanak annak alakításában. Ezért nem elég őseink Mária-tiszteletét leltároznunk, fitogtatnunk, különösen nem a hagyományos Nagy-

asszony-kultuszban vakmerően nemzeti létünk feltétlen biztosítékát látnunk. A Regnum Marianum nemcsak örökség, hanem feladat is: minden magyar nemzedéknek az ősök nyomdokán az égi Anya hűséges gyermekévé kell szegődnie, a Boldogasszony népévé kell válnia és ezt példás, búzgó katolikus élettel, a keresztény újjászületés minden téren való serény munkálásával kell igazolnia.

A Mária-év célja: a keresztény újjászületés.

A természetfeletti történelemalakító tényezők biztosítása, a kegyelem mindent megújító erejének kiesdeklése és a keresztény újjászületés munkálása ennek a Mária-esztendőnek tulajdonképeni célja XII. Piusz pápa *Fulgens Corona* kezdetű körlevele szerint. Hogy mindezekre mennyire rászorul a világ, meggyőződhetünk, ha csak egy pillantást vetünk korunk nagybeteg arcára. Az emberiség fokozatos romlásának igazi oka a szellemi élet elvilágiasodása. Az élet minden területére kiterjedt súlyos válság és a robbanásra érett feszültség az emberiség Istentől való aposztáziájának szükségszerű következménye. Századok árulása után napjainkban érik be ennek a szekularizálódásnak keserű gyümölcse. Az ember — a nemrég elhunyt Schütz professzorral szólva — Laokoonná lett, akit a saját maga nevelt kultuszának kígyói fontak be. A baj magában az emberben van. A válság is ezért állandósul és mélyül, mert a régi ember csak a tegnap tragédiáját tudja megismételni. A beteg ember politikai-gazdasági-társadalmi-kulturális berendezkedése terhelt lelkének szüleménye, következőleg önmagában hordozza sikertelenségét és csődjét. Mivel tehát az emberiség problémája nem csupán gazdasági, egyedül szociálpolitikai reformokkal nem lehet rajta segíteni. Mivel nem pusztán katonai veszély, atomerővel sem lehet megszüntetni. Mivel nem földrajzi értelemben vett « Kelet » veszedelme, épen ezért « Nyugat » sem tud neki gátat vetni. A gyö-

kérbaj orvoslása csak az elbarbárosodott ember új emberré való formálásával érhető el. Ezt a korfeladatot XII. Piusz pápa már *Summi Pontificatus* kezdetű trónralépő körlevelében meghirdette: « A válság megoldása nem származhatik fegyverektől. Az erők és erények, amelyek a föld arculatát megújítják, a lelkek legmélyéből erednek. » A közösség újjászületését az egyén megújulásának kell megelőznie. Csak a hitében és erkölcsében megnemesedett új ember képes visszafordulni a megtagadott keresztény világrendhez. Innét az önjavítás és önnevelés általános kötelezettsége, ahogy a hollandiai *Bond zonder naam*, névnélküli egyesület jelszava hirdeti: *Javítsd meg a világot, de kezd önmagadon!*

Viszont az ember újjáneveléséhez pusztán földi eszközök elégtelenek. Ezt nap-nap után látjuk és tapasztaljuk. A technika nagyszerű találmányai nem az ember boldogulását szolgálják, hanem vesztéhez vezetnek. Az atomhalál réme annyira megcsodált korunk « vívmánya ». A technikai előhaladás következtében a legtávolabbi földrészek is egymás szomszédjává válnak, mégis versengés bontja meg az emberiség családjának egységét. A verejtékes termeléshajsza nem teremt földi paradicsomot, minden emberi igyekezet ellenére éhinség pusztít a földön. A máról holnapra csereberélt divat-ideologiákkal sem jut előbbre az emberiség ügye ahogy a népek rabszolgasága és milliók világgáüldözése bizonyítja. Nem vallhatjuk természetesen az emberi természet Luther tanította teljes megromlását, mégis a valóság azt mutatja, hogy az Istentől elpártolt ember az eredeti bűn terheltségével nem sokra tud menni önnön erejéből. A münchauseni önmegváltás mesébe való, természetfeletti segítségre szorulunk. Nemzedékünknek tékozló fiúként kell visszatérnie a megtagadott Atyai házba, esendőségét és gyarlóságát a megváltásban rendelkezésre álló kegyelem erejével kell felvérteznie, hogy fel tudja építeni az emberi

együttélésnek azt a keresztény rendjét, amely nem a deportáltak haláltábora lesz többé, hanem az embertestvérek békés közössége.

Máriában kelt fel a világnak tisztafényű hajnala.

Ennek a keresztény újjászületésnek egyik legbiztosabb útja a Mária - tisztelet, mert az Anya szeretete szükségképen vezet Fia követésére. A Mária tisztelete ugyanis a Szűzanya ismeretében való komoly elmélyülést jelenti, vagyis üdvösségünk rendjében elfoglalt központi szerepének, kikerülhetetlen és elhanyagolhatatlan küldetésének felismerését; erényeinek utánzását, azaz hitbeli és erkölcsi megnemesedést; és a kánai menyegzőn adott parancsának: « Tegyétek, amit Jézus mond », hűséges teljesítését. Ez természetesen nem csupán egy napra szóló jófeltétel, nem egy hónapra vagy csak a Mária-év tartamára kiterjedő jószándékú elhatározás. Ez állandó, szüntelen életprogramm. Ebben rejlik a Mária-tiszteletnek egyént formáló, s az egyénen keresztül társadalmat megújító, világmentő ereje. « Ahol a Szűzanyának tisztelete él — vallja XII. Piusz pápa — ott nincs ok reménytelenségre. Bármint igyekezzenek az emberek, hatalmasok és istentelenek a polgárok lelkéből kiirtani a keresztény vallást, és bármennyire is tüzeli őket erre a harcra maga a Sátán, ha Mária közbelép, a pokol hatalmassága nem győzhet ».

Innen már érthető, miért szentel a Szentatya az egyháztörténelemben első ízben egész esztendőt Szűz Mária tiszteletére. Mert az Egyház és a világ nagy veszélyében a menekvés nagy jele, a szebb jövendő igérete a sátántipró Szeplőtelen Asszony. Az emberiség ellensége kezdettől fogva ugyanaz a sátán. Krisztus Urunk sátántipró küzdelmének társául már az ősevangélium Máriát állítja, a gonoszság ellen való harcainknak vezére Krisztussal együtt ma is csak Ő lehet. Az annyi önös érdektől szét-

választott emberek és népek csakis Nála, a közös égi Anyánál jöhetnek rá az emberi nem családi összetartozásának megtagadott vagy elfelejtett tudatára. Az emberi méltóság meggyalázásának e szégyenletes korában Benne, a legtökéletesebb teremtményben mutatkozik meg legbeszédesebben az ember Isten akarta nagysága és hivatása. A szellemet tagadó és az anyagot imádó eldurvultságban Ő, a kegyelem e páratlan remekműve és szépséges csodája kelthet fel eltompult szívekben emberi érzést és tisztultabb vágyat. Az « Untergang des Abendlandes » modern prófétáinak halálharangkongatásában Máriánál, a kegyelem társszerzőjénél és közvetítőjénél találhatunk rá az elöregedő világunkat megujító energiákra. A sötétenlátás levertségében a jó ügyéért mindenre elszántakban Mária, a keresztények Segítsége táplálja az el nem csüggedő és meg nem szégyenülő keresztény reményt, a krisztusi újkor igéretét.

Berne Premontrei Apátság, Hollandia, 1954 Boldogasszony éve.

A szerző

---

(1) Munkámból a következő részletek jelentek meg: Belgiumi Magyar Közlöny 1953 március: *A Kálvária ormán. Mária a keresztények anyja;* u.o. 1953 szeptember: *Szűz Mária szerepe az emberiség megújulásában;* u.o. 1953 december: *A sátántipró Asszony;* Katolikus Magyarok Vasárnapja 1953 augusztus 9., 16. és 30. számaiban folytatólagosan: *A megdicsőült Asszony.* E kötetben mindegyik kibővített átdolgozásban jelenik meg.

I. – SZŰZ MÁRIA AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

A Mária-tan forrása: a kinyilatkoztatás.

Szűz Máriát az Újszövetség adataiból igyekezünk megismerni, de felhasználjuk a kinyilatkoztatás másik forrását, a Szenthagyományt is. A Szentírás értelmezésében nem emberi bölcseségre támaszkodunk, hanem a tanító Egyház vezetésére. Az Úristen ugyanis, ahogyan XIII. Leó pápa is tanítja a *Providentissimus Deus* kezdetű körlevelében, a Szentírást az Egyház gondjaira bízta. Következőleg az Egyház feladata Isten Szavának hűséges őrzése és hiteles, azaz tévedés nélkül való magyarázata. Az Egyház — hangsúlyozza XII. Piusz pápa (1) — ebben a megbizatásában nem pusztán emberi erőre támaszkodik, hanem az Igazság Lelkének segítségére. Ez azért is elengedhetetlen, mivel a Szentírásnak nem minden része könnyen érthető, amire már Szent Péter (2) figyelmeztette a kisázsiai keresztényeket. Több mariológikus helynek, amint látni fogjuk, ma sem teljesen világos az értelme, a szentírásmagyarázók és hittudósok véleménye nem egyöntetű azokra vonatkozólag. Helyes értelmük nem mindig kifejezetten szembetűnő, nem mindig az, amit a kifejezés önmagában mond, vagy amit a szavak közvetlenül jelentenek. Gondoljunk csak Jézusnak a kánai menyegzőn Máriához intézett szavaira: « Asszony, a mi gondunk ez? Még nem jött el az én órám. » A Szentírás igazi értelme a szakemberek állandó tanulmányozása révén bontakozik ki, akiknek az Isten szándékolta értelmet

kutató munkájukban XII. Piusz pápa *Divino afflante Spiritu* kezdetű körlevele szerint, amelyet a *Pápai Bibli-kus Bizottság* utasításai hangsúlyozva megismételnek (3), nézniök kell a párhuzamos helyeket, a Szenthagyományt, a hit-hasonlóság követelményeit, mindenekelőtt pedig a tanító Egyháznak megállapításait. Ennek megfelelően a Mária-tan kifejtésében mi mindenkor azt a véleményt követjük, amely ezeknek a követelményeknek eleget tesz; ahol pedig szükségesnek vagy érdemesnek gondoljuk, tájékoztatás végett megemlítünk egyéb felfogásokat is. A Máriára vonatkozó egyes helyeket pedig külön-külön szemléljük, de mégsem egymástól elkülönítve és szétszakítva, hanem mindenkor, az egész kinyilatkoztatás fényében és összefüggésében. Igy jutunk el az illető szentírási szakasz tanításának helyes ismeretére, ennek segítségével pedig a Mária-tisztelet hittanilag biztos alapvetéséhez.

Az Ószövetséggel külön nem foglalkozunk. Mivel azonban P. Augustin Bea, a római Pápai Biblikus Intézet kiváló tanára tanulmányában rámutat (4), hogy Mária alakja sokkal gazdagabb és magasztosabb az Ószövetség lapjain, mint gondolnók, a Mária-tan kifejtése folyamán Máriának ószövetségi előképeire és a róla szóló jövendölésekre utalni fogunk, azok jelentését számba vesszük, hogy ezek segítségével a Szűzanyának minél tökéletesebb ismeretére juthassunk és fel tudjuk ismerni azt a páratlan hivatását és szerepét, amelyet az Úristen a bukott emberiség megmentésében öröktől fogva szánt neki.

A mariológikus részeket nem a szentiratok egymásutánjában, hanem időrendbe szedve szemléljük. Jelezzük a felhasznált irodalmat is, nemcsak munkánk forrásainak megjelölésére, hanem segítségül azoknak, akik a Mária-tan sokrétű problémái egyikében vagy másikában szeretnének jobban elmélyedni.

Szűz Mária az újszövetségi Szentírásban.

Az Újszövetség 27 könyve közül hatban találunk kifejezett említést vagy utalást a Szűzanyáról (5).

Szent Máté apostol és evangélista a zsidóból lett kereszténynek írta evangéliumát. Ezért azokat az eseményeket emeli ki a Megváltó életéből, amelyekben a próféták jövendöléseinek beteljesedésével rámutathat és igazolhatja, hogy Jézus, Mária Fia, az igért Messiás. Igy elsősorban Jézusnak szűztől való születését, Betlehemben való világrajöttét, a napkeleti bölcsek hódolatát, az egyiptomi menekülést és a Názáretbe való visszatérést örökíti meg.

Szent Márk evangéliumában Szent Péter igehirdetését írja le. Az apostolok igehirdetésének pedig elsődleges célja az volt, hogy ráirányítsák a figyelmet Jézus nyilvános működésére és megváltói tevékenységére, amelynek ők maguk is szem- és fültanui voltak. Ezért nem beszél Szent Márk Jézus gyermekkoráról és anyjáról, hanem Jézus nyilvános működésének megkezdésével, illetve a Messiás útját készítő Keresztelő Szent János fellépésével kezdi evangéliumát. Szűz Máriára kétszer utal: amikor elmondja, hogy Jézust nem becsülték hazájában és hogy az Úr apostoli munkája közben nem akart találkozni rokonaival és édesanyjával.

Szent Lukács, Szent Pál hűséges munkatársa, vérbeli történészként, ahogy maga bevallja Teofilnek evangéliuma előszavában, szorgalmasan és gondosan utánanézett mindannak ,amit leírt. Ő ugyanis nem volt Krisztus tanítványa, nem is látta, nem is hallotta a Mestert. De a Szentlélek sugalmazása nem zárja ki a szentíró egyéni anyaggyüjtő tevékenységét, sőt eszközjellegének természetes velejárója és tartozéka. Igy örökíti meg Jézus gyermekségének történetét és ezzel kapcsolatban Anyját, Máriára vonatkozó eseményeket. Az Apostolok Cselekedeteiben a Szentlélekvárással kapcsolatban szintén

megemlíti Máriát. Kitől tudhatta meg Szent Lukács a leírt eseményeknek részletes és pontos adatait? Kitől tudhatta meg azokat a legbenső érzéseket Mária jegyessége és anyasága idejéből? Mert Szent Lukács nemcsak Mária szavait és tetteit ismeri, de szíve legegyénibb érzéseit, gondolatait és titkait is, amint azt látni fogjuk. Két alkalommal mintha utalna forrására. A pásztorok látogatásával és Jézusnak a templomban való megtalálásával kapcsolatban megemlíti, hogy Mária ezeket az eseményeket megőrizte szívében. Ennek alapján általános a vélemény, hogy Szent Lukács történeteinek elsődleges forrása maga a Szűzanya. Mária így kettős értelemben is kútfő: nemcsak a valóságos emberi testet öltött Istenembert, a történeti Krisztust adta a világnak, hanem az emberi szóban megtestesült isteni Igét is, Krisztust a Könyvben. De Szent Lukács nemcsak történész, hanem Szent Pál szerint (6) orvos, a hagyomány szerint meg festő is. A hagyomány több Mária-képet, többek között a világhíres czenstochovait, Lukácsnak tulajdonít. Lukács szerzősége azonban egyáltalán nem biztos (7). Evangéliumában azonban a legszebb Mária-képet örökítette meg. Nem Mária arcát ismerjük meg belőle, hanem lelkét és szívét.

Szent János apostol evangéliumában két sokatmondó jelenetben, a kánai menyegzős csodával és a keresztfa alatti eseménnyel kapcsolatban beszél Máriáról. A Titkos Jelenések Könyvében pedig a Napbaöltözött Asszony dicséretét zengi.

Mária Krisztus fényében.

Első hallásra önkéntelenül felvetődik a kérdés: miért közölnek az Újszövetség szent Könyvei ilyen keveset Máriáról? A kérdésre sok és különféle feleletet adtak az idők folyamán a hittudósok és a szentírásmagyarázat hivatott mesterei. Nem célunk most ezeket felsorolni.

De ha figyelemmel olvassuk az újszövetségi Szentírás mariológikus részleteit, akkor észrevesszük, hogy Szűz Mária sohasem szerepel magánszemélyként és egyedül, hanem mindig szent Fiával, Jézussal. A katakombákban sem találni önálló Mária-képet. Ahol a Szűzanya szerepel, mindig Krisztussal együtt van ábrázolva. Középeurópának legrégibb Mária-ábrázolása a IV. századból származó őskeresztény sírkamrában található Pécsett. Itt sincs egyedül, hanem karján a kis Jézussal (8). Helyesen állapítja meg a világhírű magyar hittudós, Horváth Sándor: « Mária jelentősége és dicsősége Krisztushoz fűződik. Krisztus nélkül époly szürke nő maradt volna, mint Izrael többi leányai, úgy hogy még nevét se jegyezte volna fel a történelem » (9).

Épen ezért magánéletéről, szüleiről, születési helyéről és idejéről, nevelkedéséről, gyermekkoráról, élete utolsó szakaszáról és annak befejezéséről semmit sem írnak a szent könyvek (10). A Szenthagyományból sincs semmi biztos adatunk. Haynald kalocsai bíboros-érsek több bíboros és püspök csatlakozásával kérte XIII Leó pápát, hogy 1885-re hirdesse meg az egész világon Szűz Mária születése 19 évszázados jubileumának ünnepélyes megemlékezését. A pápa a kérdést kivizsgáló bíborosi bizottság javaslatára nem adta beleegyezését a kérésbe azzal az indoklással, hogy nem lehet történeti hitelességgel a Szűzanya születésének időpontját megállapítani.

Jézus és Mária az Úristen örök terve szerint egymáshoz tartoznak elválaszthatatlanul. A Szentírás lapjain Mária mindig a Megváltó Anyjaként, a második Ádám mellett második Évaként jelenik meg. Krisztus a kegyelemvilág központja, napja, amelynek fénye legpazarabb gazdagságban hullott Máriára, ezért napbaöltözött, Krisztus fényében tündöklő Asszony ő. S ez teljesen elég, állapítja meg villanovai szent Tamás, ez magábanfoglalja Mária minden nagyságát, az üdvtörténetben egyedülálló

szerepét és hivatását. A Szentírás tehát lászólag eléggé szűkszavú, bőjtös, egyszerű adatokat őríz meg számunkra az egész emberi nem legkiválóbb Tagjáról. De ha jobban szemügyre vesszük ezeket az adatokat, ami épen célunk ebben a könyvben, akkor Merkkel, az újszövetségi Szentírás kitűnő szaktekintélyével vallhatjuk, hogy a Szentlélek igenis mesteri vonásokkal rajzolta meg a fenséges feladatra kiválasztott alakját (11). A szentírók a Szentlélek sugalmazása révén a lényegest közölték Róla, úgyhogy az újszövetségi Szentírásból a Szentlélek vezette Egyház nyomán felismerhetjük a mennyekbe felvett, szeplőtelen és mindenkoron Szűz Istenanya páratlan méltóságát és kiváltságát.

---

(1) *Munificentissimus Deus* 1950. november 1. *Acta Apostolicae Sedis* 1950. 756. old. Teljes magyar fordítása a Katolikus Szemle 1951. 2-3 száma 43-49 old.

(2) 2 Péter 3, 16.

(3) XII. Pius pápa Divino afflante Spiritu c. körlevele 1943. szeptember 30. Acta Apostolicae Sedis 1943. 310. old. - Commissio Pontificia de re Biblica Instructio 1950. május 31. A.A.S. 1950. 501. old.

(4) A. BEA S.J.: *Das Marienbild des Alten Bundes* c. tanulmánya P. STRAETER S.J.: *Katholische Marienkunde* kiadványában, Paderborn, 1947. I. kötet. 23-43. old.

(5) P. GAECHTER S.J.: *Maria im Erdenleben*, Tyrolia Innsbruck, 1953. J. J. WEBER: *La Vierge dans le Nouveau Testament.* Étude exégetique et apologétique. Paris-Colmar, édition Alsatia, 1951. - A. M. VITTI S.J.: *Maria negli splendori della Teologia Biblica*, Civiltà Cattolica, 1942. 193-201. old. - P. C. LANDUCCI: *Maria SS. nel Vangelo.* Edizioni Paoline, 1953.

(6) Kolosszeiekhez 4, 14.

(7) Dr. C. HENZE: Lukas der Muttergottesmaler, Leuven, 1948. Bibliotheca Alfonsiana.

(8) Dr. SZŐNYI OTTÓ: *A pécsi őskeresztény sírkamra.* Budapest, 1907.

(9) *Szűz Mária Krisztus fényében.* Budapest, 1948. 15. old.

(10) Arról is hallgat a Szentírás, hogy az Üdvözítő feltámadása után megjelent-e édesanyjának. Lásd bővebben: FEL. TALACHINI: *Un silenzio nel Vangelo.* Palestra del Clero,

1940. 201-202. old. - G. GHERARDI: *Per «un silenzio nel Vangelo»*. Palestra del Clero, 1940. 233-235. old. - G. M. ROSCHINI: *Intorno all'apparizione di Gesù risorto alla sua SS. Madre.* Palestra del Clero, 1940. 235-246. old. - U. HOLZMEISTER S.J.: *Num Christus post resurrectionem benedictae Matri apparuerit.* Verbum Domini, 1942. 97-102. old.

(11) A. MERK S.J.: *Das Marienbild des Neuen Bundes* c. tanulmánya P. Sträter S.J. Katholische Marienkunde kiadványában, Paderborn, 1947. I. kötet 84. old.

II. - AZ ANGYALI ÜDVÖZLET

ISTEN HIRNÖKE MÁRIÁNÁL

Szent Pál az efezusiakhoz írt levelének elején felséges szavakkal magasztalja az Atyát, aki «tudtunkra adta jóságos tetszése szerint akaratának titkát, amellyel elhatározta, hogy az idők teljességével Krisztusban, mint főben összefoglaljon mindent, ami mennyben és földön van». Az Atya irgalmas szeretetének ez az elhatározása a megváltás, végeredményben az ősszülők lázadása folytán felforgatott rend és béke helyreállítása a teremtés művében, a történelem legközpontibb és legegyetemesebb eseménye. A teremtés hajnalán elkezdődött Isten és Sátán harca, amely Goethe szerint (1) a történelem tulajdonképeni témája, s megjelent főszereplője az asszonyivadék, Jézus Krisztus. Az ő sátántipró küldetésének társául az Ószövetség első lapján ott szerepel az Asszony, Mária, aki így a megváltásban lényeges szerepre hivatott. Az Asszonynak és Ivadékának várása végighúzódik az Ószövetségen. Utánuk vágyódtak a pátriárkák, róluk jövendöltek a próféták. A nagy Igéret reménye apáról fiúra szállt, őrízték nemzedékről nemzedékre. Az Úrjövet várásában nem fáradtak bele évezredek, hanem Isten örök terve szerint a nagy esemény előkészítését szolgálták.

Az a történelmi pillanat, amelyre az adventi vágyakozás az isteni könyörület szava óta irányult, végre elérkezett a második isteni személy megtestesülésével.

A szavához mindig hűséges Isten igérete valóra válik, az üdvösség örök isteni terve megvalósul. Hosszú nemzedékek sora után, ahogy Szent Máté evangéliuma első fejezetének nemzetségtáblájában olvasható, belép a történelembe az Asszony Ivadékával. Ennek elbeszélésébe fog Szent Lukács.

> *«Hat hónap mulva elküldte Isten Gábor angyalt Galilea Názáret nevű városába egy szűzhöz. A szűz jegyese volt egy Dávid házából való férfinek, Józsefnek, és Mária volt a neve».*
> (Szent Lukács 1, 26-27.)

Az evangélista rendezetten, az események természetes sorrendjében gondosan közöl minden adatot. Különösen fontos ez itt, ahol az egész kinyilatkoztatás központi témájáról van szó. Bevezetésképen az esemény körülményeit ismerteti. Csak azután tér át a lényegre, az Isten követének látogatására.

A megtestesülés hírüladásának ideje, közvetítője és helye.

Az esemény, amelyről itt szó van, *hat hónap mulva* valósul meg. Az evangélium összefüggő szövegéből világos, hogy Keresztelő Szent János, a Messiás útkészítője születésének hírüladásától számított időt jelenti a kifejezés. Ekkor küld Isten angyalkövetet a földre.

Az angyalt *elküldte* Isten. Máshol a Szentírásban csak «megjelenik», küldetése nincs hangsúlyozva. Itt követségben jár, úgy, amint az emberek között szokásos a követküldés. Itt Isten lép követe útján összeköttetésbe a földdel, az emberiséggel. Ez már önmagában is jelzi az itt következő esemény rendkívüli jelentőségét és horderejét. Mutatja elsősorban annak kiemelkedő nagyságát, akihez követe személyében maga az Úristen leereszkedik. Hiszen az Ószövetségben Istennek még nevét sem volt

szabad kiejteni. De most már megvalósulóban van az Újszövetség, az Istenközelség korszaka, amikor végre — a Messiásnak Izaiás prófétánál szereplő neve szerint — Emanu-el: velünk az Isten! Mostantól fogva szinte emberként lehet majd róla beszélni: Mi Atyánk. Ugyanaz az Isten, aki a teremtés hajnalán lángpallosú angyalt küldött a bukott embernek a Paradicsomból való kiűzésére, most az újjáteremtés munkájának kezdetén ismét angyalt küld a megkegyelmezést, az üdvösséget és szabadulást jelentő örömhírrel.

Isten követe *Gábor angyal.* A Szentírás mindössze három angyal nevét jegyezte fel: Mihályét, Rafaelét és Gáborét. Gábor angyal már ismerős. Hat évszázaddal előbb ő vitte Dániel prófétának azt a titokzatos kinyilatkoztatást, amely hírül adja, hogy hetven évhét múlva eljön a Messiás. Hat hónappal előbb pedig a Megváltó előfutárának, Keresztelő Szent Jánosnak születését adta hírül Zakariásnak (2). Szerepe most a legjelentősebb: immár nem a messze jövőben bekövetkező megváltást hírdeti, hanem a megváltás kezdetének, a megtestesülésnek örömhírét hozza az emberiség Istentől kiválasztott Képviselőjének.

Őt küldi a Mindenható a világtörténelemfordító hírrel, de nem Rómába ,az akkori világ hatalmi központjába, nem is Athénbe, a világ bölcseségének székhelyére, vagy Judeába, Jeruzsálembe, a választott nép közé, hanem a szomszédos, jelentéktelen *Galileába*, ahol a pogányok és zsidók keverve laktak. Ennek is egy ismeretlen, szegényes kis falujába, *Názáretbe*. Az Ószövetség sohsem említi. Ebben az időben meg épen nem lehetett valami jó híre, ahogy ezt Nátánáelnek, a későbbi szent Bertalan apostolnak egy megjegyzéséből kiérezhetjük: « Jöhet valami jó Názáretből? » (3). Most azonban egyszerre a világtörténelem központjává válik, mert itt zajlik le az emberiség életének legnagyobb és legfontosabb eseménye: most

ölt édesanyjában testet a gyermek, aki a sátán hatalmát megtöri a világon.

Az angyali üdvözlet főszereplője.

Isten hírnöke Názáretben egy *szűzet* keres fel, aki *jegyes* volt. A zsidó törvényekből és szokásokból tudjuk, hogy a zsidó házasság két, időben egymástól elválasztott eseményből állt: az eljegyzésből, azaz a házassági szerződésből, és a lakodalomból, azaz a jegyesek egybeköltözéséből. A házassági szerződés azonban már tulajdonképen törvényes házasságnak számított. Ezért már az egybeköltözés előtt kölcsönös hűség kötelezte a feleket és élhettek a házasélet jogaival. Házasságtörés esetén megkövezés járt büntetésül (4). Kérdés, hogy Gábor angyal követségjárása idején Mária és József jegyességéről volt szó, vagy pedig már az összeköltözésükről is? Sok vita folyt e kérdés körül, amely onnét ered, hogy a szentlukácsi görög szöveg mind itt, mind pedig a betlehemi úttal kapcsolatban ugyanazt a kifejezést használja a szűz jelzésére, pedig nyilvánvaló, hogy ott már nem jegyesről, hanem feleségről van szó. Vannak, így pl. Frangipane, Ceuppens, Henze, Lattey (5), akik úgy vélik, hogy az angyali üdvözlet már József házában történt. Viszont Buzy, Perella és Holzmeister szerint (6) az angyali üdvözletkor a názáreti szűz a két esemény között állott: el volt már jegyezve Józseffel, kiállították már a házassági szerződést, de még nem történt meg az egybekelés. A probléma az Újszövetség új magyar fordításában nem tűnik fel, mert a fordítók az illető helyeken az általánosnak mondható felfogáson alapuló jól megkülönböztetett « jegyes » és « feleség » kifejezéseket használják.

Miért nem különbözteti meg az evangélista is a zsidó házasság két jogi részletét ilyen világosan? Azért, mert Szent Lukács a szűzi jelleget akarja hangsúlyozni, ame-

lyet a názáreti leány jegyessége ellenére is megőrzött, vagyis nem élt a zsidó jegyesség nyujtotta lehetőséggel. S amikor majd a betlehemi uttal kapcsolatban a feleségre is az « eljegyzett » szót használja, nem arra ügyel, hogy kifejezése megfeleljen a zsidó házasságjognak, hanem épen ellenkezőleg, szándékosan használja ekkor is ugyanazt a szót, hogy kidomborítsa a testi érintetlenséget és sértetlenséget, amely a gyermeket váró feleségben változatlanul ugyanaz, mint a jegyesi állapotban. A szűz jelző tehát nem véletlenül kerül a jegyes mellé, hanem ugyanannak a Szentléleknek sugalmazására történik ez, aki már Izaiásnak kinyilatkoztatta azt a nagy és csodás Jelet, aki szűz lesz és egyuttal anya.

Mindezek után megtudhatjuk, ki is ez a szűzi jegyes tulajdonképen. Az evangélista közli nevét: *Mária*. Az Ószövetség adatai szerint csak Mózes nővére viselte ezt a nevet. Az Újszövetségben azonban többször szerepel (7). Ami a nevet illeti, tudnunk kell, hogy a Szentírásban ez többet jelent, mint általában a közhasználatban. Gyakran a személynek kifejezője, lényegének ismertetője. S mivel a névből ki lehet hámozni hordozója személyének lényegét, nem csoda, ha Philotól (+ Kr. u. 45 körül) kezdve Szent Jeromoson át (8) annyian próbálták és próbálják e nevet értelmezni, jelentését megfejteni. Bardenhewer (9) hatvannál több jelentését gyüjtötte össze. Ma már bajosan lehet ennek a több mint valószínűleg egyiptomi származású névnek biztos jelentését megállapítani. Vogt (10) négy elfogadható jelentésváltozatot ismer el a tudományos etimologia szempontjából: Felséges, Lázadó, Csodálatos és Isten kedveltje. Ő maga az elsőhöz csatlakozik, mig Zorell és Roschini a negyediket vallják a legvalószínűbbnek (11). De bármit is jelent, nekünk a legkedvesebb. Hiszen annak a neve, akit a Megváltó édesanyjának és a mi anyánknak választott ki az isteni Szeretet.

Mária nevenapja.

Jézus neve mellett egyedül csak Mária nevének szentelünk külön liturgikus ünnepet. Magán vagy helyi jellegű tisztelete már a legrégibb időben is fellelhető. Az egész Egyházban XI. Ince pápa rendelte el 1688 aug. 4-én. Eredetileg már 1683 szeptember 12-én Szobieszki Bécset felszabadító törökverő győzelme után akarta bevezetni, de ez mégis csak később történt meg. A bécsi győzelemmel megindult a török végleges visszaszorítása és végül 1686-ban hazánk felszabadítása a másfélszázados török rabság alól. Több hónapig tombolt a harc Buda körül s XI. Ince, a nagy török-pogányverő pápa, mint mindig, most is a Szűzanya oltalmába ajánlotta a keresztények harcát. Buda felszabadításának győzelmes híre szeptember 8-án, Kisboldogasszony ünnepén jut el Rómába. Ekkor határozta el véglegesen a pápa a Mária-neve ünnepének bevezetését hálából a bécsi és a budai győzelemért, amelyeket a Szűzanya közbenjárásának tulajdonított, miként V. Piusz a lepantói sikert.

Nekünk magyaroknak tehát különösen sokat mond Mária nevének ünnepe. A keresztények Segítsége és a magyarok Patrónája a pogány félhold garázdálkodása közepette nem hagyta el a benne bizakodó és hozzá hűséges népét. Mohács mezején ott maradt a nemzet színe-virága. Országunkat kifosztották, vérünket megcsapolták, édes hazánkat darabokra tépték. Mohács azonban mégsem lett nemzeti létünk temetője. Megfogytunk, de meg nem törtünk. A török egymásután vette be várainkat és 150 esztendeig igáját hordtuk, fegyvere azonban a magyarság lelkén nem fogott, igájának bilincsénél erősebbnek mutatkozott a Patróna anyai védő karja. Boldogasszony népe nem veszett el. Hisszük, hogy semmiféle történelmi megpróbáltatás sem lesz képes a

Regnum Marianumot elpusztítani, ha a Nagyasszony szeretetében egymásra találnak « szűzmáriás magyaroknak kopott unokái » (12).

---

(1) « Das eigentliche ,einzige und tiefste Thema der Geschichte, dem alle übrigen untergeordnet sind, bleibt der Konflikt des Unglaubens und Glaubens ». Israel in der Wüste, Hessens Goethe-Ausgabe III. Band 176. old.

(2) Szent Lukács 1, 11-21.

(3) Szent János 1, 45.

(4) U. HOLZMEISTER S.J.: *De S. Joseph.* Quaestiones Biblicae, Pont. Inst. Bibl. Romae, 1945. 68-72. old. - F. X. KORT-LEITNER O. Praem.: *Archaeologia Biblica*, Oeniponte, 1917. 558-560. old.

(5) D. FRANGIPANE: *Utrum B. V. Maria ab angelo salutata iam in domo Joseph ut coniunx* fuerit, Verbum Domini, 1947. 99-111. old. - P. F. CEUPPENS: *De Mariologia Biblica.* Torino-Roma, 1948. 62.és 123. old. - C. M. HENZE: *De prima narratione Evangelica* (Mt. 1, 18-25), *tanti pro vita B. M. V. momenti*, Marianum, 1950. 285-291. old. - C. LATTEY S.J.: « *Ad virginem desponsatam viro* », Verbum Domini, 1952. 30-33. old.

(6) D. BUZY: *Saint Joseph*, Paris, Ed. de l'Ecole, 1951. - C. PERELLA: *B.ma V. Maria. cum caelestem excepit nuntium. Sancto Joseph sponsalibus solis non vero nuptiis iuncta erat.* Divus Thomas (Placensis) 1932. 378-398 és 519-531. old. - U. HOLZMEISTER S.J., lásd a (4) jegyzetben idézett mű 77-78. old.

(7) Szent Lukács 10, 39; Szent Márk 16, 9; Szent Máté 28,1; Szent János 11, 5 és 20,11.

(8) *Liber interpretationis Hebraicorum nominum*, ML 23, 842.

(9) O. BARDENHEWER: *Der Name Maria*, Geschichte der Deutung desselben, Freiburg im Breisgau, 1895.

(10) E. VOGT S.J.: *De nominis Mariae etymologia*, Verbum Domini, 1948. 163-168. old.

(11) F. ZORELL S.J.: *Maria, soror Mosis, et Maria* mater Dei. Verbum Domini, 1926. 257-263. old. G. ROSCHINI: *Mariologia*, 1942. II, 84. old.

(12) SÍK SÁNDOR: *Az andocsi Máriához.*

AZ ÚR ANGYALA KÖSZÖNTÉ A BOLDOGSÁGOS SZŰZ MÁRIÁT

Szent Lukács evangélista az Angyali Üdvözlet körülményeinek és szereplőinek bevezető ismertetése után rátér magára a központi eseményre.

« Az angyal bement hozzá és így köszöntötte: Üdvözlégy, kegyelemmel teljes! Az Úr veled van. (Áldottabb vagy te minden asszonynál.) »

(Szent Lukács 1, 28.)

Mária kiválasztottsága.

Keresztelő Szent János születésének hírüladása a templomban történt: a zsidó nép nemzeti-vallásos életének központjában. A Messiás, bár testileg saját népéből származik, hivatása mégsem korlátozódik csak egy nemzetre. Születésének hírüladása egy eddig teljesen ismeretlen helyen történik. Mária, a megtestesülő isteni Ige hajléka, akit féltő gonddal készített elő a Mindenható, szentebb volt minden templomnál, ezért az ő egyszerű szobája is méltó volt Isten követének fogadására. Az angyal *bement* hozzá, s ez azt érzékelteti, hogy itt nem álomlátásról, nem képzeletszüleményről van szó, hanem valóságról. Az emberalakot felvett angyal otthonában keresi fel Máriát: Mária fogadja őt és nem kihallgatásra megy hozzá. Tehát a szűzi jegyes, a 14-16 éves názáreti leány felsőbbrendű az angyalnál, Isten legtisztább teremtményénél.

Az Úr angyalának első szava *köszöntés*. Zakariást, Ker. sz. János születésének hírüladásakor nem köszöntötte Gábor angyal. Mikor megjelent neki, azonnal jövetele céljának közlésébe kezdett. Az angyali jelenés már önmagában is nagy kitűntetés és valami fontos dolgot jelent. De hogy angyal egy egyszerű földi teremtményt

üdvözöljön, eleddig hallatlan volt. Itt viszont a legelsők közül való angyal köszönti ezt az alázatos, szegény, eddig teljesen ismeretlen názáreti leányt. Egyedül Mária részesül ebben a kitűntetésben. Ez is mutatja különleges nagyságát.

Az angyal arám nyelven beszélt Máriához, tehát isteni Megbízója üdvözletét is ezen a nyelven tolmácsolta. A magyar *üdvözlégy* a latin ave megfelelője Ez pedig szabad fordítása a görög szövegben levő χαῖρε-nek, ami szószerint annyit jelent: örülj, örvendezz. Az angyal tehát nem a zsidók szokásos: béke veled köszöntésével üdvözölte Máriát, ahogyan Krisztus Urunk köszönti pl. feltámadása után apostolait, és ahogy Palesztinában még ma is szokás. Az írásmagyarázók véleménye szerint a megszokott zsidó köszöntés helyett az örülj, örvendezz üdvözlő szó jobban illett az angyal további szavainak tartalmához. Ezzel elő tudta készíteni Máriát híradása messiási jellegére. Szofoniás (3,14) és Joél (2,21) próféták messiási jövendöléseiket ezzel vezetik be. Így ez a köszöntés felhívás a messiási jövendölések örömhírén való örvendezésre és nagyon is megfelelt a megtestesülés páratlan örömhírét közlő angyal első szavának (1). Néhány hét mulva ez az örvendezés a *Magnificat* ujjongásában tovább folytatódik Mária ajkán. Vannak azonban, akik azt gondolják, hogy szent Lukács nem szószerint hozza a zsidó szokásnak megfelelő angyali üdvözlőszót, hanem csak szabad fordításban.

Bármelyik köszöntési formát is használta az isteni követ, nem a szokásos üdvözlés akar lenni, hanem a továbbiaknak bevezetője és szerves része. Az angyal következő szava: *kegyelemmel teljes* egyszerre igazolja az örvendezés létjogosultságát. Az eredeti görög szöveg szabatos magyar fordítása így hangzik: állandó birtokosa a kegyelem gazdagságának. Az üdvözlés után általában

megszólítás következik. Gábor angyal nem nevezi Máriának a szűzet. Ez a név, amint már említettük, abban az időben eléggé elterjedt volt Izrael leányai között. Az isteni hírnök olyan nevet ad neki, ami egyedül csak őt illeti: kegyelemmel teljes. Mint az üdvösség történetében annyiszor, a név itt is a nevezett személyiségének lényegét jelöli, az angyal Mária mivoltának legbensőbb titkát adja hírül. A Szeplőtelen Fogantatásról szólva ezt részletesebben kifejtjük.

Kitől kapta ez a názáreti leány a kegyelemnek ezt a pazar gazdagságát és miért kapta, kiderül az angyal harmadik szaváből: *Az Úr veled van.* Ez igen használatos kifejezés a Szentírásban. Sőt Holzmeister szerint (2) kifejezetten biblikus szóalak. Általában valami nagy, rendkívüli dologra való kiválasztást és egyuttal a megbizatás teljesítéséhez szükséges isteni segítséget jelenti. Bizonyára ez idéződött fel a Szűz lelkében, amikor angyal ajakáról hozzá szólnak a nagyjelentőségű szavak. Megérthette, hogy valami különleges hivatásra választotta ki Isten s ennek sikeres teljesítéséhez segítségét biztosítja. Az angyal ugyanis nem kívánja, hogy az Úr legyen vele; nem igéri ,hogy majd vele lesz, hanem mint tényt jelenti ki, hogy az Úristen vele van. Igy lesz ez tulajdonképen az előbbi angyali szónak megerősítése és magyarázata: Mária kegyelemmel teljes, mert vele van az Isten. Hogy miért eme nagy kitűntetés, mi az a nagy megbizatás, amelyért ezt a nagy kiváltságot élvezi, majd csak az angyal további közléséből lesz nyilvánvaló. Anyaságra, Istenanyaságra választotta ki őt a Gondviselés. Anyaság, de nem csupán a természetes rendben, mert ebben az esetben nem lenne önmagában nehezebb, mint minden más földi anyaság. Épen ez az angyali szó jelzi már előre, hogy Mária anyasága sokkal több a földi anyaságnál, anyai hivatása a kegyelem világára, a megváltás

természetfeletti rendjére is kiterjed. Mivel a megtestesülés lényegében megváltói célzatú, tehát anyasága is a megváltás körébe tartozik. Ezért kell hozzá ez a nagy isteni segítség, hogy vállalni tudja Mária mindazt, ami ezzel az anyasággal Isten tervei szerint együtt jár.

Ezek után már jól érthető az angyal további közlése: *áldottabb vagy te minden asszonynál.* Bár a legfontosabb görög kódexekben: a vatikániban és a sinaiban, valamint néhány kisebb kéziratban és fordításban hiányzik az angyali üdvözletnek ez a szakasza, — ezért teszi zárójelbe az Újszövetség új magyar fordítása — mégsem lehet csupán betoldásnak minősíteni, mert a legtöbb kódex és kézirat tanusága szerint az angyal szavainak szerves része, amelyet majd a Szentlélektől eltelt Erzsébet később megismétel. A kifejezés felsőfokú, kiemelő értelmet tartalmaz. Aki minden asszonynál áldottabb, az az asszonyok között legáldottabb, legkiválóbb. Önmagában véve tulajdonképen ez is gyakori ószövetségi köszöntés. « Áldottabb vagy te minden asszonynál », mondotta Debbóra Jáhelnek, aki Sziszarától szabadította meg Izraelt (3). Igy üdvözli Oziás az egész választott nép nevében a Holofernesz felett győzedelmeskedő Juditot (4). Ez a köszöntés jár ki tehát azoknak a híres és kiváló zsidó asszonyoknak, akik erényeik vagy a választott nép érdekében végzett dicső és páratlan tetteik révén váltak ki a többiek közül. Mária még ezeknél is áldottabb. Hiszen Mária nemcsak egy nép, hanem az egész emberiség megmentésében működik közre.

Az első Mária-tisztelet.

Gábor angyal szavaiban tehát mély igazságok rejlenek s a Mária-tan alapjait tartalmazzák. De egyben az első Mária-tisztelet is.Valamikor a teremtés hajnalán Isten próbára tette az angyalokat. Ez valószínűleg abban ál-

lott, hogy a Teremtő tudtukra adta a megtestesülés titkát, közölte velük a Megváltónak és Édesanyjának az övékét is felülmúló méltóságát. Az angyalok egy része semmiképen sem tudta elviselni, hogy föléjük, a tiszta szellemek fölé, test-lélekből álló lények kerüljenek, s ezért fellázadtak az Úristen ellen. Bűntetésből Isten eltaszította magától őket. Az angyalok nagy többsége azonban, ahogy ezt a Jelenések könyve 12. fejezetének 7-9 sorai leírják, engedelmesen meghajolt Isten fölséges akarata előtt. Hosszú idő után most az angyali üdvözletkor érkezett el a pillanat, — vélik többen a szentírásmagyarázók közül — hogy az Istenhez hűséges angyalsereg nevében Gábor angyal e minden angyal fölé rendelt Asszony előtt ebben a hódoló köszöntésben nyilvánítsa ki tiszteletüket.

Ha Isten szemében ekkora Mária, ha az angyalok is így hódolnak előtte, akkor mennyivel inkább kell nekünk tisztelnünk őt. Egyuttal pedig ez a tisztelet, amint az angyalok esetében, épenúgy a mi részünkről is, az Istenhez való hűségnek kifejezője. A Mária-tisztelet mindenkor hitünk megvallása, a jó és a rossz, a búzgó és a lanyha katolikusok ismertetőjele, az ősi-igaz hit próbaköve, Krisztus igaz Egyházának a különféle szektáktól való megkülönböztetője, a keresztény egység egyik követelménye és alapja.

---

(1) S. LYONNET S.J.: χαιρε Κεχαριτωμενη, Biblica, 1939. 131-141. old.

(2) U. HOLZMEISTER S.J.: «*Dominus Tecum*», Verbum Domini, 1943. 259. old.

(3) Bírák könyve 5, 24.

(4) Judit könyve 13, 23.

A SZEPLŐTELEN FOGANTATÁS

Kegyelemmel teljes.

A Szeplőtelen Fogantatást 1854-ben hittétellé nyilvánító *Ineffabilis Deus* kezdetű pápai döntvény Gábor angyalnak a Bold. Szűzhöz intézett köszöntését, s főleg Mária « kegyelemmel teljes »-nek való szólítását a világban « eddig még el nem hangzott » páratlan üdvözlésnek mondja. Ez is figyelmeztet a kifejezés rendkívüli jelentőségére. Keressük meg hittani értelmét.

Szent Lukács görög nyelven írta evangéliumát. Ebben az eredeti görög szövegben « *kecharitómené* » található. Ezt a Vulgata latin bibliafordítás « *gratia plena* »-ra fordítja, a régi magyar Szentírás « malaszttal teljes » kifejezést használ, ahogyan még ma is imádkozzuk az Üdvözlégy Máriában, az Újszövetség új magyar fordítása pedig e szláv szó helyett a mai nyelvhasználatnak megfelelőbb « kegyelem » szót választotta. Mit jelent Szent Lukács görög kifejezése? Önmagában jelenthet külső, testi szépséget, kellemet, de belső szépséget, lelki bájosságot is. Újszövetségi használatban Isten ingyenes ajándékát, kegyét, kegyelmét jelzi. Nem kétséges, vallja Lagrange, hogy itt fizikai vagy erkölcsi értelemben kell-e vennünk. Az Úristen követküldése, annak módja és az isteni üzenet eddig elhangzott része azt bizonyítja, hogy itt Máriának erkölcsi szépségéről, az isteni kegyelemről van szó. De mit jelent a görög szó a szövegben található alakjában? Ez a nyelvtani alak (1) a kegyelemmel való elhalmozottságot, a kegyelem bőségének állandó és tökéletes birtoklását fejezi ki. Az angyali követ tehát Isten nevében megdönthetetlen igazságként hirdeti ki, hogy Mária telve van Isten kegyelmével. Maguk az atyák és egyházi írók tanítják, — hangsúlyozza IX. Piusz a már említett döntvényében — hogy amikor a legmagasztosabb istenanyai méltóságot hírülhozó Gábor angyal

Máriát Isten nevében és parancsára kegyelemmel elteltnek nevezi, ez az egyedülálló, ünnepélyes és eddig nem hallott köszöntés azt mutatja, hogy Mária az isteni kegyelem székhelye, a Szentlélek minden ajándékának birtokosa, sőt ezeknek csaknem mérhetetlen kincstára és kimeríthetetlen mélysége, úgyhogy az átkozatnak sohsem volt részese. Az atyák és az egyházi írók a kegyelemmel teljes kifejezést új köszöntésnek, szokatlan beszédnek, egyedül Mária számára lefoglalt és egyedül az ő méltóságának megfelelő üdvözlésnek nyilvánítják, s ebből azt következtetik, hogy annak is valami egészen új, szokatlan, rendkívüli, egyedül csak Máriát megillető dolognak kell lenni, amit ez kifejez.

A kegyelem teljessége azonban nem végtelenséget jelent, amint magában Istenben, Jézus Krisztusban (Szent János 1,14). Viszont nem is csak azt a mértéket, ahogyan Szent Erzsébet (Szent Lukács 1,41), Zakariás (ugyanott 1,76), Szent István vértanú (Apostolok Cselekedetei 6,8), vagy az apostolok (u.o. 2,4) voltak eltelve Szentlélekkel. Mária azt a teljes mértékű kegyelmi telítettséget kapta meg Istentől, amelyet páratlan istenanyai hivatása megkövetelt (2). Szentsége felülmúlta az összes szentekét és angyalokét, ahogyan XII. Piusz pápa tanítja a Jézus Krisztus Titokzatos Testéről szóló körlevelében: «Mária szentséges lelkét jobban eltöltötte Jézus Krisztus isteni Lelke, mint minden más teremtményt együttvéve» (3). A kegyelemben való fejlődése ennek ellenére nincs kizárva. Helyesen mondja Knabenbauer: «Jóllehet Máriát kegyelemmel teljesnek mondjuk, mégsem tagadjuk a kegyelemben való növekedésének lehetőségét». A kapott megszentelő és segítő kegyelmekkel közreműködve haladt az életszentségben. Az Isten-ember az egyedüli, aki kezdettől fogva minden tökéletesség birtokában volt.

Abból, hogy Gábor angyal minden *időbeli korlátozás nélkül* állítja Máriáról ezt a kegyelmi teljességet, az

következik, hogy semmiféle bűn, még az eredeti bűn sem érte a Szűz lelkét. Nemcsak az angyali üdvözléstől kezdve, nemcsak életének egy szakaszában, hanem egész életében ilyen. Bűn nélkül, a kegyelem pazar gazdagságával elhalmozva teremtette őt az Isten. Mivel pedig az üdvözlés után szokásos megszólítás helyett — mintegy nevén — nevezi az isteni követ a teljes kegyelem birtokosának, ezért — a Szentírásban szokásos névadásokhoz híven — ez Mária személyének lényegét fejezi ki. Vagyis a kegyelem Máriához tartozik, ez tőle elválaszthatatlan. Nem lehetett tehát életének egy pillanata sem, amikor ettől meg lett volna fosztva és helyét a bűn bitorolta volna. Mivel pedig az üdvözletet Gábor angyal Isten nevében és megbízásából vitte a Szűzhöz, maga a Mindenható nevezi Máriát kegyelemmel teljesnek, egészen bűntelennek: ő a Szeplőtelen Fogantatás.

A szentlukácsi kifejezés önmagában még nem bizonyítja a szeplőtelen fogantatást. A Szentírásban azonban Isten kinyilatkoztatott Szavának felleléséhez nem elégséges az illető szöveg elemzése, az illető kifejezés nyelvészeti jelentésének ismerete. Ezeken kívül elengedhetetlenül szükséges az összefüggő részek egybevetése, a párhuzamos helyek számbavétele, a katolikus hagyomány ismerete, elsősorban pedig a tanító Egyház tanításához való igazodás. A tanító Egyház az angyali üdvözletnek ebből a részéből az Ineffabilis Deus kezdetű, már idézett döntvényben a hagyományra támaszkodva Máriának időre egyáltalán nem korlátozott kegyelmi telítettségének tényét, mindenféle bűntől való mentességét olvassa ki. Az Egyház útmutatása nyomán továbbhaladva és a Mária-tan többi igazságainak, főleg pedig az istenanyaság, a szeplőtelen fogantatás és a mennybevétel dogmáinak figyelembevételével könnyebben és biztosabban rátalálhatunk Gábor angyal «kegyelemmel teljes» kifeje-

zésében — mint magban a virágra — a szeplőtelen fogantatás burkoltan tartalmazott igazságára.

A szeplőtelen fogantatás tana az ősevangéliumban.

Mivel a párhuzamos helyek kölcsönösen megvilágítják egymást, összevetésük nagyon megkönnyíti az Isten szándéka szerint való helyes értelem megtalálását, ezért követve a Szentatya bibliai tudományokkal foglalkozó, már idézett körlevelének útmutatását, kitérünk röviden az ősevangéliumra, amely Mózes Teremtés könyvében, a 3.fejezet 15-ik sorában található: « Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé, ivadékod és ivadéka közé: Az széttiporja fejedet, te pedig a sarka után leselkedel ». Itt is a már említett szempontok vezetnek bennünket a hely értelme megismerésében. Aki ugyanis csak önmagából a szövegből akarna annak tartalmára rátalálni, elvonatkoztatva a kinyilatkoztatás egészétől, az, miként a protestáns szentírásmagyarázók s velük együtt néhány katolikus is, természetesen az ősevangélium asszonyában nem tud mást látni, mint kizárólag Évát. De aki a hagyomány útján és az egyházi tanítóhivatal megállapításai szerint tájékozódik, — katolikusnak pedig ez a legelemibb kötelessége — tágul nézőköre és az egész kinyilatkoztatás fényében könnyebben és biztosabban meglátja az ősevangélium asszonyában Máriát (4). Különösen szükséges az egész kinyilatkoztatás fénye itt, bűnre csábítása miatt sátánt sújtó istenítélettel kapcsolatban, ahol hasonlatokkal bővelkedő jövendöléssel állunk szemben. Az ősevangéliumnak megfejtése következőleg csakis a jövendölés beteljesedése után lehetséges. Megfejtésének kulcsa tehát a megváltás.

A megváltás szent könyveiből, az újszövetségi kinyilatkoztatásból tudjuk, hogy a kigyó maga a sátán, az ellenségeskedés pedig erkölcsi természetű: a bűnnek és a szentségnek, a rossznak és a jónak küzdelme. A

megígért sátántípró ivadék Jézus Krisztus. Az asszony tehát nem lehet más, mint Szűz Mária, akit « a II. századtól kezdve a szentatyák mint új Évát helyezik az új Ádám mellé, aki bár ennek alá van rendelve, vele mégis szorosan egyesül a pokolbeli ellenséggel vívott küzdelemben, amely, mint az ősevangélium előre hirdeti, a bűn és halál felett aratott legteljesebb győzelemmel végződik », írja XII. Piusz pápa a Szűzanya testi-lelki mennybevételét kihirdető apostoli döntvényében (5). Krisztusnak és Máriának szoros kapcsolatát az emberiség örök ellensége, a sátán elleni győzelmes harcban az ősevangéliumban jelezve látják tehát az atyák és az egyházi írók. Az ősevangéliumnak erre a hagyományra alapuló tanítását mind a *Munificentissimus Deus*, mind pedig az *Ineffabilis Deus* apostoli döntvény hittani érvként használja fel annak bizonyítására, hogy a Szűzanya testi-lelki mennybevételének, illetve szeplőtelen fogantatásának tana kinyilatkoztatott igazság. Drewniak (6) az ősevangéliumnak a hagyományból kölcsönzött mariológikus értelmezésére alapozott érv erejét gyengítette azzal a megállapításával, hogy az atyák közül csak néhányan ismerik el az ősevangélium mariológikus értelmét. Állítását H. Lennerz (7) is támogatta főleg azzal a megokolással, hogy az Ineffabilis Deus bullát előkészítő teológiai bizottság aktái szerint IX. Piusz pápa sem szándékozott azt állítani, hogy az atyák és az egyházi írók egyhangúlag mariológikusan értelmezik az ősevangéliumot. A Gregoriana jeles tanárának ez a megállapítása önmagában helytálló, azonban egyáltalán nem igazolja Drewniakot, aki az atyáknak és az egyházi íróknak az ősevangéliumra vonatkozó tanítását eléggé felületesen kutatta át. Honfitársunk, Gallus Tibor jezsuita atya kitűnő tanulmányában (8) kimutatta, hogy az ősevangéliumnak már a II.században kezdődő mariológikus értelmezése az

atyák többségénél megtalálható. Az egyházatyák után következő korban a trentói zsinatig ez az értelmezés válik általánossá. A zsinatot követő korszakban pedig egyhangúvá válik ez az értelmezés (9). Pl. az 1750-től 1820-ig terjedő időközben 47 hittudós és szentírásmagyarázó közül 40 a hagyományos mariológikus értelmezést vallja. IX. Piusz pápa tehát a szeplőtelen fogantatást hittétellé kimondó bullájában joggal hivatkozik az atyáknál és az egyházi íróknál megnyilatkozó hagyományra (10). Az ősevangéliumban jelzett Éva-Mária ellentétes párhuzamból, Krisztus-Mária benső, Isten akarta kapcsolatából, amely az alvilág hatalma ellen való közös harcra és győzelemre irányul, az következik, hogy amint Évával a romlás: a bűn és a halál jött a világba, úgy Máriával az üdvösség: a bűnön és a halálon aratott győzelem. Amint Krisztus a megváltásban eltiporta a sátán fejét, azaz « elvette a világ bűneit » és kiszedte a halál fullánkját, úgy Mária, a megváltás győzelmes harcában társa, részes a győzelemben is. Máriának a bűnön aratott győzelme pedig csak úgy teljes, ha nemcsak személyes bűntől volt mentes, hanem még az áteredő bűntől is. Ha a Szűzanyát beszennyezte volna az áteredő bűn, akkor az a szöges ellentéte a gonoszlélekkel, amelyet a legrégibb időktől kezdve vall a hagyomány, nem állna fent. Lehetetlen, hogy Mária, aki a Megváltó társa a sátán letiprásában, valaha maga is a sátán letiportja lett volna. Lehetetlen, hogy Mária, aki Krisztussal és Krisztus által az új életet volt hivatva megszerezni, valaha a halál gyermeke lett volna. Lehetetlen, hogy Mária, aki kérlelhetetlen ellenségeskedésben áll a sátánnal, valaha is jóban lett volna vele. Lehetetlen, hogy Máriára, akit az Úristen megtestesülő Fia számára öröktől fogva anyául választott, életének bármilyen rövid pillanatában is az Atya nemtetszéssel tekintett volna. *Az ősevangélium*

tehát tanítja, hogy Mária a bűnön teljes győzelmet arat. Ezt a páratlan kegyelmi tényt jelenti a Szeplőtelen Fogantatás.

A Szeplőtelen Fogantatás hittétel.

A *Szeplőtelen Fogantatás ősrégi hite a kereszténységnek.* Az első nemzedékek nem okoskodtak, nem vitatkoztak róla, számukra magától értetődő volt, hogy az istenanya Mária a legtisztább, legszentebb minden teremtmény között. Az atyáknál ez a hit megtalálható a « legtisztább », « makula nélküli », stb. kifejezésekben. Ugyanez a meggyőződés hatja át a későbbi egyházi írókat is, ahogy Roskoványi gyűjteménye igazolja (11). Szent Ágoston a pelagianusokkal folytatott vitájában Máriát kiveszi az eredeti bűn hatása alól. A keleti egyházban a VII. században már ünnepe van, a IX. században már Nyugaton is ünneplik, főleg Szicilia és Nápoly környékén. Főterjesztői a bencések voltak.

Csak amikor az emberi ész okoskodni kezd, a kegyelemmel teljesség titkában, Mária hasonlíthatatlan szentségében el akar mélyedni, ennek természetét és fokát vizsgálatával érthetőbbé szeretné tenni, akkor kezdődnek a nehézségek. *Keleten* a Szeplőtelen Fogantatás már régen általánosan elfogadott tanítás, miként Jugie (12) kimutatja, *Nyugaton* ellenben nem megy egykönnyen a hagyományos tan hittudományos megfogalmazása. Nem tudták a szeplőtelen fogantatást, amely mint szakkifejezés a XI-XII. század előtt nem is ismeretes, összeegyeztetni az áteredő bűn egyetemességének és a krisztusi megváltás általános szükségességének tanával, amely Szent Pál tanítása alapján (13) a pelagianizmus eretneksége óta különösen előtérbe került. Igy nem csoda, ha a nagy Mária-tisztelő Szent Bernát 1140-ben Lyon kanonokjaihoz intézett levelében tiltakozik a szeplőtelen fogantatás ünnepének bevezetése ellen. De Szent Tamás, hogy

mást ne is említsünk, szintén nehézséget talál az áteredő bűn egyetemességének és a szeplőtelen fogantatásnak összeegyeztetésében.

Valószínűleg a bencés Eadmer ír legelőször védőiratot a szeplőtelen fogantatás tanának védelmére (14). A XIII. század második felében pedig a nagy ferences bölcselő, *Duns Scotus* (+ 1308) a *potuit-decuit-ergo fecit* érvvel az eddigi nehézségek kiküszöbölésére megoldást talált. A mindenható Isten azzal, hogy Krisztus megváltó érdemeit előre beszámítja, *megtehette* az eredeti bűn egyetemességének és a megváltás általános szükségességének csorbája nélkül Mária szeplőtelenül való fogantatását. De nemcsak megtehette, okoskodik tovább Duns Scotus, *illett is, hogy megtegye* Fiáért és Annak anyjáért, akinek páratlan méltóságához legjobban illett a megváltásnak ez a tökéletesebb módja. Isten *tehát meg is tette*, vagyis mentesítette a Szűzanyát az áteredő bűntől. Ekkor kezdődött a hittudósok között az a több évszázadig elhúzódó vita, amelyben az Immaculata védőiként főleg a ferencesek tűntek ki. Elől járt a párizsi egyetem is, ahol a doktoroknak eskűvel kellett magukat elkötelezniök a tan védelmére.

Az Egyház tanító tekintélyével eleinte nem szólt bele a parázs vitába. Hagyta az ősi tan hittudományos megfogalmazásának érlelődését. A vita eldöntése, a végső és döntő szó kimondása úgyis az ő feladata akkor, amikor a Szentlélek vezetésével az időt erre majd elérkezettnek, szükségesnek és alkalmasnak találja. Szent Bernát is — minden egyéni felfogása ellenére — az Egyház szavát vallja követendőnek a szeplőtelen fogantatás tanában: « Ebben a kérdésben, miként minden más egyébben, ráhagyatkozom a római Egyház tekintélyére, s ha vele ellentétben lennék, kész vagyok véleményemet megváltoztatni » (15). A baseli zsinat a szeplőtelen fogantatás tanát dogmává nyilvánította, de a határozat nem vált

érvényessé, mert annak meghozatalakor fennállt már a szakadás a zsinat és az Egyház törvényes feje, IV. Jenő pápa között (16). Amikor a vitában egyesek hevesen kikeltek a Szeplőtelen Fogantatás ellen, *IV. Sixtus pápa* (1471-1484) hallatta az Egyház szavát (17). 1476-ban bevezette a római Egyházba az Immaculata ünnepét és megtiltotta, hogy a vitákban az ellenkező nézetet valló teológusok egymást eretneknek bélyegezzék. *A trentói zsinaton* természetszerűleg előkerült a kérdés az eredeti bűn tárgyalásánál, amely a protestáns újítók eretnek tana miatt elkerülhetetlenné vált. A zsinat, amelynek erre vonatkozó részét Tognetti dolgozta fel (18), nem akarta a szeplőtelen fogantatás tanát hittétellé nyilvánítani. Úgy érezte, hogy eléggé kifejezi ennek ősi tanát, ha az áteredő bűnről szóló dogmában kimondja, hogy abba nincs szándéka beleérteni a Szűzanyát. Ennyi abban az időben elég is volt, mert ezzel, amint IX. Pius mondja Ineffabilis Deus bullájában, az egyetemes Egyház felfogása világosan kifejezésre jutott. A trentói zsinatot követő századokban a pápák megtiltották az ellenkező tannak a tanítását, az Immaculata ügye az egész kereszténység egyetemes ügyévé vált. A szeplőtelen fogantatás tana hittétellé érlelődött.

A dogma kihirdetését a Szentlélek a legszükségesebb pillanatra tartogatta, hogy ezzel is kimutassa: Isten vezeti Egyházát. A mult század közepén, amikor a racionalizmus magasztalása és a tudományra való esküvés a majomember elképzeléséhez vezetett, akkor készítette Darwin *Origin of the Species* művét; amikor az anyagelvűség kitaposott útján a kommunizmus a történelem színpadára lép, Marx *Das Kommunistische Manifest*-je már világgá hangzott, és íródik a *Zur Kritik der politische Oekonomie* és a *Das Kapital*; amikor az istentelenség, vallásellenesség és az egyházgyűlölet voltairi *écrasez l'infâme*-ja visszhangzott; amikor a rousseaui *l'homme*

naît bon tévtan félelmetesen terjedt, akkor tűnt fel az emberiség besötétűlő egén az Isten adta Nagy Jel, a Szeplőtelen Fogantatás, figyelmeztetésül és okításul a bűszke önteltségbe és evilági elbízakodottságba szédült teremtménynek.

A dogmakimondást meggyorsítják az 1848-as római forradalmi események, amikor IX. Piusz pápa Gaetaba menekülve a Szűzanya kezébe teszi le az Egyház és a saját sorsát. 1849. februárjában *Ubi Primum* kezdetű levélben kérdezi meg a püspökök véleményét a szeplőtelen fogantatás kinyilatkoztatott igazságára vonatkozólag. Az egyhangúan kedvező válasz, amint az Ineffabilis Deus döntvény említi, rábírta a Szentatyát, hogy 1854. december 8-án az Egyház számos bíborosa és püspöke jelenlétében a Szent Péter Bazilikában mint kötelező hittételt ünnepélyesen kihírdesse a Szeplőtelen Fogantatás tanát. Szent Péter késői utódának *ex cathedra* nyilatkozata, azaz csalatkozhatatlan tanítása a következő: «A mi Urunk Jézus Krisztus, Szent Péter és Pál apostolok és a mi tekintélyünk alapján nyilvánítjuk, kijelentjük és határozzuk ,hogy az a tanítás, amelynek értelmében a Boldogságos Szűz Mária a mindenható Istennek páratlan kegyelméből és kiváltságából, Jézus Krisztusnak, az emberi nem megváltójának érdemeire való tekintettel, fogantatásának első pillanatában az eredeti bűn minden szennyétől óva maradt, Istentől kinyilatkoztatott igazság, miért is minden hívő kötelessége ezt a tant erősen és állhatatosan vallani».

A pápa ezzel a hittétellel nem új tanítást adott. A dogmakimondással semmit el nem vett a hitletéteményből, vagyis azt nem kisebbítette; semmit hozzá nem adott, vagyis nem növelte. Mint az Anyaszentegyház Istentől rendelt legfőbb tanítója kijelentette: *a Szeplőtelen Fogantatás tana benne van a kinyilatkoztatásban*, azaz a Krisztustól és az Apostoloktól kapott tanításban. Benne

van, de nem kifejezetten, világos megfogalmazásban, hanem más kifejezett igazságba, pl. az istenanyaság, örökös szűzesség, stb. igazságába burkoltan. Ez a burkolt igazság hosszú századok folyamán húzódó vitában bontakozik ki és lesz kifejezetté. A szeplőtelen fogantatás tana érési ideje hosszú időt vett igénybe, amíg a megelőző-megóvó megváltás fogalma tisztázódott s így Mária áteredő bűntől való mentessége a krisztusi megváltással — amely azt először kizárni látszott — összeegyeztethetővé vált. Az Egyház 18 évszázad után a Szentlélek működése folytán ezt az igazságot világosabban felismerte, szabatosan körülírta. Az Egyház ugyanis nem régiségtár, hanem élő szervezet, ezért nem merevülhet meg s nem válhat holt kövé, hanem állandóan fejlődik s mégis mindig ugyanaz marad. A dogmafejlődés — amelyről részletesebben majd az utolsó részben — ilyen értelemben az Egyház élő szervezetének természetszerű sajátsága és velejárója, belső, szerves fejlődése. A Szeplőtelen Fogantatás dogmája Jézus Krisztus Titokzatos Testének ilyen természetes tökéletesedése. Lehetetlen ebben észre nem venni a Szentlélek működését, amellyel Egyházát Krisztus utolsó vacsorai igéretének megfelelően vezeti az igazságok felé. Éppen ezért a dogma igazsága nem az emberi munkán és kutatáson alapszik, hanem az Igazság Lelkének tévedéstől megóvó és igazságra vezérlő hatásában rejlik. A katolikus embernek következőleg kötelessége ennek hívő elfogadása, hiszen Krisztus világosan megmondta az apostoloknak: «aki titeket hallgat, engem hallgat».

A dogma értelme.

A csalatkozhatatlan pápai kijelentésnek, amelyet előbb szószerint közöltünk, ki kell fejtenünk értelmét, mert a Szeplőtelen Fogantatás tana körül még sokszor

műveltebb katolikus körökben is sok tévedés és homályos felfogás fedezhető fel.

Ha a forrás piszkos, akkor a belőle eredő érben is piszkos víz csörgedezik. Nos, az első ember vétkezett. Nem mint magánszemély, hanem mint az emberiség atyja. Ezért az emberiség életforrása beszennyeződött. Minden ember, mert Ádámivadék, örökli ezt a bűnt mint valami családi betegséget. Az ősszülők vétke az emberiség szomorú öröksége. Tehát *minden ember az eredeti épségtől megfosztva* fogantatik és jön a világra. Ezt tanítja az áteredő bűn hittétele. Már pedig Mária is Ádámivadék. Ezért neki is magával kellett volna hoznia származásának minden terhét. Vagyis eredeti bűnben kellett volna fogantatnia és megszületnie. De Isten öröktől fogva kiszemelte őt a második isteni személy, a megtestesülő Ige anyjává. Így tanítja IX. Piusz pápa már sokszor emlegetett apostoli döntvénye. Mária az Atya kiválasztottja. « A Szent Szűz Krisztus után Istennek első gondolata », vallja Elmélkedéseiben Prohászka. Előrerendelésében megóvta Isten Máriát az eredeti bűn szeplőjétől, hogy így a teljesen bűnnélküli, szeplőtelenül fogantatott Szűzben Egyszülött Fiának méltó lakhelyet készítsen-amint a december 8-i ünnep könyörgésében imádkozzuk. A Mindenható *Máriát megőrizte* abban *az eredeti állapotban és tisztaságban*, amelyet az emberiségnek szánt. Vagyis mentve volt attól, ami az eredeti bűn lényegét alkotja: az eredeti ártatlanság Ádám-okozta bűn jellegű hiányától. Szent volt léte legelső pillanatától kezdve, amikor a Teremtő Mária lelkét megteremtette és egyesítette az édesanyja méhében megfogamzó magzattal.

Mária tehát nem úgy tisztult meg, nem úgy szentelődött meg születése előtt, mint Keresztelő Szent János. Krisztus előfutárát ugyanis beszennyezte az áteredő bűn, noha még anyja méhében megtisztult s így szentként

született. Ezért ünnepljük meg Szűz Mária születésén kívül még Keresztelő Szent János születését is. A többi szentek ünnepe haláluk napja. Bizonyos hasonlóság ellenére tehát *Mária és János megszentelődése között igen nagy a különbség.* Isten anyja számára nem volt elegendő, hogy csak a Keresztelő módjára tisztuljon meg. Fölséges hivatásához az illett, hogy életének egy percében se legyen a sátán uralma alatt.

Továbbá a Szeplőtelen Fogantatás nem tévesztendő össze Mária szűzi anyaságával, amely férfi közreműködése nélkül, egyedül a Szentlélek erejével való foganást jelent. Ugyancsak tévednek azok, akik Szűz Mária szüleinek tulajdonítanak valami ilyesféle kiváltságot.

Ez a kiváltság önmagában véve Isten akaratából más teremtménynek is osztályrészéül juthatna. A jelen üdvrendben azonban egyedül csak a Szűzanya nyerte el. *Szűz Mária kiváltsága* tehát *egyedülálló.* Találóan mondja Prohászkánk Elmélkedéseiben: « Eredeti szépség, semmiben sem kópia. Nincs hozzá hasonló ». Mária a természetfeletti életet elveszített emberiség első megkegyelmezettje. A nagy advent nagy reménysugara: Máriában kelt fel a világnak tisztafényű hajnala. A hajnal az éjtszaka sötétjének végét hirdeti, Mária születése a sötétség hatalmának megtörését jelzi. A hajnal a természetes nap hírnöke. Mária születése a természetfeletti Nap, Jézus Krisztus elérkezésének jele. Az Úrjövet kezdete, Isten és ember, ég és föld kibékülésének boldog valósága. A hajnal mindenkire örömet áraszt, Mária születése a bűn zsoldjából és a sátán rabszolgaságából való megszabadulásnak, vagyis egy szebb emberi élet kezdetének örömét kelti. Ezért ujjong a keresztény világ Kisboldogasszony ünnepén: « Mária, a te születésed örömet szerzett az egész világnak! ».

Isten, aki törvényt hoz, kivételt is megállapíthat. Assuerus minden zsidó halálát határozta el, de kivette e

törvény alól Esztert. Isten is egyedül Máriát vette ki az eredeti bűn egyetemessége alól. Így e kiváltság létesítő oka Maga az Úristen. Érdemszerző oka pedig Jézus Krisztus. Az ő érdemeire való tekintettel maradt mentes a Szűzanya a bűn szennyétől. Tehát tulajdonképen Mária is meg van váltva, mint mi. Csak más, kitűntető, egyedülálló módon. Mária megváltása *megóvó* megváltás, a mienk pedig *megszabadító*. Mária tiszta, de úgy, hogy bűn őt sohsem érte. Mi pedig tiszták, mert a keresztség fürdőjében megtisztultunk. A kettő között a különbség nemcsak időbeli, kilenc hónap s pár nap, hanem az örök isteni végzésben Máriának külön fenntartott isteni kegy. Szépen mondja Prohászkánk: «Az ő megváltója nem vette le róla a bűn szennyét, hanem megakadályozta, hogy beszennyeztessék, tehát az ő megváltása páratlan megváltás». Így tehát a Szeplőtelen Fogantatás nincs ellene sem az eredeti bűn egyetemességének, sem pedig a krisztusi megváltás általános szükségességének.

Nagyon szépen foglalja mindezt össze «Máriát dicsérje lelkünk» című egyházi énekünk, amelynek szerzője néhai Szabó Imre szombathelyi megyéspüspök:

«... Kit Fiának nagy kegyelme
kezdet óta őrizett,
akihez a legparányibb
bűnhomály sem férkezett.

Márián magán nem ejte
eredeti bűn sebet,
kit megóva kára ellen
égi védő pajzs fedett.

Tiszta vagy Te, mint a harmat,
mely egekből gyöngyözött,
sérthetetlen liliomként
állsz a bűntövis között...».

A dogma jelentősége.

A Szeplőtelen Fogantatás hittétele nem elvont igazság csupán, amelynek semmi köze és befolyása sem volna az emberéletre. Ebben a látszólag gyakorlati magatartásunkra vonatkozólag nem sokat jelentő dogmában életet irányító gondolatok és világot átható energiák feszülnek. Szemléljünk most néhányat közülük.

Ha Mária egyedülálló kiváltság erejével lett a bűntől megóva, akkor kénytelenek vagyunk elismerni Rousseau minden erőlködése ellenére, hogy az ádámi leszármazás eredetében nem tiszta és nem szent. *Az emberiség* bűnös, *rászorul a megváltóra.* Az emberiség elesett, erkölcsileg elszegényedett, erejében meggyengült. Nem lehet tehát önmagára büszke, tehetségében elbizakodott, fennhéjázó. Gyengeségének és gyarlóságának pótlására és kiegészítésére földöntúli erőforrásra szorul. A kegyelem nélkülözhetetlen az emberhez méltó élethez (19).

Ha a Szűzanya az áteredő bűntől istenanyai méltóságra való kiválasztottsága végett lett megóva, akkor Fia nem egyszerű, szürke földi vándor, mint a többi halandó. Akkor *Fia* nemcsak nagy emberbarát, a próféták közt a legnagyobb, nem utalható a mitológia alakjai közé, ahogyan Strauss és társai próbálták, hanem *valóságos Isten, történeti személyiség.*

Ha Szűz Mária szeplőtelenül való fogantatása Krisztus megváltó érdemeinek elővételezése, akkor ebben *csodálatosan megnyilvánul a megváltó Krisztus hatalma.* « Mária felmagasztalása nem más, mint Krisztus kegyelmének hajnalhasadása, a kicsinyek felemelése, a szegények betöltése jókkal. Radikálisabban nem képviselhetné a katolikus felfogás Krisztusnak egyetlen megváltói szerepét, mint épen azzal, hogy még anyja is általa és benne nyerte kegyelemmel teljességét. A Mária dogmák nem kisebbítik Krisztus egyetlen kegyelmi közvetítését, sőt inkább kiemelik » (20).

Ha Szűz Mária az áteredő bűntől a megváltás érdemeinek előre való beszámítása árán lett megóva, akkor a *Megváltó küldetése* nemcsak a földre szól, nem csupán evilágra korlátozódik, hivatása *elsősorban természetfeletti*, vagyis az embernek a bűntől való megszabadítása, a lelki haláltól és a sátán rabszolgaságából való megmentése. Krisztus kegyelmének hatása nem merül ki pusztán földi — mégha értékes — eredményekben, pl. a kultura és erkölcsi rend terjesztésében, hanem elsősorban istenfiúságot és természetfeletti életet jelent. Krisztus tana élet és igazság, vallás, amely az egész embert átöleli, összekapcsolja a földet és az eget, lényegében a másvilágra irányuló, de lelki hatásával az ember földi boldogságát is munkálja.

Ha az emberi nem Ádám bűne következtében, amelytől Mária meg lett óva, elvesztette a megigazultság eredeti állapotát, akkor minden tettünk: *imádság, böjt, vezeklés*, amely a bűnre való hajlandóság kisebbítésére, megfékezésére és elnyomására irányul, valamint ágaskodó szenvedélyeink lecsillapítására, nem valami középkori találmány, nem minden értéket nélkülöző külsőséges jámborság, hanem igenis jó, *értékes és szükséges eszközök* az eredeti bűn okozta rosszra való hajlandóságaink legyőzésére.

Ha valóban létezik a bűn, már pedig Mária szeplőtelen fogantatása ezt igazolja, ez azt jelenti, hogy *az ember természeténél fogva nem független*. Következőleg szükséges, hogy magasabb törvényeknek engedelmeskedjék. Ezért veszélyes az a tévtan, amely szerint az ember teljesen önmagának úra, megfellebbezhetetlen bírája, gondolatában, szavában és tettében korlátozatlanul szabad, minden megengedett.

A Szeplőtelen Fogantatás dogmájának gyümölcseihez tartozik: *a pápaság diadala*. X. Piusz pápa írja «Ad diem illum» kezdetű körlevelében: «Ki tudná tényleg

elszámlálni az Isten kegyelmének titkos jótetteményeit, amelyekkel az Úr a Szeplőtelen Szűzanya közbenjárására elhalmozta Egyházát ezekben az időkben? Ha valaki jobban szeretné elhallgatni ezeket a kegyelmeket, mit kell gondolnunk az épen annyira alkalmas időben megtartott vatikáni zsinatról? Mit kell gondolnunk a Pápa csalatkozhatatlanságáról, amelyet a zsinat annyi tévtannal szemben megfelelően hittétellé nyilvánított? ». Valóban elmondhatjuk, hogy az 1854 december 8-a készítette elő az 1870 július 18-át. A Szeplőtelen Fogantatás dogmája után szükségképen a pápa csalatkozhatatlanságát kimondó dogmának kellett következnie. A pápaság tekintélye, ereje és hatalma, amelyet a gallikanizmus, jozefinizmus és febronianizmus igyekezett megtépázni és gúzsba kötni, mindennél jobban megnyilvánult a Szeplőtelen Fogantatás tanának hittétellé való nyilvánításában. Ennek a pápai kormányzói-tanítói-megszentelői, mindenek fölött álló hatalomnak visszavonhatatlan elismerése, ünnepélyes megvallása és félreérthetetlen megfogalmazása történik a vatikáni zsinaton a pápai csalatkozhatatlanság hittétellé nyilvánításában. A pápa fegyvertelenül, földi birtokait és hatalmát elvesztve, bezárkózva a Vatikán fogságába a pápaság-ellenes tévtanok fölött legnagyobb győzelmét aratja, a csalatkozhatatlanság dogma erejében kifejezetten is a legnagyobb hatalom és tekintély hordozójává válik, az Egyház központjává, amelyre Krisztus Egyházát építette s amelyen a pokol kapui sem tudnak erőt venni.

A Szentatya a Mária-évet elrendelő Fulgens Corona kezdetű körlevelében külön kiemeli, hogy a *Szeplőtelen Fogantatás dogmájának megerősítése, az Egyház isteni eredete* mellett való tanuskodás és *a természetfeletti világ valóságának* bizonyítéka a Lourdesben végbemenő események (21). Tudjuk, hogy a Szeplőtelen Fogantatás tanának dogmává történt kimondása után négy évvel,

1858-ban február 11-e és július 16-a között 18-szor jelent meg egy isteni fényben sugárzó női alak Bernadette-nek, az egyszerű, jámbor pásztorleánynak, a Pyreneusok tövében folyó Gave patak partján a massabiellei barlangnál. Mikor Bernadette megkérdezte kiléte felől, akkor bemutatkozott: « *Je suis l'Immaculée Conception!* » Én vagyok a Szeplőtelen Fogantatás! A tudatlan falusi leányka örömmel eltelve sietett az eddig szavaiban kételkedő plébánoshoz, hogy a csodálatosan szép jelenés nevét jelentse neki. A kis pásztorleány a « szeplőtelen fogantatás » kifejezést most hallotta először életében. Értelmét sem fogta föl, ezért hogy el ne felejtse, a barlangtól a plébániáig szakadatlanul ismételte magában a kifejezés szavait. Majd jön az isteni pecsét: a Lourdes-i barlangnál, ahol a Szűzanya gyógyerejű forrást is fakasztott, napjainkig meg nem szűnően csodás gyógyulások történnek. A materialista világfelfogás természetes magyarázatot keresett mindenre, a természettudósok csalást és képzelődést gyanítottak, Zola a hit önszuggesztív erejének tulajdonította, mások a gyógyforrás rádióaktiv hatásának. A csodák megdöntése nem sikerült. Igaz, a kegyhelyen működő *Bureau des Constatations Médicales* nem minden gyógyulást ismer el és nyilvánít ki csodának, de az elismert csodák — s ami több: a hitetlenség és erkölcstelenség lelki bajából való gyógyulás megszámlálhatatlan esete — megdönthetetlenül bizonyítják, hogy létezik természetfeletti világ, hogy a Szűzanya közbenjáró hatalma elvitathatatlan és az Egyház isteni eredete és küldetése mellett a természet erői felett győzedelmeskedő és azoknak parancsoló Isten bizonykodik.

A Szeplőtelen Fogantatásban *a keresztény erkölcsi* élet új ideált kapott. Mert a Szeplőtelen Fogantatás *a tisztaság, a keresztény nőiesség* eleven eszményképe. Modern világunkban a tisztaság az utca szemében közönséges portékává aljasult, a nőiesség csak mint « élve-

zeti cikk » jelent értéket. Az ösztönökkel gyáván megalkuvó, erkölcsileg elzüllő századunkban kell a Szeplőtelen tanítása, példaadása, ereje. Kell a Tisztaságos eleven eszménye, akiben nem lehet csalódni, akiből nem lehet kiábrándulni, akinek vonzása mindig győzelmesebb, mint a rossznak és a bűnnek a kisértése. Háborúban, ellenségtől való megszállásban, világgá menekülésben, táboréletben annyiszor megcsúfolt tisztaság erénye és a női méltóság csak nála kaphatja vissza régi értékét. Új és tisztultabb világot csak új és tiszta nemzedék, a Sátántipró nyomában járó sátántipró nemzedék, Kaszap Istvánok, Frassati Pier Giorgiok, Goretti Máriák tudják felépíteni. Olyan új nemzedék, amely életével igazolja, hogy nem igaz a « sláger », amely szerint « nincsen olyan nő és nem is volt, akinek multjában nincsen folt ». Olyan új nemzedék, amely életével igazolja az el nem tékozolt erő értékeit, a « tisztán az oltárig » elv egyént és nemzetet boldogító szerepét. A Szeplőtelen Fogantatás kelti életre az emberben ezeket a nemesebb indulatokat. Olyan szépen mondja P. Bangha: « A Szeplőtelen képére nem lehet teltekinteni anélkül, hogy az embert új, vagy valami fájdalmas és édes sóvárgás ne ragadja meg az erkölcsi gyógyulás, a tisztaság, a nemesebb és szeplőtelenebb élet után. A Mária-kép árnyékában a leány ismét rátalál az ő názáreti értékeire, az asszony az ő betlehemi kincseire, a tűrő és szenvedő anya a Mater dolorosa örök vigaszaira » (22).

A Szeplőtelen Fogantatás dogmájában, amellyel megvalljuk az áteredő bűn valóságát, a krisztusi megváltást, a csalatkozhatatlan Egyházat, a krisztuskövetésnek törvényét és útját, nyilvánvalóvá válik a *Boldogságos Szűz dogmatikai és hitéleti jelentősége*. Érthető tehát, ha a Szeplőtelen Fogantatás dogmává kimondása óta eltelt száz esztendő alatt különösen ráirányult az érdeklődés a Szűzanyára, aki Szent Bernát szerint különben is « nego-

tium omnium saeculorum » (23), s ennek nyomán hitéletünkben való kulcshelyzetének és erkölcsi életünkben való jelentőségének mélyebb feltárása, átélése, tiszteletének terjedése és növekedése indult meg. Gondoljunk csak a különböző nemzeti vagy nemzetközi Mária kongresszusokra, mariológikus folyóiratokra, munkaközösségekre, amelyek közül kiemelkednek: Sociedad Mariológica Española, Societé Française d'Études Mariales, Mariologische Arbeitsgemeinschaft Deutscher Theologen, The Mariological Society of America, Societé Canadienne d'Études mariales.

A Szeplőtelen Fogantatás dogmája áldásos hatásait összefoglalva mondhatjuk, hogy IX. Piusz pápa ennek a külsőleg annyira elvont hitigazságnak ünnepélyes kihirdetésével *a század « szellemére »*, amely a materialista ateizmusban, az észt istenítő racionalizmusban és az evilágra berekedő pozitivista világszemléletben nyilvánul meg elsősorban, *mért halálos csapást.* « Ha hiszik és megvallják az emberek, hogy Szűz Mária fogantatásának első pillanatától kezdve a bűn bármely foltjától is ment volt, ez egyuttal azt jelenti, hogy hiszik és elfogadják az áteredő bűn valóságát, a krisztusi megváltást, az Evangéliumot, az Egyházat, sőt magának a kereszthordozásnak törvényét is. Ebben az esetben azonban a racionalizmus és a naturalizmus teljesen megsemmisült, s a keresztény bölcseségre marad az a dicsőség, hogy őrzője és védője legyen az igazságnak » (24). Valóban « a Szent Szűz — amint XII. Piusz pápa 1945-ben Mexico népéhez intézett szózatában mondotta — az égi Atya gondviselésszerűen kiválasztott eszköze, hogy bemutassa a világnak az ő Egyszülött Fiát, hogy anyja és királynéja legyen az apostoloknak, akiknek a hitet az egész világon el kellett terjeszteniök, hogy mindig legyőzze az eretnekségeket, hogy csodásan közbenjárjon mindenkor és mindenütt, ahol csak szükség van, a hit elplántálására, megerősítésére

és megvédésére ». A Boldogságos Szűznek ez a sokoldalú szerepe különlegesen megnyilvánul a Szeplőtelen Fogantatás tana hittétellé nyilvánítását követő évszázadban: a Szeplőtelen oltalmaz, segít, közbenjár, gyógyít és ihlet.

Mária mentessége a bűntől.

Mária kegyelmi, szentségi teljességéből nemcsak szeplőtelen fogantatása következik hanem szükségképen bűntelensége is. *Mária nem vétkezett és nem is vétkezhetett.* Az elsőt életének adataiból bizonyítjuk, amelyről a Szentírás ad megbízható hírt. Ezek pedig a legnagyobb szentségről, alázatról, az erények hősi fokban való gyakorlásáról beszélnek. Ennek alapján vallja a trentói zsinat hittétele, hogy Mária sohsem vétkezett. De nem is vétkezhetett. Kegyelemmel teljességével még az eredeti bűn sem egyeztethető össze, annál kevésbbé a személyes bűn, amely még nagyobb ellentétet jelent Istennel szemben. Az ősevangélium üres ígéret lenne, ha Máriának is úgy kellett volna szembeszállnia a bűnnel, mint a többi teremtménynek.

Mi a keresztség szentségében élvezzük a megváltás áteredő bűnt eltörlő hatását; a keresztvíz mos fehérré a Bárány vérében. De mégsem menekülünk meg az áteredő bűn minden következményétől. *A megigazulás szentsége nem adja vissza teljesen az eredeti épség állapotát.* (25). A keresztség letörli a bűnt, vele együtt a bűntetésadósságot és visszaszerzi a kegyelmet, az istenfiúság méltóságát, de megmarad a megkereszteltben a bűnre való hajlandóság, az áteredő bűnnek ez a szomorú következménye. Utána is állandóan érezzük a kettősséget: « más törvényt tapasztalok tagjaimban: ez küzd értelmem törvénye ellen... » — ahogyan a népek Apostola is elismeri az emberben rejlő bűnös kívánság erejét, a jóra és a rosszra irányuló kettős törekvés küzdelmét. Ez, mint parázs a hamu alatt állandóan izzik az emberben. Vi-

szont a keresztség szentsége ad kegyelmet ezen erkölcsi tehetetlenségünk legyőzésére, az áteredő bűn bennünk megmaradt átkos következménye ellen való harcra, *ad agonem,* ahogy a trentói zsinat is tanítja. Ezért katonáskodás, állandó küzdelem az ember élete ezen a földön. A belső meghasonlottságunk felett való urrálevésben mutathatjuk ki állásfoglalásunkat. A keresztségben kapott kegyelemmel való együttműködéssel szerezhetünk érdemet. Aki teremtett bennünket akaratunk nélkül, állapítja meg szent Ágoston, nem üdvözít bennünket közreműködésünk nélkül. A földi élet próbaidején és erkölcsi harcában ezért példakép és erőforrás a Szeplőtelen, aki az isteni kegyelemmel mindig a legtökéletesebben közreműködött, aki először szállt győzelmesen szembe a kisértővel és a tisztaság győztes Asszonyaként emeli magasra a hófehér lobogót. Ezért kiáltunk Hozzá a rossz elleni harcban segélykérően: *Da mihi virtutem contra hostes tuos!* Adj erőt és segítséget az ellenség ellen!

A bűntől való tökéletes mentesség alig képzelhető el másképen, mint a bűnre való hajlandóságtól való mentesség alapján. Ezért a hittudósok azt tanítják, hogy Máriában ez a benső meghasonlottság sem volt meg. Benne minden gerjedelem teljesen alá volt rendelve az értelem által vezetett akaratnak. Mentes volt minden rendetlen vágytól és érzelemtől. Teste maradék nélkül alá volt vetve lelkének. Benne a legtökéletesebb összhang uralkodott. Vagyis a szeplőtelenül fogantatott Szűzanya az eredeti ártatlanság állapotát nyerte Istentől, amelyben a Teremtő ősszüleinket részesítette és az egész emberi nemnek kilátásba helyezett. *A Szeplőtelen Szűzanyában jelenik meg* tehát a siralom völgyében *Isten* eredeti, tökéletes, hamisítatlan *embereszméje.*

---

(1) I. M. VOSTÉ O.P.: *De conceptione virginali Jesu Christi.* Angelicum, 1933. 199. old.

(2) SZENT TAMÁS: *Summa Theologica,* III, q. 7, a. 10, ad 1.

(3) XII. Piusz pápa körlevele Jézus Krisztus Misztikus Testéről. 1943, Tipografia Poliglotta Vaticana magyarnyelvű kiadása, 59. old.

(4) A. BEA S.J.: *Maria SS. nel Protoevangelo.* Marianum, 1953. 1-21. old.

(5) XII. Pius pápa Munificentissimus Deus kezdetű apostoli döntvénye. 1950. november 1. Katolikus Szemle, 1951. 2-3 szám 48. old.

(6) FRANZ DREWNIAK: *Die mariologische Deutung von Gen. 3. 15 in der Väterzeit.* Breslau, 1934.

(7) H. LENNERZ S.J.: *Duae quaestiones de bulla «Ineffabilis Deus».* Gregorianum, 1943. 347-356. old. és *Consensus Patrum in interpretatione mariologica Gen. III. 15.* Gregorianum, 1946. 300-318. old.

(8) TIBURTIUS GALLUS S.J.: *Interpretatio Mariologica Protoevangelii (Gen. 3. 15) tempore postpatristico usque ad Concilium Tridentinum,* Romae, Orbis Catholicus, 1949.

(9) TIBURTIUS GALLUS S.J.: *Interpretatio mariologica protoevangelii post-tridentina usque ad definitionem dogmaticam Immaculatae Conceptionis.* Pars Prior. Romae, Edizioni di Storia e Letteratura, 1953.

(10) Az ősevangélium magyarázatát a Szeplőtelen Fogantatás dogmáját követő időszakban V. G. BERTELLI dolgozta fel: *L'interpretazione mariologica del Protoevangelo negli esegeti e teologi dopo la Bolla «Ineffabilis Deus»* (1845-1948) Marianum. 1951. 257-291 és 369-395.

(11) A. ROSKOVÁNYI: *Beata Virgo Maria in suo conceptu Immaculata ex monumentis omnium saeculorum demonstrata.* Nitriae-Budapestini, 1873-1881. I-IX kötet.

(12) M. JUGIE: *L'Immaculée conception dans l'Ecriture sainte et dans la tradition orientale.* Roma, 1952.

(13) Rómaiakhoz 5, 12 és 1. Timóteushoz 2, 6.

(14) EADMER: *La Conception Immaculée de la Vierge Marie.* Introduction et traduction par D. Boniface Del Marmol. Maredsous, 1923. - H. THURSTON-TH. SLATER: *Eadmeri Tractatus de conceptione sanctae Mariae...* adiectis quibusdam documentis coaetaneis. Freiburg, 1904. - P. G. M. ROSCHINI O.S.M. az elsőséget P. Michanak tulajdonítja. Lásd: *Il primo scolastico che propugnò il privilegio dell'Immacolata Concezione.* Marianum, 1942. 130-131. - C. BALIC O.F.M.: *J. D. Scoti theologiae marianae elementa.* Sibenik, 1933. Duns Scotusnak mestere és a Szeplőtelen Fogantatásnak előharcosa Robert Grossatesta. Lásd: C. BALIC O.F.M.: *Roberto Grossatesta Vescovo di Lincoln precursore di Scoto nella dottrina dell'Immacolata.* «L'Osservatore Romano», 1 Gennaio 1954. 4. old.

(15) ML 182, 334.
(16) ÁLDÁSY ANTAL: *Máriaünnepek kérdése a baseli zsinaton.* Katolikus Szemle, 1930. 653-668. old.
(17) CH. SERICOLI O.F.M.: *Immaculata B. M. Virginis Conceptio iuxta Xysti IV. Constitutiones.* Romae, 1945.
(18) M. TOGNETTI O.S.M.: *L'Immacolata al Concilio Tridentino.* Marianum 1953. 304-374 és 555-586.
(19) C. Balic O.F.M., «L'Osservatore Romano» 21-22 Dicembre 1953.
(20) BELON GELLÉRT: *A Szeplőtelen Szűz: Krisztus mutató.* Vigilia, 1953. december, 623. old.
(21) C. HENZE C. SS. R.: *Lourdes.* Quellenmässige Geschichte der Erscheinungen und der Gnadenstätte. Leuven, Bibliotheca Alfonsiana, 1950. A lourdesi jelenéseket FRANZ WERFEL: *Das Lied von Bernadette* című regényes munkájában dolgozta fel. Ennek kitűnő ismertetését adja BLÁZOVICH JÁKÓ O.S.B.: *Szent Bernadette egy regény tükrében.* Magyar Kultura, 1942. 105-108. old.
(22) Örök Élet Igéi, I. kötet 108-110. old.
(23) ML 183, 328.
(24) X. Pius Ad diem illum kezdetű körlevele. Acta Sanctae Sedis XXXVI. 457-458. old.
(25) SCHÜTZ ANTAL: *Miért nem adja meg a keresztség az eredeti épséget?* Theologia, Hittudományi Folyóirat, 1937, 1-21. old.

AZ ÖRÖMHIR

Az Úristen megbízásából Máriánál követségben járó Gábor angyal — amint első szaváből kitűnik — páratlan jelentőségű dolgot ad tudtára a názáreti szűznek. Ezt szem előtt tartva jobban meg tudjuk érteni Szűz Mária magatartását.

> *«E szavak hallatára zavarba jött és gondolkodni kezdett a köszöntés értelmén. Az angyal így folytatta: Ne félj, Mária! Kegyelmet találtál Istennél. Méhedben fogansz és fiat szülsz. Jézusnak fogod hívni. Nagy lesz ő: a Magasságbelinek Fia. Az Úristen neki adja atyjának, Dávidnak trónját. Uralkodni fog Jákob házában mindörökké és királyságának nem lesz vége».*
>
> (Szent Lukács 1, 29-33.)

Mária az angyal szavaira nem válaszolt: zavarában szóhoz sem jutott. Ezt azonban nem az angyal megjelenése okozta. Az angyali dicséret, a váratlan nagyjelentőségű szavak ejtették zavarba, ahogyan az evangélista kifejezetten jelzi is ezt: *e szavak hallatára zavarba jött.*

Mária zavara gyors és mély gondolkodásának következménye. A leányoknak és asszonyoknak általában jól esik a dicséret, sőt nem egyszer egyenesen megkívánják a hízelgő beszédet. Mennyire más az Úristen Kiválasztottja. A dicsérő szavakat nem tudja elfogadni mélységes alázatában. *Gondolkodni kezdett,* ez a viselkedés felelt meg az ő tisztaságos lényének. A világ a szép szavakat hamar elkönyveli, sőt azok hallatára nem egyszer oda lesz az önuralom is, Máriában megmarad az egyensúly. Ő meg akarja érteni mindazt, amit neki mondanak. Utánagondol a *köszöntés értelmének.* Mennyire más Mária magatartása mint Éváé. Az szóba állt a kigyóba rejtőzött ördöggel. Oktalanul kitette magát a kísértés veszélyének. Mária ellenben hallgat és gondolkodik. Alázatában még szólni sem akar. Éva hiúságában kapva kap a kigyó hízelgésén: olyan leszel mint az Isten. Mária viselkedése mutatja, mennyire szükséges, üdvös, hasznos és fontos erény a maga idejében a hallgatás, bölcs megfontoltság és önuralom.

Gábor angyal fölismeri Mária megdöbbenésének és hallgatásának az okát. Nevén szólítja és újra köszönti: *Ne félj, Mária!* Mintegy megismétli előbbi köszöntését: üdvözlégy, béke veled, örvendj! Újra rá akarja hangolni az ószövetségi messiási jövendölések szokásos bevezető szavával arra a nagy örömhírre, amit épen közölni akar vele. Félelemnek itt nincs helye. A dicséret jogosan illet Téged. Ha saját szemedben kicsiny is vagy, a fölséges Isten előtt a legkiválóbb teremtmény.

Kegyelmet találtál Istennél: az isteni követ újra utal kegyelemmel teljes voltára Hogy azonban ezt a kegyelmi

elhalmozottságott miért kapta, az a következőkből tűnik ki, amikor a Messiás, a megtestesülő Ige anyaságára való kiválasztottságát adja tudtára A szentséggel való telítettség nem öncél A messiási istenanyaság az a gyökér, amelyből Szűz Mária minden kiváltsága ered. Zakariásnak azt mondja az angyal: imádságtok meghallgatást nyert, gyermeket kaptok Istentől. Mária esetében nem imameghallgatásról van szó, nem egyéni vágy teljesedéséről, hanem Isten különleges, kivételes kegyéről. Ez az utalás tehát magábafoglalja azt, ami rögtön nyilvánvalóvá válik: ez a gyermek nem természetes fogamzás gyümölcse. Szűzi anyasága sem öncélú tehát: azért szűzanya, mert Istenanya.

Ezzel az isteni követ rá is tér küldetése lényegére, az örömhír közlésére: *méhedben fogansz és fiat szülsz.* Rövid pár szó, de mindent magában foglal. Igazi anyaságról van szó, foganni és szülni az anyaság legbensőjellege. De nem a többi anyasághoz hasonló anyaság lesz Mária osztályrésze. Ezekben az angyalszavakban ugyanis az egyik legnagyobb ószövetségi messiási jövendölés visszhangja csendül meg. Izaiás próféta Ákáz királynak jövendölte meg a Messiás szűzi foganását és születését, amelyre majd más alkalommal kitérünk. Mária ismerte ezeket a jövendöléseket. Mint minden zsidó leány járatos volt a Szentírásban az otthoni olvasmányokból és a zsinagóga szentírásmagyarázataiból. Mária megérthette, hogy Izrael annyi leánya közül reá esett az Úristen választása, ő az előre megjövendölt szűz, a Messiás anyja.

Jézusnak hívod: gyermeke nevét tehát nem a szülei határozzák meg, hanem maga az Isten választotta ki. Ezt már szintén megjövendölte Izaiás próféta, hogy a Messiást Emmanuelnek fogják hívni (7,14). Igaz, külsőleg és hangzásban a kettő egymástól különbözik és eltér. De értelemben és jelentésben, tehát a lényegben megegyeznek.

Jézus megváltót és üdvözítőt jelent. Emmanuel pedig: velünk az Isten, vagyis népével, hogy azt az ellenségtől megszabadítsa, ahogyan maga a próféta utal erre (35,4).

Az angyal szavaiban Szofoniás prófétának az eljövendő boldog messiási korról jövendölő szavai (III. 16-17) is visszhangzanak és egyuttal félreérthetetlenül jelzik, hogy ez a megigért messiási korszak immár elérkezett:

Szofaniás	Gábor angyal
Ne félj Sion, Az Úr, a te Istened, közötted van, erős ő és megszabadít.	Ne félj, Mária, méhedben fogansz és fiat szülsz, Jézusnak fogod hívni (Jézus azaz megváltó és üdvözítő).

Ő a Magasságbelinek Fia: mindjobban érthetőbbé és világosabbá válik, hogy ki is lesz a szűz gyermeke. Magasságbelinek az Úristent hívjuk. Jézus tehát Isten Fia. A második zsoltár fenségesen vallja a Messiásnak az örök Atyától való örök születését: « Fiam vagy te, a mai napon nemzettelek én téged ». Ennek a Messiásnak Mária lesz az édesanyja. Következőleg ezek a szavak Mária Istenanyaságát is jelzik.

Isten neki adja Dávid trónját: az ószövetségben Dávid királyságát, amely a Messiásnak, Dávid király sarjadékának örök lelki uralmában teljesedik be, sokan megjövendölték: a királyi zsoltáros a 88-ik zsoltárban, Nathan (Királyok II. könyve 7.fej), Jeremiás (23,5) és Dániel (2.44). Mária gyermeke Messiás voltát ezek az angyalszavak félreérthetetlenül megmondják.

Uralkodni fog Jákob házában mindörökké: az előbbiek értelme még világosabbá válik. Nemcsak Juda

családjában, vagy Izrael egyik-másik törzse fölött uralkodik majd ez a jövendő Messiás király, hanem mind a 12 törzse felett, az egész választott nép felett, amely az újszövetségben az egész hívő emberiség. A Messiás országa általános, egyetemes uralom, amely nem szűnik meg soha. A Messiás örök király, ahogyan Izaiás is (9,7) megjövendölte. A Messiás lelki világuralmában teljesíti Isten Dávidnak tett igéretét (Királyok II. könyve 7,16) családjának örök uralkodására vonatkozólag.

Királyságának nem lesz vége: a messiási országnak nem lesz időbeli határa, ezt már tudjuk. De térbeli kiterjedésben is korlátlan. Isten uralmáról van itt szó, Krisztus királyságáról, amely Izraelből indul ki és az Egyház minden népet és nemzetet felölelő lelki világuralmában teljesedik be.

Gábor angyal szóválasztékának megegyezése Nátán prófétának Dávid király örök uralmáról szóló jövendölésével (Királyok II. Könyve 7, 11-16) szándékolt: ezzel hirdeti, hogy minden igéret Mária gyermekére, az elérkezett Messiásra vonatkozik és benne teljesül:

Natanael	Gábor angyal
Felemelem utánad ivadékodat,	nagy lesz ő,
Atyja leszek neki s ő fiam lesz nekem,	a Magasságbelinek fia,
házat alkot neked az Úr,	az Úristen neki adja atyjának, Dávidnak trónját,
állandó lesz házad és királyságod mindörökké és szilárd leszen trónod mindenkor.	és királyságának nem lesz vége.

Gábor angyal világosan és félreérthetetlenül közli Máriával az örömhírt, hogy őt szemelte ki Isten az örökké

uralkodó Messiás-király szűz-anyjává. Izaiás próféta pedig századokkal előbb megjövendölte (53 fejzet), hogy a Messiás a bűnös emberiség megváltására jön, s ezt a megváltás kínszenvedésével és halálával eszközli. *Az angyalszavak* ennélfogva *a Boldogságos Szűznek a fájdalmas anyaságban kiteljesedő megváltói szűz-istenanyaságát tartalmazzák.*

Az angyal befejezte közölnivalóját. Elhallgat. Ebben a pillanatban ég és föld várta ennek a 14-16 éves názáreti szűznek a válaszát: döntését a megváltás tervének beteljesülése, az emberiség jobb jövendője felett. Hiszen *a megváltás* valamiképen *függött Mária szabad beleegyezésétől.* Olyan szépen fejti ki ezt Szent Bernát: « Várja az angyal a választ... Mi is várjuk, oh Asszony, a könyörület szavát... Lám, neked lett fölajánlva megváltásunk ára, egyszerre megszabadulunk, ha beleegyezel... Ezt várja az egész világ lábaidhoz borulva. Méltán, hiszen szavadtól függ a szerencsétlenek megvígasztalása, a foglyok megszabadulása, az, elítéltek felmentése... Siess, szűz, válaszoddal. Oh Asszony, Úrnő, mondd ki a szót, amelyet föld és ég egyaránt annyira vár. Amennyire maga a mindenek Ura és királya megkívánta szépségedet, annyira óhajtja beleegyező válaszodat, hiszen ettől tette függővé a világ megváltását » (Homilia I. super Missus, ML 183,83).

MÁRIA SZŰZ-ANYA

« Mária erre megkérdezte az angyalt: hogyan lehetséges ez, hiszen férfit nem ismerek? Az angyal ezt válaszolta: A Szentlélek száll rád és a Magasságbeli ereje borít el. Ezért a születendő szent is Isten Fia lesz. Rokonod, Erzsébet is fiat fogant öregségében s ő, a magtalan, már hatodik hónapjában van. Istennél semmi sem lehetetlen ».

(Szent Lukács 1, 34-37).

Mária első feljegyzett szava.

Midőn Mária meghallja Isten tervét, hogy őt anyának szánja, az angyal szavaira feleletül kérdés fakad fel ajkán: *hogyan lehetséges ez, hiszen férfit nem ismerek?* Ez a Szűzanya első szava az evangéliumban, amely hozzánk eljutott (1). « Férfit nem ismerek » kifejezés eufemizmus, szépszólás, a Szentírás nyelvén és szóhasználatában azt jelenti, hogy valaki nem él házaséletet, nem él a házasság jogaival. Az ige jelenideje: « nem ismerek » nemcsak a jelenre szól, ahogy Haugg értelmezi (2), hanem a jövő időt is magában foglalja. Folytonos jelen, azaz mindenkorra vonatkozik. Amint pl. « köszönöm, nem iszom » nemcsak azt jelenti, hogy a jelenben nem iszom, hanem azt is kifejezi, hogy nem szándékozom ezután sem inni. Vagy « köszönöm, nem dohányzom » nemcsak a mostra áll, hanem a jövőre vonatkozólag is: egyáltalán nem dohányzom és nem is szándékozom dohányozni, ezért nem fogadom el a szíves kínálást most sem.

Mária nem önmagán a híren akad fenn, hogy isteni gyermeket igér neki az isteni követ, hanem hogy egyáltalán gyermekről hall. Ez azonban érthetetlen lenne egy menyaszony részéről, aki nemsokára feleség lesz, és a természet rendje szerint gyermekek fogamzása és világrahozatala lesz a hivatása, ha Mária a házasságban gyermekről gondolkodott volna. Kérdése tehát azt mutatja, hogy szűz volt és *a házasság ellenére is szűz akart maradni.* Mária szavainak ezt az értelmét még Loisy is elismeri (3).

Viszont szűzesség és anyaság a természet rendjében egymást kizárják. A kettő egymással összeegyeztethetetlen. Nem is érti meg ezért, hogyan lenne lehetséges ez az anyaság, amikor ő szűz akar maradni, s talán — mint sokan vélik — még fogadalommal is megpecsételte ezen szándékát és elhatározását. Nem lát utat és módot a kettő összekapcsolására. Ezért kér felvilágosítást.

Mária kérdése hallatára azt hinné az ember, hogy nem ismerte Izaiásnak a Messiás szűzi születéséről szóló, már megemlített híres jövendölését. Teljesen nem lehetett Mária előtt ismeretlen ez a messiási jövendöles, hiszen a názáreti zsinagógában minden szombaton megjelent és hallhatta az Ószövetség magyarázatát. Megérthette tehát. Ám a próféta csak magát a tényt jelzi, és nem a kivitelezés módját és körülményeit. Mária pedig épen ezek után kérdezősködik annál is inkább, hogy tudja, hogyan viselkedjék Józseffel, akivel nemsokára egybekelnek.

Dehát miért köt Mária házasságot, ha szűz akar maradni, kérdezhetnők. Erre a Szentírás nem válaszol. De tudjuk, hogy Izrael leányai számára szégyen volt, ha nem mentek férjhez. Ő is ezt az utat választotta, de olyan férjet keresett, oly élettársat választott, aki az ő magasabb ideáljait megérti, magáévá teszi és védelmezi. Végeredményben pedig Isten örök rendelése hozta ezt így. Ezt a házasságot valóban az égben kötötték. Az Úristen azt akarta, hogy külsőleg minden a természet rendje szerint valónak lássék, hogy így Mária a világ szemében a gyalázattól — amely házasság nélkül nem lett volna lemosható róla — mentesüljön és Szent Józsefben a szent Család földi gondviselőt kapjon. De az sincs kizárva, hogy a Boldogságos Szűz fiútestvér nélküli örökös leány volt, s így férjhez kellett mennie törzse férfitagjához (4).

A szűzesség szeretete.

Mária kérdésében a szűzesség szeretete és mélységes alázata csendül ki. Hallgassuk csak Prohászkát: «A Szent Szűz okos, hogy nem adja oda méltóságért tökéletességét. Gyönyörű példa a fundamentumra. Hogyan lesz, hogy Istenanya legyek, még ha Istenanya is, mikor szűz akarok maradni? Hány szűz nem akarna királynő lenni! Szent Ferenc nem akart pappá szenteltetni a szent alázat szerelméből. Az erényt szeretni szabad minden

méltóságon felül, még az Istenanyaságon felül is. Virgo prudentissima! S honnan ez okos megfontoltság, ha nem a fundamentum mély átérzéséből és habituális áthatásából? Ő is beszédbe ereszkedik, mint Éva; ő is akar tudni; de alázatos akar maradni, fél Isten anyjává lenni. Az meg Isten akart lenni. Ez őrzi azt, amije van. Az nem. « (Soliliquia I.198.old.) De nemcsak a tisztaság szava, nemcsak az okosság, megfontoltság és bölcseség szava, hanem az ember személyi méltóságának szava is ez a kérdés. Isten tudatos közreműködést kíván. Értelmesnek és szabadnak teremtett. Meghív és ránkbízza a döntést. Az érdem szabadakaratú cselekvés díja.

Termékeny szűzesség.

Harmadszor kezd beszélni az angyal és megoldja Mária nehézségét. Megmagyarázza neki a foganás módját: *a Szentlélek száll rád és a Magasságbeli ereje borít el.* Ezek a szavak a teremtő Isten különleges működését, a Szentlélek különleges beavatkozását adják tudtára. A « száll rád » és az « ereje borít el » kifejezések utalnak a frigyszekrényre rászálló és az azt elborító felhőre, amely Isten különleges jelenlétének szimboluma. Most Mária lesz részese ennek a titokzatos isteni jelenlétnek. A Szűzanya már telve volt a kegyelemmel, szeplőtelen lelke a Szentlélek lakóhelye, itt tehát a Szentlélek újabb székfoglalását közli vele Gábor angyal. A Szentlélek isteni teremtő tevékenységével Mária szűzi méhében életet ad a magzatnak. A gyermek azonban mégsem lesz a Szentlélek fia, mert mint ember nem az ő természetéből való. A Szentlélek működése nem nemző, hanem teremtői tevékenység. Nos, az angyal szavai szerint *Mária anya lesz, de férfi közreműködése nélkül. Érintetlen szűz marad, s mégis igazi anya.* A test kívánsága nem győz benne, pedig az a házasságban megengedett elsődleges céljának, a gyermeknemzésnek érdekében. A Szeplőtelen

teste sértetlen marad anyaságában is. Ha jól átgondoljuk ennek a szűzi-anyaságnak értelmét, akkor ebben fel kell lelnünk a Szűzanya teste romlatlanságának, azaz testi megdicsőülésének kinyilatkoztatását is. Az angyal tehát nem akarja Máriát a házasságtól eltéríteni. Sőt ez éppen megfelel Isten terveinek és tulajdonképen az Ő akarata és örök végzése szerint történik ez így. Szűzessége viszont szintén tetszik az Úrnak, mert így méltóbb arra, hogy Isten Fia szülessék tőle. Vagyis szűz-anyaságának oka és értelme Istenanyasága.

A Szentlélek eme megtermékenyítő tevékenységének, a férfi közbejötte nélkül való foganásnak következménye: *ezért a születendő szent is Isten Fia lesz.* A « szent » itt nem közönséges jelző, mint ahogyan első hallásra gondolnók. Nagyon lényeges dolgot fejez ki. Izrael minden leánya jól tudta ennek az értelmét. Isten törvénye szerint minden elsőszülött az ő tulajdona volt, neki kellett szentelni. Jézusnak a templomban való bemutatásánál majd részletesebben kitérünk erre. Mária az angyal szavából megértette, hogy az ő Fia is ilyen elsőszülött, akire Isten igényt tart. Mária a legelső pillanattól tudatában van annak, hogy *csodásan születendő Fia nem lesz az övé, jogot formál rá az Úr: az ő tulajdona, neki szentelt áldozat.* Az Úristen, ki előkészítette Egyszülött Fia édesanyját páratlan hivatására lelkileg a kegyelem teljességével és az ebben gyökerező szeplőtelen fogantatással, testileg szűzességével, bizonyára értelmileg is kellően felkészítette az angyalszavak teljes befogadására. Épen ezért szűz Mária a « szent » kifejezésből nemcsak az ószövetségi törvény fiára való teljes érvényét olvasta ki, hanem ezen túl annak Jézusra vonatkozó igazi értelmét is: megváltói hivatását.

Isten Fia: az Ószövetségben ez az elnevezés nagyon általános értelemben és többféle alkalmazásban használatos. Így pl. Mózes II. könyve 4, 22-ben és V. könyve

1,31-ben magát Izraelt nevezi Isten fiának. A Bölcseség könyvében (2,13 és 16) a jámbor, az igaz ember Isten fia. Ozeásnál (1,10) a zsidók, a választott nép tagjai kapják ezt az elnevezést. A Királyok II. könyve (7,14) és a Krónikál I. könyve (17,13) Dávid királyt nevezik így. A 2. és 89. zsoltárban a Messiásnak jár ki ez az elnevezés. Jelentése tehát erkölcsi-vallásos inkább, mint metafizikai, állapítja meg P. Benoit (5). Az angyali üdvözletnek ez a kifejezése is ezt jelentette és nem többet, így vélekedik Lagrange és Ceuppens (6): a szavak önmagukban véve kifejezetten és világosan nem közlik a Messiás Istenvoltát, csak a vele való rendkívül szoros kapcsolatát. Az angyali üdvözlet egésze azonban többféle módon utal a Messiás Isten-létére (7).

Végül az isteni követ Erzsébetre, az idős rokonra hivatkozik. Ezzel akarja figyelmét felhívni, hogy aki termékenységet ad magtalannak, adhat termékenységet szűznek is. Ezért hivatkozik az isteni mindenhatóságra, ami nem ismer semmiféle akadályt: még a szűzesség és az anyaság emberileg soha meg nem érthető kapcsolatát is meg tudja valósítani.

---

(1) A minden természetfelettit eleve visszautasító Harnack kétségbevonta ezeknek a szavaknak a hitelességét. BARDENHEWER cáfolta meg: *Maria Verkündigung.* Biblische Studien, X. 5. Freiburg, 1905. Legújabban pedig B. BRINKMANN S.J. mutatja ki a szentlukácsi szavak hitelességét: *Die Jungfrauengeburt und das Lukasevangelium.* Biblica, 1953. 327-332.

(2) U. HOLZMEISTER S.J.: «*Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?*» Verbum Domini, 1939. 70-75. - O. BARDENHEWER: *Zur Geschichte der Auslegung der Worte: Wie soll dies geschehen, da ich keinen Mann erkenne?* Compte rendu du IVe Congrès scientif. internat. des Catholiques à Fribourg, 1897. III. 13-22.

(3) «L'assertion de Marie est tellement absolue, que le sentiment commun des exégètes catholiques, qui y voient l'intention de garder perpétuellement la virginité, ne peut être qualifié d'arbitraire». Les Evangiles synoptiques. I. Paris, 1907. 209. old.

(4) X. F. KORTLEITNER O. Praem.: *Archaeologia Biblica.* Oeniponte, 1917. 556. old. - U. HOLZMEISTER S.J.: *De Sancto Joseph.* Quaestiones Biblicae. Romae, 1945. 79-80. old.

(5) «... la formule a connu une longue histoire, durant laquelle la filiation qu'elle imprimait était d'un ordre beaucoup plus lâche, d'ordre moral et non métaphysique». P. BENOIT: *La divinité de Jésus dans les évangiles synoptiques.* Lumière et vie, 1953. n. 9.55. old.

(6) «Il vaut mieux reconnaître que le texte ne donne pas toute la doctrine de l'Incarnation que d'en forcer le sens». P. M. G. LAGRANGE: *Évangile selon Saint Luc.* Paris, 1941. 36. old. - Fr. CEUPPENS: *Theologia Biblica* t. 4. *De Mariologia Biblica,* 1949. 90-91 old.

(7) S. LYONNET S.J.: *La maternité divine de la S. Vierge d'après le recit de l'Annonciation.* Előadás a római Pápai Bibli-kus Intézetben 1954 január 10-én.

TÖRTÉNJÉK VELEM SZAVAID SZERINT

Az angyal felvilágosító, a szűzesség és az anyaság összekapcsolását kilátásba helyező szavaira már nem volt mit kérdezni: Mária beleegyezését adta az Úristen terveibe.

> *«Mária erre így szólt: az Ur szolgáló leánya vagyok: történjék velem szavaid szerint. Az angyal akkor eltávozott.»*
>
> (Szent Lukács 1, 38.)

Mária az emberiség képviselője az Újszövetség frigykötésében.

Mária *az Úr szolgáló leányának* nevezi magát. Ez jellegzetes zsidó kifejezés, amely más akaratának való teljes alávetést jelent. Szent Lukács használta görög szó még a szolgálónál is alacsonyabbrendű: rabszolganő értelemben ismeretes. Hiszen a szolgáló többé kevésbbé a családhoz tartozik, milyen szépen fejezi ezt ki az olasz domestica. A rabszolga és rabszolganő ellenben teljesen

ki van szolgáltatva ura kénye-kedvének. Csak eszköznek, dolognak számított a rómaiaknál is, mint valami háziállat. Tehettek vele azt, amit akartak. El lehetett adni, de akár meg is lehetett ölni. Mária midőn ilyen rabszolganőnek nevezi magát, akkor Isten iránt való teljes alávetettségét és engedelmességét juttatja kifejezésre. Ezért így folytatja:

Történjék velem szavaid szerint. A Szűzanya eszköznek tekinti magát Isten kezében. A Mindenható akarata, szándéka és terve a döntő, nem pedig az ő saját emberi akarata. Ráhagyja magát teljesen az Úrra, történjék vele az ő örök elhatározása szerint. Beleegyezett kiválasztásába. Ezzel eldöntötte a saját sorsát és az emberiségét is. Az alkotó Isten ajkán a teremtés művének kezdetén a « legyen » szó hangzott fel, most a megváltás nagy művének, az újjáteremtésnek kezdetén Mária ajkán hangzik fel ugyanez a szó. Hiszen a « történjék velem szavaid szerint » az Úr örök « legyen »-jének elfogadása és akarása. Mária nem csupán magáévá teszi, egyszerűen elfogadja az Úristen akaratát, hanem egyenesen kívánja annak megvalósulását, ahogyan a görög szöveg óhajtó módban álló igealakja ezt kifejezi. Amint pedig Ádám nem magánszemélyként, hanem az emberiség képviselőjeként ütött pártot Isten ellen, Mária sem csupán saját nevében beszél, hanem az egész emberi nem képviseletében fordul vissza Istenhez és köti meg vele az Újszövetség frigyét. Szent Tamás nyomán így tanítja ezt XII Piusz pápa is Jézus Krisztus Misztikus Testéről szóló körlevelében: « Ő az egész emberi természet nevében adta beleegyezését, hogy isten Fia és az emberi természet között valami lelki házasság jöjjön létre ».

Isten Mária szabad beleegyezésével akarta tervét megvalósítani. A kikényszerített anyaság ugyanis emberhez méltatlan. A háborús megszállás borzalmaiban sokan voltak kénytelenek érezni ezt a nőiességet megalázó anya-

ságot, ezt a « mártírfajta nászt » (Mécs L.: A győző ünnepel). *Csak a szeretetből szabadon vállalt anyaság emberhez méltó.* Bár most ebben az esetben nem földi anyaságról van szó, Isten azonban tiszteli a teremtményeinek adott emberi méltóságát, ezért ezt a természetfeletti módon létrejött anyaságot is szabadakaratú elfogadáshoz kötötte. Ezt kapta meg Isten Mária igenjével.

Mária a második Éva.

Amikor Mária beleegyezik az istenanyaságba, akkor tulajdonképen a megváltói istenanyaságba egyezik bele. Gábor angyal, amint láttuk, többféle módon is jelezte, közölte a Szűzanyával, hogy Fia a Messiás, az emberiség megváltója és üdvözítője. Mária istenanyasága ennélfogva nem csupán biológikus természetű, azaz nemcsak a Megváltó testének megalkotásában, táplálásában és felnevelésében merül ki. Szabad beleegyezésével vállalt mindent, áldozatot és szenvedést is, amit a Messiás anyjának hivatása magába zárt. Mária istenanyasága tehát tudatos közreműködés a megváltás nagy munkájában. Mária a Megváltónak tehát nemcsak édesanyja, hanem ezen anyasága által megváltói művének Társa. Ezért nevezzük Máriát második Évának, a második Ádám munkatársának. Krisztus és Ádám szerepét az emberiség sorsában már Szent Pál hasonlítja össze a Rómaiakhoz írt levele 5. fejezetében (1). Ádám kárhozatba vitte az emberiséget, Krisztus pedig visszavezette az üdvösségbe. Ezt a párhuzamot már a II. században kibővítik az egyházatyák az ősevangélium alapján a Mária-Éva párhuzammal. Ádám bűne és az emberiség bukása a jelen üdvrendben bizonyos tekintetben függött Éva bűnös közreműködésétől. Hasonlóan ennek a bűnnek a jóvátétele, a megváltás is függött Mária beleegyező szavától. Az emberiség romlása, de üdvössége is egy asszony szabadakaratú közreműködésé

vel történik. Ezért mondja szent Irén (Kr. u. II. század): « Mária engedelmeskedik, Éva ellenben engedetlen volt. Miként Éva magának és az egész emberiség halálának oka, úgy Mária engedelmességével önmagának és az emberiség üdvösségének eszközlője » (2). Mária közreműködése a megváltásban, amelyről később részletesebben szólunk, itt, a megtestesülés titkába való beleegyezésével kezdődik. Beleegyező szava ugyanis nem múló valami, hanem megváltó Fiával való legbensőbb sorsközösséget jelent, amely a Golgotán az Atya akaratát kínszenvedésével és halálával teljesítő Messiás Fiával való lelki együttszenvedésben teljesedik be.

És az Ige testté lett.

Máriáé volt az utolsó szó. Eltávozik az angyalkövet és megérkezik maga az Isten. *Mária* ugyanis *beleegyező szavára anya lett*: « méhébe fogadta Szentlélektől szent Fiát ». Mihelyt elkötelezte magát a Mindenható örök rendelkezésének: « ekkor lett az örök Ige Szűz méhének szűz Gyümölcse ». Abban a pillanatban Isten mindenhatósága Mária méhében, az ő testének gyümölcséből emberi testet formált és lelket teremtett. És ugyanakkor az örök isteni Ige magával egyesítette azt. A megtestesülés pillanatában örök isteni Személyiségét kiterjesztette erre az emberi természetre s istenemberi létet adott neki. Erről a felséges pillanatról mondja Szent Pál a filippibeli híveinek: « szolgai alakot fölvéve kiüresítette önmagát és hasonló lett az emberekhez » (2,7). Fölséges hittitok ez, a véges és gyönge emberi értelem nem is képes felfogni. Csak az élő hit mélységes alázata tudja elfogadni.

Az angyali üdvözletet, illetve a Megtestesülést március 25-én ünnepeljük. A magyar nép *Gyümölcsoltó Boldogasszonynak* nevezi ezt a napot. Milyen találóan! Mennyire kifejezi az ünnep, a titok lényegét. Ez az ünnep a tavaszkezdetre esik. A természetben megindul az élet

a tél dermedtsége után, oltják a fákat, a vadhajtásba a nemes gallyat. Az emberiség sok évezredes adventi sötétségére tavasz pirkad és az Úristen az első Gyümölcsoltó Boldogasszony napján oltotta be Mária szűzi méhébe, s általa az emberiség elkorhadt életfájába a legnemesebb venyigét, Jézust Krisztust.

Szent Bonaventura olyan szépen foglalja össze ennek az ünnepnek a jelentőségét: « Az a felséges nap az Atya ünnepe, aki Fiának az emberi természettel való eljegyzését ünnepelte, amellyel Egyszülöttje elválaszthatatlanul egyesült. A Fiú Isten menyegzős ünnepe, aki örökre magáévá tette személyes egységben az emberi természetet, hogy azt megváltsa a bűn és a kárhozat kettős rabszolgaságából. A Szentlélek ünnepe, aki a megtestesülésben, a szeretetnek e rendkívüli nagy művében mutatta ki az emberiség iránt való határtalan szeretetét. A Boldogságos Szűz Mária ünnepe, aki a legmagasabbra emelkedett az emberek és angyalok között. Boldogsága volt égnek és földnek, amely ezen a napon egymással kibékülve összeölelkezett. Ezen a napon meghallgatást nyert és beteljesedett a pátriárkák imája, a próféták jövendölései. És egyben a mi nagy örömünk, szabadságunk és üdvösségünk napja » (Elmélkedés Jézus életéről 5. fejezet).

« Az Úr Angyala » - A déli harangszó.

A Megtestesülés eseményére naponkint az Úrangyalával emlékezünk. Ez Lukács evangélistának, Gábor angyalnak, a Szűzanyának és Szent Jánosnak (1,14) szavaiból összeállított imádság. Az egyes részeket az Üdvözlégy Máriával kapcsoljuk össze, és egy verssel összekötött könyörgéssel fejezzük be. Kialakulásában nagy része van Szent Bonaventurának. Végleges formájában V. Piusz pápa hagyta jóvá 1570-ben.

Naponta háromszor szólal meg a harang Úrangyalára. 400 millió emberajkon nem szűnik meg soha. *A déli harangszó* pedig *a magyarság keresztény Európának tett szolgálatát hirdeti.* 1453 május 29-én elesett Bizánc, Európa legtávolabbi végvára. Konstantinápoly bevétele után az ozmán török szabadon folytatta hódító útját Európa elrablására. 1455-ben III Calixtus néven Alfonzo Borgia, az Izlám elleni küzdelem ősi földjéről, Spanyolországból származó bíboros lett a pápa. Legfontosabb feladatának tartotta, hogy a kereszténység ellenségét, a pogány félholdat kiűzze Európából. Jól tudta, hogy a török veszedelem az egész kereszténység veszedelme. Ezért kereszteshadakat szervez, s midőn a török Nándorfehérvár alá vonul, 1456 június 29-én kelt bullájában imádságot rendel el a kereszténység győzelméért és ennek figyelmeztetésére elrendeli a déli harangszót. Mire a pápai rendelet elterjedt, Hunyadi János s Kapisztrán Szent János már győzelmet aratott Bizánc legyőzőjén, II. Mohamed szultánon. A pápai követek ekkor újabb pápai iratot kaptak, amely a magyarok hősiességét magasztaló dicsérettel van tele (3). A déli harangszó pedig most már hálaadásképen történik azért a győzelemért, amelyet magyar vezetéssel a kereszt jegyében összefogó keresztény sereg aratott a pogányság felett. Ma ismét a kereszténység és a pogányság küzdelme folyik. Ezért igen szükséges, hogy a déli harangszó eredeti értelmét visszaállítsuk s annak figyelmeztető hangjára imádkozzunk a kereszténység győzelméért.

Az Angyali Üdvözlet a Mária-tan foglalata.

Mielőtt tovább mennénk, összegezzük az Angyali Üdvözlet mariológikus tanítását. Mivel az Úristen örök elhatározásának kivitelezéséhez Mária szabadakaratú közreműködését kéri, elengedhetetlenül szükséges, hogy követe útján tisztázza előtte, miről is van szó tulajdon-

képen. Hogy ez megtörtént, igazolja az eseménynek Szent Lukács által megörökített története. *Az Angyali Üdvözlet tárgya*: bevezetésül az angyali üdvözlőszavak jelzik a híradás messiási jellegét. Az isteni üzenet lényege: Mária anyasága. Az isteni követ tudtára adja születendő fia dávidi származását, a természet megszokott módját meghaladó szűzi foganását és Messiás voltát. De nemcsak az üdvözlőszavakban, hanem Gábor angyal egész megnyilatkozásában a Messiásra vonatkozó ószövetségi jövendölések jutnak kifejezésre. Ezek szólnak a Messiás megváltói hivatásáról és, bár isteni mivoltát kifejezetten nem vallják, azt mégis tartalmazzák. Mária, Izrael Messiás-vágyakozásának képviselője és megtestesítője, a messiási jövendöléseknek fiára vonatkoztatásából megtudta gyermeke Isten-létét, megváltói hivatását és ennek áldozatjellegét. Vagyis Gábor angyal tudtára adja Máriának, hogy őt a Mindenható Jézus Krisztus szűz-anyjának választotta ki. Ezért halmozta el kegyelmének bőségével, amelyből szeplőtelen fogantatása és bűnmentessége szükségszerűen következik. Mivel a Megváltó édesanyja, ezért szűz-anya, ezért anyasága a megváltás céljait szolgálja, tehát Mária Krisztusnak megváltói munkájában társa. Mária istenanyaságában is sértetlen tiszta szűz marad, testének romlatlansága is Isten akarata, következőleg szűz-anyasága testi-lelki mennybevételét magában foglalja. Joggal mondhatjuk tehát, hogy az angyal kellően felfedte előtte az Úr terveit. Mi pedig ebből a tanító Egyház vezetésével kiolvashatjuk a Mária-tan alaptételeit.

---

(1) F. PRAT S.J.: *La Théologie de Saint Paul.* Paris, 1913. II. 249-256 és 261-265.

(2) Adv. Haereses III. 24. MG 7, 958-959.

(3) AUGUSTINUS THEINER: *Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia.* Romae, 1860. Tom. II. 280. és 282. old.

III. MÁRIA LÁTOGATASA ERZSÉBETNÉL

MÁRIA ÚTJA

A Szentírás egyik legkedvesebb és igen bensőséges jelenete Szűz Mária látogatása Szent Erzsébetnél. A kiválasztottságába és a megváltás isteni tervébe beleegyező « legyen » után Mária már nem önmagáé többé: mint « az Úr szolgálóleánya » Isten és ember szolgálatát egyaránt vállalta. Jézus, a világ Üdvözítője, sem csak az övé, hanem az egész emberiségé. Az Üdvözítőt neki kell közvetítenie a világnak. Ezt a magasztos és egyedülálló hivatását azonnal meg is kezdi, mert Isten akaratának megvalósulása nem szenvedhet késedelmet. Ez a látogatás tehát nem egyszerű rokoni illendőségből ered, hanem a küldetésben járó, felsőbb megbízatást teljesítő Szűzanya első nyilvános tevékenysége.

« Azokban a napokban Mária utrakelt és a hegyek közé, Juda egyik városába sietett. »
(Szent Lukács 1, 39.)

Azokban a napokban, vagyis hamarosan az angyali üdvözlet után, amelyet a szentíró az előző sorokban ír le, Szűz Mária szent Erzsébet meglátogatására indul. Az alázatos, a csendet és a magányt kedvelő Szűzanya épen ezekben a legszentebb percekben kel útra. Ezért kívánkozik ki belőlünk a kérdés: miért ment Mária rokonának meglátogatására? Az evangélista erre nem ad kifejezett

választ. De szavaiból kiolvashatjuk a látogatás miértjét. Gábor angyal tudtára adta Máriának Erzsébet anyaságát. Ennek pedig már hatodik hónapja, tehát a gyermek születése már közel. Mária nem azért látogatja meg, mert bizonytalankodva a hír felől személyes bizonyságot akar szerezni az angyal szavainak igazságáról. Hiszen épen Erzsébet nevezi majd Máriát boldognak nagy hite miatt. Mária bizonyára az angyal egyszerű közléséből Isten akaratát olvassa ki. Ennek a felismert isteni akaratnak azonnal engedelmeskedik. Istennek szándéka pedig bizonyára nem az volt csupán, hogy a fiatal rokon az idős asszonynak segítségére legyen, hanem ebben az emberi segítségben akarta kinyilvánítani Mária szerepét az emberiség üdvözítésének munkájában.

Útrakelt, lelkében még az angyalszavak visszhangja, szűzi méhében a világ üdvözítője és szívében a megváltás áldása. Hogyan ment Mária, kísérettel vagy egyedül? Az evangélium erről nem beszél. József nem ment vele, mert ha hallotta volna Erzsébet tanuságtételét menyasszonya istenanyaságáról, akkor 3 hónappal később nem lett volna aggálya Mária terhessége láttára. Különben pedig Galileában az egybeköltözés előtt a jegyesek nem szoktak együtt mutatkozni a nyilvánosság előtt. Lehetséges azonban, hogy a család tagjai közül valaki elkísérte egy darabig. Mivel azonban ez az utazás Húsvét tájára esik, könnyen csatlakozhatott a magányos szűz útközben a Jeruzsálembe igyekvő húsvéti zarándokokhoz.

Az evangélium nem jelöli meg pontosan a helyet, ahova Mária igyekezett. *A hegyek közé Juda egyik városába*, annyi az egész helymegjelölés. A hagyomány szerint Ain Karim lenne ez, amely Jeruzsálemtől nyugatra két óra járásra feküdt. Máriának egész utazása kb. 4–5 napi gyalogutat jelent. Várták Máriát Erzsébet házában? Nem valószínű, hiszen a Szűzanya az angyal kinyilatkoztatásából tudta meg Erzsébet áldott állapotát. Bár rokonok

voltak, de talán nem is látták soha egymást, hacsak nem Jeruzsálemben valamelyik ünnepen. A 14-16 éves Mária és az előhaladott korú Erzsébet között nagy volt a korkülönbség, s így nem valószínű, hogy Jeruzsálemben valaha is összetalálkoztak volna.

Sietett a Szűzanya rokonához, jegyzi fel az evangélista, bizonyára nem ok nélkül. Rögtön akar adni, késedelem nélkül akarja kiárasztani jóságát. Önmagáról teljesen megfeledkezik, hajtja istenszeretete és emberszolgálata. Immár ez az ő hivatása. De nemcsak földies ügyekben, hanem sokkal inkább a természetfeletti élet rendjében. Jézust vinni az embereknek és az embereket Jézusnak. Ezt cselekszi ezzel a látogatásával is. Fáradhatatlan, ezért « sietett », mert Jézus és az emberek találkozásáról van szó s ekkor semmiféle késlekedésnek sincs helye. Ezt folytatja figyelemmel telve Kánában közbenjáró gondoskodásával. Szolgál szüntelenül egész életében, mind a földön, mind pedig a mennyei dicsőségben. Mihelyt Isten anyja lett, egyszerre gyakorolni kezdi küldetését. S nem is szűnik meg azóta értünk anyai szerető gondoskodásával közbenjárni.

ÁLDOTT A TE MÉHEDNEK GYÜMÖLCSE

« Zakariás házába érkezve köszöntötte Erzsébetet. Alighogy Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, föluljongott méhében a magzat és Erzsébetet eltöltötte a Szentlélek. Hangos szóval fölkiáltott: Áldottabb vagy te minden asszonynál, és áldott a te méhednek gyümölcse! Hogyan lehet az, hogy Uram anyja jön hozzám? Amint fölhangzott fülemben köszöntésed szava, örömtől repesett a magzat méhemben. Boldog vagy, mert hitted, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr mondott neked. »

(Szent Lukács 1, 40-45.)

Mária kegyelemközvetítő.

Mária a néhány napos utat megtéve megérkezésekor bizonyára a zsidóknál használatos « béke veled! » üdvözléssel köszöntötte rokonát. De ennek a látogatásnak rendkívülisége a megszokott, köznapi köszöntésnek egészen új értelmet és jelentőséget kölcsönzött. Mária látogatásának, illetve köszöntésének kettős hatását írja le az evangélista. Az egyik Keresztelő Szent János megtisztulása anyja méhében. Gábor angyal Zakariásnak kifejezetten megigérte, hogy gyermeke már anyja méhében betelik Szentlélekkel. Mária köszöntésére «fölujjongott», «örömtől repesett» a magzat anyja méhében, mindezzel az evangélista félreérthetetlenül jelzi, hogy ez az igéret most teljesedik be. Mária köszöntésének másik hatása: a Szentlélek kiáradása Erzsébetre. Mária, Krisztus hordozója, a megváltás és a kegyelem közvetítője lett. Érdemes megfigyelni a kegyelem áradásának sorrendjét: Jézus, Mária, János, Erzsébet. A Szűzanya békét kívánt köszöntésével és valóban létre is jött a legigazibb béke, amely a megszentelő kegyelemben egyesít Istennel. Ez a látogatás tehát nem amolyan üres szokásban, rokoni illendőségben merül ki, hanem kegyelemmel tölti be az egész házat. Obededon háza áldott lett, midőn a frigyszekrény nála időzött (1 Krón. 13-14). Mennyivel nagyobb és bőségesebb áldás fakadt abból, hogy az Úr élő frigyszekrénye — mint a loretói litániában is nevezzük a Szűzanyát — Erzsébet házába tért. Mária nem önállóan, nem Jézus nélkül cselekedte e csodákat, hanem maga Jézus, minden kegyelem és áldás isteni forrása, Márián keresztül osztogatta a megváltás kincseit. Ezt az evangélista is érzékelteti, amikor a kegyelem hatását szorosan összekapcsolja Mária szavaival: « alighogy Erzsébet meghallotta Mária köszöntését... » Mária a Jézushoz jutás természetes útja.

Erzsébet kinyilvánítja Mária istenanyaságát.

Mária látogatása és köszöntése nyomán kiáradó Szentlélek sugallatából Erzsébet megtudta, hogy Mária, az ő fiatal rokona, a Messiás anyja. Viszontköszöntésével már eleve kifejezi, hogy benne valami rendkívüli nagyot ismert fel. Ezért használja a zsidóknál különleges megtiszteltetést jelentő «áldottabb vagy te minden asszonynál» kifejezést, amelyet megelőzőleg már az angyal ajkáról is hallottunk. Hogy mi ez a rendkívüli nagyság, azt mindjárt meg is mondja, közbevetőleg áldva méhének gyümölcsét, a Messiást is, aki Mária minden nagyságának és kiváltságának oka és forrása. *Hogyan lehet az, hogy Uram anyja jön hozzám?*, folytatja Erzsébet. Az Úr természetesen Istent jelenti. Az ószövetségi Szentírás u.n. görög hetvenes fordításában a Kyrios megnevezés kizárólag Isten számára van fenntartva. Ezt a latinban Dominus, a magyarban Úr szó adja vissza leghűségesebben. Erzsébet a Szentlélektől vezetve itt elsőnek mondja ki, hogy Mária az Úrnak, azaz Istennek anyja. Amit századokkal később Efezusban hittételként kimondott az Egyház, az itt van Erzsébet ajkán a Szentlélek sugalmazásából nemcsak értelmileg, hanem kifejezetten, szószerint.

Mária a keresztény hívő eszményképe.

Erzsébet tovább fűzi szavait: *boldog vagy, mert hittél.* Mária hite a mi boldogságunk kezdete, üdvösségünk feltétele. Zakariás nem hitt abban, amit az Úr ígért neki. Mária látogatásakor még mindig néma. De épen a némasággal büntetett Zakariás mellett tűnik ki Mária hitének értéke, az élő hit termékenysége és hatékonysága. A világban azt mondják boldognak és szerencsésnek, akinek szépsége, pénze, híre, rangja, hatalma van. Pedig mindez önmagában még nem ad boldogságot. Bíbor és bársony alatt is dobogott már boldogtalan és elégedetlen szív. Szent Erzsébet a Szűzanyában mutatja be az igazi bol-

dogság kulcsát: igazán boldog az, aki hitével Istenbe kapcsolódik és minden viszontagságban hűségesen kitart mellette.

Sokszor nagyon egyoldalú, tökéletlen, egyenesen hamis a Mária-képünk. A Szűzanya alakját vagy elszíntelenítjük, háttérbe szorítjuk, egyszerűen a földi anyaság hivatáskörére szűkítjük, elmoralizáljuk, mintha csak a tisztaság terén lenne számunkra mondanivalója. Vagy pedig jelentését eltúlozzuk, alakját, emberfelettivé, megközelíthetetlenné idealizáljuk. Nem egyszer még jobb katolikus hívők is azt gondolják, hogy Máriának nagyon könnyű volt, hiszen az angyaltól mindenről részletesen értesült, s ki is utasította volna vissza az ilyen megtiszteltetést. Az ilyen gondolkodás ellenemond a Szentírás feljegyzéseinek, amelyek, bár Szűz Máriára vonatkozólag elég szűkszavúak, mégis épen *hitéletével* kapcsolatban tartalmaznak annyi utalást.

Gábor angyal Isten tervéből csak annyit közölt Máriával, amennyi épen szükséges volt, de nem fedte fel előtte a megtestesülés és a megváltás egész hittitkát. Mária nem ért meg mindent, nem indulhat látható és megtapasztalható tények után, de Istenben hívő lélekkel, a kapott kegyelemmel szabadon közreműködve átadta magát a teljesen meg nem értett misztériumnak. A messiási istenanyaság vállalása is elsősorban hit kérdése.

Ez az élő hit teszi képessé az emberileg szinte megfejthetetlen ellentétek elviselésére, amelyek a betlehemi kitaszítottságban, a karácsonyéjtszaka eseményeiben, az egyiptomi menekülésben és a názáreti élet hétköznapjaiban jelentkeznek.

Mária Jézus első hívője, ezért állja ki hősiesen azokat a próbákat, amelyeket a nagy titok követel tőle: amikor József lelkében vivódik, a kánai látszólagos visszautasításkor, vagy amikor Jézus apostoli munkája közben elutasítónak látszó magatartást tanusít vele szemben.

Mária az előtte egyre világosabb, de teljesen fel nem fogható Krisztus-misztériummal szemben nem gyengül hitében, nem inog meg mint pl. az apostolok Krisztus elfogatásakor, hanem meditáló, szemlélődő, Istenben elmerülő lelkülettel keres tájékozódást az Úr dolgaiban. Viszont állandóan érzi legyen-jének áldozati jellegét. De az Úr szolgálóleánya Istennek magát teljesen átadó hívő lelkületével hozza meg legnagyobb áldozatát is, amikor a Golgotán a külsőleg oly tragikus krisztusi sorsban osztozva názáreti legyen-jét teljessé váltja. Mária valóban hűséges szűz, ő a hitvallók királynéja!

Sarlósboldogasszony - Üdvözlégy Mária.

Az Erzsébetet látogató Szűzanya ünnepét Sarlósboldogasszonynak nevezi a magyar nép, mert az aratás kezdetére esik. Ez a tősgyökeres magyar kifejezés kézzelfoghatóan érzékelteti az ünnep tartalmát. A sarlóra felnőtt vetés, az aratásra érett gabona, a keresztbe rakott « élet », méltó és kifejező szimboluma az « Élet »-nek, akit Mária szűzi méhében Erzsébetet látogatva hordozott. A « drága terhét » hordozó Szűzanya látogatása nyomán nemcsak Erzsébet házát tölti el Isten áldása, hanem az egész vidéket, amerre csak elhalad. Ezért fordul hozzá, az isteni áldás közvetítőjéhez, különös bizalommal a magyar rónák gazdája és marokszedő leánya (1).

A minden nap ajkunkra vett « Üdvözlégy Mária » első része Gábor angyal és Erzsébet üdvözlő szavaiból áll. A fölséges Isten követe kezdte, Erzsébet, Keresztelő Szent János édesanyja folytatta. Az Egyház liturgikus használatában a két köszöntés egy imádságos üdvözletté olvadt össze. Jézus nevét IV. Urbán pápa (1261-1264) csatolta hozzá, hogy ezzel megnevezze azt, aki Mária szűz méhének szűz gyümölcse. Második része alázatos könyörgés, amelyet később az Egyház fűzött az elsőhöz. Együttes, mai formájában az 1521-ben Párizsban nyomta-

tott ferences breviáriumban található meg legelőször. Az Úr imája, a Miatyánk mellett a legelterjedtebb és legkedvesebb imádság. Buzgón imádkozzák a hívők ennek a részben égből jött imádságnak szavait remélvén, hogy ezek legbiztosabban találnak utat fölfelé. Imádkozzuk mi is — és ne csak « daráljuk » — mindig oly áhítattal, bensőséggel, tisztelettel és összeszedettséggel, ahogy ezt az égi követ és a Szentlélektől eltelt Szent Erzsébet tette.

---

(1) Sarlósboldogasszony magyar vallási néprajzára vonatkozólag az Élet 1952. július 10-i számában P. DÁM INCE O.F.M. *Sarlósboldogasszony küldetése* címen közöl értékes adatokat.

MÁRIA HÁLAÉNEKE: MAGNIFICAT

Szűz Mária Gábor angyaltól tudta meg, hogy ő Isten anyja. Utána elsietett a szintén nagy kegyelemben részesülő rokonához, szent Erzsébethez, akire hosszú magtalansága után és idős kora ellenére anyai örömök vártak. Mária látogatásával a Szentlélek kegyelmét viszi az egész rokoni háznak. Szent Erzsébet isteni sugallatból felismeri Máriában Istennek anyját. A Szűzanya már nem tudja tovább visszafojtani érzéseit, nem tudja elrejteni Isten csodálatos kegyelmét. Öröme és boldogsága tör ki a lelkéből ebben a mélyértelmű, szépséges hálaénekben. Tulajdonképen dicsőítő imádság. Mária az Újszövetség első imádkozója, az igazi *Orante*, ahogyan a katakombák festményein imára tárt karokkal megörökítették az őskereszténység művészei (1). Hálateli szívvel köszöni meg az Úristennek jótéteményeit, amelyeket saját személyének, az istenfélő emberiségnek és a választott népnek juttatott.

« Magasztalja lelkem az Urat,
És ujjongjon szívem üdvözítő Istenemben.
Hiszen tekintetre méltatta alázatos szolgáló
[leányát:
Lám, mostantól fogva boldognak hirdet minden
[nemzedék.
Mily nagy dolgot művelt velem
Ő, a Hatalmas és a Szent!
Irgalma az istenfélőkre száll
Nemzedékről nemzedékre.
Nagyszerű dolgokat művel karja erejével:
Szétszórja a szívük szándékában gőgösködőket.
Uralkodókat taszít le trónjukról,
De fölemeli az alázatosakat.
Éhezőket tölt be minden jóval,
De üres kézzel bocsátja el a gazdagokat.
Fölkarolja szolgáját, Izraelt,
S amint megígérte atyáinknak,
Nem feledi irgalmasságát
Ábrahám és utódai iránt mindörökre ».
(Szent Lukács 1, 47-55.)

Mária nagyságának forrása Isten.

Magasztalja lelkem az Urat... Mikor az angyal és Szent Erzsébet az ő nagyságát hirdetik, akkor Mária Istent dicsőítő énekbe kezd. Az Úristen nagyságát, hatalmát, mindenhatóságát dicsőíti. Nemcsak ajkával teszi ezt, szíve mélyéből kél ez a háladal. Szíve bőségéből beszél ajaka. Ami szívében, az a száján. Ez az igazi Isten-dicséret, amikor a belső és a külső egymásra van hangolva. Igy nem süllyedhet képmutatássá, üres külsőséggé.

Tekintetre méltatta alázatos szolgáló leányát... Mária szolgálónak nevezi magát az angyali üdvözletkor. Most is annak vallja magát, így akarja elhárítani magától Erzsébet dicséretét. Hiszen ő mindenre méltatlan. Önmagától valójában semmi sem. Minden nagyságát és kiváltságát Istentől kapta. Az angyal és Szent Erzsébet áldottabbnak mondotta őt minden asszonynál, Mária mégis kicsinységéről, érdemtelenségéről beszél. Igaz, öntudatában van kiválasztottságának, átérzi, hogy a megváltásra küldött

Messiás édesanyja: « *Mily nagy dolgot művelt velem Ő, a Hatalmas és a Szent!* » Tudja, hogy Isten őt annyira felemelte és kitűntette, hogy ezentúl minden nemzedék magasztalni fogja. De siet hozzáfűzni, hogy mindezt a mindenható Istennek köszönheti. Ez az igazi alázatosság. Elismerése a teremtményvoltunknak, a végességünknek, a gyarlóságunknak. Ezzel ugyan nem ellenkezik a tehetségnek és az értéknek öntudata, de ez nem tesz fennhéjázóvá, hanem a Teremtőtől való függőségnek és alárendeltségnek még nagyobb fokú elismerését és megvallását váltja ki. A népek Apostola tanítja: « Ki tesz téged másnál különbbé? Mid van, amit nem kaptál? Ha pedig kaptad, mit dicsekszel, mintha nem kaptad volna? » (1 Korintusiakhoz 4,7.) Másik korintusi levelében pedig így folytatja: « Aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék. Nem az a megbízható, aki magát ajánlja, hanem akit Isten ajánl » (10,17-18). A világias lelkület talaján a kevélység, gőg, büszkeség és a másokat lenéző, lebecsülő fennhéjázás terem. Innét a sok sikertelenség és terméketlenség, mert a dolgok rendjét semmibevevő gőg nem sokra képes. Legfeljebb elkápráztató, de kártyavár módjára összeeső és léggömbhöz hasonlóan szétpukkadó értéktelen tettekre. Viszont az istenfélő, a vallásos lélek talajában elsősorban az alázatosság ver gyökeret. Ez a lélek humusza — az alázatosság latin neve ebből a szóból származik — ebből a televény földből hajtanak ki az érdemszerző cselekedetek. « Isten — tanítja Szent Jakab — a kevélyeknek ellenáll, az alázatosaknak pedig kegyelmet ad » (4.6).

Mária a keresztény tökéletesség megszemélyesítője.

Máriának kevés szavát jegyezte fel a Szentírás. De abban, ami reánk maradt, egész lelkisége feltárul előttünk. Az angyali üdvözletkor és háladalában az Úr alázatos, szegény szolgálóleányának nevezi önmagát. Ez is lelkületének legmélyére világít.

Az Úr « szolgája », « szolgálóleánya » az ószövetségi lelkiség jellegzetes kifejezője. A Jahweben való hitnek, bizakodó és szerető ráhagyatkozásnak, az Istennek való teljes átadásnak, önmagát az Úr tulajdonának elismerő lelkületnek ismertetője. A « szegénység-alacsonyság » szintén ószövetségi vallásos tartalmú kifejezés. Különösen a zsoltárokban tűnik elő igazi jelentése. Így pl. a 33-ik zsoltár « szegény »-nek éneke, aki Istent keresi, hozzá menekül, az Úr szolgája, igaz ember, stb. A 36-ik zsoltár szerint az Úrban bizakodók, az alázatosak és igazak öröklik az igéret földjét, míg az Úr a tőle elszakadt, felfuvalkodott és rátarti, a vagyont életcélnak tekintő embereket eltaszítja magától. Izaiásnál (49, 13) maga a választott nép az « Úr szegénye », akit a 149. zsoltár szerint az Úr nagyon kedvel.

Krisztus hegyi beszédében ezt a lelkületet állítja oda a keresztény tökéletesség lényegének foglalatául: boldogok a lélekben szegények, a szelídek, az irgalmasak, a tisztaszívűek, akik éhezik és szomjazzák az igazságot. Lagrange mutatott rá a hegyi beszéd és a Szűzanya lelkületének rokonságára. Ezt az összefüggést kifejezetten vallja A. Asmussen, a protestáns hittudós, Maria, die Mutter Gottes (Stuttgart, 1950) című művében.

Mária, Izrael lelkiségének tökéletes megszemélyesítője, valóban az Úr « szolgálóleánya és szegénye ». Ezért az Úr kedveltje is, benne teljesedik Izrael messiási vágyakozása: « Harmatozzatok egek, teremje a föld a szabadítót és az igazságot » (Izaiás 54,8), hiszen ő maga vallja: « mily nagy dolgot művelt velem Ő, a Hatalmas és a Szent! » Mária lett a várva-várt Szabadító és Igazság édesanyja. Amikor tehát Krisztus a nyolc boldogságban a keresztény lelkiség ideálját meghirdeti, akkor nem valami elvont tantételt tanít, hanem azt a keresztény tökéletességet, amelynek Mária maradéknélküli megtestesítője és vonzó példaképe.

Máriás-lelkület a Messiás-ország szellemisége.

A Boldogságos Szűz háladalának első részében mélységes alázatosságáról tesz tanuságot. Ez lelkületének egyik alapvető tulajdonsága. A továbbiakban magasztalja az Úristen irgalmát és szeretetét, amely az egész emberiség életében megnyilvánul. Mária itt két embercsoportot helyez szembe: a gőgösöket, uralkodókat, gazdagokat és az istenfélőket, alázatosakat, éhezőket. Nem mintha minden uralkodó és gazdag ember istentelen lenne, hiszen aki hatalmát és pénzét Isten akarata és törvénye szerint használja, az lélekben engedelmes és szegény. A Szűzanya itt az önerejében elbizakodott hatalmas és gazdag emberről beszél. Ezeket az Isten elveti. Míg a Benne bizakodó, lelkében alázatos és szegény emberek megkapják és élvezik a Messiás-ország áldásait és javait. Az istenország értékmérője merőben más mint a világ értékhierarchiája. Itt nem egyszer csak a külső számít, míg a Messiás országában a belsőn van a hangsúly. Izrael története különösen gazdag ennek bizonyító példáiban. Alázatos, névtelen férfiak és nők sokszor hozták helyre Isten erejében azt, amit rátarti és önhitt hatalmasok elrontottak. Mária Erzsébethez menet átment Esdrelon síkságán, Samaria és Juda hegységein. Népe történetének sok és nevezetes helye került szeme elé, amelyek benne felelevenítették a régi idők eseményeit, a népe javára történt isteni segítséget és közbelépést. Láthatta Betulia várát, ahol Judit Holofernesz felett győzedelmeskedett. Láthatta Gedeon győzelmének helyét, ahol maroknyi hadával legyőzte az Amalekiták seregét. Elvezetett útja Kármel hegyénél, ahol Illés próféta Baál 500 papjával szemben bizonyította be Isten csodás erejét. Elmélkedhetett eleget az úton Isten nagyszerű tetteiről, amellyel elhalmozta választott népét. S gondolt önmagára is, hiszen legutóbb épen őbenne mutatta meg hatalma fenséges erejét.

Az ének harmadik részében a Szűzanya az Úristen

hűségére emlékezik: Isten megtartotta Ábrahámnak, Izsáknak, Jákobnak tett igéretét. A Megváltó Izrael népében testesült meg, közvetlenül neki hozta az üdvösséget és általa az összes népeknek.

Mária jártassága a Szentírásban.

Többször előkerül a kérdés: mennyire ismerte a Szűzanya az ószövetségi Szentírást, mennyire volt járatos népe ősi történelmében. Háladala sok tekintetben választ ad erre a kérdésre. A zsidóknak sajátsága volt, hogy érzéseiket különleges helyzetekben Istent magasztaló énekben fejezzék ki. Ebben a tekintetben híres Anna éneke (Királyok 1. könyve II. 1-10), aki hosszú magtalanság után kapta gyermekét, Sámuelt. Amikor a templomban bemutatja őt az Úrnak, hálaének fakad szívéből. Jabel Sisara felett való győzelme után Deborah hosszú dallal hálálkodik az Úrnak (Bírák könyve 5,1-32). Judit Holofernesz legyőzése után szintén háladalt énekel az Istennek, aki nem hagyja el a benne bizakodókat (Judit könyve 13,17-21). A Magnificat ugyanilyen hálaének. Nem előre kidolgozott, « hivatalos » hálaadás hanem a Mindenható irgalmát és kegyességét mélységesen átélő lélek örömének és hálaérzelmeinek kitörése, visszafojthatatlan boldogságának megnyilvánulása. Ezeknek az énekeknek gondolatai, képei, kifejezései az ószövetségi szent könyvek ihletését tükrözik. Mária háladalában is minden versben könnyű észrevenni az Ószövetség szent könyveinek hatását. Ebből látható, hogy a Szűzanya lelkében milyen elevenen élt a Szentírás szava. A háladal a szent könyvek stilusában fakadt fel szívéből. De mégsem lesznek ezek egyszerű mozaikdarabok ajkán, nála új jelentőséget kapnak. Szavaiban együtt van a régi nemzedék hite, reménysége és a jelen boldog valósága: az Isten velünk beteljesülése. Ezt a velünk és köztünk élő Istent az Anyaszentegyház a papi zsolozsmában naponkint Mária

hálaénekével dicsőíti, így nem hal el soha a földön a megváltás Mária ajkán született áldadala.

A Mária-tisztelet.

Legelőször az isteni követ, Gábor angyal hódolt a Szűzanya előtt. Utána Szent Erzsébet következett a Mária-tiszteletben. Utánuk és nyomukban pedig vég nélkül minden nemzedék, ahogy a Szűzanya ezt megjövendölte hálaénekében: « Lám, mostantól fogva boldognak hirdet minden nemzedék ». Honnét tudhatott Mária a jövendő nemzedék kultuszáról, hogyan ismerhette a jövőt? Csakis Isten különleges kinyilatkoztatásából. Ha pedig ezt maga az Isten adta tudtára, abból az következik, hogy a Mária-tisztelet az Úr akarata, s ennek a legfelsőbb akaratnak teszünk eleget, ha a Mária-tiszteletből mi is kivesszük részünket. Ezzel kapcsolatban alkalmasnak gondolom, ha részletesebben kitérek a Mária-tisztelet egész kérdéskörére.

Elsősorban a *Mária-tisztelet hittani alapját* kell tisztáznunk. Ez annál inkább fontos, mert nemcsak a protestánsok, de még a katolikusok közül is többen túlzást látnak az Egyház Mária-kultuszában, a Boldogságos Szűz hivatását és szerepét nagyon alábecsülik és a Máriáról szóló mai tanítást az Apostolok korának hitétől eltérőnek bélyegzik (2). Mária személye dogmatikus jelentőségének megismerésére leghelyesebb út a tanító Egyház vezetése mellett a kinyilatkoztatás tanulmányozása, ahogyan fejtegetéseinkben mi is tesszük. Igy válik előttünk világossá, hogy az Úristen kinek teremtette a Szűzanyát. Az eddigiekből és a következőkből láthatjuk, hogy a Mindenható Szűz Máriát az emberiség megváltására megtestesülő Fiának, a Messiásnak anyjává választotta ki. Ezért ő Krisztus után Istennek első gondolata. Istenanyaságához illően halmozta el őt az Úr kegyelmének gazdagságával és különböző kiváltságokkal: mivel Istenanya, azért szeplőtelenül

fogantatott, azért mindenkor tiszta Szűz, azért testében is romlatlan, azaz mennyekbe felvett. Mert a megváltó Isten anyja, azért Társmegváltó, azért a kegyelem kincstárosa, mindnyájunk anyja, a világ Királynője. Mária tehát a teremtés remekműve, a Szentháromság rokona, az Újszövetségben megvalósuló isteni üdvrend egyik főszereplője.

Mindebből következik, hogy *a Mária-tisztelet a katolikus vallás szerves része.* Mivel a Szűzanya Krisztussal sorsközösségben a megtestesülésben és a megváltásban központi szerepet játszik, az ő tisztelete nem lehet csupán másodrendű, vagy mellékes, csupán egyéni áhitat tárgya vagy külső jámborság gyakorlata. Mária helye mindig Jézus mellett van. Ebből joggal következtetjük, hogy így kell lenni a tiszteletükben is. Kettőjüket elválasztani szétválasztását jelenténé annak, amit Isten egynek akart. « A Mária-tisztelet a kereszténység alapvető része » — tanítja XII. Piusz pápa 1947 október 12-én az argentin nemzeti Mária-kongresszushoz intézett szózatában (3). Egyik nagy főpapunk így ír: « Ha valaki csak kissé is aggodalomban volna a Mária-tisztelet felől, megnyugtatom: csak azt tesszük a Mária-tisztelettel, amit Jézus Krisztus tett és tanusított Máriával szemben. Jézus szeretve tisztelte Máriát, engedelmeskedett neki és belekapcsolta üdvösségünk legfönségesebb mozzanataiba... Mária a názáreti háztól a kősziklasírig vett annyira részt a megváltásban, közreműködött annyira az üdvösség nagy művében, és másrészt ennek az üdvösségnek van akkora köze a kereszténységhez, hogy Máriát nem lehet kizárni a kereszténységből a Megváltó megsértése nélkül. A Fiát imádni, az anyát ellenben nem tisztelni, lehetetlen. Máriát nem tisztelő gondolatainkat lehetetlen összeegyeztetni Isten imádására irányuló gondolatainkkal » (4). Már pedig, ha a Mária-tisztelet a katolikus vallás szerves része, akkor nyilvánvaló szükségessége és kikerülhetetlensége is.

A Szűzanya hivatása egyedülálló, kiváltsága megközelíthetetlen. Következőleg *a Mária-tisztelet mértéke* is felülmúlja azok tiszteletének mértékét. Méltósága határozza meg tiszteletének fokát. A Boldogságos Szűz minden angyalt és szentet megelőz egyedülálló méltóságával és hivatásával — az isteni kinnyilatkoztatásból így olvassa ezt ki az Egyház — ezért a tiszteletben is megelőzi őket. Az Egyház *hyperdulia* — nak, azaz magasabbrendű tiszteletnek nevezi ezt, ami a Szűzanyának kijár. Imádás egyedül csak Istent illeti. Máriát nem istenítjük; ő nem istennő. Ennélfogva a hyperdulia nem hasonlítható az imádáshoz, viszont messze felülmúlja a szenteket megillető tisztelet fokát.

A mondottakból egészen világos, hogy mi a Szűzanyát nem helyezzük egyvonalba az Úristennel, s különösen nem szorítja háttérbe a Mária-tisztelet az Isten imádását. Mégis protestáns testvéreink azzal vádolnak bennünket, — s ezt Mária testi — lelki mennybevételének hittétellé való kimondásakor különös élességgel fogalmazták meg (5) — hogy mi katolikusok szem elől tévesztjük az Úristent, Jézus Krisztust. A katekizmust ismerő katolikus ember jól tudja, hogy bár a Szűzanyát a legtökéletesebb teremtménynek tartjuk, ő mégsem foglalja el Isten helyét, hanem teremtmény marad. De az üdvrendben Istentől kapott egyedülálló szerepének felismerése arra kötelez, hogy Máriát különleges tisztelettel övezzük. A Mária-tisztelet nem cél, hanem út: *per Mariam ad Jesum!* « Az igazi Máriatisztelet, mondjuk a jó keresztény és katolikus ember Mária-tisztelete lényegében arra törekszik, hogy Mária vezetésével Krisztussal egyesüljön » mondotta a Szentatya Montforti Grignion Lajos szenttéavatásakor (6). Ugyancsak XII Piusz pápa a milánói Mária-hét résztvevőihez helyettes államtitkára útján intézett levelében így jelöli meg a Mária-tisztelet célját: « A Mária-tisztelet nem öncélú, hanem a per Mariam ad Jesum hagyo-

mányos formának megfelelően eszköz, amelynek lényegében az a rendeltetése, hogy a lelkeket Krisztushoz és így az Atyához kapcsolja. A Mária-tisztelet tehát az ő gondviselésszerű «Krisztushoz vezető út» szerepében nem merülhet ki pusztán külső gyakorlatokban vagy fölszínes jámborságban, hanem buzgó és öntudatos keresztény élet forrásának kell lennie» (7). Prohászka is ezt vallja: «Amily mértékben lesz a Boldogságos Szűz Mária népünk királynője, azon mértékben virágzik ki a kereszténység s az Úr Jézus iránti szeretet». A Mária-tisztelet szükségképen — amint már a Bevezetésben is említettük — önreformot jelent. Bűneink, gyarlóságaink és hibáink állandó gyomlálását, vagyis javulást, lelki tisztulást. A jó útján való állhatatos megmaradást, állandó nemesülést, igazi katolikus keresztény emberré válást. És mit jelent katolikus kereszténynek lenni, ha nem Krisztus követését. Márián keresztül nem kanyarral, kitérővel, kerülővel jutunk el Krisztushoz, hanem ő a Krisztushoz vezető legbiztosabb és legegyenesebb út!

Hogy *az Egyház* mennyire *vigyáz a Mária-tisztelet tisztaságára*, igazolja többek között az a megfontolt és bölcs óvatosság, amelyet a Mária-jelenések kivizsgálásánál tanusít. Így volt az a lourdesi jelenés esetében, a fatimainál, trefontaneinél, minden esetben. Ennek egy értékes okmánya a győri megyéspüspök 1745 november 17-én kelt rendelkezése, amely mutatja, hogy Koptik Odó dömölki bencés apát nagy-máriazelli kegyszobrának másával kapcsolatos csodákban milyen gondos vizsgálat folyt le: «A pásztori gondosság és éberség, amelyet az Úr Főpásztora kötelességnek vállainkra rakott, szakadatlanul ösztönöz bennünket arra, hogy a lelkiekben reánkbízott népnek elméjéből az igaztól eltérő és talán könnyelmű hiszékenységre való vélekedéseket gyökerestül kitépjük, az igazi jámborságot a szívébe csepegtessük, az Isten és Anyja iránti készséges áitatosságot fogyni ne

engedjük, sőt ha csak lehet, élesszük és minden alkalmas úton-módon erősítsük... Azért elménkbe vettük, hogy azt a vitát, amely néhány hónappal ezelőtt perdömölki mezőn épült kápolnában fölállított Mária szoborral támadt és azon sarkallik, csodáknak, ajándékoknak vagy gyógyításoknak kegyelmével tündöklik-e a szobor, eldöntjük és minden huza-vonának rendes hatalmunkkal véget vetünk. Ezért ezt az ügyet Szentszékünkhöz vittük, amelyen mi elnököltünk, alaposan megvizsgáltuk: meghallgattuk felőle a trentói zsinat kívánalma szerint a magunk mellé rendelt teológusokat, valamint a minden gyanún felül álló tanuknak esküvel erősített vallomásait, s miután nyilvánvalóan kiderült, hogy Isten szentséges anyjának azon szobra, amivel a fogadalmuk teljesítése végett hozzámenekülő férfiak és nők egyaránt az irgalmas szűz segítségével és pártfogásával sok minden bajuktól szabadulnak meg hamarosan, kegyelmeknek és gyógyulásoknak, sőt csodáknak rendkívüli fényével tündöklik; miután megbizonyult az is, hogy Isten, aki ajándékainak bőségéből ott oszt, ahol isteni Fölségének tetszik, azon a helyen a maga mindenhatóságának tetteivel nyilatkozott meg s mivel mindez általánosan ismert és törvényes vizsgálatok szerint bizonyos, ezt a Mária szobrot nemcsak kegyelemhozónak, hanem csodatevőnek is kijelentjük és elismerjük és kimondjuk, hogy azon szobor a híveknek nyilvános tiszteletre nemcsak kitehető, de ki is teendő » (8).

Most már csak az van hátra, hogy *a Mária-tisztelet módját* és megnyilvánulásait körvonalazzuk. A mondottak alapján nyilvánvaló, hogy Mária-tiszteletünk nem fakadhat érdekből. Nem merülhet ki csupán kérésben. A Szűzanya nem automata, aki egy « gombnyomásra », egy Üdvözlégy elimádkozására megjelenik és segít. Akinek csak ennyiből áll a Mária-tisztelete, az tulajdonképen még igen messze van az igazi Mária-tisztelettől. Továbbá nem fakadhat vakmerő elbizakodottságból sem. Tévedne, aki

pl. a skapuláré megszokott hordásából vagy bizonyos vallásgyakorlat gépszerű elismétléséből azt következtetné, hogy már mindent megtett Mária dícséretére és üdvössége biztosítására. A Mária-tisztelet nem « élet-s tűzbiztosítás »! Nem állhat meg csupán külsőséges formákhoz való ragaszkodásban, sem pusztán érzelmi jámborságban. Természetes, hogy a test-lélekből összetett embernél elengedhetetlen a külső megnyilvánulás, de ennek a belsőből kell fakadnia, a Szűzanya üdvörténeti szerepének felismeréséből, vele való kapcsolatunk átéléséből: Isten után ő a legnagyobb és egyben mennyei édesanyánk. Ez, a biztos hittani alapon nyugvó Mária-tisztelet biztosan nem térhet a képmutatás, elbizakodottság, lélek nélküli külsőségesség és a babona hamis vágányára. A Szűzanya helyes felismerésén alapuló tisztelet megtalálja a maga helyes és igazi megnyilvánulási formáját. A katolikus ember meggyőződéses és öntudatos vallási buzgósága, valamint a gyermeki szívből fakadó, bizalomteli és hűséges szeretet a sok lehetőség közül helyesen ki tudja választani azokat, amelyek lelkületének, igényeinek és az adott körülmények kívánalmainak legjobban megfelelnek. Eligazítónk ebben is a legfőbb egyházi tekintély. A nagy máriatisztelő Montforti Grignion Lajos szenttéavatásán a már említett beszédében a Szentatya erre vonatkozólag a következőket állapítja meg: « A Mária-tiszteletnek formája és gyakorlata idő, hely vagy egyéni hajlam szerint változhatik. A józan és biztos tanítás, az igazhitűség és a kultusz méltóságának határain belül, az Egyház gyermekeinek meghagyta a jogos mozgási szabadságot. Tudatában van különben annak, hogy a Boldogságos Szűz igazi és tökéletes tisztelete nincs úgy ezekhez a formákhoz kötve, hogy közülük bármelyik kizárólagos jogot követelhessen. Ezért hőn óhajtjuk, hogy valamennyien a Mária-tisztelet különböző formáin túl, Szentünk értékes írásaiból és példájából azt emeljétek ki, ami Mária tiszte-

letének alapját alkotja: Mária hatalmas közbenjárásáról való szilárd meggyőződését, elszánt akaratát, hogy a Boldogságos Szűz erényeit, amennyire lehetséges, utánozza, valamint Mária és Krisztus iránt érzett szeretetének elragadó buzgóságát ».

Az örök Magnificat.

A Szűzanya dícsérete, ahogyan háladalában megjövendölte, a katolikus-keresztény világ egyik jellegzetessége. A húsz évszázad minden emberi tiszteletet és emléket eltemet, de Szűz Máriáét csak mindig növeli és fokozza. Boldognak hírdeti őt az első keresztények közössége. Csak a katakombák Mária-ábrázolásaira kell gondolnunk. Legrégibb ezek között a római Via Salarian levő Priscilla katakombában az ülő Mária karján a Kisdeddel, mellette férfialak, valószínűleg Izaiás próféta. Az archeologusok egyetértő véleménye legkésőbb a II. század első évtizedeire teszi eredetét. Az őskeresztény hívek tehát temetkezési helyük falára festik Mária képét (9). A Mária-tisztelet apostoli eredete mellett élő tanúság. Boldognak hirdeti őt a népek költészete. Ezt nem részletezhetjük. Elég, ha Dantéra, Petrarcara és Tassora hivatkozunk, vagy akár Horváth Béla « Titkos értelmű Rózsa » című gyűjteményére, amelyben a IV. századtól napjainkig a világirodalom legszebb Mária-verseit mutatja be saját fordításában az ismert katolikus költő. Kegyhelyek zengik dicséretét: Lourdes, Fatima, Maria-Zell, Maria-Einsiedeln, Loreto, Banneux, Chartres, Pompei, Guadalupa, Monserrat. stb. Neki hódolnak a legremekebb művészi alkotások. Szobrászatban: Michelangelo; festészetben: Fra Angelico, Raffael, Murillo, Tizian; zenében: Palestrina, Haendel, Schubert, Gounod, Verdi, hogy csak a legjelesebbeket említsem. Máriával találkozhatunk falun és városon, kunyhókban

és palotákban, történeti emlékeken, pajzsokon, címereken, bélyegeken (10), zászlókon, pénzeken, pecséteken, utcák és városok neveiben, családi körben, színházban, templomban. Reá emlékeztet a legszebb női név: Mária. A Szűzanyát boldognak hirdeti valójában minden nemzedék. Mindez pedig visszahárul a legfölségesebb Istenre, minden jó bőkezű adományozójára, hiszen a Boldogságos Szűz, ha őt dicsérjük, mindjárt az Úr magasztalásába kezd, ahogyan ezt a Magnificatban is tette.

---

(1) H. GRISAR: *Roma alla fine del mondo antico.* Roma, 1908. 258. old. és 76. kép.

(2) BÉKÉS GELLÉRT: *Mária és a mai ember.* Katolikus Szemle, 1954. 1. szám, 12-13. old.

(3) A.A.S. 1947. 628. old.

(4) A gyulai Mária-napon, 1948. április 25-én. Új Ember, 1948. május 2, 3. old.

(5) F. CAVALLI S.J.: *Echi del dogma dell'Assunzione tra i protestanti.* Civiltà Cattolica, 1951. 31-46. - JÁKI SZANISZLÓ O.S.B.: *Protestáns visszhang-Katolikus válasz.* Katolikus Szemle, 1951. 1. szám, 32-34.

(6) L'Osservatore Romano, 1947. július 23.

(7) L'Osservatore Romano, 1953. augusztus 30.

(8) BŐLE VIKTOR KORNÉL: *A Máriatisztelet története a szombathelyi egyházmegyében.* Magyar Kurir, 1952. december 6- és 8-i folytatásban.

(9) I. WILPERT: *Le pitture delle catacombe Romane.* 1903. 21-22 és 172-175. - ARTNER EDGÁR: *Az ősegyház Mariologiája.* Theologia, Hittudományi Folyóirat, 1942. 26-33. old. - Dr. REJŐD TIBORC: *A Madonnaképek esztétikájához.* Katolikus Szemle, 1931. 24-33. old.

(10) R. RADAS: *L'inconographie de la Vierge en philatélie.* Marianum, 1950. 170-179. old.

ERZSÉBET OTTHONÁBAN

«Mária mintegy három hónapig maradt nála, aztán visszatért otthonába.»
(Szent Lukács 1, 56.)

Két egyszerű rövid mondat. Ebbe van belesűrítve a Szűzanyának három hónapos jelenléte Erzsébet otthonában és hazatérte. Egy kis hegyi község szegényes portája. A ház lakója két öreg: Erzsébet, aki előhaladott kora ellenére gyermeket vár. És a megnémult Zakariás. A kicsi faluban hamar elterjedt a híre Erzsébet szokatlan anyaságának és ez bizonyára sok kíváncsiskodásra és szóbeszédre adhatott alkalmat. Annál is inkább, mert Zakariás papnak megnémulása a templomban történt.

Ebben a környezetben segédkezik a názáreti Szűz. Az első napok örömteli találkozása és annak csodálatos hatása, Erzsébetnek isteni ihletből történt megnyilatkozása, és a rokonság életében történt események megbeszélése után következtek a házimunka szürke hétköznapjai. Mária segitsége jól jött a szülés előtt álló idős asszonynak. Akadt is épen elég tennivaló.

Az öreges, egyszerű környezet és a sok munka ellenére mégis öröm és boldogság, kegyelem és béke, megelégedés napsugara töltötte be a házat. Hiszen már Mária jövetele is mennyi csodát és kegyelmet jelentett, hát még állandó, mindennapi jelenléte! Mária, aki magában hordozta a kegyelem Szerzőjét, jelenlétével derűt, áldást és békét árasztott.

Ahogy Erzsébet nagy várakozásban élt, épúgy Mária is. Hiszen már három hónap telt el a csodás foganás óta. Anyai méhében formálódott és növekedett Jézusnak emberi teste. Mily gondolatok foglalkoztathatták, ha nem a Gyermekre és annak jövendőjére való gondolás. Gábor angyal szavai még ott visszhangzottak Mária

lelkében s neki nem volt más vágya, mint a legtökéletesebben szolgálni Fiát megváltói hivatása teljesítésében. Nem pusztán a földi anya gondolatai foglalkoztatták, hanem az Úr szolgáló leányaként mind jobban számbavette az Atya örök terve szerint reá váró feladatokat.

Mária három hónap mulva hazatért. Közben megszületett-e Keresztelő Szent János, vagy nem, ezt nem jelzi az evangélista. A magnificat-os hetek után otthon várt reá a megpróbáltatás. Isten sokszor épen azokat teszi kemény próbára, akiket szeret és kiválaszt. A hűség nagysága és a lélek értéke ilyenkor mutatkozik meg igazán.

Visszagondolva Szűz Mária Szent Erzsébetnél való látogatására, megállapíthatjuk, hogy *ebben a jelenetben új vonással bővült az eddigi Mária-kép*: a Szűzanya Jézus közvetítőjeként, a kegyelem és isteni áldás osztójaként mutatkozik be. Ezenkívül Erzsébet isteni kinyilatkoztatásból megtudja és nyiltan hírdeti Mária istenanyaságát, ezáltal az emberiség első Mária-tisztelőjeként hódol előtte. Ezt a dicséretet Mária nem önmagának könyveli el, hanem háladalában, amelyben egyébként hivatásának és küldetésének tudata és átérzése is kifejeződik, minden dicséretet Istenre hárít, aki őt kiválasztotta és naggyá tette.

IV. A JEGYES

A VÁRANDÓS SZŰZ

Idáig Szent Lukács evangéliumából olvastuk Mária élettörténetét, most Szent Máté veszi át a szót.

« Anyja, Mária, József jegyese, még egybekelésük előtt méhében fogant a Szentlélektől. »
(Szent Máté 1, 18.)

A zsidó törvények értelmében ,amint ezt már Isten hírnöke Máriánál című részben említettük, a házasság két cselekményből, a jegyességből, azaz a házassági szerződésből és a lakodalomból, azaz az egybeköltözésből állott. Az eljegyzés tulajdonképen házasságkötésnek számított megfelelő jogi következményekkel. Ezért a zsidó jegyesség magával hozta a férj-feleség elnevezést a jegyesek közt, ahogyan Szent Máté is a következő versben szent Józsefet « férj »-nek nevezi. Élhettek jogosan házaséletet, bár ez nem volt szokásban .Hűtlenség esetén a házasságtörőre megkövezés büntetése várt. A jegyesség felbontása váló levéllel volt lehetséges. A jegyesség azzal lett teljes házassággá, hogy a vőlegény minden különösebb vallási szertartás nélkül házába vezette a menyasszonyt.

A zsidó házasság, amint látjuk, teljesen elüt a mi házasságunktól. Nálunk a házasság szentség, amely akkor

jön létre, amikor a felek az Egyház által előírt formák között ünnepélyesen kijelentik a « holtomiglan és holtáiglan » szóló frigyre lépési szándékukat. A megelőző jegyességnek nálunk egymás megismerése a célja és előkészületül szolgál az élet e jelentős lépéséhez. Jogilag tehát a jegyesség nem házasság s így nem is ad a jegyeseknek házassági jogokat, sem pedig azoknak elővételezésére felhatalmazást.

Az « Isten hírnöke Máriánál » című részben rámutattunk a szentlukácsi kifejezés kissé homályos voltából keletkezett vitára abban a kérdésben, hogy az angyali üdvözletkor a Szűzanya és Szent József a házasság melyik részében állottak. Akkor azt mondottuk a ma általánosnak mondható vélemény alapján, hogy már megkötötték a házassági szerződést, de még nem keltek egybe. Ezt a felfogást megerősíti Szent Máté is, aki kifejezetten jelzi, hogy még egybekelésük előtt történt Mária foganása, és majd a 24-ik versben jelenti be egybekelésüket. Szent Máté a zsidóból lett keresztényeknek írta evangéliumát. Ezért a zsidó házasságjognak megfelelően a Szűzanya és Szent József házasságában nagyon ügyelt a házasság két részének megkülönböztetésére. Azt akarta ugyanis ezzel bizonyítani, hogy ebben a házasságban is minden a nép törvényei és szokása szerint történt, kivéve a férfi szerepét helyettesítette csodás módon a Szentlélek teremtő tevékenysége.

Midőn tehát Mária és József el voltak már egymással jegyezve, de még nem költöztek egybe, meglátszottak Márián a terhesség jelei. Hogy ez a « Szentlélektől » van, itt az evangélista csak a félreértés elkerülése végett teszi hozzá. Mert hiszen ezt abban az időben csak Erzsébet házában tudták, ott is csak isteni kinyilatkoztatásból. Ezen kívül senki sem tudta a valóságot. Se József, se a

házbeliek, se a rokonok. Pedig az idő gyorsan halad, a csodás foganás óta Mária három hónapot töltött el Erzsébetnél. Hazatérése után tehát már a negyedik hónapban járt. Anyasága jeleit nem titkolhatta.

Az evangélista nem írja le Mária gondolatait és érzéseit. Gondolhatott-e arra, hogy mennyi félreértés és gyanusítás éri, amikor észre veszik áldott állapotát. Mária azonban hősi Istenre hagyatkozással őrízte titkát. Az Úristen ezt csak vele közölte és Erzsébetnek nyilatkoztatta ki, Józsefnek nem. Mária gondolhatta, ha Isten akarja, hogy József férje legyen, majd csak vele is közli a tényeket. Hallgatott és Istenben bizakodóan várt. Nehéz órák, gondterhes napok! Istenre hagyta dolgát, becsületét és igazát. Istennél semmi sem lehetetlen, visszhangzott még szívében az angyal szava. Azt nem tudta, hogy a Gondviselő hogyan és mikor oldja meg a nehéz és kényes kérdést. De hitt és remélt rendületlenül. Tudta, hogy Isten a benne bizakodókat nem hagyja el. Övé az utolsó szó, az ítélet, bármit is gondolnak, beszélnek, bárhogy is ítélkeznek a rövidlátó és sokszor talán rosszakaratú emberek.

JÓZSEF AGGÁLYAI

« Férje, József igaz ember volt és, mivel nem akarta rossz hírbe hozni, az volt a szándéka, hogy titokban bocsátja el. »

(Szent Máté 1, 19.)

Mikor Mária Erzsébettől hazaérkezett, látszottak rajta az anyaság jelei. Ezen az ismerősök és a rokonság nem akadt fent. Számukra nem jelentett különös dolgot. Elbukásra nem is gondoltak. Mária áldott állapota férjével

való egybeköltözése előtt nem ment bűn számba előttük, nem is lepődtek meg. Inkább örömet jelentett, mert ez bizonyította számukra, hogy az Úrnak tetszik ez a házasság, amelyet ilyen hamar termékenységgel áld meg.

Annál inkább volt zavarban Szent József. Semmit sem tudott mindarról, ami történt. Azt az egyet ellenben jól tudta, hogy a magzat nem tőle való. A legnagyobb bizonytalanságban volt. Ismerte jól Máriát, szerette is, nagyrabecsülte. Róla rosszat nem tudott feltételezni. Még a távolléte alatt történő elbotlását sem merte gyanítani. Az evangélium ezt mondja: József igaz ember volt, Máriáról feltételezni sem tudta a rosszat. Épen ezért ismerve a Törvény szigorát, meg akarta ettől kímélni Máriát. Töprengései közepette s bizonyára sok ima után arra az elhatározásra jutott, hogy Máriát nem szolgáltatja ki a Törvénynek, hanem titokban bocsátja el.

A zsidó törvények értelmében, amint ezt már említettük, a jegyesek ugyanis a házassági szerződés után már törvényes házasok. Ezért kötelezi őket a kölcsönös hűség. A házasságtörőt a mózesi törvény értelmében (Deut, 22, 23-24) megkövezéssel büntetik. József, aki meg volt győződve Mária ártatlanságáról, nem szolgáltathatta ki Máriát e törvény szabta büntetésnek. Ezért gondolt a házassági szerződésnek feltűnés nélkül való felbontására, azaz a válólevelet nem a hatóság előtt akarta kiállítani, hanem titokban, magánúton, a válás okának minden jelzése nélkül.

Ennyit mond az evangélium és nem többet. Kérdezhetnők: ha ártatlannak ítélte Máriát, miért akarta akkor mégis elbocsátani? A szentírásmagyarázók szerint József csodás dolgot gyanított. Mária hallgatásából joggal következtethette, hogy ő ebből a titokból ki van zárva. Ezért, hogy Isten szándékát ne keresztezze, Mária sorsától el akarta választani a sajátját.

MÁRIA ÉS JÓZSEF HÁZASSÁGA

« Miközben ezen gondolkodott, álmában megjelent az Úr angyala és így szólt: József, Dávid fia, ne félj attól, hogy feleségül vedd Máriát, hiszen a Szentlélektől van áldott állapotban. Fiút fog szülni, akit te Jézusnak nevezel, mert ő szabadítja meg népét bűneitől. Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Úr a próféta szavával mondott:

" Íme a szűz méhében fogan és fiút szül,
És Emmánuelnek fogják hívni."
Ez azt jelenti: Velünk az Isten.
József erre felébredt álmából és úgy cselekedett, amint megparancsolta az Úr angyala. »

(Szent Máté 1, 20-24.)

Szent József (1) vívódását Isten angyala oszlatja el. Így kapta meg Mária alázatos bizalma, szent József egyenessége és becsülete jutalmát. Mindkettőjük szorongatottsága nagy örömre vált.

Az evangéliumból nem tudjuk az angyaljelenés részleteit, csak a lényeget: az angyal bejelenti Józsefnek, hogy felesége gyermeket vár, de ez nem földi apa gyermeke, hanem a Szentlélek természetfeletti beavatkozásának gyümölcse. Egyben tudtára adta a gyermek megváltói küldetését. Józsefet Dávid fiának nevezi, ezzel akarta benne a messiási jövendölésekre való emlékezést felkelteni. Határozottan utasítja, hogy immár ne habozzék egybekelni Máriával.

Szent Máté, aki a zsidóból lett kereszténynek írta evangéliumát, fontosnak tartja, hogy hivatkozzék mindenütt a próféták jövendöléseinek Jézusban történt beteljesedésére. Itt is egy kb. 750 évvel azelőtti jövendölésre utal. Izaiás próféta könyének 7. fejezetében arról ír, hogy Ákázt, Juda istentelen királyát szorongatta az ellenség. A királyt nagy félelem fogja el. Az Úr Izaiás prófétát küldi hozzá bátorításul és az ő hathatós segít-

ségének igéretével: az ellenségnek Juda ellen szőtt terve nem fog sikerülni. Bizonyítékul, hogy az Úr valóban megsegíti, felszólítja a próféta, hogy kérjen az Úrtól csodajelet. Ákáz az Úr kegyelmének ezt a bizonyságát képmutató módon visszautasítja: « nem kérek, és nem kísértem az Urat ». Inkább bízott földi segítségben, mint az Úr erejében. Közben már a templom elrablott kincseivel (Királyok 4. könyve 16 és köv.) követeket küldött a pogány asszír királyhoz, hogy vele szövetséget kössön támadói ellen. Erre Isten maga igér csodajelet: « Ime a szűz méhében fogan és fiút szül, és Emmánuelnek fogják hívni,... « Bennünket Izaiás jövendöléséből itt csak a csodás jel érdekel, ennek értelmében az anya, akiről szó van, nemcsak foganásig szűz, — ez jogosan elvárható minden leánytól — hanem szűz foganásában és szülésében is. Ezért rendkívüli, csodás a jel. Ha a természet megszokott rendje-módja szerint történnék a gyermek születése, akkor nem lehetne szó csodás jelről. Az evangélista tehát megjegyzésével a zsidóból lett keresztényeknek tudtára adja, hogy az Izaiás által megjövendölt csodás jel Mária szűzi foganásában és szülésében teljesedett be.

József reggelre kelve azonnal teljesítette Isten parancsát. Házába vezette Máriát s attól kezdve oltalmazója és gondviselője lett a Szűzanyának és isteni gyermekének.

---

(1) Szent József életére, a Szűzanyával való házasságára és tiszteletének történetére vonatkozó főbb művek: JOSEPH SEITZ: *Die Verehrung des hl. Joseph in ihrer geschichtlichen Entwicklung bis zum Konzil von Trient dargestellt.* Freiburg in Breisgau, Herder, 1908. - Dr. JOSEPH MÜLLER S.J.: *Der Heilige Joseph.* Die dogmatischen Grundlagen seiner besonderen Verehrung. Rauch, Innsbruck, 1937. - U. HOLZMEISTER S.J.: *De S. Joseph.* Quaestiones Biblicae. Pont. Inst. Bibl. Romae, 1945. - H. RONDET S.J.: *Saint Joseph.* Nouvelle Revue Theologique, 1933. No. 2, 113-140. old.

MINDENKOR SZEPLŐTELEN SZŰZ MÁRIA

« Magához vette feleségét, de nem ismerte meg, míg a világra nem hozta (elsőszülött) fiát, akit Jézusnak nevezett. »

(Szent Máté 1, 25.)

Mária nemcsak lelkében volt egészen szép, tiszta, szeplőtelen, hanem testében is: szűz volt. Szűz az, aki teste épségét sértetlenül megőrzi és tartózkodik mindennemű nemi élvezettől. Ez az evangéliumi szakasz önmagában és kifejezetten Mária Jézus születéséig való szűzességét állítja, de mi ezzel kapcsolatban kitérünk az egész kérdés tárgyalására.

Azt valljuk, hogy *Szűz Mária mindenkor szűz.* Ez azt jelenti, hogy szűz szülése előtt, azaz férfi közbejötte nélkül a Szentlélek erejében foganta fiát. Szűz a szülésben, azaz szűzessége sérelme nélkül hozta világra Jézust. Szűz marad Jézus születése után is mindvégig, vagyis Máriának Jézus volt egyetlen gyermeke (1).

Mária szűz Jézus születése előtt.

Mária nemcsak Jézus foganása előtt élt szűzességben, hanem ezt az egyetlen gyermekét is a Szentlélek közvetlen teremtői tevékenysége által férfi kizárásával foganta. A Szentírás, ahogyan már az eddigiekből látjuk, kifejezetten állítja ezt. Összegezzük ezeket az adatokat. Az angyal köszöntésére és híradására: « méhedben fogansz és fiat szülsz » — Mária megkérdezte: « hogyan lehetséges ez, hiszen férfit nem ismerek? » Mária kérdéséből kiolvasható, hogy szándékában volt szűzessége megőrzése Józseffel való jegyessége és későbbi házassága ellenére is. Különben értelmetlen lenne ez a kérdés. Mária nehézségét az angyal kifejezetten a csodás szülésre, vagyis a szűzesség és az anyaság összekapcsolhatóságára való hivatkozással oldja meg: « a Szentlélek száll reád és

a Magasságbeli ereje borít el. Ezért a születendő szent is Isten Fia lesz ». Sőt az angyal ráirányítja figyelmét Erzsébet csodás szülésére. Mindennek nem volna értelme, ha Jézus foganása és szülése a természet megszokott rendje szerint történt volna.

Szent Máté evangéliuma első fejezetének 18-ik sorában kifejezetten vallja Mária szűzi foganását: « Mária, József jegyese, még egybekelésük előtt méhében fogant a Szentlélektől ». Ha Mária áldott állapota a férjével történt házaséletből származott volna, érthetetlen lenne József viselkedése: el akarta jegyesét bocsátani. Viszont ezt titokban, magánúton akarta megtenni, mert meg volt győződve Mária teljes ártatlanságáról. Ezért hiába hozzák fel egyesek, hogy Mária Jézusnak a templomban való megtalálásakor így szól: « Látod, atyád és én bánkódva kerestünk ». Mária a törvényes felfogás szerint beszél. Jézus törvényes házasságukban született, a törvény előtt József volt Mária gyermekének apja. De semmi esetre sincs itt szó természetes apaságról, az új élet létrehozásában az apa közreműködésén alapuló elnevezésről, hiszen szent József viselkedésével félreérthetetlenül bizonyítja, hogy a gyermek nem tőle való. S hogy nem is más férfitől, azt az angyal adja József tudtára. S ha jobban utánanézünk, *a Szentírás* ennek megfelelően *csak Mária fiának nevezi Jézust*. Midőn Jézus megjelenik a názáreti zsinagógában, a tanításán csodálkozók azt kérdezik: « Nem az ács ez, a Mária fia? » (Szent Márk 6,3). Heródes üldözésekor azt parancsolja az angyal Józsefnek: « fogd a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba! » (Szent Máté 2,13.) Heródes halála után ugyanígy ad parancsot neki a visszatérésre: « fogd a gyermeket és anyját, és menj Izrael földjére! » (Szent Máté 2,20.) Az angyal tehát nem azt mondja: vedd gyermekedet és feleségedet, mert ez a gyermek nem Józsefé, és ennek világrahozásában Mária nem József feleségeként szere-

pelt. A napkeleti bölcsek hódolásakor Szent József nem is volt jelen: « A házba lépve megpillantották a gyermeket anyjával, Máriával, és leborulva hódoltak neki » (Szent Máté 2,10). Sok helyen Mária József elé kerül: a pásztorok « odasiettek és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban fekvő kisdedet » (Szent Lukács 2,16). Simeon mindkettőjüket megáldja, de külön csak Máriához beszél (u.o. 2,34). Jézusnak a templomban való megtalálásakor is csak Mária szól Jézushoz (u.o. 2,48). Ez, tekintve a keletiek szokását, ahol az apa az anyát megelőzi, csak úgy érthető, ha Jézus valódi értelemben csak Mária gyermeke s nem Józsefé.

Szent Máté evangélista még azzal is bizonyítja Mária Jézus születése előtti szűzességét, hogy Izaiás próféta jövendölését Máriára vonatkoztatja s benne látja beteljesülni. Ebben a jövendölésben Izaiás mint csodás jelre hivatkozik: « Ime, a szűz fogan és fiat szül és Emmánuelnek fogják hívni ». Ezért lehet jel, rendkívüli esemény, mert nem természetes úton foganja fiát, hanem szűzessége elvesztése nélkül.

Tertulliánus nyomán Braun (2) és mások, pl. Boismard (3) Szent János evangéliuma bevezetéséből olvassák ki Mária szülés előtti szűzességét. Szerintük ugyanis az eredeti görög szöveg nem οἳ ἐγεννήθησαν, hanem ὃς ἐγεννήθη lenne. Ennélfogva a Vulgata kijavítandó « qui . . . nati sunt » — ról « qui . . . natus est » — re, mert nem a keresztényekről van szó itt, akik . . . születtek, hanem Krisztusról, aki . . . született. Ez megfelel az Újszövetség új magyar fordításának, ahol a következőképen hangzik ez a részlet: « Mindannak azonban, aki befogadta, hatalmat adott, hogy Isten fiává legyen, annak, aki hisz őbenne. *Aki* nem vérből, sem a test ösztönéből, sem a férfi akaratából, hanem Istenből *született* ». Ennek a résznek hittani értelme az, hogy Szent János az Ige, Krisztus istenségét, amelyről az egész első fejezet szól, szűztől való születésével bizonyítja. Az Ige szűztől szüle-

tett, tehát csodás módon, nem a természet rendje szerint, hanem természetfeletti úton, Istenhez méltó módon. Krisztus tehát szűztől születtet, s ez magában foglalja Mária Jézus születése előtti szűzességének kinyilatkoztatását.

A racionalista ellenvetésre, amely tagad minden természetfelettit és túlvilágit, épen ezért Krisztus szűzi foganását üres koholmánynak és hazug kitalálásnak minősíti, már Gábor angyal megadta a helyes választ: « Istennél semmi sem lehetetlen ». Ha valaki ugyanis hisz a Szentháromság-egy-Istenben, mennynek és földnek teremtőjében, vagyis abban, aki mindent semmiből létrehozott és termékenységet adott földnek, növénynek, állatnak, embernek, akkor már semmi nehézség sem lehet annak elfogadásában, hogy ugyanaz a teremtő Úristen saját isteni erejével pótolta azt, amire a természet rendje szerint a férfi hivatott. A csodát csak a hitetlen tagadhatja.

Mária szűz a szülésben.

Mária sértetlen marad Jézus világrahozásában is, bár a szülés valóságos volt mint bármely más anyáé. Nagy csoda ez, s ne hagyjuk figyelmen kívül, hogy épen Szent Lukács, az orvos, értesít bennünket róla. Ő ugyanis evangéliuma második fejezetének 7-ik versében leírja, hogy a Szűzanya a szülés után azt tette újszülött fia körül, amit általában a többi anyák nem tudnak megtenni: « pólyába takarta és jászolba fektette ». Ezzel akarta az evangélista, aki különben is igen hangsúlyozza Mária szűzességét, jelezni a rendkívüli, csodás, a többi anya szülésétől teljesen elütő, szűzi szülést. A többi anya szenvedéssel hozza világra gyermekét. Erre céloz Szent János: « Az asszony is, amikor szül, szomorkodik, mert eljött az órája . . . » (16,21). Ez az áteredő bűn következménye: « Megsokasítom gyötrelmeidet s terhességed kínjait: fájda-

lommal szüljed a gyermeket » (Mózes I. könyve 16). Szűz Máriát az Úristen megóvta az áteredő bűntől, így mentesült annak bűntetés jellegű következményeitől is. Szülésében fájdalmat nem érzett. Lelke a szeplőtelen fogantatás tisztaságában ragyog, teste pedig Jézus világrahozatala ellenére is sértetlen és romlatlan marad. *Sérelem nélkül való Anya,* — imádkozzuk ezért joggal a lorettói litániában. Az Egyház már ősidőktől fogva hitte a Szűzanyának ezt a kiváltságát. Az apostoli hitvallásban ezért valljuk ünnepélyesen: « Született szűz Máriától ». Következésképen Jovinianus tanítása, amely szerint Mária Jézus világrahozatalában elvesztette szűzességét, tévtan és eretnekség.

Mária szűz Jézus születése után.

A Szentírás kifejezett szavakkal ezt nem állítja, sehol nem is tagadja, de mint adottságot tartalmazza. Mária kérdése Gábor angyalnak a gyermek születését jelentő szavára csak úgy érthető, ha szándéka volt szűzességét mindig megőrízni. Az anyaság gondolata ellenkezett lelki beállítottságával. Az angyali üdvözletkor már benne élt lelkében az egész életre szóló elhatározás. Sokan azt tartják, hogy Mária szűzességi fogadalmat is tett. Ezt természetesen, tekintve Józseffel való házasságát, csakis annak tudtával és beleegyezésével tehette. Vagy ha előbbről származik fogadalma, sikerült férjét ennek az elhatározásnak megnyernie. Erről nem beszél a Szentírás, de a Szűzanya határozott viselkedése ezt sejteti. Itt is felmerül a kérdés, amit már a « Mária szűz-anya » című fejezetben feltettünk: miért kötött Mária házasságot, ha úgyis szűz akart maradni? A kinyilatkoztatás fényében az a legjobb válasz, hogy ezt a házasságot az isteni Gondviselés az örök isteni Ige megtestesülése miatt hozta így egybe és mindenben úgy irányította, hogy a legszentebb és a legfelségesebb célnak a legtökéletesebben megfelel-

jen. Isten azt akarta, hogy megtestesülő Fia házasságban, de ne házasságból szülessék. A szentírásmagyarázók és a hittudósok különböző « megfelelőségi » érvekkel szolgálnak. Ilyenek: hogy ne lássék Krisztus törvénytelennek; hogy legyen a szentcsaládnak fenntartója és támasza; hogy József számunkra, akik oly támaskodók vagyunk, a szűzi szülés bizonyságául szolgáljon; hogy így megelőzzön másokat, akik Mária kezét kérnék; Mária fitestvér nélküli leány volt, tehát öröklő leány, akinek a Num. 36.6 értelmében saját törzséből származó férfihez kellett feleségül menni (4).

Mária szűzessége ellenére Józseffel kötött házassága *igazi házasság*. Hogyan lehetséges ez, vetheti valaki ellen, amikor nem éltek háziletet, sőt ezt a szűzességi fogadalommal egyenesen kizárták. Mi a házasság? Férfi és nő felbonthatatlan életszövetsége. Ez náluk is megvolt. A házasság főcélja a gyermek. Ennek foganása náluk természetfeletti módon történt, de nevelését ők végezték. A házasság kötelekéből származó testi jogok elismerése és kölcsönös biztosítása lényeges, de azoknak gyakorlása nem tartozik feltétlenül a házasság lényegéhez. A keresztény házasság elsősorban nem testi kapcsolat ,hanem szeretetközösség, természetfeletti viszony. Ezért Szent Pál, amidőn a házasságról beszél, ezeket mondja: « Nagy ez a titok, én Krisztusra és az Egyházra vonatkoztatom » (Efezusiakhoz 5,32). A keresztény házasság előképe Krisztus Egyháza iránt való szeretetének és egységének. Egy házasság sem annyira tökéletes előképe ennek, mint épen Mária és József házassága, amelyben minden Krisztusra irányult. Ezért is jelenti ki XIII. Leó pápa a Szentcsaládot minden családi közösség mintaképének.

Máriának Jézus világrahozása után megőrzött szűzessége ellen három nehézség merülhet fel a Szentírásból. Lássuk ezeket sorjában:

1) Szent Lukács Jézus születésével kapcsolatban ezt mondja: « Megszülte elsőszülött fiát, pólyába takarta és jászolba fektette » (2,7). Ebből első olvasásra úgy tűnhetik fel, hogy Jézus volt Mária elsőszülött gyermeke, utána tehát Máriának még több gyermeke is született. Aki azonban járatos a Szentírásban, az hamar megérti, hogy itt tulajdonképen semmi nehézség sincs. *Az «elsőszülött» ugyanis a Szentírás nyelvén jogi kifejezés.* Szent Lukács tehát azt akarja ezzel a szóval jelezni, hogy Jézust megilletik a mózesi törvényben az « elsőszülött » számára biztosított jogok és az ugyanott előírt kötelességek. Az elsőszülöttség méltóság, a szülők büszkesége, aki a szüleitől a magtalanság megszégyenítő jelzőjét és néha átkát eltávolítja. Az elsőszülöttet fel kellett Istennek ajánlani (Exodus 13,2), ahogyan majd a Szűzanya ezt meg is teszi. Az elsőszülött kifejezés tehát nem a következő gyermekekkel szemben emeli ki az elsőt, hanem jogilag azt állapítja meg, hogy Máriának Jézus előtt nem volt más gyermeke, tehát Jézus az « elsőszülöttség » hordozója. Ezt az értelmezést már Szent Jeromos felhasználja Helvidius ellen (ML 13,192). A Szent Lukácsnál található « elsőszülött » kifejezésből tehát nem lehet arra következtetni, hogy Máriának több gyermeke is lett volna, mert ez a jogi kifejezés nem feltétlenül sorrendet jelöl, mintha az első után okvetlenül másodiknak, stb. is kellett volna következnie. Mint Jézus esetében az egyetlen gyermek is « elsőszülött ».

2) Helvidiustól Klausnerig és Loisyig sokan abba kapaszkodnak bele, hogy az Újszövetség több helyen beszél Jézus testvéreiről. Igy Szent Máté: « Miközben még a néphez szól (Jézus), anyja és testvérei megálltak kint és beszélni akartak vele. Valaki megmondta neki: Anyád és testvéreid kinn állanak és beszélni akarnak veled » (12,46). Ugyanezt megemlíti Szent Márk (3,31) és Szent Lukács is (8,20). Szent János a kánai menyegző

után megjegyzi: « Ezután lement Kafarnaumba anyjával, testvéreivel és tanítványaival » (2,12). Jézus Jeruzsálemben való harmadszori tartózkodása alkalmával írja Szent János: « Ezután Jézus bejárta Galileát. Nem akart Judeába menni, mert a zsidók életére törtek. Közel volt a zsidók sátoros ünnepe .Testvérei biztatták: Menj csak el innen Judeába, hogy tanítványaid is lássák cselekedeteidet » (7, 1-3). Ezekből és a hasonló helyekből, amelyeket azonban nem akarunk hosszasan idézni, egyesek azt következtetik, hogy Jézusnak voltak testvérei, tehát Mária Jézus után még több gyermeket is hozott a világra. Hogy ezt a nehézséget megoldhassuk, ismernünk kell a « testvér » szó értelmét a Szentírás nyelvén. Ennek Szent Jeromos Helvidius ellen írt könyve szerint négyféle jelentése lehet: 1) Jelenthet édestestvért, tehát azokat, akiknek anyja-apja közös; így testvérek Ezsau és Jákob, András és Péter. 2) Jelentheti a nemzetségbeli összetartozandóságot, ezért mondjuk: magyar testvér, keresztény testvér. A zsidók is testvérnek szólították egymást (Deut. 14,12), és szent Pál is ilyen értelemben használja: « Inkább azt kívánnám, hogy magam legyek átkozottként távol Krisztustól testvéreimért, test szerint való rokonaimért, az izraelitákért » (Rómaiakhoz 9,3). 3) Jelentheti a rokonság egyéb fokait. Ily értelemben nevezi pl. Lótot a Teremtés Könyve Ábrahám testvérének, pedig tulajdonképen unokaöccse volt. 4) Jelenthet szeretetből, gyengédségből, érzelemből fakadó elnevezést is. A mi eseteinkben melyik jelentés jöhet számításba a négy közül? Ha jól megfigyeljük a Szentcsaládnak történetét, akkor láthatjuk, hogy az három tagból állott. Hárman menekülnek Egyiptomba, hárman térnek onnét vissza. Jézusnak a templomban történt bemutatása és megtalálása alkalmával is hárman szerepelnek, Názáretben szintén ennyien vannak. Szent Máté (13,55) pedig fölsorolja Jézus « testvéreit »: Jakab, József, Simon és Judás, akik-

nek később (27, 56) meg is nevezi anyját, s ez nem azonos Szűz Máriával. A « testvérek » tehát nem édestestvért jelentenek, hanem valószínűleg unokatestvéreket. Ezeket különben az Újszövetség sohsem mondja Mária fiainak, hanem egyedül csak Jézust hívja így. Szent Márk pedig, amikor leírja a már említett názáreti zsinagóga esetet, a görög szót névelővel használja: ὁ υἱὸς , « Nem az ács ez, *a* Mária *Fia?* » Ez a névelőhasználat pedig a görög nyelv szabályai szerint a kizárólagosságot jelzi, vagyis Jézus Máriának egyetlen gyermeke. *Ahol tehát a Szentírás Jézus testvéreit emlegeti, ott e szót tágabb értelemben kell venni a zsidó nyelvhasználat szerint* (5). Már Szent Ágoston figyelmeztet: « A szentírásnak megvan a maga sajátságos nyelve. Aki nem érti ezt, könnyen zavarba jön» (ML 35, 1467). Igaz, mondhatná valaki, a görögül író evangélisták miért nem használták a világosabb, minden kétértelműséget kizáró ἀνεψιὸς szót, amely csak a Kolosszeiekhez írt levél negyedik fejezetének 10-ik sorában fordul elő. Holzmeisterrel, a római pápai bibliikus intézet nemrég elhúnyt kitűnő szaktekintélyével, felelhetünk kérdezve: és miért nem kerülték el a többi hebraizmust is? (6).

3) Mások meg épen a jelenleg szemünk előtt levő részben találnak nehézséget: « Magához vette feleségét, de nem ismerte meg, amíg az világra nem hozta fiát ». Szerintük az evangélista azt állítja, hogy csak Jézus születéséig nem ismerte meg József Máriát, de utána igen. Ez a következtetés egyáltalán nem helyes, mert Szent Máté csak azt akarja hangsúlyozni, hogy József szűzen élt Máriával Jézus születéséig, vagyis addig, amíg József Jézus természetes apjaként számbajöhetett volna. Az utána következő időről nem beszél az evangélista, mert az már nem tartozott mondanivalójához.

A Szentírásban talált nehézségek tehát csak látszat nehézségek, s minél inkább utánanézünk értelmüknek,

látjuk, hogy inkább bizonyítják, mint tagadják, Mária szűzességét.

Mária mindenkori szűzessége hittétel.

Az apostoli korig visszanyúló hagyomány bizonyítja Mária örökös szűzességét. Epiphanius ennek alapján kelt ki a Kr. u. IV. században az antidikomarianiták ellen: « Mikor és hol merészelte valaki kimondani Mária nevét anélkül, hogy nyomban hozzá ne tette volna: szűz? » Szent Jeromos Damasus pápa uralkodása alatt (366-384) írta *De perpetua virginitate B. Mariae adversus Helvidium* című munkáját. A III. lateráni zsinat. I. Márton pápa alatt 649-ben hittételként mondta ki az ősi tanítást: « Ha valaki a szentatyák szerint nem vallaná, hogy valóban és az igazságnak megfelelően az Istenanya, szent és mindenkor szűz és szeplőtelen Mária, a Szentlélektől minden emberi közreműködés nélkül fogant és szűzessége elvesztése nélkül szült és utána is állandóan megmaradt ilyennek, ki van közösítve » (7). A Szűzanya tehát valójában a « *Szűzeknek szent szűze* », ahogyan a lorettói litániában is imádkozzuk. Ez az egyik kiváltsága, amely különösen olyan szeretetre- és tiszteletreméltóvá teszi előttünk. « Szűz », ez az ő legszebb elnevezése, hangsúlyozza a Szentatya az olasz Kat. Akció leányifjúsága előtt (8). A magyar nép mindig hozzáteszi ezt az Istenanya nevéhez, úgy hogy szinte összeforrt vele: Szűzanya, Szűz Mária.

Mária mindenkor szűz, mert az Úr szolgálóleánya.

A keresztény szűzesség több mint biológiai tény, több mint testi érintetlenség. XII. Piusz pápa 1954 március 25-én megjelent *Sacra Virginitas* kezdetű körlevele szerint a keresztény szűzesség legbensőbb lényegében szellemi-lelki magatartás, az Isten iránt való odaadó szeretet kifejezője, az Istennel való eljegyzettségnek és Istenszolgálatnak

legmagasabb foka. Mária az Úr szolgálóleányának nevezi magát, vagyis önmagáról teljesen lemondva hívő bizalommal és szeretetteljes engedelmességgel átadja magát az Úr szent akaratának: « Történjék velem szavaid szerint ». Mária osztatlanul, minden fenntartás nélkül, a szolgálóleány teljes odaadásával szerette Istent és vállalta szolgálatát. Ő Jézus legelső és legigazibb tanítványa. Ez a tökéletes Istenszolgálat egyik magyarázata Mária örökös szűzességének. Mivel pedig a keresztény szűzesség tulajdonképen lelki állapot, Istennek szentelődés, amelynek a testi önmegtartóztatás következménye és külső jele, lehetnek fokozatai. Lehet valaki többé vagy kevésbbé szőz az Isten iránt való szeretet mértéke szerint. Mária Istennek legtökéletesebb hívője és szolgálója, épen ezért ő a « szűzeknek szűze ».

Mária mindenkor szűz, mert Istenanya.

Már láttuk, hogy Máriának legnagyobb kiváltsága Istenanyasága. Minden más kiváltságát azért kapta, hogy ennek a megváltói istenanyaságnak a legtökéletesebben tudjon megfelelni. Az istenanyaság követeli mindenkori szűzességét is. Krisztus Isten-emberi méltósága, az *unio hypostatica*, vagyis az isteni és az emberi természetnek isteni személyiségben való egysége egyenesen megkövetelte, hogy földi édesapja ne legyen. Ezért maradt az Úr örök rendeléséből Mária Jézus foganásában és világrahozatalában sértetlen szűz. Istenanyai kiválasztottsága azt is megkövetelte, hogy mindenkor szűz legyen. Az Úristen szűz Mária szűzi méhében készített megtestesülő Fia számára hajlékot. Ő ebben az értelemben is elmondhatta magáról, hogy a Szentlélek temploma. Valóságos templom lett: Krisztust hordozta és adta a világnak. Már pedig az istentiszteleti helyeket és edényeket felszentelik és kivonják a közönséges használatból. Azok kizárólag istentiszteleti célokat szolgálhatnak. Ha így van

ez az embereknél, mennyivel inkább tett így az Úristen, aki Máriát Fia szolgálatára kiválasztotta és lefoglalta. Mert kiválasztotta és lefoglalta, ezért mindenkor szűz.

Mária mindenkor szűz, mert Társmegváltó.

A Szűzanya Krisztus segítőtársa a megváltás művében. Második Éva a második Ádám mellett. Közreműködik az új élet fakasztásában és annak szétárasztásában. Megváltói istenanyasága Krisztus-szolgálatot jelent, a természetfeletti élet anyaságát. Ezzel a fenséges hivatásával összeegyeztethetetlennek mutatkozik, hogy halandó férfi hatalma alatt legyen testi célokat szolgáló természetes életközösségben. Épen ezért, amint már rámutattunk, az Úr úgy hozta össze ezt a házasságot, hogy mindenben a megtestesülést és a megváltást szolgálja. Következőleg a Szűzanyát és Szent Józsefet igazi, de szűzi hitvesi frigy kötötte egybe, mert életközösségük köteléke minden, a házasságban különben megengedett, nemes és tiszteletreméltó földies kapcsolat helyett, teljesen lelki összetartozáson, tökéletes szereteten nyugodott.

---

(1) I. M. VOSTÉ O.P.: *De conceptione virginali Jesu Christi.* Angelicum, 1933. 356-358.

(2) F. M. BRAUN O.P.: *La Mère des Fidèles.* Essai de théologie johannique. Casterman, Tournai - Paris, 1953.

(3) M. E. BOISMARD O.P.: *Le Prologue de Saint Jean.* Les Éditions du Cerf, Paris, 1953. - I. M. VOSTÉ: *Studia Johannea.* Romae, 1930. 58-60. old.

(4) U. HOLZMEISTER S.J.: *De S. Joseph.* Quaestiones Biblicae. Pont. Inst. Bibl. Romae, 1945. 80 .old.

(5) A. GIBBONI: *Gesù Figlio unico di Madre Vergine.* Marianum, 1948. 264-272.

(6) U. HOLZMEISTER i.m. 45. old.

(7) Denzinger nr. 256.

(8) A.A.S. 1940. 415. old.

V. – AZ ÉDESANYA

UTAZÁS BETLEHEMBE

« Abban az időben Augusztus császár rendeletet bocsátott ki, hogy számlálják össze az egész földkerekséget. Ez az első népszámlálás Quiriniusznak, Sziria helytartójának idejében történt. Elment mindenki a saját városába, hogy följegyeztesse magát. József Dávid házából és nemzetségéből származott. Elment tehát Galilea Názáret nevű városából Dávid városába, a judeai Betlehembe, hogy följegyeztesse magát Máriával, feleségével együtt, aki áldott állapotban volt. »

(Szent Lukács 2, 1-5.)

Szűz Mária már József felesége volt, amikor Názáretbe érkezik a hír, hogy szinte az akkor ismert egész világ korlátlan ura, a római császár, népszámlálást rendelt el. Ez kiterjedt azokra az országokra is, ahol mint Heródes Judeájában látszatra önálló királyság volt, valójában azonban mindenben teljesen a római világbirodalomtól függött.

Többen, így pl. Schürer, Holtzmann, Weiss, stb. kétségbevonják a népszámlálás történeti tényét s ezzel kapcsolatosan Mária és József betlehemi útját. Arra hivatkoznak, hogy a profán történetírók semmi említést sem tesznek erről az összeírásról. Quiriniusz hivatalviselését

is kétségbe vonják és azt állítják, hogy a római összeírási rendelet értelmében nem kellett volna Józsefnek Betlehembe mennie. A ma már lecsillapodott vitát nem szándékozunk részletezni, de O'Rourke-re, Foschiani-ra és Fonck-ra hivatkozunk (1), akik kimutatták és igazolták Szent Lukács e részének történeti hitelességét. A népszámlálás, amelyről az evangélista ír, történeti tény. Igaz, hogy a mai év-jelölést véve figyelembe, Krisztus születése előtt történt, de ez csak azt mutatja, hogy időszámításunk pár évet késik (2). Quiriniusz kétszer is volt Szíria helytartója és a közben felfedezett egyiptomi papiruszok is tudnak a családok származási helyén történő összeírásról. A hódító rómaiak bizonyára politikai fogásból is alkalmazkodtak a zsidók népszámlálási szokásához, amely szerint ha valakinek földingatlana volt más helyen, akkor ott kellett megjelennie az összeíró bizottság előtt. Józsefnek, aki Dávid nemzetségéből származott, Dávid szülőföldjén, vagyis Betlehemben vagy annak közvetlen közelében lehetett kis közös birtoka a különben már évszázadok folyamán elszegényedett Dávid családja leszármazottjaival. Ezért Szent Józsefnek a rendelet teljesítésére Betlehembe kellett mennie.

Az asszonyoknak nem kellett személyesen megjelenniök. Mária azonban mégis vele ment. Meg volt bizonyára ennek is a kellő oka. Nem csak az lehetett, hogy előhaladott áldott állapotában nem akart egyedül otthon maradni. Némely írásmagyarázó szerint Mária fitestvér nélküli öröklő leány létére bizonyára kis ingatlannal rendelkezett szintén Betlehemben vagy annak környékén (3). Így őt is a császári rendeletnek való engedelmesség szólíthatta útra. Kb. 150 km-nyi, 5-6 napi út várt Máriára. Ugyanaz az út, amelyet jó 5 hónapja tett meg Szent Erzsébet meglátogatásakor. De akkor egyedül, most azonban vele volt férje, támasza és segítsége, akire rá is

szorult, hiszen már áldottsága kilencedik hónapjában volt, közvetlen a szülés előtt.

Szűz Mária és Szent József útban Betlehem felé. A messziről uralkodó császár parancsának engedelmeskedve vették kezükbe a vándorbotot, igazában azonban a Gondviselő Isten örök terveinek és elhatározásának engedelmeskedtek. A történelmet irányító Úristen intézte úgy, hogy a földi tekintély előírásának magukat alávetve Mikeás próféta hetedfél évszázad előtti messiási jövendölése, s általa az Atya akarata beteljesedjék. Így kerülnek el Názáretből oda, ahol a próféta szerint a Messiásnak, Dávid Fiának, születnie kell. « Te, Efráta Betlehemje — mondja a próféta — kicsiny vagy ugyan Juda ezrei között; mégis belőled származik majd nekem Izraelnek jövendő uralkodója ». A gondviselő Isten más úton-módon is el tudta volna ezt érni, mint épen ezzel a nagy népvándorlással. De ezzel is megvolt a célja. A népszámlálás alkalmával elkészített hivatalos kimutatásban, amely a római levéltárban lesz elhelyezve, szerepelni fog Mária Gyermeke, az Úr Jézus Krisztus. Földi léte történelmi tény, amelyet tagadni nem lehet. Szent Jusztin őskeresztény filozófus és vértanú hivatkozik is erre Antoniusz Piusz császárhoz írt Apologiájában (4).

---

(1) O'ROURKE S.J.: *Census Quirinii.* Verbum Domini, 1921. 206-211. - E. FOSCHIANI: *Exiit Edictum a Caesare Augusto.* Padova, 1923. - L. FONCK S.J.: *De antro nativitatis Bethlehemitico.* Verbum Domini, 1932. 11-15 és 48-53.

(2) U. HOLZMEISTER S.J.: *Chronologia vitae Christi.* Romae, 1933. 15-45.

(3) U. HOLZMEISTER S.J.: *Cur S. Joseph iter Bethlehemiticum susceperit et Maria eum comitata sit.* Verbum Domini, 1942. 268.

(4) MG 6, 424. - Lásd bővebben: M. LEPIN: *Le Christ Jésus, son existence hist. et sa divinité.* 1929.

KARÁCSONY: MÁRIA ISTEN ANYJA

«Miközben ott tartózkodtak, elérkezett Mária szülésének napja. Megszülte elsőszülött fiát, pólyába takarta és jászolba fektette, mert nem kaptak helyet a szálláson.»

(Szent Lukács 2, 6-7.)

Isteni Kisded Szűznek ölén.

Szűz Mária és Szent József midőn megérkeztek Betlehembe, első dolguk volt a szállás keresés, annál is inkább, mert hiszen közeledett Mária szülésének ideje. A népszámlálásra összejött nagy emberáradatban nem kaptak helyet, különösen nem szülésre alkalmasat. Ezért a városon kívül lévő barlangok egyikét választották, ahol rossz időben az állatok is meghúzódtak. Ezért volt ott jászol, amelybe a Boldogságos Szűz Gyermekét fektette, amikor elérkezett az emberi történelemnek sorfordító pillanata, *az idők teljessége*, ahogyan a népek Apostola nevezi a Galatákhoz írt levelében (4, 4).

A Szűzanya, aki csodásan fogant, csodásan is hozta világra Gyermekét. Izaiás látnoki szemekkel már évszázadokkal előbb így látta előre ezt a fölséges napot: Ime, a szűz fogan és fiat szül. Csak így jel ez, amiként Ákáz királynak megjövendölte, ha együttes, összetett értelemben értendő: a szűz szűzessége elvesztése nélkül fogan és szül. És valójában, épen az orvos evangélista tudatja velünk, hogy a Szűzanya pólyába takarta és jászolba fektette a kis Jézust. Tehát rögtön ellátta édesanyai feladatát, amit a többi földi anya aligha tud az első napokban elvégezni. Szűz Máriát nem érte Ádám-Éva leszármazottjait sújtó áteredő bűn, épen ezért reá nem vonatkozott az édesanyáknak Évában kapott büntetése: fájdalommal szülsz. Szent Efrém szír hittudós találóan hasonlítja össze a Szűzanyát a kagylóval, amely sérelem nélkül hozza létre a drága gyöngyöt. Szent Bonaventura pedig a csipkebokor-

ban lát hasonlatosságot, amely égett, de mégsem égett el, valamint Áron vesszejében, amely csodásan virágzott ki.

Szűz Mária jászolba fektette a kis Jézust. Egykor a kereszt lesz királyi trónusa, ennek mintegy előképe most az egyszerű jászol. S amikor a Szűzanya jászolba fekteti az isteni Kisdedet, ez a szegénységet alázattal elfogadó anyai gesztus mintegy előrejelzi azt a harmincházom év mulva elkövetkező áldozati aktust, amellyel — anyai szívének martiriumával — beleegyezik abba, hogy a keresztre szegezzék szent Fiát, s a mennyei Atya akaratának hívő elfogadásával, hősi áldozatkészséggel és odaadással mutatja be Jézussal a megváltó keresztáldozatot.

Ó gyönyörű szép, titokzatos éj!... Valóban szent ez az éj!... Sancta nox!... Prohászkánk is elmerül ennek a csodálatos éjtszakának szemlélésébe, amikor « megérett s leszakadt a Szent Szűz szívéről anyaságának gyümölcse, az édes Kis Jézus ».

A megtestesülés titka.

Hogy jobban megérthessük a szent éjtszaka titkát s benne a Szűzanya részét, ki kell térnünk röviden hitünk egyik alapvető tanának, a megtestesülésnek ismertetésére.

Vallásunk alapvető hittétele a Szentháromság tana. Ez azt jelenti — mint a Katekizmusban is tanultuk — hogy egy Isten van, s egy Istenben három Személy: Atya, Fiú és Szentlélek. Valóságos Isten az Atya, valóságos Isten a Fiú, valóságos Isten a Szentlélek, s mégis csak egy az Isten. Ahogyan az Atya örökkévaló, változatlan, végtelen, mindenható, épenúgy a Fiú és a Szentlélek is örökkévaló, változatlan, végtelen és mindenható. Egyik sem előzi meg a másikat, egyik sem nagyobb vagy kisebb a másiknál, mert az Atya, Fiú és Szentlélek egylényegű Isten .Egyenlők az isteni természetben, « nem a személy egységében, hanem az egy lényeg Háromságában », aho-

gyan a szentmise Szentháromságról szóló prefációjában imádkozzuk.

Az Isten létére eszünkkel rájöhetünk, hiszen « léted világít mint az égő nap », vallja Berzsenyi. Már a zsoltáros úgy nyilatkozik, hogy az egek hirdetik Isten dicsőségét. Szent Pál pedig elmarasztalja a pogányokat, akik a teremtményekből nem jutottak el Isten ismeretére. Ezen az alapon a vatikáni zsinat hittételként mondotta ki, hogy az ember józan esze segítségével a teremtett világból kiolvashatja Isten létét. Amint pl. egy jellegzetes lábnyomból következtethetünk az ott járt élőlényre, amint az óra célszerű szerkezetét szemlélve tudjuk, hogy azt egy műszerész gondolta ki és szerkesztette meg, ugyanígy a világmindenség is egy végtelenül bölcs és mindenható Alkotóra utal.

Az Isten belső életét, a Szentháromság titkát megérteni azonban már nem lehet. Szent Ágoston találóan mondja, hogy könnyebb a tenger vízét kagylóval kimerni, mint a Szentháromság valóságát felfogni. Ennek oka az, hogy a Szentháromság a szó szoros értelmében hittitok. Vagyis a létét és mibenlétét is csak a kinyilatkoztatásból ismerjük. A Szentháromság létezésére a józan emberi ész sem jött volna rá magától. Krisztustól tudtuk meg ezt. Amikor apostolait a világ minden népéhez küldi, ezeket mondja: « Menjetek tehát, tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében » (Szent Máté 28,19). Az utolsó vacsora után búcsúbeszédében megígéri apostolainak, hogy kérni fogja az Atyát, hogy más Vigasztalót, az igazság Lelkét, vagyis a Szentlelket küldje el hozzájuk. Feltámadása után megjelent apostolainak és a bűnbocsánat hatalmát adja nekik: « Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket. E szavak után rájuk lehelt és folytatta: Vegyétek a Szentlelket, akinek megbocsátjátok bűneit, bocsánatot nyert, akinek pedig megtartjátok, az bűnben marad »

(Szent János 20, 21-23). Jézus megkeresztelkedésénél pedig mind a három isteni személy szerepel. Nem szándékunk a Szentháromság létét a kinyilatkoztatásból hosszasan és részletesen bizonyítani, hiszen e sorokat hívő emberek olvassák elsősorban. Csak arra akartunk rámutatni, hogy a Szentháromság olyan mély isteni titok, hogy létezését is csak Krisztus tanításából tudhattuk meg. A mibenléte, a természet egységének és a személyek háromságának módja azonban ezen isteni közlés után is felfoghatatlan marad: az isteni életnek ez a belső titka számunkra megfejthetetlen.

A hívő értelem azonban hasonlat után kutat a természetben, hogy valamiképen közelebb hozza eszéhez ezt a természetfeletti igazságot. « Van egy analogia a teremtett világban, — írja Békés Gellért (1) — amely közelebbről, szellemi vonalon szemlélteti az isteni élet termékenységét. Ez nem más, mint az emberi szellem termékenysége. Szent Ágoston volt az első, aki ezt a hasonlóságot *De Trinitate* című művében kidolgozta. Fejtegetései Szent Anzelm *Proslogion*-ján keresztül jutottak el a skolasztikus teológiába Szent Tamás mesteri megfogalmazásáig. A hasonlós lényege az, hogy az emberi szellem fogalmakban, eszmékben fejezi ki ismeretét. Ezek az eszmék az emberi értelemben élnek, szinte egyek vele, de mint gyümölcsei, gyermekei, mégis különböznek tőle. Az isteni élet időtlen örökkévalóságában valami hasonló « történik »: Isten, a tiszta szellemi világosság, tökéletesen ismeri önmagát, s önismeretét *egy* örök Eszmében: az isteni Igében fejezi ki. De míg elménkben számtalan tökéletlen eszme van, Isten örök Eszméje tökéletes szellemi képe és kifejezője az isteni értelemnek. S míg a mi eszméinknek csak gondolati létük van, Isten eszméje a valóságos isteni lét részese: a mennyei Atyával egylényegű, öröktől való Fiúisten. Ám az igazi ismerettől elválaszthatatlan a szeretet, mellyel a szellem magáévá teszi és birto-

kolja ismeretének tárgyát, ha értékesnek, jónak ítéli azt. Igy van ez valamiképen az Istenben is: az Atya isteni szeretetének kimondhatatlan bensőségével karolja át szent Fiát. Egységük pecsétje, szeretetük csókja a Szentlélek. Nem valami múló érzés, vagy személytelen szellemi energia, mint a szeretet bennünk, hanem az Atyával és a Fiúval egylényegű harmadik isteni személy. Benne teljesül be a Szentháromság örök életáramlása. Az emberi szellem ismeretben és szeretetben kibontakozó aktivitása tehát segítségünkre van abban, hogy némi fogalmat alkossunk hitünk legmagasztosabb titkáról: a Szentháromság isteni életéről».

Ez a második isteni Személy, az Ige, az Atyával egylényegű Fiúisten, valóságos emberré lett: «És az Ige testté lett». Az első karácsony éjtszakáján Betlehemben Szűz Máriától született. Hogyan történt ez? Nem istensége változott emberséggé, mert a változhatatlan Istennél ez lehetetlen. Nem az isteni és az emberi természet olvadt eggyé egy harmadik közös természetbe, hiszen a végtelen Isten nem keveredhetik véges teremtményével. Itt *unio hypostatica* megy végbe, vagyis az isteni és az emberi természet a második isteni Személyben egyesül: Isten örökkévaló Fia egy történeti pillanatban kiterjeszti isteni személyiségét egy konkrét emberi természetre s így emberi természetet ölt magára. Az emberi természetet magára öltött Fiúisten: Jézus Krisztus, az Istenember.

De fölmerül a kérdés: miképen lehet Jézus Krisztus teljes és igazi ember, emberi személyiség nélkül? Miképen veheti át az isteni személy az emberi személynek szerepét? A tapasztalatban ugyanis minden emberi természet egyben személy is. Személyiség és természet mindig elválaszthatatan egységben vannak, jóllehet egymástól különböznek. Mert a természet és a személy nem azonos. Én nem vagyok az én természetem, hanem nekem van meghatározott emberi természetem. A kettő között a birtokos

és a birtok viszonya áll fenn. A dolog természete szerint a kettő nem egy, hanem egymástól valóban különböznek, jóllehet a valóságban mindig együtt vannak. Nem okoz belső ellentmondást tehát, ha Isten mindenhatósága különválasztja azt, ami ugyis különböző. Az isteni Személyiség pótolja Krisztus emberi személyiségének a szerepét, vagyis hogy az emberi természet egy magábanálló, teljesen lezárt és mással közölhetetlen egység legyen, amely minden ténykedésnek, az egész ember működésének alanya. Jézus Krisztus tehát egy személy, de két természet. Istenségét tekintve azonos, vagyis egylényegű az Atyával, akitől öröktől fogva születik. Emberségét tekintve azonos lény velünk, és mint ilyen időben Szűz Máriától született. Isten mindenhatóságával közvetlenül, anya közreműködése nélkül is teremthetett volna egy emberi természetet, amellyel aztán egyesült volna az isteni Ige. De az Úristen nem ezt az útat, nem ezt a lehetőséget választotta. Ő azt akarta, hogy Jézus Krisztus emberi természete anyától származzék s vele szemben ugyanazokat az anyai kötelmeket teljesítse, mint minden más földi anya gyermekével szemben. A megtestesülés eredménye tehát Jézus Krisztus, az Istenember, akinek személyisége nem emberi, hanem isteni. A két természet az örök Ige személyében személyes egységet alkot (2). Hogy miképen van ez, ez már a megtestesülés hittitkához tartozik. Teljesen megérteni nem tudjuk ezt sem, mert felülmúlja emberi értelmünk képességét. De a fogalmak rendezése után mint ellentmondás nélküli igazságot szemlélheti értelmünk. Tovább azonban ezen az úton nem megyünk, mert az eddigiekből már világosan kikövetkeztethetjük, hagy mit is jelent a szent Szűz anyasága.

Szűz Mária Isten anyja.

Krisztus embersége tehát nem teremtés útján jött létre. Az ember Krisztus teljesen Szűz Máriától vétetett: vér a

véréből, hús a húsából, csont az ő csontjából. Gábor angyal szava világos és érthető: « Méhedben fogansz és fiat szülsz ». Szűz Mária Jézus Krisztussal szemben ugyanazt az anyai feladatot teljesítette, mint minden anya azzal a gyermekkel szemben, akit a világra hoz: foganta, méhében hordozta, világra szülte, nevelte, stb. Jézus Krisztus tehát valóban a Szűzanya gyermeke, Mária pedig valóban Krisztus anyja.

Mivel pedig Krisztus Isten, ezért a Szűzanya Istenanya. Az előbbiekben láttuk, hogy Jézus emberi természetét létének első pillanatától kezdve a második isteni Személy, a Fiúisten vette birtokába. Amikor tehát Máriát Isten anyjának mondjuk, ez nem azt jelenti, hogy ő talán az istenségnek adott volna létet, hiszen Isten önmagától öröktől fogva létező lény, hanem azt, hogy Mária annak az emberségnek adott létet, amely az *unio hypostatica* révén nem választható el az Istentől (3). Mivel pedig az anya nem a puszta természetet, hanem a személyt hozza világra, joggal mondjuk Máriát Isten anyjának. A természetes szülésben az anya gyermekének csak a testét adja, lelkét nem, ezt Isten teremti. Mégsem mondjuk az anyát csak a gyermek teste anyjának, hanem így: Péter anyja, István anyja, vagyis az egész személy anyja. Szűz Mária Jézus emberségének nem nyujtott többet, mint amit a természet szerint az édesanya nyujt gyermekének, mégis az egész Krisztus anyja, az Istenemberé, aki valóságos ember és egyben valóságos Isten.

Tehát Szűz Mária Istenanyasága valóságos Istenanyaság, nem pedig átvitt értelemben vett, költői hasonlat szerint. Vagyis nem úgy, mint ahogy például azt mondjuk, hogy Gizella királyné Szent Imre anyja, mert Gizella valójában csak Imrének anyja, aki később lett szent. Mária nem ezért Istenanya, mert anyja Krisztusnak, aki később lett Istenné, hanem mivel Jézus Krisztus valóságos Isten, édesanyja valóságos Istenanya.

A Szentírás azonban sehol sem nevezi Szűz Máriát Istenanyának, veti szemünkre a holland református egyház általános zsinata (4). *Az igaz, hogy az « Istenanya » kifejezés nem fordul elő az Újszövetség lapjain. De ha nem kifejezetten, bennfoglaltan, egyenértékűen a leghatározottabban megtalálható benne.* Szűz Mária Jézus anyja, erről a Szentírás nyilvánvalóan tanuskodik. Ám ugyanez a Szentírás Jézust Istennek ismeri el és vallja. Tehát Mária Isten anyja, vagy röviden Istenanya.

Szűz Mária Istenanyasága hittétel.

Nem a név a lényeges, nem a « szakkifejezés », hanem maga az igazság. Ez pedig megvolt kezdettől fogva a kinyilatkoztatás kincstárában. Az Istenanya, Istenszülő, *Theotokos* szakkifejezést pedig az egyháztörténet író Sokrates (5) szerint Origenes használta először. Attól kezdve mindenütt elterjedt az Egyházban, s Mária Istenanyasága általánosan elfogadott hitigazságként szerepel. Először, az V. század elején, Nestorius vonta kétségbe Krisztusról vallott tévtanával kapcsolatban. Nestorius azt tanította, hogy Krisztusban két személy van, isteni és emberi. Következőleg azt vallotta, hogy Mária csak az ember Krisztus anyja, nem pedig az Isten Krisztusé. Tehát a Krisztusszülő, nem pedig Istenszülő jelző jár ki Máriának.

Az efezusi egyetemes zsinat 431-ben elítélte Nestorius tanítását és elfogadta Szent Cirillét, amelyet az alexandriai pátriárkának Nestoriuszhoz írt második levele tartalmazott. A vita elsősorban nem Mária Istenanyaságáról folyt, hanem arról, hogy Krisztusban az isteni és az emberi természet egy személyben egyesült, vagy pedig csak társas viszonyba lépett? Jézus Krisztus emberi mivoltában is valóban Isten, vagy csak temploma az istenségnek? Ha tagadnók, hogy Krisztus oszthatatlanul egy személy, a Fiúisten személye, aki emberi természetet

öltött, Mária természetesen nem volna Istenanya, csak az ember Krisztus anyja.

A zsinat tehát Szent Cirill tanítását fogadta el s ezzel egyuttal Mária Istenanyaságát is (6). Az Atyával egylényegű láthatatlan Fiúisten látható emberként jött közénk, Megmaradt, ami volt, vagyis Isten. De felvette azt, ami nem volt, vagyis emberré lett. Ezért Jézus Krisztus Istenember. Szűz Mária Jézus embersége anyagát szolgáltatta, amely azonban nem lett emberi személlyé, mert a foganás pillanatában egyesült az örök Igével. Ezért is nem azt mondjuk, hogy az ember lett Istenné, hanem Isten lett emberré. Vagyis a Szűzanya az isteni és az emberi természetet kezdettől fogva birtokló Jézus Krisztust, az Istenembert, szülte.

Mikor a türelmetlenül várakozó nép meghallotta az efezusi zsinat döntését, rajongó lelkesedésben tört ki, amely eléggé tanusítja a Máriatisztelet s annak az Istenanyaságban gyökerező eredetét, s a krisztusi hittel való benső összeforrottságát. Alexandriai Szent Cirill az alexandriai papsághoz és a hívőkhöz intézett levelében hírüladja Nestorius elítélését és leírja, hogy a hívősereg örömmámorban úszott a zsinati eredmények hallatára, Isten dicsőítésébe kezdett, s a püspököket fáklyás menetben kisérte szállásukra (7).

Az Istenanyaság hittani jelentősége.

Az Egyház életében a legelszántabb küzdelmek egyike épen Mária Istenanyaságával kapcsolatosan zajlott le. Ebből is látható központi helye Krisztus mellett üdvösségünk rendjében. Mária sorsa összefügg Krisztuséval. Istenanyai méltóságának tagadása Krisztus Istenségének tagadása is és viszont. Mária Istenanyasága a megtestesülés hitének foglalata: magában foglalja Krisztus Istenségét és védelmezi az arianizmus és a modern idők racionalistái ellen, akik Jézus Krisztusban legfeljebb valami kiváló

embert hajlandók csak elismerni. De bizonyítja egyuttal Jézus Krisztus valóságos emberségét is, s így áll a Szűzanya védően Krisztus mellett a dokéták, valentiniánusok, Apelles és az anabaptisták ellen, akik vagy nem ismerik el Krisztus testének valóságát, vagy pedig annak az égből számazását, illetve a Szentlélektől való teremtését vallják. Az istenanyaság a Szentháromság megvallása is, mert hiszen ez nem volna lehetséges, ha az Istenben nem léteznék egység az isteni természetben és ugyanakkor háromság a személyeket tekintve. *Az Istenanyaság megvallása tehát hitünk alapvető igazságainak megvallása is.* Benne kifejezésre jut a kereszténységnek lényege, s egyszersmind megtörik rajta a tévtanoknak a kinyilatkoztatott isteni igazságokat tagadó minden kisérlete. A liturgia tehát méltán hirdeti a Szűzanyáról: «Te egymagad valamennyi eretnekséget legyőzted az egész világon!»

A megváltói Istenanyaságban gyökerezik továbbá a Boldogságos Szűz minden nagysága, ez minden kiváltságának legmélyebb és legvégső alapja. A hittudósok között nincs teljesen egységes vélemény Szűz Mária kiváltságainak és üdvtörténeti szerepének központi elvére vonatkozólag (8). Mi úgy gondoljuk, hogy a megváltói Istenanyaság fejezi ezt ki legjobban. Az Újszövetség mariológikus helyei igazolják, hogy Mária több, mint Jézusnak pusztán biologiai, fizikai értelemben vett anyja. Már Gábor angyal szavaiból kitűnik, hogy Mária szerepe az anyaság természetes kötelmein túl megváltó Fiával való teljes sorsközösséget jelent. Amíg Zakariásnak egyszerűen tudtára adta, hogy felesége anya lett, addig Máriának szabad beleegyezését kéri a Messiással való sorsközösség vállalására. Miként a menyasszony igent mond a vőlegénynek kezét kérő szavára, úgy adta beleegyezését a Szűzanya az isteni Jegyesnek az emberiség nevében az Újszövetség megkötésére, azaz a megváltás művének végbevitelére. Ezért is nevezik már az atyák a Boldogságos

Szűzet az Ige jegyesének. Mivel pedig a jegyesség teljes életközösségre, egész életre kiható sorsközösségre irányul, Mária a megváltó Istenemberrel teljesen osztotta sorsát az angyali üdvözlettől kezdve Karácsonyon és a Golgota áldozatán át a közös küzdelemben kivívott közös győzelem boldog birtoklásáig. Mert a megváltó Isten anyja, ezért nincs köze a bűnhöz, ezért létének első pillanatától fogva szent közösségben él az Istennel: ő a Szeplőtelen Fogantatás. Mert a megváltó Isten anyja, a Messiás sorsának eljegyzettje, ezért nemcsak lelkileg, hanem testében is méltóvá tette az Úristen erre a páratlan szerepre: ő a mindenkor tiszta szűz. Mert a megváltó Isten anyja, Krisztusnak a megváltás művében társa, ezért az új élet szerzője, a Krisztusban hívők anyja. De nemcsak múló, evilági sorsközösség áll fenn a Megváltó és Társa, a második Ádám és a második Éva között, hanem szétszakíthatatlan jegyesség, ezért Mária a megdicsőült Krisztus diadalának részese: testével és lelkével a mennyekbe felvett és mint a világ Királynéja ott ül Krisztus jobbján a kegyelem kiosztójaként.

---

(1) *Karácsony misztériuma.* Katolikus Szemle, 1950. 4. szám, 146. old. - A. MALTHA O.P.: *De processione Verbi Divini.* Angelicum, 1933. 437-468 és 1934. 23-55.

(2) XI. PIUSZ PÁPA *Lux veritatis* kezdetű körlevele 1931. december 25-én, az efezusi zsinat 1500-ik évfordulóján, A.A.S. 1931. 493-517. old. - XI. PIUSZ PÁPA *Sempiternus Rex Christus* kezdetű körlevele 1951. szeptember 8-án, a chalcedoni zsinat 1500-ik évfordulóján, A.A.S. 1951. 625-644.

(3) J. BITTREMIEUX: *De notione Divinae Maternitatis B.M.V.* Ephemerides Theologicae Lovanienses, 1924. 71-81.

(4) Herderlijk Schrijven van de Generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk. 1950. március 23. 12. old.

(5) SOCRATES: *Historia Ecclesiastica* VII. 32. MG 67, 812.

(6) A. D'ALÈS: *Le dogme d'Éphèse.* Paris, Beauchesne, 1931. - PIETRO PARENTE: *L'Io di Cristo.* Morcelliana, 1951. 45-69. old.

(7) Cyrilli ad clerum populumque Alexandrinum epistula. MG 77, 138.

(8) A. DENEFFE S.J.: *Het grondprinciep der Mariologie.* Verslagboek der zesde Mariale dagen gehouden in de Nobertijner Abdij te Tongerloo, 24-26 Augustus 1936. 70-82. - E. LEDVOROWSKI: *Maternitas divina fundamentum Mariologiae.* Marianum, 1953. 176-194. - C. STRAETER S.J.: *Moederschap en Maagdelijkheid in Maria.* Werkgenootschap van Kath. theol. in Nederland. Jaarboek, 1953. - A. MÜLLER: *Um die Grundlagen der Mariologie.* Divus Thomas (Fr.) 1951. 385-401.

A PÁSZTOROK IMÁDÁSA

« Azon a vidéken pásztorok tanyáztak kinn a szabadban és éjtszaka őrizték a nyájukat. Egyszerre csak ott állt előttük az Úr angyala és az Úr dicsősége beragyogta őket. Nagyon megijedtek. De az angyal bátorította őket: " Ne féljetek! Nagy örömet hirdetek nektek és az egész népnek: Ma született az Üdvözítő Dávid városában. Ő a Messiás és az Úr. Ez a jele: Kisdedet találtok pólyába takarva és jászolba fektetve ". Hirtelen nagy mennyei sereg vette körül az angyalt. Dicséretet énekeltek az Istennek: " Dicsőség a magasságban Istennek és békesség a földön a jóakaratú embereknek ". Miután az angyalok visszatértek a mennybe, a pásztorok így biztatták egymást: "Menjünk át Betlehembe! Hadd lássuk a történteket, amiket az Úr hírül adott nekünk". Odasiettek és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban fekvő kisdedet. Miután látták, elhíreszelték azt is, amit már előbb megtudtak a gyermekről. Aki csak hallotta, csodálkozott a pásztorok elbeszélésén Mária pedig szívébe véste szavaikat és el-elgondolkodott rajtuk. A pásztorok azután hazatértek. Dicsérték és magasztalták Istent mindazért, amit láttak és hallottak, úgy ahogy az angyal előre elmondta nekik ».

(Szent Lukács 2, 8-20.)

A prófétáktól megjövendölt és a választott néptől annyira várt Messiás távol a nagyvilág zajától, Betlehemben megszületett. Isten azonban gondoskodott róla, hogy

a világtörténelem legnagyobb eseményéről legalább az egyszerűek és szegények személyében tudomást szerezzen a nagy világ. Először pásztorokat vezet az Istengyermek jászolához. Ők illettek legjobban az isteni Főpásztor közelébe:

Mennyből az angyal lejött hozzátok, pásztorok,
hogy Betlehembe sietve menvén lássátok.
Istennek Fia, aki született jászolban,
Ő leszen néktek Üdvözítőtök valóban.
Mellette vagyon az édesanyja, Mária,
Barmok közt fekszik, jászolban nyugszik szent Fia.

A fenséges angyaljelenéssel kapcsolatban elmélkedhetnénk az Istennek dicsőséget, a jóakaratú embernek pedig békességet hirdető angyalének értelmén, amelynek épen az evilágiság csődjéből kiutat kereső nemzedékünkhöz van különleges mondanivalója. Vagy Giottoval, Fra Angelicoval, Baroccioval és dalle Nottival elmerülhetnénk a jászolban fölragyogó földöntúli Fényesség szemléletébe ,amely Szent János szerint épen azért gyulladt ki ezen a földtekén, hogy minden embert megvilágítson és az advent sötétségéből az Újszövetség világosságba vezessen: « Mert az emberek ott tévelygenek, ahol a Te égi fényed nem vezérli őket ». Karácsonnyal beköszöntött az új, krisztusi korszak, amelyben a sátán ingoványba vezető lidércfénye helyett Krisztus, a világ világossága ragyog: « Én vagyok a világ világossága. Aki engem követ, nem jár sötétben... »

Mi most mégis inkább a Szűzanyára vonatkozó megjegyzésnek szenteljük figyelmünket: «Mária pedig szívébevéste szavaikat és el-elgondolkodott rajtuk ». Majdnem szószerint ugyanezt találjuk annál a jelenetnél, amikor Mária megtalálja Jézust a templomban. Nem minden ok nélkül említi meg az evangélista, hogy a Szűzanya jól

megjegyezte az eseményeket, jól emlékezetébe véste, sokszor felidézte és át-átelmélkedte azokat. Mindenesetre e megjegyzéssel Szent Lukács hivatkozik az evangéliumi történet ezen részletének forrására: a Szűzanyára, ahogyan Fouard, Plummer és Vigouroux is állítják (1).

De ezen túlmenően ez a megjegyzés azt is elárulja, hogy a Szűzanya Karácsony éjtszakáján sok mindenre rájött, amit eddig nem tudott, vagy csak sejtett. Szűz Mária a pásztorok szavait összevetette, összeegyeztette mindazzal, amit ő is átélt. Különösen azt a sok ellentétet, paradoxont, amit tapasztalt: világrajöttekor nem jut hely Betlehemben annak, aki az egész föld Ura; egyszerű jászolbölcső az első nyugvóhelye, holott Isten Fia; elsősorban nem Augusztusznak, nem Heródesnek, nem Quiriniusznak és nem a főpapnak jelentik az angyalok a nagy eseményt, hanem az egyszerű pásztoroknak, stb. Azt már tudta Gábor angyal közléséből Szűz Mária, hogy gyermeke Isten Fia, Dávid trónjának örököse, örök király. De azt nem tudta, hogyan valósul meg mindez. Isten «tövéről-hegyére» nem közölte vele a megvalósulás részleteit. A Szűzanya állandóan elmélkedve a megtörténteken, elmélyül az örök isteni terv megismerésében, jobban meglátja az összefüggéseket, világosabbá és érthetőbbé válik így előtte tulajdon hivatása és feladata is. Az evangélista megjegyzése nyomán tehát bepillanthatunk Szűz Mária szemlélődő, Istenbe elmerülő lelkületébe. Állandó elmélkedéssel keresi az Úr fenséges, szent akaratát, hogy annak teljesülését az Úr szolgálóleányaként a legtökéletesebben tudja előmozdítani.

---

(1) R. GALDOS S.J.: *Evangelica de Christi nativitate narratio.* Verbum Domini, 1928. 11-16. old.

JÉZUS BEMUTATÁSA A TEMPLOMBAN

« Amikor elteltek a mózesi törvényben megszabott tisztulás napjai, Jeruzsálembe vitték, hogy bemutassák az Úrnak. Így parancsolja ugyanis az Úr törvénye: " Minden elsőszülött fiúgyermek az Úrnak legyen szentelve. " Be akarták mutatni az Úr törvényében előírt áldozatot is: " Egy pár gerlicét vagy két galambfiókát ". »

(Szent Lukács 2, 22-24.)

Jézus születése után a Szentcsalád eleget tesz két ószövetségi törvény előírásának: az elsőszülött bemutatásának és Szűz Mária tisztulásának. A törvény iránt való engedelmesség példaadásán túl sokkal mélyebb jelentése van ennek az eseménynek.

A megváltás offertoriuma.

Izrael az egyiptomi rabságból való csodás megszabadulása emlékére minden elsőszülöttjét az Úr tulajdonának tekintette. A Kivonulás könyve (13,2) tartalmazza a törvényt: « Nekem szentelj minden elsőszülöttet, mely méhet nyít Izrael fiainál, akár ember, akár barom, mert az enyém valamennyi ». Az okát is megmondja: « Ha pedig majd fiad maholnap megkérdez téged, mondván: Mire való ez?-feleld neki: Erős kézzel hozott ki minket az Úr Egyiptom földéről, a rabszolgaság házából; amikor ugyanis a fáraó megátalkodott s nem akart elengedni minket, megölt az Úr minden elsőszülöttet Egyiptom földén, az ember elsőszülöttétől a barom első fajzatáig. Ezért áldozok minden hímet, mely méhet nyít, az Úrnak s ezért váltok meg fiaim közül minden elsőszülöttet. Legyen tehát ez jelként a kezedben s emlékeztető jelvényként a szemed előtt, mert erős kézzel hozott ki minket az Úr Egyiptomból. » Később ez a rendelkezés megváltozott: az Úr nem kívánta többé az elsőszülötteket szolgálatára,

hanem helyettük Lévi törzsére bízta ezt, ahogyan a Num. (8,16) erről tudósít.

Amikor a templomban a Szűzanya Istennek szenteli elsőszülöttjét, akkor nem a többi izraelbeli anyák jelképes felajánlását végzi. Számára nem emlékeztető szertartást jelentett ez csupán, hanem valóságos Istennek szentelést, felajánlást. Már Gábor angyal tudtára adta, hogy a születendő « szent » lesz, vagyis olyan, aki a törvény értelmében Istené. Jézus Krisztus teljesen az Istené. Az Atya az emberi nem megváltására küldte, s ez a megváltás saját életének feláldozásában, kereszthalálában éri el beteljesülését. Krisztusnak, a minden teremtményt megelőző elsőszülöttnek Istennek szentelése tehát erre irányul. A keresztáldozat offertoriuma ez. Ez a szertartás az egyiptomból való menekülés, a Paszka-kivonulás emlékezete, állandó figyelmeztetés a választott népnek az egyiptomi rabságból való megszabadulására. Most ez itt mély értelmet nyer: *Krisztusban az igazi elsőszülött jelent meg,* akire mindez valójában vonatkozott és akiben most végleg beteljesül: *Jézus Krisztus teljesen az Istené, áldozat az Úr előtt a világ bűneiért.* Jézus, az igazi elsőszülött, az igazi Húsvétot hozza, de nem egy népnek, hanem az egész világnak. Az igazi megváltást, megszabadulást a sátán, az emberiség örök ellenségének szolgaságából. A régi húsvét emléke előre jelezte az új, örök húsvétot. Az Úr elfogadta a felajánlást Mária öléből, mint a legszentebb oltárról. *A Szűzanya sajátját adja ebben az áldozatban*: Jézus Krisztus végeredményben az ő Fia. *Ezért szerepel* Krisztus személyes önfelajánlása mellett az Atya akaratából *társfelajánlóként* s kiséri végig megváltói tevékenységében társmegváltóként. Olyan szépen elmélkedik Prohászkánk erről a fenséges jelenetről! Hallgassuk meg: « Annyi anya ment föl arra a szent hegyre Ábrahám nyomában, de mindegyik megváltotta gyermekét s azon biztató öntudattal tért haza: gyermekem, enyém vagy.

Csak egy anya találtatott, aki nem volt oly szerencsés, kitől Isten a bemutatást elfogadta úgy, hogy annak a gyermeknek életét kívánta. Anya, aki úgy látszik, nem talált irgalmat, aki úgy látszik, ki volt szemelve, hogy megfizessen valamennyiért s hogy ránehezedjék az Úr keze, s ez az anya nem a legrosszabb, nem a leghitványabb, nem a legnemtelenebb volt, hanem a legszebb, a legédesebb, a legnemesebb: a boldogságos Szűz Mária. Miért? mert ha áldozatot hozni minden léleknek ékessége és szépsége, nagy áldozatokat csak nagy lelkek képesek hozni: a legnagyobb áldozatot a legszebb lélek hozhatta. »

Munda cor meum...

A másik törvényt a Leviták könyve 12. fejezete tartalmazza, amely szerint a szülés tisztátalanságot okozott. Az anya negyven napig ki volt kárva a templomból és az emberek társaságából. Utána a tisztulási szertartás elvégzésével újra tisztává lett és megszabadult a különböző korlátozási rendelkezésektől. Az anyának meg kellett jelennie a templomban és ott áldozatot kellett bemutatnia, ami vagy bárányból és galambból, vagy ha szegények voltak, egy pár galambból állt. Szent Lukács arról értesít bennünket, hogy Jézusnak bemutatásával együtt a Szűzanya eleget tett ennek a törvénynek is, mégpedig a szegények módján. Mária a « szűzek szűze », « szűzanya », neki egyáltalán nem volt szüksége tisztulásra. « Elragadó látvány, — elmélkedik Prohászkánk a Gyertyaszentelő titkán — a legtisztább s legnagyobb lélek a tisztulás törvénye alatt. Homlokán az érintetlenség méltóságának fénysugara, szemeiben a tiszta lélek ragyogása; liliom és mirrhaillat ruháiban; karjain az isteni gyermek s ez a Szűz mégis tisztulni jön; érzi, mily szent s tiszta az Úr.» A Szűzanya a legtisztább szűz, mégis eleget tesz a törvénynek: alázatból, engedelmességből, s úgy gondoljuk, örökérvényű példaadásul, hogy áldozatunkkal az Úr elé

csak tiszta szívvel és tiszta szándékkal járuljunk. Csak így lesz kedves és elfogadható. A szentmisének mindjárt az elején ezért van a közgyónás, s később, hogy mást ne is említsünk, a kézmosás is ezt jelképezi: az Úr csak a tiszta és a hű szíveknek áldozatát nem veti meg!

Gyertyaszentelő Boldogasszony.

Az Úr Jézusnak a templomban való bemutatását február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony napján ünnepeljük. Csak magyarul hangzik így a neve, de nagyon kifejező és találó. *Jézus bemutatása a templomban, illetve égi Atyjának való szentelése a gyertyaszentelés szertartásában jut a legszebben kifejezésre.* Az égő gyertya ugyanis az Egyház liturgiájában a megváltó Istenembert jelképezi. Már az agg Simeon a világ világosságának nevezi az Úr Krisztust. Akkor ez a teremtetlen Fény, ez az áldozatra szánt enyészhetetlen Tűz, ez a földöntúlian ragyogó világosság a Szűzanya karján vonult be a templomba, most pedig a lángoló gyertya jelképében a hívek kezében világol, s az élő hit keresztény életre ösztönző erejével ízzik szívében. Akkor az Úr Krisztus személyesen jelent meg Atyja házában és édesanyja, Mária által odaajánlotta magát egészen az ő szolgálatára, az elsőszülöttségnek a szó szoros értelmében rá vonatkozó követelménye szerint visszavonhatatlanul szentelte magát neki, most ez a megszentelt gyertya jelképében, de misztériumos valóságában megy végbe a hívek szeme előtt, akik a krisztusi megváltás gyümölcseiben először a keresztség szentségében részesültek. A keresztény emberélet hajnalán ezért kapja a keresztszülő keresztgyermeke nevében az égő gyertyát, a krisztusi hit minden utat beragyogó és minden sötétséget eloszlató világosságának a jelképét: vedd az égő gyertyát! A keresztény ember tehát tulajdonképen fényhordozó. A megváltás, amelyre az első Gyertyaszentelőkor Jézus Mária által nyilvánosan és ünnepélyesen felaján-

lotta magát, a fényhordozó keresztények révén lesz a világban hatékony. S öregedő mai világunkban mire van inkább szükség, mint épen a megváltásban kiáradó kegyelem mindent megújító erejére! Orosiuszi Pál a nyugatrómai birodalom haldoklásakor a világ pusztulása felett kesergőket a világban jelenlévő kereszténységre való hivatkozással vigasztalta és erősítette. Szentatyánk, XII. Piusz pápa is szüntelenül hangsúlyozza a kereszténység világmentő erejét és egyben a keresztény ember kötelezettségeit pusztuló világunk újjáépítésének munkájában (1). A Mária-évnek is ez a célja: váljunk mindnyájan, kivétel nélkül, az első fényhordozó, a Szűzanya nyomdokán a krisztusi világosság fáklyavivőivé! Csak így biztosítható, hogy a Regnum Marianumban és az egész világon a sötétség hatalmának minden mesterkedése ellenére sem fog kialudni Krisztus világossága.

A gyertyaszentelői liturgiának, illetve szentelménynek magyar népünk szokásaiban való megnyilvánulásaira és hatására pár érdekes adattal szolgál a vallási néprajz kitűnő művelője, Bálint Sándor: « A Gyertyaszentelő Boldogasszony napján szentelt gyertya egyike a legrégibb hazai szentelményeknek. A Pray-kódex tanusága szerint a magyar középkorban ezen a napon először a tűzet áldották meg, majd ennél a tűznél gyujtották meg aztán a gyertyákat. Népünknek azóta is egyik nagyratartott szentelménye. Nincsen katolikus paraszthász, ahol ne volna. Rendesen a sublót vagy ládafiában tartják, vagy pedig felöltöztetve a falra akasztják, hogy főképen vihar idején meggyujtsák s imádkozzanak mellette. Ezt gyujtják meg a vízkereszti házszentelésnél, továbbá ha beteg családtaghoz kihozza a pap a Szentséget. A haldokló kezébe Szegeden azért adnak szentelt gyertyát, a világ világosságának, Krisztusnak jelképét, hogy ördög ne tudjon rajta erőt venni. Piricsén (Szabolcs) azért teszik a kezébe, hogy ne keresse sokáig a mennyország ajtaját, Dombrádon

különösen a hétszer szentelt gyertyát tartják hasznosnak. El szokták tenni, mert azt tartják, hogy a világ vége előtt nagy sötétség lesz és csak az ilyen gyertyával lehet világítani » (2).

Anyaavatás.

Mária tisztulásának is van nyoma a liturgiában az anyaavatás szentelményében. Szép, de sajnos egyre inkább feledésbe menő szertartás. Mikor az anya gyermeke világrahozása után először hagyja el otthonát, első útja újszülöttjével együtt Isten házába vezet. Ma már természetesen nem a tisztulás elnyeréséért, amelyre a keresztény anyának nincsen szüksége, hanem inkább hálaadásból a szerencsés szülésért és az egészséges gyermekért: Isten ajándékáért. A pap is az öröm színében, fehér stólában imádkozik felette és megáldja: « Mindenható örök Isten, ki szűz Mária születése által minden keresztény anyának fájdalmát örömre változtattad, tekints kegyesen szolgálódra, aki boldogan jön templomodba neked hálát adni, add, hogy ez élet után Szűz Mária érdemeiért és közbenjárására gyermekével együtt az örök boldogságba eljuthasson... »

---

(1) Tulajdonképen alig van a Szentatyának megnyilatkozása, amelyben erre ne térne ki. Mégis kiemeljük 1946. február 20-án az új bíborosokhoz szóló beszédét, az 1949-es karácsonyi szózatát, 1951. okt. 14-én a világi apostolok első nemzetközi kongresszusához intézett tanítását és 1952. február 10-én római híveihez küldött buzdítását, ezen kívül a különböző foglalkozási ágak előtte megjelent képviselőinek mondott beszédeit. A Szentatya ezen irányú megnyilatkozásait mi magunk is próbáljuk feldolgozni, így pl. *Az Egyház és világbéke* címen a Katolikus Szemle 1952. 1. száma 2-5 old. és *A jelen hivatásbeli feladatairól* szóló dolgozatban, amelynek első része a Katolikus Szemle 1953. 1. száma 6-12 old. jelent meg.

(2) BÁLINT SÁNDOR: *Sacra Hungaria.* Budapest, Veritas, 1943. 104-105. old.

A FÁJDALMAS ANYA

A templomban senki sem figyelt fel a Szentcsaládra. A törvény előírta szertartás elvégzése nem volt feltűnő és szokatlan, hosszú évszázadok óta így tett valamennyi zsidó anya. Az agg Simeonnak azonban, mint a pásztoroknak is, az Úr kinyilatkoztatta, hogy ki is ez a gyermek Mária ölében. Simeon az isteni sugallatból felismeri, hogy e gyermek Istennek szentelése nem olyan szertartás, mint a többi, hiszen itt az igazi elsőszülött felajánlása történik arra az áldozatra, amely a keresztfán teljesedik be. Simeon az esemény jelentőségéhez illő, mély értelmű prófétai szavakban felfedi az isteni gyermek küldetését, valamint Mária fájdalmas anyaságát.

« Volt Jeruzsálemben egy Simeon nevű, igaz és istenfélő ember. Várta Izrael vigaszát és a Szentlélek lakott benne. Kinyilatkoztatást kapott a Szentlélektől, hogy nem hal meg, amíg meg nem látja az Úr Fölkentjét. A Lélek ösztönzésére a templomba ment. Mikor a gyermek Jézust bevitték szülei, hogy a törvény előírása szerint tegyenek vele, karjába vette és e szavakkal áldotta az Istent:

" Bocsásd el most szolgádat, Uram,
Szavaid szerint békességben,

Hiszen már látták szemeim az üdvösséget,
Melyet minden nép számára rendeltél:
Világosságul a pogányok megvilágítására
És dicsőségére népednek, Izraelnek. "

Atyja és anyja csodálkozva hallgatták, amit mondott. Simeon áldotta őket és így szólt anyjához, Máriához: " Sokak romlására és föltámadására lesz ő Izraelben: jel, amelynek ellenemondanak — s a te lelkedet is tőr járja át — hogy így megnyilvánuljanak sok szív érzései ". »

(Szent Lukács 2, 25-35.)

Simeon éneke tulajdonképen jövendölés, amely Jézus küldetéséről szól. *Az első rész* Izaiás próféta visszhangjaként (42,6 és 49,6) a *Messiás egyetemes hivatását* fejezi ki: ő «minden nép üdvössége», «világossága a pogányoknak» és «dicsősége Izraelnek». Simeon szavai egyaránt szóltak Máriának és Szent Józsefnek.

A második rész, amely csak Máriának szól, a *Gyermek küldetésének a választott népre vonatkozó hatásait* jelzi előre. Jézus fellépésének egyik hatása: «sokak romlására lesz». Simeon valószínüleg itt is Izaiásra gondol (8,14), aki megjövendölte a választott népnek a Messiás iránt való hűtlenségét. Ez a hűtlenség Jézus elárulásában, Pilátus előtti megtagadásában és a keresztre feszítésében nyilvánul meg. Jézus működésének másik hatása: «sokak föltámadására lesz» Ez jelenti Izrael egy részének megtérését, amelyről már az Apostolok Cselekedetei beszámolnak: Szent Péter pünkösdi beszédére mintegy háromezrem megkeresztelkedtek (2, 14-41). A Messiás küldetésének harmadik hatásáról is szól Simeon: «jel, melynek ellenemondanak». Erről Izaiás szintén beszél a már említett helyen, ahol megjövendöli, hogy az eljövendő Messiás üdvözítő lesz, de egyben botránykő, amelyben — lelki értelemben — sokan elbotlanak. A Messiás mellett senki sem mehet el közömbösen .Csak két út lehetséges: vele vagy ellene. Vele szemben mindenkinek meg kell nyilatkoznia. Ezért lesz Jézus jel, amelynek ellenemondanak, hogy így megnyilvánuljanak sok szív érzései.

Simeon a Gyermek sorsáról szóló jövendölésbe beleszövi jövendölését anyjáról Máriáról: «a te lelkedet is tőr járja át». *Mit jelent ez a hasonlat?* Origenes és nyomában sokan azt gondolják, hogy Mária lelki válságát jelzi, amelyen a Szűzanya fia kínszenvedése alkalmával ment keresztül. Ha a tanítványok is megbotránkoztak, miért lett volna kivétel a Szűzanya? Ez azonban

ki van zárva, mert a tőr hasonlata nem alkalmas a lelki nyugtalanság ábrázolására, a Szentírásban sohasem szerepel a tőr a kétkedés jelölésére. De ellenemond ennek a felfogásnak a Szűzanya lelkülete és magatartása is, amelyet az eddigiekből már jól ismerünk. Gondoljunk csak Gábor angyalnak adott beleegyező szavára, vagy pedig a karácsonyi jelenetnél Szent Lukács megjegyzésére: « Mária pedig szívébe véste szavaikat és elelgondolkodott rajtuk ». Képletes értelemben azonban a « fájdalom tőréről » beszélünk: a lelket és szívet átjáró tőr halálos fájdalmat, a lélek mélyébe ható, gyötrő szenvedését jelenti.

A tőr hasonlata tehát jövendölés, amely szerint Máriát heves fájdalom, kínzó lelki gyötrelem fogja érni. Mint minden jövendölés, ez is csak beteljesedése után lesz teljesen érthetővé. Mikor érte Máriát ez a fájdalom? Az újszövetségi Szentírás két eseményt jegyez föl, amely ebből a szempontból számításba jöhet. Az egyik az, amikor a jeruzsálemi zarándokútról visszatérő szülei nem találják a tizenkétéves Jézust. A második pedig az, amikor a Szűzanya a kereszt alatt állva végignézi szent Fia haláltusáját. Nem nehéz megértenünk, hogy a tőr hasonlatával kifejezett fájdalom nem az első esetre vonatkozik, hiszen Simeon Szent Józsefnek nem mondja, hogy az ő szívét is tőr fogja átjárni, viszont a gyermek Jézus megtalálásakor a Szűzanya megjegyzi, hogy Szent József is nagy fájdalmat érzett elvesztése miatt: « atyád és én bánkódva kerestünk ». Arra a fájdalomra vonatkozik tehát, amelyet Mária a kereszt alatt élt át, amikor lélekben átszenvedte Jézus kínhalálát. Mária « szenvedő és haldokló fiával együttszenvedett és szinte vele együtt meghalt », tanítja XV. Benedek pápa *Inter sodalitia* kezdetű körlevelében.

Szent Ágoston óta így értelmezzük a simeoni szavakat. Az Egyház is ilyen értelemben használja a fájdalmas

pénteki szentmise könyörgésében: « Isten, akinek szenvedésekor Simeon jövendölése szerint a dicsőséges Szűzanyának, Máriának édes lelkét a fájdalom tőre átjárta... ».

Simeonnak Máriához intézett szavai tehát a Messiás főpapi aktusára, a megváltás fönséges cselekményére, a kereszttáldozatra utalnak. Krisztus kínszenvedése és Mária együttszenvedő lelki vértanúsága egységet alkot, hiszen mindkettőnek az a hatása: « hogy megnyilvánuljanak sok szív érzései ». Simeon szavai lényegükben semmi újat sem tartalmaznak. Mária már Gábor angyaltól megtudta, hogy fia a Messiás, vagyis a *Vir Dolorum*, a Fájdalmak Embere, s ennélfogva istenanyaságának misztériumából kitörölhetetlenek a *Mater Dolorosa* fájdalmas vonásai. Ugyanezt Simeon most, az Istennek ajánlás szertartásakor mint legalkalmasabb pillanatban ünnepélyesen és világosabban megismétli: Mária sorsa elválaszthatatlan Fiától, a Messiástól, Máriának szerepe és része van az ő küldetésében. A krisztusi sorshordozás anyai hivatásának beteljesülése. Igy a próféta teljesen fölfedi jövendölésében a Gyermek hivatását, valamint az ezzel szorosan összefüggő fájdalmas anyaságot, amelyben Mária anyasága teljessé lesz. Következőleg a Szűzanya nem véletlenül, nem pusztán anyai pietásból lesz jelen a Kálvárián a Kereszt tövében, nem a véres látvány egyszerű szemlélőjeként, miként X. Piusz pápa írja *Ad diem illum* kezdetű körlevelében, hanem az Úristen örök rendeléséből mint második Éva a második Ádám mellett, mint Krisztus társa a megváltás művében (1).

---

(1) T. GALLUS S.J.: *De sensu verborum Lc 2, 35 eorumque momento mariologico.* Biblica. 1948. 220-239 - C. DE KONINCK: *The Compassion of the Virgin-Mother and the Prophecy of Simeon.* Laval Théol. et phil. 1950. 314-327.

A NAPKELETI BÖLCSEK HÓDOLATA

Nemrégen hangzottak el Jézusnak a templomban való bemutatásánál Simeonnak a Gyermek hivatására utaló szavai: « világosság a pogányok megvilágítására » — máris megjelennek előtte a pogány világ képviselői. Az eseményt Szent Máté írja le, s ez alkalmul szolgál neki arra, hogy, szokásához híven, rámutasson két ószövetségi jövendölésnek Jézusban való beteljesedésére.

« Amikor Jézus a judeai Betlehemben megszületett, Heródes király napjaiban bölcsek jöttek napkeletről Jeruzsálembe és érdeklődtek: " Hol van a zsidók újszülött királya? Láttuk csillagát napkeleten és eljöttünk, hogy hódoljunk neki. " Ennek hallatára Heródes király megriadt, és vele egész Jeruzsálem. Összehívta az összes főpapokat és a nép írástudóit és tudakozódott tőlük, hol kell a Messiásnak születnie. Azok azt válaszolták: " A judeai Betlehemben, mert így jövendölte a próféta: Te judeai Betlehem, Juda földje, éppen nem vagy a legkisebb Juda fejedelmi városai között, mert belőled származik majd a vezér, aki népemet, Izraelt kormányozza ". Erre Heródes titkon hivatta a bölcseket és pontosan megtudakolta tőlük a csillag feltűnésének idejét. Majd ezekkel a szavakkal küldte őket Betlehembe: " Menjetek, tudakozódjatok gondosan a gyermek felől. Ha megtaláltátok, jelentsétek nekem, hogy én is elmenjek és hódoljak neki ". Azok, miután meghallgatták a királyt, elindultak. És lám, a csillag, melyet napkeleten láttak, előttük haladt, amíg végre meg nem állt a hely fölött, ahol a gyermek volt. Amint meglátták a csillagot, igen megörültek. A házba lépve megpillantották a gyermeket anyjával, Máriával, és leborulva hódoltak neki. Aztán fölnyitották kincsesládájukat és ajándékot adtak neki: aranyat, tömjént és mirrhát. Miután álmukban utasítást kaptak, hogy vissza ne forduljanak Heródeshez, más úton tértek vissza hazájukba. »

(Szent Máté 2, 1-12.)

Mária helye Jézus mellett.

A háromkirályok jövetelének időpontját az evangélista dátumszerűleg nem jegyezte fel. Az írásmagyarázók különbözőképen vélekednek. Az biztos, hogy nem Jézus születése után a 12-ik napon történt, ahogy mi erről Vízkereszt ünnepén megemlékezünk. Valószínűleg Jézus születésétől számított 40 nap, vagyis a templomban történt bemutatás után jöttek, máskép bajosan lehetne elképzelni, hogy az események olyan békésen folytak volna le. Mária és József nyugodtan mentek fel a fővárosba, ami a bölcsek látogatása után már nem lett volna lehetséges, hiszen isteni intésre maguk a bölcsek is más úton tértek vissza hazájukba. Viszont nem is kell nagyon kitolnunk az időpontot, legalább is két éven túl semmi esetre sem, mivel Heródes csak a két éven aluli gyermekeket gyilkoltatta meg Betlehemben. Azt is számításba kell vennünk, hogy ő, nem ismervén pontosan Jézus születésének időpontját, biztos akart lenni dolgában.

A napkeleti bölcsek valamely keleti nép vezetőemberei voltak, s a Keleten abban az időben különösen elterjedt csillagvizsgálással, csillagjóslással is foglalkoztak, akik vagy külön égi híradásra, vagy Bálám próféta jövendölése nyomán: « Csillag támad Jákobból » (24, 17) indultak útnak. Sem nevüket, sem számukat nem tudjuk pontosan. A Messiást keresvén magától értetődik, hogy egyenesen az ország fővárosába, Jeruzsálembe mentek. A fővárosban nem volt feltűnő és szokatlan a keleti karaván érkezése. Annál meglepőbb volt az idegenek szokatlan kérdezősködése a megszületett Messiás felől. Nemcsak Heródes, de az egész város izgalomba jött, egyrészt a Messiás miatt, másrészt meg Heródestől való félelemből. Heródes ugyanis hatalmi féltékenységből már többször rendezett vérengzést. Most figyelme teljesen az új vetélytársra irányul. Az írástudókkal megállapította Mikeás próféta jövendölései alapján, hogy a Messiásnak

Betlehemben kell megszületnie, a napkeleti bölcseket tehát oda irányította.

Az evangélista házat említ, amely fölött a pogány bölcseket vezető csillag megállt. A Szentcsalád ezek szerint már nem a születési barlangban lakott. A népszámlálás befejezte után valószínűleg lakást béreltek Betlehemben, vagy pedig a rokonok körében találtak szállást.

De nézzük magát a főjelenetet. A bölcsek hosszú vándorlásuk céljához érkezve megtalálják a gyermeket anyjával, Máriával. Az evangélista elsősorban nem arról akar tudósítani, hogy a bölcsek jövetelekor Mária jelen volt, Szent József meg épen távol. Szándékosan örökíti meg Mária jelenlétét. Ezzel is hangsúlyozni akarja, hogy a Szűzanya jelenléte lényeges: mind természetes, mind pedig természetfeletti szempontból a Gyermekhez tartozik. Bár nem lesz Jézus kiséretében nyilvános működése idején, a megváltás fontos eseményeinél mindig ott találjuk Messiás-Fia mellett. Ezért van most is jelen, amikor Jézus messiási küldetése kezdetét veszi. Mária karján, mint valami trónon találják a pogány világ képviselői a gyermek Jézust, az újszülött Messiást. Nem térdelhettek le eléje a nélkül, hogy le ne borultak volna Mária lábaihoz. Egyedül Jézust imádták, amint ezt az evangélista is megjegyzi, mert ez csak őt illeti, de ez az adoráció egyuttal hódolat volt édesanyja előtt is. Mária nélkül nem érték el Jézust. XII. Piusz pápa is kiemeli Máriának ezt a szerepét *Mystici Corporis* kezdetű körlevelében: « Ő volt az, aki az Újszülöttet mint Prófétát, Királyt és Papot nyujtotta azoknak, akik a zsidók és pogányok közül elsőnek jöttek imádására ». Ajándékaikat is Mária veszi át. Márián keresztül adják a kis Jézusnak, Mária a közvetítő. Ezekben a földi dolgokban is, mennyivel inkább a lelkiekben! Általa érjük s nyerjük el legbiztosabban Jézust!

MENEKÜLÉS EGYIPTOMBA ÉS VISSZATÉRÉS NÁZARETBE

Simeon Jézus hivatásáról és sorsáról szóló jövendölésének első része a pogány napkeleti bölcsek látogatásával kezdett beteljesedni, azonban apránként többi részei is beteljesednek. Az agg próféta azt mondotta a Gyermekről, hogy jel lesz, amelynek ellenemondanak. Heródes üldözése, az újszülött Messiás meggyilkolására kiadott parancsa ennek megvalósulása. Ezzel együtt a Mária sorsára vonatkozó jövendölés: «a te lelkedet is tőr járja át», szintén valósággá válik. Igaz, Mária Krisztussal való együttszenvedése a kereszt alatt lesz teljessé, de ez az egyiptomi menekülés és az azzal kapcsolatos viszontagságok alkalmával már valósulóban van. Tulajdonképen az angyali üdvözlettel, a betlehemi úttal s az első karácsonnyal már megkezdődött.

«Miután eltávoztak, az Úr angyala megjelent Józsefnek álmában és így szólt: "Kelj föl, fogd a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba! Maradj ott, amíg nem szólok, mert Heródes keresi a gyermeket és meg akarja ölni." Ő fölkelt, még az éjjel fogta a gyermeket és anyját, és elköltözött Egyptomba. Ott maradt Heródes haláláig... Miután Heródes meghalt, az Úr angyala Egyptomban megjelent Józsefnek álmában és így szólt: "Kelj föl, fogd a gyermeket és anyját, és menj Izrael földjére, mert meghaltak, akik a gyermek életére törtek." Ő fölkelt, fogta a gyermeket és anyját, és Izrael földjére ment. De amikor meghallotta, hogy Judeában Árkelausz uralkodik atyja, Heródes után, félt odamenni. Miután újabb intést kapott álmában, Galilea vidékére költözött. Odaérve Názáret városában telepedett le, hogy beteljesedjék, amit a próféták jövendöltek: Názáretinek fogják hívni.»

(Szent Máté 2, 13-15 és 19-23.)

Exsul Familia Nazarethana.

Bár az Irás nem említi, a napkeleti bölcsek bizonyára elmesélték Máriának a Jeruzsálemben történteket. Mit sem sejtve, nagy örömmel újságolhatták, hogy utánuk maga Heródes király is eljön, hogy köszöntse a Gyermeket. Máriában azonban Heródes említése egyáltalán nem kelthetett jó érzést. Heródes kegyetlen, a trónjára féltékeny s ezért gyilkosságra is kész elvetemült uralkodó volt, akitől mindenki borzadt Izraelben. Véreskezű uralkodását azzal sem tudta feledtetni, hogy a jeruzsálemi templomot nagy költséggel újjáépíttette. Már öreg volt és beteges, de annál gyanakvóbb és ingerlékenyebb. Most, hogy a bölcsek a zsidók királyát keresték, bizonyára fölébredt benne a rosszindulatú gyanakvás. A bölcsek elbeszélése Máriában minden bizonnyal egy készülő megpróbáltatás érzését keltette föl.

Így is lett. Heródes várta vissza a bölcseket. Ám azok isteni sugallatra Jeruzsálemet elkerülve tértek haza. Heródes úgy érezte, hogy becsapták. Most már igazán haragra gyúlt. Kiadta kegyetlen rendelkezését, amelyhez még sok gyilkosságtól beszennyezett életében sem volt példa. Ahol azonban a gonosz ármánykodik, ott az isteni segítség is. Alighogy a bölcsek eltávoztak, Isten rendelkezik: meneküljetek Egyiptomba. Az imént még királyi vendégek üdvözölték az ég és föld Urát, most menekülni kénytelen. Máriát, aki a bölcseknek és általuk az egész pogány világnak bemutatta a világ királyát, ezzel súlyos megpróbáltatás éri: kénytelen elhagyni otthonát, bujdosnia kell, idegenben kell élnie egy kényúr hatalmi féltékenysége miatt. A Messiás már gyermekkorában jel: mellette vagy ellene mindenkinek állást kell foglalnia, előtte a szív érzéseinek meg kell nyilvánulnia. Máriáénak is. Már gyermekkorában a *Vir Dolorum*, a megváltásra küldött áldozat. És Mária vállalja az ő sorsát, társa lesz áldozatos életének: *Mater Dolorosa.*

Így járják együtt a menekülés vándorútját is Jézus és Mária.

Vándorúton hazafelé.

Hol és meddig tartózkodott a Szentcsalád Egyiptomban, a Szentírás nem mondja el. A közölt adatokból azonban a menekült élet tartama hozzávetőlegesen kiszámítható. Szent Máté adatai szerint Heródes a napkeleti bölcsek érkezése idején egészséges volt, mert ellenkező esetben nem igérhette volna, hogy ő is elmegy majd imádni az Újszülöttet. Viszont tudjuk, hogy Heródes fél évig betegeskedett. Midőn pedig a Szentcsalád visszatér, már Árkelausz uralkodik Judeában, pedig Heródes halála után több hónap, talán egy fél évbe is beletelt, amíg Heródes három fia és örököse Rómában Augusztustól elnyerte a fejedelemségben való megerősítést. Így tehát legalább 1 évig tarthatott a hontalanság.

Nem nehéz elképzelnünk azt örömet, amelyet az angyal jóhíre keltett: vége a száműzetésnek, menjetek vissza hazátokba, otthonotokba, mert üldözőtök meghalt. Vették is útjukat hazafelé haladéktalanul.

Mihelyt Izrael földjére értek, vagy talán már előbb az úton értesültek róla, hogy Judeában Árkelausz, Heródes fia uralkodik. Árkelausz apja nyomdokain haladt: épen olyan kegyetlen és zsarnok volt mint amaz. Ezért nem volt tanácsos Judeában letelepednie a Szentcsaládnak. Ime, újabb probléma. A hazamenetel lehetősége önmagában még nem old meg minden nehézséget. Az Úr jön segítségükre töprengésükben s úgy döntenek, hogy Galileában telepednek le. Máté itt szokásához híven egy ószövetségi jövendölésre hivatkozik, amely Jézusban beteljesedik: « Názáretinek fogják hívni ». Az evangélista valószínűleg Izaiás próféta jövendölésére gondol: « Vessző hajt ki Jessze törzséből, és rügy fakad gyökeréből » (11, 1). A rügy héberül nezer; Názáret neve ebből a tőből származik.

VI. - A SZENT CSALAD

JÉZUS ELVESZTÉSE

« Szülei évről-évre elmentek Jeruzsálembe a húsvét ünnepére. Amikor tizenkét esztendős lett, szintén fölmentek (Jeruzsálembe) az ünnepi szokás szerint. Az ünnepnapok elmultával hazafelé indultak. A gyermek Jézus azonban Jeruzsálemben maradt, a nélkül, hogy szülei észrevették volna. Azt gondolták, hogy az utitársaságban van. Már egynapi járásra voltak, mikor keresni kezdték a rokonok és ismerősök között. Mivel nem találták, visszatértek Jeruzsálembe és ott keresték. »

(Szent Lukács 2, 41-45.)

A Szentcsalád megszenteli az Úr ünnepét.

A mózesi törvény előírta: « Esztendőnkint háromízben zarándokünnepet tartsatok nekem » (Mózes II. könyve 23, 14). Ezt a kötelességet Mózes V. könyve pontosabban így határozza meg: « Esztendőnkint három ízben meg kell jelennie közüled mindenkinek, aki férfinemű, az Úr, a te Istened színe előtt azon a helyen, amelyet majd kiválaszt » (16, 16). Gyakorlatban a kovásztalanok, az aratás és a sátrak ünnepén, azaz húsvétkor, pünkösdkor és ősszel minden férfinek el kellett zarándokolnia a jeruzsálemi templomba. A Judeán kívül lakókat nem kötelezte az évi háromszoros zarándoklat, a nőkre pedig egyáltalán nem vonatkozott. Szent Lukács közléséből tudjuk, hogy bár a Szűzanyát és Szent Józsefet

nem kötelezte a törvény, mégis évenkint Húsvétra fölmentek Jeruzsálembe. Nem vették igénybe a fölmentést, nem hivatkoztak a távollakás fölmentő okára. Szívesen meghozták az áldozatot, hiszen minden hithű izraelitának vágya és igénye volt, hogy meglássa a templomot, a választott nép életének központját, ahol az Úr különlegesen is jelen volt és hogy résztvegyen a régi multra emlékeztető szertartásokon.

Az evangélista arról értesít bennünket, hogy Jézust tizenkét éves korában szülei magukkal vitték erre a húsvéti zarándoklatra. Valószínű, hogy már az előző években is résztvett Jézus szüleivel a húsvéti ünnepen, de 12-éves korában biztosan, mert erről az evangélista is szól. Szent Lukács ugyanis nem azért jegyzi fel Jézus korát, mintha abban az évben jelent volna meg először a templomban, hanem azért, mert hangsúlyozni kívánja, hogy Jézus elvesztésének és megtalálásának jelentős eseménye 12 esztendős korában, a keleti törvények szerint a nagykorúság évében történt meg.

A húsvéti ünnepekre természetszerűleg igen sokan siettek a fővárosba. Az út feketéllett a zarándokoktól. Ezek, különösen az egy faluba valók vagy ismerősök, csoportokba verődve rótták az útat. De amint nálunk is szokás búcsújáráson, az asszonyok, férfiak és az ifjúság ott is külön-külön csoportot alkottak. Igy tette meg a Szentcsalád a pár napi útat Názáretből Jeruzsálembe.

A húsvéti bárány.

Az ószövetségi nép legünnepélyesebb szertartása a húsvéti bárány elkészítése és elfogyasztása volt. Húsvét az Egyiptomból történt kivonulás, a fogságból való szabadulás emlékünnepe. A húsvéti bárány pedig az Úrnak arra a különös kegyelmére emlékeztetett, hogy a bárány vérével megjelölt házakban, vagyis a zsidó csalá-

dokban az elsőszülöttek megmenekültek a haláltól. A családfőnek a húsvéti lakomát fogyasztók, különösen a fiatal generáció előtt föl kellett elevenítenie a zsidó történelem e dicsőséges korszakát. Szent József bizonyára teljesítette is ezt az előírást. Húsvét, a kivonulás, a szabadság ünnepe épen ez időtájt új reménnyel töltötte el a választott népet, hiszen nem sokkal előbb lett Árkelausz trónjavesztett, Judea pedig egyszerű római provincia, amelyet Sziriához csatoltak. Quiriniusz, a helytartó újabb népszámlálást rendelt el. Galilei Judás, az Apostolok Cselekedetei szerint (5, 37) az elrendelt népszámlálást a zsidóság függetlensége ellen elkövetett merényletnek minősítette és lázadást szított. A nagy szabadító várása, az igazi húsvét, amelynek az ószövetségi csak előképe volt, elevenen élt a nép lelkében. A húsvét és a húsvéti bárány igazi értelme azonban elhomályosult bennük, hiszen a lelki értelemben megjövendölt nagy szabadító helyett csupán földi szabadsághőst, politikai megváltót vártak, s a zsidóság vezetői, a rabbik is ilyen értelemben magyarázták a szent könyveket. A gyermek Jézus azonban Szent József elbeszélését hallgatva jól tudta, hogy mindez, amiről itt szó van, csak puszta előkép és utalás. Az igazi húsvéti bárány ő lesz. Eljön egyszer az igazi húsvét, a bűntől való szabadulásnak, az emberiség ősi ellensége legyőzésének a napja, amikor ő Isten Báránya, valóban elveszi a világ bűneit, amint ezt Szent Pál a zsidókhoz írt levelének 10-ik fejezetében kifejti. A Szűzanya, ha talán még nem is egészen világosan, de az angyal és Simeon szavai után már egyre jobban megérti, hogy Izrael húsvétja összefügg az ő isteni Gyermekének messiási küldetésével. És ebben a húsvéti áldozatban, az Isten Bárányának föláldozásában neki is része van, nemcsak azáltal, hogy anyaságával szolgáltatta az áldozati Bárányt ehhez az áldozathoz, hanem még inkább az anya lelki vértanúságával: azzal,

hogy Messiás-Fiát az Atya örök akaratának engedelmeskedve áldozatul adja oda az emberiségért.

A templomi ünnep és szertartás után a távolabb lakók nem várták meg a további 6 ünnepnapot, hanem ki-ki hazafelé indult. Bizonyára épúgy csoportokban, mint ahogyan jöttek. Ezért Jézus távolléte nem tűnt fel. Mária és József nem is nagyon keresték Jézust, joggal gondolhatták, hogy az útitársaságban van. De az anyai szívben mégis fölébredt az aggodalom és Mária egy napi út után keresni kezdte Jézust. Mikor nem találta, visszatért Józseffel Jeruzsálembe. A szembe jövő csoportokat sorra kérdezték, nincs-e velük a gyermek. Mária szívét kimondhatatlan fájdalom szaggatta. Nem tudta elgondolni, mi történhetett: talán szerencsétlenség történt vagy valami titkos veszély fenyegeti a gyermeket, mint az egyiptomi meneküléskor?... Ilyesmi még soha sem történt meg velük. Jézus 12 éven át mindig teljes engedelmességet tanusított szülei iránt, s most minden szó nélkül elmarad. Hiszen tulajdonképen nem is Jézus elvesztéséről, hanem szándékos elmaradásáról van szó. Jézus tudatosan maradt Jeruzsálemben. Ebben rejlik tulajdonképen ennek az eseménynek a titka. Mária anyai szívét azonban nagyobb fájdalom nem érhette, mint Fiának elvesztése.

JÉZUS MEGTALÁLÁSA

« Három nap mulva ráakadtak a templomban. Ott ült a tanítók között, hallgatta és kérdezte őket. Hallgatói mindnyájan elámultak értelmességén és feleletein. Mikor megpillantották, nagyon meglepődtek. Anyja így szólt hozzá: "Fiam, miért tetted ezt velünk? Látod atyád és én bánkódva kerestünk." "Miért kerestetek? -kérdezte. Nem tudtátok, hogy Atyám házában kell lennem?" De ők nem értették, hogy mit akart ezzel mondani. »

(Szent Lukács 2, 46-50.)

Mária fájdalmas anyasága.

Az írástudók minden szombaton, de az ünnepek napjain, így húsvétkor is, nyilvánosan magyarázták a törvényt. A nép körülállva hallgatta őket. A messzebb lakók igen ritkán juthattak ilyen alkalomhoz, hogy hallhassák a választott nép legkiválóbb írásmagyarázóit. Természetes, hogy a zarándoklat idején ki is használták a jó alkalmat. Jézus is közéjük vegyült. De nem a hallgatóság, a tanítványok körében találjuk, hanem az evangélista feljegyzése szerint: « ott ült a tanítók között ». Kérdezte az írástudókat a törvény felől. Érdeklődése, kérdései csodálkozásba ejtették magukat a bölcseket is, hiszen mindebben egy gyermeknél szokatlan bölcseséget vettek észre. Nem is sejtették, hogy benne az emberré, a gyermekké vált Istennel, a teremtetlen Bölcsességgel állanak szemben.

Itt talált rá az elveszett Gyermek keresésének szorongató fájdalmában Mária. « Meglepődött », amikor észrevette a tanítók között. Nem azon csodálkozott, amin az írástudók, hiszen Jézus isteni bölcsesége előtte ismert dolog volt. De meglepődött, hogy ilyen körülmények között talál rá. Mindenre gondolt, csak erre nem. Józseffel együtt meglepődött, hogy Jézus így megnyilatkozik az

emberek előtt, míg a názáreti zsinagógában még eddig sohasem fordult elő vele ilyesmi.

Valószínű, hogy Jézus csak akkor találkozott édesanyjával, amikor vége lett az eszmecserének és a bámuló hallgatóság szétoszlott. Mária szól hozzá, hiszen a Gyermek elsősorban hozzá tartozott. Felvilágosítást kér tőle, miért tett így, hiszen nyugtalanságot és szomorúságot okozott elmaradása. Mária szavában nem szemrehányást vagy dorgálást kell keresnünk, hanem az anyai aggódás és szeretet megnyilatkozását. Anyai kötelessége tudatában kérdi: « Fiam, miért tetted ezt velünk? »

Jézus válaszában felhívja szülei figyelmét isteni mivoltára és küldetésére. Szülei akaratának a mennyei Atya akaratával szemben háttérbe kell szorulnia. Ezek a megtestesült Ige ránkmaradt első szavai. Bennük van egész élethivatása. Életében ezt majd többször nyilvánosan megismétli. Istent kifejezetten atyjának vallja s a földi atya ellenében, akinek szomorúságát Mária említi, az égi Atyára hivatkozik: azért jött, hogy az ő akaratát teljesítse egészen a kereszt haláláig. Jézus ebben teljes függetlenséget követel magának. Csak egytől függ: a mennyei Atya akaratától. Válasza azonban nem a családi kapcsolat megtagadása, nem Mária semmibe vétele, hanem inkább annak kifejezése, hogy Mária hivatása meghaladja a pusztán természetes anyai kapcsolat rendjét és a megváltás rendjébe tartozik. Jézus válasza ugyanis, ha jól szemügyre vesszük, nem annyira a jelenre, mint inkább ennek kapcsán a jövendőre vonatkozik: szüleitől való elszakadásának, nyilvános működésének és a kálváriai véres áldozatnak bejelentése. Ez az elszakadás természetszerűleg fáj Máriának, de hozzátartozik az ő fájdalmas anyaságához, s mintegy emlékezteti Simeon jövendölésére, amely éppen 12 évvel előbb ugyanezen a helyen hangzott el.

Az evangélista megjegyzi, hogy szülei nem értették

meg, mit akart ezzel mondani. Nem értették meg Jézus válaszának teljes értelmét: mindazokat a következményeket, amelyekkel megváltói működése együtt jár. Nem tudták felfogni teljesen, hogyan teljesedik be majd mindez s mi az összefüggés Jézus küldetése és ezen esemény között. Mindazonáltal Mária mélyen megérezte, hogy édesanyai szívének nem lehet nagyobb fájdalma, mint fia elvesztése. Pedig ez csak előjátéka volt annak a tragikusabb elszakadásnak, ami akkor fogja érni, amikor az Atya akarata ezt megkívánja. Ez az esemény tehát belsőleg hozzátartozik hivatásához: előrejelzi azt a lelkét átjáró tőrt, azt a kimondhatatlanul gyötrő lelki fájdalmat, amelyet — az Úr szolgálóleányaként egykor kimondott « legyen » értelmében — akkor szenved el, amikor méhének gyümölcsét együttszenvedő szívvel a megváltás áldozati oltárára helyezi.

A NÁZÁRETI OTTHON

« Akkor hazatért velük Názáretbe és engedelmeskedett nekik. Anyja szívébe véste ezeket a dolgokat. Jézus pedig növekedett bölcseségben, korban és kedvességben Isten és az emberek előtt. »

(Szent Lukács 2, 51-52.)

A Szentcsalád minden keresztény család példaképe.

Jézus mélyértelmű visszamaradása a templomban, az aggódó keresése és az örömteli rátalálás azzal végződik, hogy Jézus hazatér szüleivel Názáretbe. A Szentírás rövid pár mondatában tizennyolc hosszú esztendő története van összesűrítve.

Mária azonban nem tudta feledni a történteket: szívébe véste azokat. Az evangélista ezt két ízben jegyezte

fel Máriáról: a pásztorok látogatásával kapcsolatban és most. Mária elmélkedett az eseményeken. Simeon jövendölése, Heródes gyilkossága, Jézus visszamaradása a templomban, mind többet és többet árult el az Atya terveiből. Mária jól tudja, hogy Fia a Messiás, népe és a világ Megváltója, de nem egészen világos előtte, hogyan is teljesedik be Isten rendelése. Az események erősen foglalkoztatják gondolatait, s nem tudja mikor, melyik nap éri megint valamilyen meglepetés.

Jézus növekedett korban, azaz fizikai létében, mint minden más gyermek: ifjú, majd férfi válik belőle. Az Úristen azt akarta, hogy Egyszülött Fia emberi családban kezdje földi életét. A gyermek első éveiben testileg-lelkileg rászorul anyjára. Mária, mint minden édesanya, táplálta, gondozta és nevelte Jézust. Természetesen lelki fejlődését is odaadó figyelemmel kísérte, hiszen mint minden gyermek, Jézus is napról napra újabb ismereteket gyűjtött, újabb tapasztalatokat szerzett. Valóságos ember volt — isteni mivolta nem akadályozta abban, hogy emberi természete fokozatosan bontakozzék ki az ember pszicho-fizikai fejlődésének vonalán. Igy kell értenünk, hogy *növekedett bölcseségben* is. Természetesen nem, mint Isten, mert így maga volt a teremtetlen Bölcseség, amint ez már a jeruzsálemi templomban is megnyilvánult, hanem egyrészt fizikumának, szerveinek, agyának fokozatos kifejlődésével, amely a lelki és szellemi működések alapja, másrészt a fizikai világ érzéki tapasztalatainak megszerzésével, átértésével és a gyakorlati élet számára történő földolgozásával. De Jézus *engedelmes* is *volt*. Szent Bernát találóan kérdezi: « Ki és kinek? » — és meg is felel rá: « Isten az embereknek. Isten, mondom, akinek az angyalok alattvalói, akinek a fejedelemségek és hatalmasságok engedelmeskednek, alávetette magát Máriának. Csodáld mindkettőt. Válassz, melyiket csodálod inkább, a Gyermek alázatosságát vagy az anya méltóságát. Tanulj

meg, ember, engedelmeskedni! A te Alkotódról mondja az evangélista: és engedelmeskedett nekik. Pirulj el, gőgösködő por és hamú! Isten megalázza magát, te pedig felmagasztalod magadat? Isten embereknek veti alá magát és te uralkodni akarsz az embereken és magadat is Alkotód fölé helyezed? »

Szent József a család törvényes feje. Ezért az angyal is vele közli Isten rendelkezését az egyiptomi menekülés és hazatérés alkalmával. Mária teljesen családjának, isteni Gyermekének él. Örömmel végzi a családanya mindennapi munkáját. Szeretet, megértés, melegség uralkodott Názáretben. Ezért állítja XIII. Leó pápa is 1892. jún. 14-i *Neminem fugit* brévéjében a Szentcsaládot példaképül minden keresztény család elé. Az irgalmas Isten, amikor az emberiség megváltását elhatározta, — írja a pápa — egyuttal úgy döntött, hogy annak kezdetén egyszerre istenileg alapított családot mutat be a világnak, amelyben minden ember a családi közösségnek, erényeknek és szentségnek legtökéletesebb példáját láthassa. Ez volt a názáreti szent család, amelyet az isteni Gondviselés úgy hozott létre, hogy minden keresztény ember, bármilyen helyen vagy életkörülmények között, ha rá figyel, könnyen tudjon találni benne bármelyik erény gyakorlására példát és ösztönzést. A családapák szent Józsefben találják meg az atyai gondoskodás nagyszerű példáját, az édesanyák szűz Máriában szemlélhetik a szeretetnek, gyengédségnek, lelki alávetettségnek és a tökéletes hitnek alakját, a gyermekek pedig Jézusban, aki engedelmes volt szüleinek, lelhetik meg az engedelmesség isteni példaképét.

VII. - MÁRIA JÉZUS NYILVANOS MŰKÖDÉSE IDEJÉN

A KÁNAI MENYEGZŐ

Amit eddig Mária életéből ismerünk, Szent Lukács és Szent Máté evangéliumából tudjuk. Most Szent János apostol, a negyedik evangélista, az Úr szeretett tanítványa, veszi át a szót.

Jézus gyermekségének történetében mindig jelen van a Szűzanya, nyilvános működése idején ellenben nem találjuk az Úr mellett. Ebből azonban hibásan következtetnénk arra, hogy Mária küldetése és hivatása Jézusnak a családban töltött 30 évével befejeződött. Ha a Szentírás alig említi Máriát Jézus nyilvános működése idején s Mária nem kiséri Jézust 3 éves apostoli munkája alatt, kétszer, nyilvános működésének kezdetén és befejezésénél, mégis ott találjuk őt az Úr mellett. Ott van a Boldogságos Szűz a kánai menyegzőn, amikor Jézus első csodáját műveli, és ott van a megváltás megvalósulásánál a Kálvárián, amikor Jézus elmondhatta: « beteljesedett ». Tehát Mária élethivatása és feladata Jézus világrahozatalával és fölnevelésével nem merül ki. Nemcsak az Istenember megtestesülésénél van szerepe, hanem messiási küldetése megvalósításában, a megváltás munkájában is. Ezt igazolja a Szent Jánosnál található két esemény, amelyekben Máriának is szerepe van. Lássuk most az elsőt.

« Harmadnapra menyegző volt a galileai Kánában. Jézus anyja is résztvett. Jézus is hivatalos volt tanítványaival együtt a menyegzőre. Mikor fogytán volt a bor, Jézus anyja megjegyezte: " Nincs már boruk. " Jézus hozzá fordult: " Asszony, a mi gondunk ez? Még nem jött el az én órám. " Anyja akkor figyelmeztette a szolgákat: " Tegyétek, amit mond. " Állt ott hat nagy kőkorsó, a zsidóknál szokásos tisztálkodásra. Mindegyik két vagy három mérős volt. Jézus megparancsolta nekik: " Töltsétek meg a korsókat vízzel. " Színig töltötték. Akkor azt mondta nekik: " Most merítsetek, és vigyétek a násznagynak. " Vittek neki. A násznagy megízlelte a borrá vált vizet. Nem tudta honnan való, csak a szolgák tudták, akik a vizet merítették. A násznagy hivatta a vőlegényt és szemére vetette: " Minden ember először a jó bort adja, és csak miután megittasodtak, akkor az aldbb valót. Te mindeddig tartogattad a jó bort. " Ezzel kezdte Jézus csodatetteit a galileai Kánában. Kinyilatkoztatta dicsőségét, tanítványai pedig hittek benne. »

(Szent János 2, 1-11.)

Szűz Mária anyai figyelme.

Názárettől pár km-re északra fekvő Kánában lakodalom volt. Bizonyára rokoni vagy baráti család ünnepelt, ezért ott találjuk Máriát is, aki valószínűleg az előkészületnél is segédkezett. Jézus akkor már megkezdte nyilvános működését: elhagyta már a názáreti csendes otthont, azonosítva magát a bűnös emberiséggel megkeresztelkedett a Jordánban Szent Jánosnál és első apostolait is kiválasztotta már. A menyegőre Jézus is hivatalos volt, így elválásuk után Anya és Fiú hamarosan találkoznak. Jelenlétével Jézus megszentelte az emberi örömet, és jóváhagyta a családalapítást. A család isteni intézmény, amelyet férfi és nő teremtésével alkotott az Isten. Az eredetileg egynejű házasság a bűnbeesés következtében elvesztette eredeti méltóságát. Jézus

állította vissza és szentséggé is tette. Jézus és Mária jelenlétének azonban mélyebb jelentősége van.

Szent János röviden írja le az eseményt, de rámutat lényegére. Lakodalom közben elfogyott a bor. A zsidó családok rendszerint már előre gyüjtögették a lakodalmas bort, ami a szőlőben gazdag Galilea vidékén nem okozott különösebb gondot. A család vagy szegény lehetett, vagy pedig több vendég váratlanul érkezett, ez lehetett a borhiány oka. Pedig ha lakodalomban fordul elő ilyesmi, nagy szégyene az a családnak. Nem felejtik el az emberek halálukig. Mária, aki valószínűleg az előkészületnél s talán a felszolgálásnál is segédkezett, hamarosan észrevette, hogy fogytán a bor. Az övéi gondját és szükségletét észrevevő női szív azonnal kész a segítésre: tudtára adja Fiának a kellemetlen helyzetet: « Nincs már boruk ». Ez a szelíd figyelmeztetés Mária ajkán kérés volt Messiás Fiához.

Az esemény messiási jellege.

Jézus válasza, mint annyiszor, első hallásra ridegnek és keménynek tetszik: « Asszony, a mi gondunk ez? Még nem jött el az én órám ». Mindenesetre tömör beszéd. Többféleképen is lehet értelmezni. A tudósok megpróbálták meghatározni pontos jelentését, annál is inkább mert már Szent Ágoston is megsejtette mélyebb értelmét » latet ibi aliquid » (In Joh. tract. ML 35, 1452).

P. Gächter (1) helyesen mutat rá arra a tényre, hogy Jézus összes csodáinak messiási jelentősége van. Nemcsak abban az értelemben, hogy ezekkel isteni küldetését bizonyítja, hanem abban is, hogy csodáival és hozzájuk fűzött szavaiban természetfeletti igazságokat közöl, messiási küldetésének egy-egy jelentését nyilatkoztatja ki. Például, amikor a vakon születettnek visszaadja látását, nemcsak isteni hatalmát igazolja, hanem önmagát jelenti ki a világ világosságának (Szent János 9,5). Amikor Lázár-

nak testi életét visszaadja, ezzel azt jelzi, hogy ő az élet ura, maga az örökkévaló Élet: « Én vagyok a föltámadás és az élet » (u.o. 11,25). A kenyérszaporítás csodáját sem csak azért műveli, hogy isteni hatalmával gondoskodjék az őt követő hallgatóság testi táplálékáról, hanem hogy az anyagi értelemben vett kenyérről figyelmüket a lelki táplálékra irányítsa, amelyben azoknak lesz részük, akik hisznek a Messiásban: « Én vagyok a mennyből alászállott (élő) kenyér (u.o. 6.41). A kenyérszaporítás tehát az isteni életet közlő Eucharisztiára vonatkozik, amelynek a természetes kenyér csak jelképe. A víz borrá változtatásának is hasonlóan mélyebb értelme van. Nemcsak a vendéglátó család kellemetlen helyzetét oldja meg csodás módon isteni hatalmával, hanem rámutat az Eucharisztiának előbbivel szorosan összefüggő másik elemére, amelyről világosan beszél más helyen: «Én vagyok az igazi szőllőtő... Aki bennem marad és én őbenne, az bő termést hoz. Hiszen nélkülem semmit sem tehettek » (u.o. 15, 1-11). A hívek csak úgy maradhatnak Jézussal kegyelmi életközösségben, ha táplálják lelküket az Eucharisztiával, amelynek a kenyér és a bor az anyaga és eleme: « Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete van és föltámasztom az utolsó napon » (u.o. 6,54). A kánai bor a kegyelmi javakat, vagyis a megváltás gyümölcseit jelzi, közelebbről az eucharisztikus bort, hangsúlyozza Van Den Bussche és A. J. Robilliard (2). A kánai csoda tehát Krisztus messiási küldetésének középpontjára, a megváltásra mutat: a megváltásban, közelebbről a kereszthalálozatban nyílt meg számunkra annak lehetősége, hogy részesüljünk Isten kegyelmében, — ezzel indult meg u.i. a kegyelmi életáramlás az isteni szőllőtőből a szőllővesszőkbe, a hívők lelkébe. Az egész eseménynek tehát a földi szükséglet kielégítésén túl természetfeletti értelme van, ezért bizonyos, hogy Jézusnak Máriához intézett szavai is ilyen természetűek.

Az esemény messiási jellegét Jézusnak eme szavai is bizonyítják: « Még nem jött el az én órám ». Melyik ez az óra, amelyről Krisztus itt említést tesz? Talán az első csodatétel időpontja? Krisztus minden bizonnyal nem csupa szórakozásból vagy az ismerős ill. rokoni család meghívása miatt pusztán emberi szempontból jelent meg a lakodalomban. Hiszen megkezdte már nyilvános működését, amelyben minden fölséges hivatásának célját szolgálta. A lakodalomban való részvétele is. Az evangélista is utal erre: « Ezzel kezdte Jézus csodatetteit. Kinyilatkoztatta dicsőségét, tanítványai pedig hittek benne». Tehát az «én órám» nem az első csodatétel idejét jelenti. Hiszen ebben az értelemben Jézus először megtagadta volna Mária kérését, utána pedig meggondolva magát mégis teljesítette volna. Szent János apostol a helyen kívül még többször beszél Jézus órájáról (3). Jézus a sátorosünnepen megvallja isteni küldetését és származását. « Erre meg akarják ragadni, de senki nem emelt rá kezet, mert még nem jött el az ő órája » (Szent János 7,30). Amikor az Atya tanúságára hivatkozott, aki csodáival tanúskodik mellette, « senki sem fogta el őt, mert még nem jött el az ő órája » — jegyzi meg az evangélista (8,20). Az apostolok lábmosását így vezeti be Szent János: « Közel volt már Húsvét ünnepe. Jézus tudta, hogy eljött az óra... » (13,1). E helyeken az « óra » mindig a kínszenvedés ideje, a messiási hivatás sorsdöntő, ünnepélyes órája, amelyre életének minden tevékenysége vonatkozik. Krisztus tehát e szavaiban a keresztáldozatra utal s az egész esemény, következőleg Máriához intézett szavai is ezzel vannak valamilyen összefüggésben.

Mária Jézus társa a megváltásban.

Jézus első messiási csodatétele s ennek a megváltás központi cselekményére, a keresztáldozatra való vonatkozása elárulja, hogy válasza többi részének is valamilyen

kapcsolatban kell állnia a keresztáldozattal. Nézzük csak, mit is jelent Jézus ajkán ez a kifejezés: « Asszony, a mi gondunk ez? » Említettük már, hogy Jézus csodái alkalmával, a keleti ember szokásának megfelelően, szívesen használ képletes szavakat, amelyekkel magasabbrendű, a természetfeletti rendbe tartozó dolgokra utal. Igy pl. a csodálatos kenyérszaporítás alkalmával a testi táplálékkal a lelki táplálékot, az Eucharisztiát jelzi. Itt is ilyen jelképes utalással állunk szemben, amely az egész rész messiási jellegének megfelelően természetfeletti vonatkozású. « A mi gondunk ez? » — ezek a szavai önmagukban Jézus és Mária közt valami együttműködésből származó közösséget fejeznek ki. Mivel pedig a jelkép lényege az, hogy a használt kép anyagszerűen tartalmazza azt, amire vonatkozik, itt tulajdonképen Jézus és Mária üdvtörténeti együttműködéséről és természetfeletti összetartozásáról van szó. Gallus Tibor, a kiváló mariológus (4), helyesen mutat rá arra, hogy Mária jelen közreműködésében az ő jövőbeli közreműködését látja Jézus: a jelen közreműködés a jövőbelinek jelképe. Mivel pedig ennek a jövőbeli közreműködésnek « órája » még nem érkezett el, egyelőre nem is lehet szó róla. A kifejezés tehát valóban elutasítást tartalmaz, amint ezt első értelme is megköveteli, de nem Mária jelen közreműködését utasítja vissza Jézus, hanem a jövőbeni közreműködésének a jelenben történő megvalósulását, amely majd a kereszt alatt a fájdalmas Anya Fiával együttszenvedő lelki vértanúságában válik valóra. Jézus tehát kérdéses szavaival csak azt adta tudtára anyjának, hogy még nem jött el ideje annak a közreműködésnek, amelyet az ebben a csodában való közreműködés jelképez és előrejelez. Jézus Mária közreműködését első csodájában arra használja fel, hogy jelezze és kinyilvánítsa Mária szerepét magában a megváltásban.

Mindebből pedig megérthetjük, miért hívta Jézus saját édesanyját egyszerűen « asszony »-nak. Sokan ugyanis eb-

ben a megszólításban Mária mellőzését, elutasítását, sőt megalázását látják. Különösen a protestánsok szeretnek erre a helyre hivatkozni. Újabban a hollandiai református egyház általános zsinata is felhasználja, hogy kimutassa a katolikusok Mária-tiszteletének helytelenségét (5). Pedig épen az ellenkezője igaz. A kánai csodában való közreműködése jelzi Mária szerepét a megváltás munkájában, az emberiség ősi ellensége, a gonoszlélek hatalmának megtörésében. Máriának ez a szerepe pedig nem pusztán anyaságából folyik. Hogy Mária Jézus anyja, ebből még nem következnék, hogy hivatása és feladata van Fia messiási hivatásában is. Mária több mint Jézus biologiai, fizikai értelemben vett anyja. Mária a Megváltó Jézus édesanyja, a második Ádám mellett második Éva. Miként Éva közreműködött az emberiség elvesztésében, Mária második Évaként közreműködik az emberiség megváltásában. Ebben az értelemben tehát Mária az Ősevangélium megjövendölt asszonya. A kánai csodában való közreműködése jelzi a megváltásban való közreműködését, ezért nem anyjának szólította őt Jézus, hanem « asszony »-nak, a megváltás társának. Ez a megszólítás tehát tulajdonképen Mária megdicsőítése, felmagasztalása, nagyságának és hivatásának megvallása és elismerése.

Mária nem érzi magát visszautasítva, bár teljesen talán nem is értette meg az utalás jelentését. Kiadja utasítását, hogy a szolgák Fia parancsa szerint cselekedjenek. Ez a Szűzanyának az evangéliumban megőrzött utolsó szava. Ez az ő hitvallása, egész élete. Teljesen átadja magát megváltó Fia akaratának, s ezáltal pedig végeredményben az Atya rendelkezésének, aki a megváltás módját és körülményeit öröktől fogva elhatározta, s az ő szerepét is kijelölte. Mária itt is az Úr szolgálóleányaként viselkedik, híven és méltóan ahhoz a « fiat »-hoz, amellyel Gábor angyal köszöntésére felelt elfogadva az istenanyai kiválasztást és a Messiás-Fiával való teljes sorsközösséget.

Ez a csoda, a víznek borrá változtatása tehát rámutat Jézus és Mária Istentől rendelt kapcsolatára. Mária nemcsak testi értelemben anyja Jézusnak, aki szülte, táplálta és nevelte őt, hanem sokkal több. Az Úr mellett neki különleges helye, páratlan szerepe van üdvösségünk történetében és megvalósulásában. Jézus első csodájában való közreműködése is ezt jelzi. Jézus és Mária elválaszthatatlanok Isten örök tervében. Jézus ezzel a csodával bizonyította először istenségét. Apostolai hittek benne: s ez messiási munkájának első sikere. De ez sem történt Mária közreműködése nélkül: « Az ő anyai kérésének engedett Egyszülött Fia a galileai Kánában, amikor azt a csodáját művelte, amely miatt hittek benne tanítványai » — hangsúlyozza XII. Piusz pápa *Mystici Corporis* kezdetű körlevelében. Mária annyira figyelmes, hogy a földi szükségletekre is gondja van. Hát még a lelkiekre mekkora! Ebből az eseményből is kitűnik, hogy Mária közbenjár értünk: amint Kánában tette, úgy segíti ma is övéit, úgy kéri szent Fiát érdekükben. XII. Piusz pápa 1939 május 5-én a fiatal házasok előtt ki is jelentette: « A kánai menyegzőn mutatkozott meg először Máriának hathatós közbenjárása Istennél az emberek javára ». Mária valóban közbenjáró. Része van a megváltásban, vagyis a kegyelem kiérdemlésében, de része van annak kiosztásában is. A kánai menyegző rámutat Mária kegyelemközvetítő hivatására: a megváltás társa és a megváltás kegyelmi gyümölcseinek közbenjárásával kiosztója.

---

(1) PAUL GAECHTER S.J.: *Maria im Erdenleben.* Neutestamentliche Marienstudien. Tirolia Innsbruck, 1953. 155-200.

(2) H. VAN DEN BUSSCHE: *Het wijnwonder te Cana.* Collationes Gandavenses, Sér. II. 1952. 192-225. - J. A. ROBILLIARD O.P.: *La vin manqua.* La Vie Spirituelle, Janvier 1954. 28-45.

(3) H. VAN DEN BUSSCHE: *De betekenis van het Uur in het vierde Evangelie.* Collationes Gandavenses, Sér. I. 1952, 97-108.

(4) TIBURTIUS GALLUS S.J.: «*Quid mihi et tibi mulier? Nondum venit hora mea.*» Verbum Domini, 1942. 41-50.
(5) *Herderlijk Schrijven van de Generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk.* Den Haag 23 Maart 1950. 11. old.: «Wanneer zij op een familiefeest Hem voortijdig een wonder wil laten doen, wordt zij duidelijk teruggewezen». - Fr. M. J. LAGRANGE: *Le Vie de Jésus par M. François Mauriac.* Revue Biblique, 1936, 344.

JÉZUS «MÁRIA FIA»

«Eltávozva onnét lakóhelyére érkezett. Tanítványai kisérték. A következő szombaton elkezdett tanítani a zsinagógában. Nagy hallgatósága csodálkozott (tanításán). "Honnan vette mindezt? -kérdezték. Ki adott neki ekkora bölcseséget? Hogyan történnek ilyen csodák általa? Nem az ács ez, a Mária fia?"»

(Szent Márk 6, 1-3.)

Jézus nyilvános működése elején fölkeresi szülőfaluját, Názáretet. Ennek híre hamar elterjed a kis helységben. Látogatása felébresztette a kíváncsiskodást, hiszen kánai csodájának és Jairus leánya feltámasztásának híre eljutott Názáretbe is.

Miként ifjúkora hosszú éveiben, Jézus most is elment szombaton a zsinagógába. Az volt a szokás, hogy a jelenlévők közül valaki önkéntesen vagy felkérésre olvasott a Szentírásból és magyarázatot fűzött hozzá. Az evangéliumok nem jegyezték föl, hogy az Úr előbb is megtette volna ezt, most azonban maga vállalkozott rá, hiszen megkezdte már nyilvános működését, s szülőfaluját sem akarta mellőzni. Még az írástudókat is megszégyenítő bölcseséggel magyarázta az Irást. Szent Lukácstól (4, 16-30) tudjuk, hogy Izaiás jövendölésénél nyitotta fel a könyvtekercset és a próféta szavait: «Az Úr lelke rajtam: Ő kent fel engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek»

(61, 1-2) önmagára vonatkoztatta: « Ma beteljesedett... » — mondotta, s ezzel nyiltan kijelentette, hogy ő a megígért Messiás.

A hallgatóság csodálkozással vegyes kétkedéssel veszi ezt tudomásul: « Nemde az ács ez, a Mária fia? ». Honnét is cselekedhet ilyen feltűnő dolgokat, miért is mondhat magáról ilyet, hiszen innét közülünk való, és olyan ember mint a többi, Mária fia. Mária egyszerűségével, hozzájuk hasonlóságával akarják tagadni Fia Messiás-voltát.

A názáretieknek ez a próbálkozása századok óta folyik: Mária lekicsinylésével akarják Fia jelentőségét csökkenteni. Márián keresztül magát Jézust vetik meg. Sőt annyira ragadtatják magukat, hogy K. Barth-tal ezt a kijelentést teszik: « Ahol Máriát tisztelik, ott nincs Krisztus Egyháza ».

Pedig kétségtelen, hogy ez homlokegyenest ellenkezik a kinyilatkoztatás igazságával, ahol Jézus és Mária szorosan összetartoznak, amint alapjában véve a názáretiek is megvallják ezt. Összetartoznak, nemcsak mint Anya és Fiú, hanem mint a második Ádám és a második Éva. Az igazi kereszténység, Krisztus Egyháza csak ott lehet, ahol elismerik a kinyilatkoztatás teljességét. Ehhez pedig hozzátartozik Mária üdvösségünk szerzésében és munkálásában betöltött szerepe, üdvtörténeti jelentősége. Ennek ismerete, s az ebben való elmélyedés a hívő ember kötelessége. Igy érthetjük csak meg, hogy Jézus és Mária nemcsak a természetes kapcsolat folytán — amelyet a názáretiek is elismernek —, hanem méginkább a természetfeletti kapcsolat révén elválaszthatatlanul összetartoznak. A Mária-tisztelet Krisztus igaz egyházának egyik ismertető jele. Ezért teljes joggal fordíthatjuk vissza Barth kijelentését: Ahol Máriát nem tisztelik, ott nem lehet Krisztus Egyháza!

A TÖKÉLETES KRISZTUS-TANÍTVÁNY

«Amikor anyja és testvérei odaértek, kint maradtak és hívatták őt. A körülötte ülő tömegből figyelmeztették: "Anyád és testvéreid kint állnak és keresnek." Ő azonban így válaszolt: "Ki az én anyám és kik az én testvéreim?" Majd végignézve a körülötte ülőkön csak ennyit mondott: "Ezek az én anyám és testvéreim! Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az mind testvérem, nővérem és anyám".»

(Szent Márk 3, 21-35.)

Szent Márkon kívül Szent Máténál (12, 46-50) és Szent Lukácsnál is (8, 19-21) megtalálható ennek az eseménynek a leírása, mely szorosan összefügg az előzőleg elbeszélt eseményekkel. Jézus megkezdi nyilvános működését, híre bejárja az egész vidéket, nagy tömeg követi étlen-szomjan, hogy hallhassa tanítását és láthassa tetteit. Nemrégen történt a szombati gyógyítása, most pedig egy ördögtől megszállott némát gyógyított meg. A nép hangulata mellette volt, többen azonban úgy ítélték, hogy túlzásokra ragadtatja magát, a farizeusok pedig legutóbbi csodás gyógyítása után azt híresztelték, hogy a gonoszlélekkel szövetkezik és annak segítségével űzi ki az ördögöt.

Jézus határozott szavakkal utasítja vissza a rágalmat, az események híre azonban eljut Názáretbe is, és a rokonság elhatározza, hogy lebeszélik Jézust működése további folytatásáról, s így önmaguk jóhírével együtt Jézust is megmentik a válságosnak gondolt helyzetből. Útra kel tehát a rokonság, hogy Jézust saját érdekében rábírja a hazatérésre. Az evangélista tudtunkra adja, hogy Mária is velük volt. Azt azonban nem mondja a szentíró, hogy a Boldogságos Szűz osztotta volna a rokonság véleményét Jézus működéséről. Hiszen Mária tudta, hogy kicsoda az ő Fia és nemcsak a gyermek születését megelőző áldott napokban mondotta Erzsébet boldognak őt,

mert hitt, hanem legutóbb a kánai menyegzőn is nagyfokú hite nyert meghallgatást. Viszont azt sem szabad elfelednünk, hogy az anyai szív gyermekét féltő, aggódó szeretete az ő szívét is eltöltötte és ezért engedett a rokonok kérésének, akik méltán gondolták, hogy Máriával könnyebben elérhetik Jézust és jobban is hathatnak rá.

Jézus épen egyik házban tanított. Nagy népsokaság hallgatta, úgy hogy a hallgatóság egy része nem is fért a házba. Igy a rokoni küldöttség sem tudott bejutni, hanem a hallgatóság adta tovább a hírt Jézusnak, hogy édesanyja és rokonai keresik őt. Azt várnók, hogy Jézus legott abbahagyja tanítását és siet anyja és rokonai elé. Jézus magatartása és válasza első pillanatra meglepő: « Ki az én anyám és kik az én testvéreim? ». És a jelenlevőkre tekintve folytatta: « Ezek az én testvéreim...! ». Sokan talán meg is ütköznek Jézus szavain, és saját édesanyjának mellőzését, megtagadását olvassák ki belőle, amint a nem-katolikus írásmagyarázók is teszik: szívesen hivatkoznak erre a szövegre, hogy kimutassák Jézus elutasító magatartását édesanyjával szemben.

Csak aki a Szentírást nem ismeri és Jézus szavait felszínesen értelmezi, az olvashat ki ilyesmit Jézus szavaiból. Jézus ugyanis így folytatja: « Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az mind testvérem, nővérem és anyám ». Jézus már megkezdte nyilvános működését, kizárólag messiási küldetésének él, amellyel megbízta őt az Atya. Már a templomban való visszamaradása alkalmával világosan tudtára adta Máriának: « Nem tudtátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell lennem? ». Minden földi kapcsolatnál előbbrevaló számára a természetfeletti kapcsolat, a földi családnál előbbrevaló a másik család, az Atya akaratát teljesítők természetfeletti családja. Jézus tehát magasabb szempontot tekint válaszában. Nem tagadja meg a természetes szálakat, amelyek anyjához és rokonaihoz fűzik, de a hivatásbeli, isteni küldetéséből

eredő kötelékeket erősebbnek és kötelezőbbnek jelenti ki. Krisztusnak a földi családjánál magasabbrendű, lelki családja van. Hiszen ő tanítja: « Mindaz, aki elhagyja értem otthonát, testvéreit, nővéreit, anyját, feleségét, gyermekeit vagy földjét, százannyit kap és örökségül kapja az örök életet » (Szent Máté 19, 29). A pusztán földies, vérségi kapcsolat helyett Krisztus Isten országának kegyelmi rokonságára, nemi, faji és társadalmi különbséget nem ismerő lelki családjára hivatkozik, amelynek alapja és összekötő kapcsa nem a testi származás, hanem Isten akaratának hívő elfogadása és állandó teljesítése. Ilyen értelemben Jézus szavai Mária felmagasztalását jelentik, hiszen « az evangéliumot jól ismerő olvasóban önkéntelenül fakad a kérdés: Vajjon ki teljesítette jobban Isten akaratát, mint az, aki az angyal üdvözletére csak ennyit mondott: Az Úr szolgálóleánya vagyok: történjék velem szavaid szerint? Ki lett volna lélekben is közelebb Jézushoz, mint akit nemcsak bensőséges anyai szeretete, hanem Fiáról Isten kedvéért lemondó engedelmes áldozatkészsége avatott tökéletes Krisztus-tanítványá? » (1).

(1) BÉKÉS GELLÉRT: *Mária és a mai ember.* Katolikus Szemle, 1954. 1. szám, 12-13. old.

MÁRIA DICSÉRETE

« Még beszélt, amikor egy asszony így kiáltott a nép közül: " Boldog a méh, mely téged hordozott és az emlő, melyet szoptál. " Ő azonban hozzáfűzte: " Boldogabb, aki hallgatja és megőrzi Isten igéjét ". »

(Szent Lukács 11, 27-28.)

Ez a részlet szorosan összefügg az előbbi eseménnyel. Jézus a farizeusok vádaskodásaira válaszol, amikor a szomjas lélekkel köréje sereglő néptömeg közhangulatának és meggyőződésének kifejezéseként egy névtelen

asszony így kiált fel: « Boldog a méh, mely téged hordozott és az emlő, melyet szoptál! ». Mintha csak ezt mondta volna ez az asszony kitörő elragadtatásában: Boldog a te anyád, akinek ilyen gyermeke van!

Jézus válasza az első hallásra ebben az esetben is elég különös, hideg és tartózodó. Sokan édesanyja dicséretének visszautasítását látják benne és különösen a nemkatolikus körök hivatkoznak szívesen rá annak bizonyítására, hogy Jézus nem ismeri el Mária nagyságát, ő maga is tartózkodó vele szemben, s nem is tulajdonítja neki azt a szerepet, és jelentőséget, amelyet a katolikus egyház mai Mária-kultuszában kifejezésre juttat.

Mielőtt érdemlegesen válaszolnánk, nézzük csak meg, mit is felelt Jézus az asszony Máriát dicsérő szavaira. « Boldogabb, aki hallgatja és megőrzi Isten igéjét ». Ezekkel a szavakkal Jézus rámutatva édesanyja nagyságának igazi forrására nem kisebbíti — ellenkezőleg — fokozza az asszony dicséretét. Mária már ezért is dicséretreméltó, mivel a Messiás anyja. De nem ez minden nagyságának és jelentőségének oka, hanem az, hogy az összes teremtmények között a leghívőbb lélekkel fogadta Isten Igéjét és azt a legtökéletesebben és legodaadóbban teljesítette. « A hit vezeti egész életén keresztül, — állapítja meg Békés Gellért idézett írásában — az angyal titokzatos üdvözletétől a karácsonyéjtszaka kitaszított hontalanságáig, az egyiptomi meneküléstől az elveszett Gyermek keresésének szorongató fájdalmáig, az apostoli útjára induló Jézus búcsújától a keresztút könnyes martiriumáig. Hitt Jézusban, az Isten Fiában, s hite beteljesült a húsvéthajnal örömében és saját mennybevételének ujjongó allelujájában. Ő Jézus első és legigazibb híve, a hívő lélek örök eszményképe ».

Jézus tehát valójában megerősíti a névtelen asszony Mária dicséretét, sőt rámutatva annak legigazibb alapjára tulajdonképen Mária személyes jelentőségének tényét és

tiszteletének jogosságát hangsúlyozza. Gábor angyal, Szent Erzsébet, a pásztorok, a napkeleti bölcsek, Simeon és Anna Mária-tisztelete után most hangzik el Mária első nyilvános dicsérete, amelyet maga Jézus is megerősít. Ugyanaz az evangélista, aki a *Magnificat*-ban megörökíti Mária jóslatát: « Mostantól fogva boldognak hirdet minden nemzedék », ezt az eseményt is feljegyzi, mintegy igazolásul, miként megy teljesedésbe Mária jövendölése.

VIII. - A KÁLVÁRIAN

MÁRIA KÖZREMŰKÖDÉSE A MEGVÁLTÁS ÁLDOZATÁBAN

A keresztúti ájtatosságban a negyedik stáció emlékezik meg arról, hogy a Kálváriára vezető úton Anya és Fiú összetalálkoztak. Bizonyára találkoztak is, de erről az evangéliumok nem szólnak. Ott állt azonban a Szűzanya a keresztfa alatt, amely a megváltás oltára. Elérkezett az az óra, amelyre Jézus kánai csodája alkalmával is utalt: az Atya akaratának végső teljesítése, a megváltás véghezvitele. Ebben — mint az Úrnak abban az első messiási cselekedetében — Máriának szintén része van, mégpedig fájdalmas anyaságával, hiszen ekkor járja át lelkét a fájdalom tőre, amit Simeon 33 évvel azelőtt megjövendölt. A Szűzanya tehát nem mint magánszmély jelenik meg a Kálvárián, nem mint Jézus anyja csupán anyai szeretetből ,hanem a második Ádám mellett második Évaként, mint a Megváltó társa a megváltás művében.

« Jézus keresztje mellett ott állt anyja. »
(Szent János 19, 25.)

Az ősevangélium tanítása.

Az ősevangélium, amelyet a Szeplőtelen Fogantatás című részben ismertettünk, az Újszövetség fényében és a tanító Egyház értelmezése szerint, Jézus és Mária szoros

életközösségét, elválaszthatatlan összetartozását jelzi. Nemcsak az anya-fiú természetes vérségi kapcsán alapuló kapcsolat ez, hanem a természetfeletti rendben gyökerezik: a gonoszlélek ellen való közös harcban és közös győzelemben. IX. Piusz pápa az *Ineffabilis Deus* kezdetű döntvényében Jézusnak és Máriának ebből a sátán ellen vívott együttes küzdelméből és győzelméből a Szeplőtelen Fogantatás tényét bizonyítja, XII. Piusz pápa a *Munificentissimus Deus* kezdetű döntvényében pedig Mária testi-lelki mennybevételét. Ám ezek mellett az ősevangélium Jézus és Mária egybetartozásával és a gonoszlélek elleni közös küldetésével Máriának a megváltásban való közreműködését is tanítja. Mi a megváltás? Jézus Krisztus mérhetetlen istenszeretetből és irántunk érzett könyörületből Istennek bemutatott véres keresztáldozata, amellyel Istent kiengesztelve megszabadította az emberiséget a bűntől és a sátán rabságából és visszavezette Isten barátságába. Amikor tehát az ősevangéliumban megígért Megváltó a kereszten függ, akkor teljesedik be az Úristen sátánnak szóló ítélete: «Az széttiporja fejedet...». Itt válik valóra teljes mértékben a Megváltó győzelme a gonoszlélek felett. Ámde az ősevangélium éppen a gonoszlélek ellen való harcban és felette aratott győzelemben hirdeti Jézusnak és Máriának együttes szerepét. Ezért mondja IX. Piusz pápa a Szeplőtelen Fogantatást dogmává kimondó döntvényében: «Amint Krisztus, a közvetítő Isten és emberek között, felvéve az emberi természetet, eltörölte a követelményeivel terhünkre szóló adóslevelet és a keresztre szegezve megsemmisítette azt, hasonlóképen a Szűzanya, vele legszorosabban és elválaszthatatlanul egyesülve, vele együtt és általa örök ellenségeskedésben állva a kígyóval és teljes győzelmet aratva felette, szeplőtelen lábával széttiporta annak fejét». Itt a pápa a kígyó fejének széttiprásáról beszél, tehát a megváltásról, amelynek

központja a keresztáldozat. Továbbá a pápa azt tanítja, hogy ebben Máriának Krisztussal és Krisztus által, tehát tőle függően és neki alárendelten, része van. *Az ősevangéliumban tehát nemcsak a Szeplőtelen Fogantatás és Mária Mennybevétele foglaltatik benne, hanem az is, hogy Mária a Jézussal való benső közösségével és együttműködésével valóban résztvett a megváltás művében.*

Mária Igen-je.

Mária Jézussal való életközösségét az angyali üdvözlet alkalmával vállalta. Gábor angyal küldetésének az volt a célja, hogy a Szűzanya szabad beleegyezését kérje a messiási istenanyaság vállalására. Gábor angyal közölte Isten tervét a Boldogságos Szűzzel. Mária tudatos és szabad beleegyezésével: « Történjék velem szavaid szerint », — elfogadta kiválasztását, vagyis vállalta azt a hivatást, ami az Úr örök rendelkezésének megfelelően együtt jár a messiási anyasággal. Mária tehát nemcsak a megtestesülésbe egyezett bele, vagyis abba, hogy Jézusnak biológiai, fizikai értelemben legyen anyja, hanem beleegyezett a megváltásba s az ezzel kapcsolatos hivatásába is, amely azzal járt, hogy a Megváltó, az Izaiás által megjövendölt *Vir Dolorum* mellett ő a *Mater Dolorosa* legyen, amint Simeon tudtára adta. Nos, Jézus Krisztus teljes mértékben *Vir Dolorum* a Kálvárián, a megváltás áldozatának bemutatásakor lesz, amikor megtöri a gonoszlélek hatalmát. Mária fájdalmas anyasága is, amelyet 33 évvel ezelőtt vállalt, tulajdonképen itt lesz valósággá. Mária tehát résztvesz a megváltás művében. Már az atyák is magasztalják a Boldogságos Szűz beleegyező szavát, hiszen azzal vált lehetővé a megváltásra küldött Fiúisten egyesülése az emberiséggel, amelyet majd, mint « elsőszülött sok testvér között » (Róm. 8, 29) megvált. Ezért hangsúlyozza XII. Piusz pápa *Mystici Corporis* kezdetű körlevelében: « Ő az egész emberi ter-

mészet nevében adta beleegyezését, hogy isteni Fia és az emberi természet között valami képletes értelmű lelki házasság jöjjön létre». Az atyák Mária-Éva ellentétes párhuzamának és a Szűzanyának adott második Éva elnevezésnek alapja elsősorban szintén az ő szabad és tudatos beleegyezése: «Miként Éva — tanítja Szent Irén — engedetlenségével az egész emberiség halálának, épúgy Mária engedelmességével az emberiség üdvösségének oka». Ezért is tanítja XIII. Leó pápa *Jucunda semper* kezdetű körlevelében: «Mária már mint Isten szolgálóleánya anyai szolgálatát teljesítve Jézus társa volt az emberi nemek kiengesztelésében». *Mária* tehát *beleegyezésével nemcsak a megtestesülésben működik közre, hanem a megváltásban is.*

Ezzel a szabadon és tudatosan vállalt messiási anyasággal Mária elvállalta a fájdalmas anyaság hivatását is. Helyesen mutat rá Lebon (1), hogy minden édesanyának anyai jogai vannak gyermeke felett ,elsősorban annak életére vonatkozóan. Minden anyának joga van védeni szülöttje életét. Az anya mindenkinél jobban együttérez és együttszenved magzatával, az anyai szeretet azonban akkor éri el tetőfokát, amikor gyermeke szenved. Mária az angyali üdvözletkor beleegyezett a messiási anyaságba, s mindabba, ami Isten örök rendelkezése szerint ezzel együtt jár. Ez pedig nem más, minthogy feláldozza Fiát, akit a keresztáldozatra szült. Lemondott anyai jogainak érvényesítéséről, amit 33 évvel előbb tulajdonképen már megtett. Anyai szeretete ebben a lemondásban lesz a leglángolóbb, amikor messiási anyasága tulajdonképen beteljesül: a kereszten függő Jézusát Istennek áldozva anyai szívét a fájdalom tőre járja át. Anyai szeretetének együttérző fajdalmával és Isten akarata iránt való engedelmes áldozatkészségével lesz Krisztusnak elválaszthatatlan társa kinszenvedésében és a gonoszlélek hatalmának megdöntésében. Ezt tanítja X. Piusz *Ad diem illum*

kezdetű 1904 február 2-án kelt körlevelében: « Midőn elérkezett Fia órája, Jézus keresztje mellett állott az ő anyja, nem a véres látvány egyszerű szemlélőjeként, hanem lelkében örvendezve, hogy egyszülöttje az emberi nem üdvéért hozza meg áldozatát, sőt annyira átélte szenvedését, hogy, ha lehetséges lett volna, a legszívesebben magára vállalta volna mindazt a szenvedést, amit Fia elviselt. Mária, szenvedésének és akaratának Krisztuséval való közösségével érdemelte ki, hogy a legméltóbb módon megmentője legyen az elveszett világnak ».

XV. Benedek pápa részletesen kifejti ezt a tanítást *Inter sodalitia* kezdetű körlevelében: « Az Egyház tanítói egységesen tanítják, hogy a Boldogságos Szűz Mária, aki Jézus Krisztus életében visszavonultnak látszik, amikor kereszthalálakor jelen van, az nem történt Isten akarata nélkül. Így ugyanis szenvedő és haldokló Fiával együttszenvedve, szinte meghalva, az emberek üdvösségéért lemondott Fiára vonatkozó anyai jogairól és az isteni igazságosságot engesztelő szándékkal Fiát, amennyiben az övé volt, feláldozta, úgy hogy méltán mondhatjuk, hogy Mária Krisztussal megváltotta az emberi nemet » (2). A pápa itt a messiási anyasággal vállalt fájdalmas anyaság hármas megnyilvánulására mutat rá: 1) Máriának anyai együttszenvedése, amely sehol sem volt nagyobb, mint a kereszt alatt. Szívében-lelkében vértanúságot szenved, ezért is nevezzük őt a lorettói litániában a vértanúk királynőjének. Az evangélista feljegyzése szerint Mária *állt* a kereszt mellett, vagyis nem esett kétségbe, nem rogyott össze, hanem hivatásához méltóan hozta meg élete nagy áldozatát. Shakespeare Hamlet ajkára adja: « Asszony, gyöngeség a te neved ». Ha a kálváriai jelenetben Máriának szenvedésében is fenséges alakját szemléljük, akkor azt kell mondanunk: Asszony, erősség a te neved! Mária valóban az erős asszony. 2) Anyai jogairól való lemondása. Jézus Máriáé is, de a mennyei Atyáé is.

Isten a keresztáldozatot kívánta tőle az emberiség megmentésére. Mária az angyali üdvözlet alkalmával beleegyezett ebbe. Mint az Úr hűséges szolgálóleánya nem érvényesíthette anyai jogait, hanem meghajolt Isten akarata előtt. 3) Ez a lemondás valakinek a javára történik. Mária már Gábor angyaltól megtudta, hogy Fia « szent » lesz, azaz Istennek szentelt áldozat. Így mutatta be Jézust a jeruzsálemi templomban s a Golgotán valójában és végérvényesen adja oda áldozatul a fenséges Istennek. Nos, Mária ezen cselekedeteinek ugyanaz a célja, mint Krisztus áldozatának: az isteni igazságosság kiengesztelése, vagyis a megváltás. Épen ezért jogosan vonja le a pápa a következtetést: Mária közreműködik a megváltásban.

XII. Piusz pápa *Mystici Corporis* kezdetű körlevelének befejező részét Szűz Máriának szenteli, s a Mariológiának rövid, de szinte teljes összefoglalását adja. A Szentatya többek között ezt írja: Mária « volt az, aki eredeti bűntől és személyes bűntől menten, mindig szorosan egyesülve Fiával, mint új Éva ajánlotta fel a Golgotán Jézust anyai jogainak, anyai szeretetének feláldozásával Ádám számtalan bűnnel beszennyezett gyermekeiért ». P. Tromp és P. Roschini (3) rámutat, hogy ez a rész különösen jelentős, mert Máriának nemcsak a kegyelmek kiosztásában, hanem a megváltás megszerzésében történt közreműködését tanítja, kiemelve a Megváltóval való állandó, szoros kapcsolatát, anyai jogairól történt lemondását és fölajánló aktusát.

XII. Piusz pápa több más megnyilatkozásában is tanítja, hogy Mária Jézus társa a megváltás művében, nemcsak azáltal, hogy életet adott a Megváltónak, hanem hogy szabad beleegyezésével sorsközösséget vállalt vele, amely teljes mértékben fájdalmas anyaságában valósul meg (4). Különösen fontos ebből a szempontból a *Munificentissimus Deus* kezdetű döntvény, amelyben ismétel-

ten a Megváltó « nemes társá »-nak hívja Máriát s különösen hangsúlyozza Jézus és Mária benső kapcsolatát a gonoszlélekkel vívott küzdelemben és ennek legyőzésében: ebben a teljes győzelemben bennfoglaltatik Mária testi-lelki mennybevételének dogmája. A pápa itt nem megy tovább, bár könnyű és logikus Mária és Jézus együttmuködéséből a Szűzanya megváltásban való részvételére következtetni, hiszen ez a küzdelem és győzelem a Kálvárián Jézus megváltó kereszthalálában és Mária együttszenvedő anyaságában valósul meg igazán (5). Mondhatjuk tehát, hogy *Mária Názáretben adott Igenje által, amelyhez hűséges volt egész életében, főleg pedig a kereszt alatt messiási anyaságának a fájdalmas anyaságban történt beteljesedésében közreműködött a megváltás művében.* Ezért mondja XI. Piusz pápa *Miserentissimus Redemptor* kezdetű körlevelében, hogy a Szűzanya közreműködött a megváltás egész munkájában Betlehemtől a Kálváriáig, XII. Piusz 1940 április 10-i beszédében pedig közelebbről megjelöli ennek a közreműködésnek legjelentősebb mozzanatát: Jézus és Mária fájdalomban és szeretetben egyesültek, hogy ősszüleink bűnét jóvátegyék.

Mária a második Éva.

A keresztfán függő Istenember a megváltás áldozatát mutatja be: Izaiás szerint « a jövendő századok atyja »-ként szenvedésével és halálával megszerzi Isten gyermekeinek a természetfeletti új életet. Ez az a pillanat, amikor Szent Jánosra tekintve így szól anyjához: « Asszony nézd, ő a te fiad ». Ezzel tudtára adja Máriának, hogy ő az új istengyermeki élet anyja, s János személyében az ő gondjaira bízza a megváltás kegyelméből újjászületett istengyermekeket. Ámde az anyaság az életadásban való részvételt jelent. Miként az Úr Évát, akit minden előzetes érdeme és közreműködése nélkül Ádámból alkotott,

Ádám mellé « hozzá illő segítő »-nek adta, hogy a természetes élet nemzésének társa legyen, úgy adta az Úristen Krisztus, a második Ádám mellé segítőtársul Máriát, a második Évát, akit minden előzetes érdeme és közreműködése nélkül Krisztusban megváltott, hogy az új élet közvetítője legyen: « anyja minden élőnek ». P. Dám (6) is ebben határozza meg a Szűzanya szerepét: « Mária így áll természetfeletti életünk szerzője mellett a Krisztushoz való hasonlóság kegyelmével lelkében, mint Éva Ádám mellett az emberiség fejének feladataiban... Szűz Mária szerepét sem istenanyaságában kell elsősorban megjelölnünk, hanem a hozzá hasonló « Társnak, Segítőnek jellegében ». Krisztusnak szavai tehát azt tartalmazzák, hogy *Mária a kereszténység anyja, mert résztvett a kegyelmi élet szerzésében, vagyis társa Jézusnak a megváltásban* (7).

A megváltás műve három részből áll: a megtestesülésből, a keresztáldozatból és ennek gyümölcseinek szétosztásából. Mindenki elismeri, hogy Mária Igenjével közreműködött a megváltás első részében, a megtestesülésben. Azt is vallja minden katolikus, hogy a Szűzanyának része van a kegyelem kiosztásában. Mivel pedig a három rész szervesen összetartozik, szükséges, hogy a Boldogságos Szűznek szerepe legyen a második részben, a megváltás megvalósításában is. XII. Piusz pápa mondotta még bíboros korában, hogy Jézus Krisztus kegyelmeinek kiosztása annak megszerzésével együtt alkotja az üdvösség rendjének teljes egységét. Úgy kívánja az isteni terv egysége, hogy Mária mindkettőben közreműködjék. X. Piusz *Ad diem illum* körlevelében Mária kegyelemkiosztó szerepét társmegváltói tevékenységétől teszi függővé. Ugyanis Máriának kegyelemszerző és kegyelemkiosztó szerepe az egy azon kegyelemközvetítő hivatásának kettős megnyilvánulása. Föntebb idézett szavaiban a pápa Jézus és Mária együttszenvedéséről beszél, majd

így folytatja: « Mária, szenvedésének és akaratának Krisztusával való közösségével érdemelte ki, hogy a legméltóbb módon megmentője legyen az elveszett világnak, és *ezért* minden javak kiosztója, amelyet Jézus halálával megszerzett ».

Az eddigieket összefoglalva mondhatjuk: a Szentírás adatai és az Egyház tanítása szerint Máriának —Krisztustól függően és neki alárendelten — része, Istentől kijelölt hivatása van megváltásunkban. Ahogy Jézus és Mária egymástól elválaszthatatlanok Betlehemben, Jeruzsálemben, Egyiptomban, Názárethen és Kánában, épúgy összetartoznak a Golgota sorsközösségében is. Mária Krisztussal egyesült élete megváltásunkat szolgálja, főleg pedig a kereszt alatt beteljesült fájdalmas anyasága, amikor közreműködik a megváltás áldozatában. Ennek előképe volt a kánai csodában való közreműködése. Mária valóban a Megváltó társa, társmegváltó, s ezért joggal szólítjuk a lorettói litániában: *Mennyország kapuja, könyörögj érettünk!*

A társmegváltás mibenléte.

A Szűzanya közreműködése a megváltásban általánosan elfogadott igazság. De amikor ennek mibenlétét és természetét keressük, akkor már eltérők a vélemények. Ebben nincs semmi különös. Amint a természet világában lehetnek dolgok, amiknek mibenlétét nem ismerjük, pl. az anyag szerkezete és mivolta, épenúgy a hit világában is léteznek tények és igazságok, amelyeknek a természetével nem vagyunk tisztában. Ilyen értelemben pl. még alapos hittudományi vizsgálatra szorul Mária társmegváltói szerepe. Nem szándékunk részletesen kitérni erre, csak épen rá akarunk mutatni a megoldás lehetőségének irányára. Előbb azonban meg kell gondolnunk a következőket. Ádám bűne elszakította Istentől az emberiséget és kárhozatba döntötte. Ebből az állapotból önerejéből sohasem

tudott volna kiszabadulni. Isten az ember megváltására nem volt kötelezve, végtelen irgalmával azonban akarta azt. Amint a bűnbeesés után teljesen Istentől függött a megváltás ténye, épúgy annak módja és körülménye is. A kinyilatkoztatás arra tanít meg bennünket, hogy az Úristen a megváltást az Istenember keresztáldozatával valósította meg. Ő emberi természeténél fogva, mint *egy* közülünk, engesztelhette ki a megbántott isteni Fölséget, s mi több: ez a kiengesztelés, istenségénél fogva, az igazságosság teljes mértéke szerint történhetett. Az Úr maga mondja: « Az Emberfia azért jött, hogy váltságul adja oda életét sokakért » (Márk 10,45). Szent Pál pedig így ír róla az efezusiaknak: « jóillatú áldozati adományként ajánlotta föl magát értünk Istennek » (5,2). *Krisztus* tehát *az egyetlen megváltó*. Jóllehet a kegyelem forrása a teljes Szentháromság, minden kegyelem kiérdemlő forrása számunkra Jézus Krisztus. Ő üdvösségünk szerzője. Vérének egy cseppje elegendő lett volna, hogy a világot a bűn szennyétől megtisztítsa, imádkozzuk Szent Tamás *Adoro te devote* himnuszában. Krisztus az egyedüli közvetítő, mert ő egyesítette újra Istent s az embert saját személyében s vezeti az emberiséget önmagán keresztül újra Istenhez: « Egy a közvetítő Isten és ember között: az ember Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát mindenkiért » (1 Tim. 2,6).

Hosszúra nyúlnék, ha a Szentírás minden megváltásról szóló szövegét felsorakoztatnánk, inkább azt nézzük, mi a keresztáldozatban a megváltás döntő eleme és mozzanata. A kinyilatkoztatás ebben a tekintetben sem hagy semmi kétséget: Krisztus *engedelmessége* az, amely a megváltást megvalósítja: « Amint ugyanis egynek engedetlensége miatt bűnössé váltak sokan, ugy sokan megigazulnak egynek engedelmessége miatt » (Róm. 5,19). Ezt Krisztus sokszor hangsúlyozza, pl. Jákob kútjánál, amikor a szamariai asszonnyal folytatott beszélgetés után

tanítványai étellel kínálják: « Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött és hogy elvégezzem művét » (János 4, 34). Ez az engedelmesség tölti be egész életét. « Én mindenkor azt teszem, ami Atyámnak kedves » (János 8, 29). Joggal mondhatta el az apostol a filippibeli híveinek, hogy Krisztus engedelmes volt mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig (2,8). Krisztus engedelmessége abban áll, hogy saját akaratát alárendeli a menyei Atya akaratának. Krisztus teljesen magáévá teszi Atyja akaratát, s bár testében-emberségében visszaborzad a szenvedéstől és a kereszthaláltól — « Atyám, ha lehet, muljék el tőlem e pohár » könyörög az Olajfák hegyén — engedelmességből mégis meghozza életáldozatát: « mindazonáltal ne az én akaratom legyen meg, hanem a tied » Mindebből azt látjuk, hogy a megváltás legbensőbb lényegében erkölcsi cselekmény (8). Következőleg a benne való közreműködésnek is ilyen természetű cselekménynek kell lennie.

Ezért nem fogadható el az a nézet, amely csupán Krisztus világrahozatalában és felnevelésében, vagyis a krisztusi áldozat távolabbi előkészítésében látja Mária közreműködését. Ezzel ugyanis a Szűzanya hivatását biológiai természetű anyaságra szűkíti, ami ellenkezik a Szentírás tanításával.

De nem állja meg a helyét, mint másik véglet, az a felfogás sem, amely szerint Mária közreműködése abban áll, hogy saját szenvedését egyesítette Fiáéval s a kettő együtt a megváltás áldozata (9). A Szentírás ugyanis a megváltást Krisztus áldozatában jelöli meg, amely teljesen elégséges értékű, s így nem kell ahhoz sem hozzáadni, sem pedig azt kiegészíteni. Ebben az esetben a két szenvedés-áldozat teljesen egyértékű lenne, tehát Mária a megváltásnak Jézussal egyenrangú szerzője volna, ami ellenkezik az egyetlen megváltó kinyilatkoztatott igazságával.

Nem fogadható el P. Sträter, H. Seiler, P. Merkelbach, stb. nézete sem, akik szerint a Szűzanya azzal lett Krisztus társa a megváltásban, hogy az emberiség megváltása érdekében erkölcsi befolyást gyakorolt Fiára (10). Krisztus ugyanis kizárólag a mennyei Atya akaratában jelöli meg magatartásának és szenvedésének indítékát. Ha Mária akarata is indítékul szolgált volna áldozati cselekményéhez, akkor a megváltás nemcsak Jézustól, hanem époly értelemben Máriától is függött volna. Erről azonban a kinyilatkoztatás semmit sem szól.

Nem folytatjuk tovább a különböző nézetek felsorolását, csak a mariológikus tanulmányairól ismert *Gallus Tibor* jezsuita atyáét ismertetjük még röviden, mert úgy gondoljuk, hogy az összes eddigi próbálkozások és törekvések közül a legjobban mutat rá a kérdés helyes megoldására. A közvetlen közreműködés fogalmának és fajainak kifejtése után a neves mariológus tanulmányában arra a megállapításra jut, hogy a Boldogságos Szűzanya a megváltásnak nem formai, hanem anyagi társoka. Mária ugyanis Názáretben engedelmesen vállalta a messiási istenanyaságot, s ezzel közreműködött a megváltás áldozati anyagának előkészítésében. Mária engedelmessége azonban egész életére szólt, egészen a Golgotáig, amikor az Úr szolgálóleányának engedelmes áldozatkészsége — szent Fia Isten akaratát elfogadó engedelmességével egyesülve — a megváltásban erkölcsileg közreműködővé avatja Máriát, amennyiben Jézus szenvedésével lélekben együttszenvedve és anyai szíve vérző fájdalmában Gyermekéről készségesen lemondva áldozatul adja Istennek s így az egykor vállalt messiási istenanyaságot a legteljesebb mértékben betöltötte. Röviden tehát *Mária* közreműködése vagyis *társmegváltói szerepe a messiási istenanyai hivatás tökéletes teljesítésében áll* (11). Ez a magyarázat megfelel a Szentírás tanításának az egyetlen Megváltóról és a megváltás lényegének erkölcsi jellegéről,

valamint Mária messiási istenanyaságáról; megfelel a szenthagyomány felfogásának, a pápák megnyilatkozásainak és alkalmas a nehézségeknek megoldására is, amelyek a társmegváltás mibenlétének vizsgálata közben felmerülnek. Továbbá helyesen rámutat a Boldogságos Szűz hittani jelentőségére azzal, hogy kellő mértékben kifejezi azt a tényt, hogy az Úristen Mária személyét és egész életét teljesen beleállította a megváltás miszteriumába és női-anyai hivatásában kiteljesülő páratlan szerepet adott neki az emberiség üdvözítésében. Mária tehát Jézus után az emberiség legnagyobb jótevője, akire egyedül illenek a szavak: « Te vagy az emberi nemnek dicsősége és öröme, mindnyájunk dísze és büszkesége! »

A társmegváltás hittani értékelése.

Ez a tanítás, mely szerint a Boldogságos Szűzanya — Isten örök tervének megfelelően, Krisztustól függően és neki alárendelten — résztvett megváltásunk munkájában, nemcsak szép szó, hívő lelkesedés, vagy szárnyaló költői elgondolás — tehát nemcsak jámbor vélemény, állapítja meg Scheeben (12), hanem hittanilag is megalapozott tan. P. Gallus felhívja a figyelmet a *Munificentissimus Deus* apostoli döntvényre, amelyben ez áll: « Isten fölséges anyja öröktől fogva, az elrendeltségnek egyazon határozata alapján, Jézus Krisztussal titokzatos módon egyesülve, a fogantatásában szeplőtelen, istenanyaságában sértetlen tiszta szűz, az isteni Megváltónak, ki a bűn és következményei felett diadalmaskodott, nemes társa, végül mintegy kiváltságai betetőzéséül elnyerte azt, hogy a sír enyészetétől ment maradt, és mint előbb az ő Fia, a halált legyőzve testével-lelkével a mennyország dicsőségébe felvétetett ». Ha jól megfigyeljük, akkor az itt elsorolt valamennyi Mária-kiváltság, a társmegváltáson kívül, már hittétel. Mária kiváltságainak ezen felsorolásában a szeplőtelen fogantatás és a mennybevétel

között áll szűzi anyasága és az a kiváltsága, hogy a Megváltó nemes társa. Ámde a társmegváltás nem más, mint a messiási anyaságnak a fájdalmas anyaságban való kiteljesedése. Ebből P. Gallus azt a következtetést vonja le, hogy a Megváltó « nemes társa » — ról szóló tanítás kinyilatkoztatott igazság, amely a Szentatyának ilyen erőteljes kifejezése után már csak a végső megérésére vár (13).

A társmegváltás tanában, épenúgy mint a Szűzanyáról szóló többi igazságban is, a kinyilatkoztatás szerves kibontákozása nyilvánul meg. Ez a lépésről-lépésre megfigyelhető, katolikus értelemben vett dogmafejlődés semmiben sem különbözik pl. a Szeplőtelen Fogantatás kibontakozásától, amint P. Sträter ezt kimutatja (14). Biblikus szempontból elsősorban az ősevangéliumon nyugszik: az Éva-Mária ellentétes párhuzamon, Krisztus és Mária benső sorsközösségén, miként a Szeplőtelen Fogantatás is. A legrégibb hagyomány kifejezetten nem tartalmazza a társmegváltás tanát, de kifejezetten nem beszél a Szeplőtelen Fogantatásról vagy, a testi-lelki mennybevételről sem. A XII. században történik első ízben utalás a társmegváltás mibenlétére: Mária fájdalmas anyaságának szoteriológikus jellegére chartresi Arnold mutat rá (15). Amint a Szeplőtelen Fogantatás tana a skolasztika mestereinek a megváltás egyetemességével való összeegyeztethetősége vonalán okozott nehézséget, ugyanúgy manapság a hittudósok az egyetlen Közbenjáró és Megváltó tanában látnak nehézséget a társmegváltás elfogadását illetőleg. A mariológia többi igazságával teljes összhangban van: pl. Mária kegyelmi anyaságával, kegyelemközvetítő szerepével, világ királynője tisztségével, a Szeplőtelen Fogantatással és a mennybevétellel. A hit és erkölcs kérdéseiben azonban a legfőbb, Istentől rendelt tekintély az Egyház, tehát ebben a kérdésben is az ő szava az irányító és a döntő. Ha a társmegváltás tana ellenkeznék a kinyilatkoztatás igazságaival, akkor az

Egyháznak, mint a krisztusi tanítás csalatkozhatatlan letéteményesének, fel kellene emelni ellene a szavát. A pápai megnyilatkozások viszont kedvezőek ebben a tekintetben. Ezért joggal remélhető, hogy amint pl. a Szeplőtelen Fogantatást hosszas vita ellenére is a Szentlélek vezetését követő tanító Egyház kinyilatkoztatott igazságnak ismerte el, a társmegváltás tana is elérkezik a teljes kifejtéséhez. Az 1950-es nemzetközi Mária Kongresszus magyar tagozata (16) P. Gallus indítványára javasolta, hogy a Kongresszus az istenanya társmegváltói szerepének alapos hittudományi vizsgálatát s hittétellé nyilvánításának tudományos és hitbuzgalmi előkészítését határozza el, amit a Kongresszus más tagozatok hasonló javaslatait is figyelembe véve elfogadott (17).

A dogmafejlődés — bár a hittudósok kinyilatkoztatást tanulmányozó munkája elősegíti — végeredményben mégis a Szentlélek munkája, aki Egyházát a kinyilatkoztatás kincstárának egyre tökéletesebb megismerésére vezeti, vagyis a kinyilatkoztatásban rejlő, sokszor nagyon egyszerű, de termékenységre hivatott igazságmagot rüggyé, virággá fakasztja és gyümölccsé érleli. A társmegváltás tana is ilyen életre, kibontakozásra hivatott mustármag. Kifejlődése tehát nem valami egyházi propaganda eredménye, mint sokan tudatlanságukban állítják, hanem a gondviselő Isten műve, aki az evilégiság csődjében tanácstalanul botorkáló tragikus emberiség előtt a Krisztus fényében tündöklő Szűzanya ezen újabb kiváltságában mutat rá a kibontakozást jelentő természetfeletti megváltás tényére, szükségére és útjára.

---

(1) J. LEBON: *Comment je conçois, j'établis et je défends la doctrine de la médiation mariale.* Ephem. Theol. Lovan. 1939. 692.

(2) A. A. S. 1918. 182.

(3) S. TROMP S.J.: *Adnotationes «Mystici Corporis Christi»*. Periodica, 1943. 401. - P. GABRIELE M. ROSCHINI: *La Ma-*

donna nell'Enciclica «Mystici Corporis Christi». Marianum, 1944. 112.

(4) D. BERTETTO: *La dottrina mariana di Pio XII.* Salesianum, 1949. 1-24.

(5) J. B. CAROL O.F.M.: *Mary's Coredemption in the Teaching of Pope Pius XII.* The American Ecclesiastical Review 1949. 353-361. - J. B. CAROL O.F.M.: *The Apostolic Constitution «Munificentissimus Deus» and Our Lady' Coredemption.* Marianum, 1951. 237-256.

(6) DÁM INCE O.F.M.: *Kegyosztó Társa Krisztusnak.* Vigilia, 1948. 4.

(7) C. M. HENZE: *De essendi rationes praecipua dolorum B.M.V. seu de generis humani corredemptione.* Marianum, 1949. 54-70.

(8) I. M. BOVER S.J.: *De via theologorum concordiae assequenda in quaestione de mariana corredemptione.* Marianum, 1949. 385-397.

(9) H. SEILER S.J. és P. STRAETER S.J.: *De modalitate corredemptionis B. Mariae Virginis.* Gregorianum, 1947. 302-320.

(10) u. o. 320-330.

(11) TIBURTIUS GALLUS S.J.: *Ad B. M. Virginis in redemptione cooperationem.* Divus Thomas Plac. 1948. 113-135. - TIBURTIUS GALLUS S.J.: *Mater dolorosa «principium materiale» redemptionis obiectivae.* Marianum, 1950. 227-240.

(12) M. J. SCHEEBEN: *Dogmatik,* III. 613.

(13) TIBURZIO GALLUS S.J.: *La Madonna Assunta.* Roma, 1951. 60-61.

(14) P. STRAETER S.J.: *Sententia de immediata cooperatione B. Mariae V. ad redemptionem cum aliis doctrinis Marianis comparatur.* Gregorianum, 1944. 9-37.

(15) C. B. J. CAROL O.F.M.: *De Corredemptione B. V. Mariae.* Disquisitio positiva. Civitas Vaticana, 1950.

(16) *Katolikus Szemle,* Roma, 1950. 3 szám, 106. old.

(17) *Alma Socia Christi.* Acta Congressus Mariologici-Mariani. Romae. 1951. vol. I, 298.

SZŰZ MÁRIA A KERESZTÉNYEK ANYJA

Miközben Jézus gyötrő kínok között lázas testtel szenved értünk a keresztfán, tekintete szeretteire esik, akik elkísérték a Kálvária útján egészen a Golgota ormáig. Ekkor Jézus harmadszor szólal meg a kereszten. Szavai, amelyeket maga a szeretett tanítvány, Szent János jegyzett fel (19, 26-27), úgy hatnak mint valami végrendelet.

« Midőn Jézus látta, hogy ott áll anyja és szeretett tanítványa, így szól anyjához: Asszony, nézd, ő a te fiad! Aztán a tanítványhoz fordul: Nézd, ő a te anyád! Attól az órától fogva házába fogadta őt a tanítvány ».

Jézus végső rendelkezése nem magánügy.

Mi ezeknek a jézusi szavaknak az értelme? A szentírásmagyarázók nincsenek egy véleményen. Többen úgy gondolják, hogy Jézus János gondjaira bízza özvegy édesanyját. Tehát a szavak Jézusnak gyermeki figyelmét, szülői szeretetét bizonyítják. Mások a szószerinti jelentésen túl többet látnak ezekben a szavakban.

Jézusnak ezeket a végrendelkező szavait csak Szent János evangéliuma örökíti meg. Csak azért talán, mert ennek az eseménynek a tanítványok közül ő volt egyedül fül — és szemtanúja? Ismerve Szent János jellemét, bizonyára szívesebben elhallgatta volna ezt az eseményt, amelyben ő maga is szerepet játszik. Mélyebb oka van tehát e szavak megörökítésének.

A negyedik evangélium Jézus istenségét és messiási voltát bizonyítja az első századforduló műveltebb zsidóságának. Evangéliuma 20-ik fejezetének 31. versében világosan kifejezi írása célját: « Ezeket... azért írtam, hogy higyjétek: Jézus a Messiás, az Isten Fia, és hogy a hit által életetek legyen benne ». Érthető tehát, hogy Szent

János mindent felhasznál ennek bizonyítására. Azért írja le Jézusnak ruháitól való megfosztását is (19, 23-24), hogy rögtön utaljon arra, hogyan teljesedett be Jézus szenvedésénél ez a 21. zsoltárban a Messiásról jövendölt mozzanat. Ugyanígy az Úr keresztén elhangzott kiáltása: « Szomjazom » (19, 28) sem egyszerűen testi epedést, láz gyötörte szomjúságot jelent, hanem messiási értelemben a lelkekre való szomjúságot ,azok üdvösségének vágyát. Ezek közé iktatja az evangélista Jézusnak Anyjához és Szent Jánoshoz intézett végrendelkező szavait. Több szentírásmagyarázó úgy gondolja, hogy Szent János azért sorolja *Jézusnak végső intézkedését* e *messiási események közé,* mert szorosan oda *tartozik,* s ezért nem is hagyhatta említés nélkül.

De ez csak az egyik szempont. Az írásmagyarázók több más érvet is felhoznak a mellett, hogy Jézus szavainak mélyebb értelmet tulajdonítsunk. *Gächter, Gallus, Leal, Bartolomei* (1) nyomán ezek közül egypárral nekünk is érdemes megismerkednünk.

A végrendelkezés első részében Jézus Jánost bízza Máriára. A szavak önmagukban azt jelentik, hogy Jézus Máriát János anyjává teszi. János viszont önként elhagyta szüleit. Elszakította a földi család kötelékeit, s minden fenntartás nélkül követte a Mestert. Emberileg szólva ő nem szorult sem apára, sem anyára. Egyébként is ott állt a keresztfa tövében János anyja, Szalóme is, amint ezt Szent Márk evangélista feljegyezte (15, 40). *Érthetetlen volna* tehát, *hogy Jézus Jánosnak saját édesanyja jelenlétében mostohaanyát jelöljön ki.* Ebből is világos, hogy itt nem egyszerűen természetes értelemben kell venni Jézus szavait.

A végrendelet másik részének természetes értelme az volna, hogy Jézus Mária támaszául, gondviselőjéül jelöli ki Jánost. *Az evangéliumokban* azonban *sehol sincs szó arról, hogy Jézus a saját anyagi szükségleteiről vagy édes-*

anyja ellátásáról gondoskodott volna. Mária Jézus nyilvános működése idején a rokonokkal és a jámbor asszonyokkal élt. A kereszt alatt sincs egyedül, rokonai veszik körül. Ezek Jézus halála után sem hagyták volna őt magára. Ez a megfontolás is azt javallja, hogy Jézus szavaiban többet lássunk Mária földi gondviselésének biztosításánál.

És az időpont is ezt sugallja. Jézus ilyen kimondottan földi dolgokkal sohsem törődött. Éppen most tenne hát kivételt, amikor mint Isten Báránya a kereszt oltárán bemutatja megváltói áldozatát az Atyának? *Jézus messiási küldetésének legünnepélyesebb pillanatában,* megváltói szenvedése tetőfokán, *nem foglalkozhatott olyan üggyel, amelynek pusztán emberi és földi értelme volt.* Végrendeletével valami olyasmit akar tudtunkra adni, ami szorosan hozzátartozik a megváltói művéhez.

Szent János evangéliumában Jézus kétszer szól Szűz Máriához: a kánai menyegzőn és itt a Golgota ormán. Jézus azonban egyik helyen sem nevezi őt édesanyjának, hanem Asszonynak, mivel benne az első Örömhírben (Genezis 3, 15) előre megjövendölt Asszonyt, a második Évát látja, akinek, mint az első Évának a bűnbeesésben, szerepe van a megváltásban. Jézus ennélfogva Máriában elsősorban nem földi édesanyját látja, aki gondoskodásra szorul. Helyesen jegyzik meg az exegéták, hogy alig hihető, hogy Mária istenanyasága, amely oly csodálatos, természetfeletti módon kezdődött, most a kereszt alatt ilyen egyszerűen, pusztán a földi gondoskodás biztosításával érne véget. *Jézus végső rendelkezése* tehát *olyan valamit jelent, ami messiási áldozatához és a Szűzanyának, mint második Évának szerepéhez tartozik.*

Miért a kölcsönös rábízás? Ha Jézus valójában édesanyjáról akart volna gondoskodni, elég lett volna Jánoshoz szólnia: « Nézd, ő a te anyád! » Jézus azonban Máriához is szól: « Nézd, ő a te fiad! » Ez a kettős ajánlása Mária

és János között kölcsönös viszonyt állapít meg, amelyben nem Jánosé, hanem Máriáé a főszerep.

Az írásmagyarázóknak tehát igazuk van, hogy a haldokló Messiás szavai a szószerinti értelmezésnél mélyebb jelentést tartalmaznak és sokkal többet fejeznek ki Mária földi ellátásának biztosításánál.

Jézus végrendelkezése a megváltás szerves része.

A keresztfán Jézus nem Mária Fiaként szenved, hanem az Újszövetség főpapjaként. Mária sem mint Krisztus anyja áll ott a kereszt tövében, hanem a megváltás társaként. A második Ádám tehát ekkor a második Évához szól, s ezért szólítja az Ősevangéliumban megjövendölt Asszonynak. Máriának társmegváltói szerepe legvilágosabban itt a Golgota ormán tárul szemünk elé. Szenved a Messiás, a második Ádám, a Vir Dolorum. Együttszenved vele mint a megváltásban társa, a második Éva, a Mater Dolorsa. *Krisztus megváltói szenvedésével szerzi meg a természetfeletti, kegyelmi életet*: « Ahonnan a halál származott, onnan élet támadott » — énekli az Egyház a szent keresztről szóló prefációban. *Mária társmegváltói együttszenvedésével hozzájárult ennek az új életnek szerzéséhez. Ezért ebben az új életben az anya szerep vár reá.* A megváltói kereszthalálból megszületett az Egyház: a Krisztusban hívők közössége. Ezért Mária a keresztények anyja, akiket Szent János képviselt a kereszt alatt. Ezért tanítja XIII. Leó pápa 1895 szeptember 5-i *Adiutricem populi christiani* kezdetű körlevelében: «János személyében, az Egyház állandó felfogása szerint, Krisztus az emberiséget látja és különösen azokat, akik a hit által hozzá tartoznak». XI. Piusz pápa is megjegyzi a Vicenza-i egyházmegye zarándokai előtt: « János minket képviselt ». *Jézus Jánosban* tulajdonképen *az egész emberiséget, s főleg pedig híveit látta, s benne Jézus Máriát a hívők anyjává, a hívőket pedig Mária gyermekeivé avatta.*

Jézus szavainak ez az értelmezése már Origenesnél (II-III. sz.) előfordul s hosszú lenne felsorolni mindazokat az egyházi írókat, akik így értelmezik a Messiás végső rendelkezését. Ezen az alapon mondhatta XIII. Leó pápa ezt az Egyház állandó felfogásának.

Krisztus tehát a megváltás ünnepi óráján nem magánügyet intéz, nem özvegy édesanyjának földi támaszáról gondoskodik, hanem a megváltással belsőleg összetartozó tényt hirdet ki: Szűz Máriát az összes keresztények anyjának jelenti ki.

Jézus Anyja a mi Anyánk.

Anya az, aki életet ad. Az anyaság lehet természetes vagy fogadott. Az első alapja a fizikai életadás, a második törvényes örökbefogadás által jön létre. Ez külső, jogi, erkölcsi kötelékkel fűzi az anyát gyermekéhez, míg az előbbi fizikai, vérségi kötelékkel. A földi anyaságon kívül létezik természetfeletti, kegyelmi anyaság is. Világos, hogy *Szűz Mária*, akit Jézus anyánknak jelentett ki a keresztfán, nem földi anyánk, azaz *nem természetes, fizikai értelemben anyánk*, hiszen testi életünket nem tőle, hanem földi édesanyától kaptuk. De nem is földi örökbefogadás révén lett anyánk. *Szűz Mária lelki édesanyánk.*

Jézus Nikodémussal való beszélgetésében, amely szintén csak szent János evangéliumában található (3. fejezet), szól a vízből és a Szentlélekből való újjászületésről. Ezt a kegyelmi újjászületést a krisztusi hit tanítása készíti elő és a keresztség szentsége valósítja meg, eredménye pedig a Krisztusban megváltott, lelki ember. Szent Pál apostol önmagát hívei atyjának nevezi épen ennek a kegyelmi életnek közlése miatt: «Ha tizezer tanítótok volna is Krisztusban, atyátok nincs sok. Krisztus Jézusban az evangélium által én adtam életet nektek» (1 Kor. 4, 15). Ha az apostol ilyen értelemben beszélhet lelki atyaságról, mennyivel inkább állítható szűz Máriáról, hogy lelki-

leg anyánk, hiszen a kegyelmi élet megszerzésében és kiosztásában egyaránt része van.

Szűz Mária midőn Gábor angyal üdvözletére kimondotta beleegyező szavát, a Szentlélek csodálatos megtermékenyítése által fizikai értelemben Jézus anyja lett, lelkileg pedig az Úr emberi természetét tekintve a vele egylényegű emberiségnek lett anyjává. X. Piusz pápa 1904 február 2-án megjelent *Ad diem illum* kezdetű körlevelében írja, hogy Mária szent Fiában mindnyájunkat hordozott. Ennek alapja pedig a Krisztushoz való belső kapcsolatunkban, a Krisztus Misztikus Teste igazságában rejlik. A megtestesülés által Isten Fia az isteni és emberi természetet egy istenemberi személyben egyesítette, vagyis fölvett egy konkrét emberi természetet örök isteni személyének egységébe. Ám ezen a konkrét emberi természeten keresztül bizonyos értelemben az egész emberiséggel fizikai kapcsolatba lépett, ez a kapcsolat azonban csak a megváltás által s a megváltás kegyelmeinek kiosztása által lesz kegyelmi kapcsolattá: a Krisztusban hívő s megkeresztelkedett ember Krisztus tagja lesz s vele titokzatos természetfeletti közösséget: egy testet alkot. Ezt a tant Szent Pál apostol fejtegeti a rómaiakhoz, efezusiakhoz és a korinthusiakhoz írt leveleiben (2). Majd az egyházatyák, a középkor hittudósai és különösen Scheeben Dogmatikája óta (1878) korunk teológusai tovább építik és 1943 Szent Péter-Pál ünnepén XII. Piusz pápa *Mystici Corporis Christi* kezdetű körlevelében összegezi és kifejti. Az Egyház Krisztus Misztikus Teste. *Test*, mert úgy van megalkotva, hogy testhez hasonlítható. Amint az emberi test különböző élettevékenységet végző tagok egységes szervezete, épenúgy az Egyház, a földön továbbélő Krisztus is, különböző feladatokkal bíró tagok látható közössége. Tagjai minden rendű-rangú emberek, akik a keresztség kegyelme által szervesen belekapcsolódtak ebbe a testbe és a szervezetéből ki nem válnak. Ez a test *Krisztus teste*.. És

pedig azért, mert ő alapította, vagyis határozta meg az egyházi közösség alkotó elemeit. De azért is, mert Krisztus feje az Egyháznak. A fej irányítja a tagok működését. Krisztus mint fej kormányozza Egyházát, azaz megfelelő eszközökkel vezeti célja felé. De nemcsak ebben a jogi értelemben, mint ahogy pl. egy király, vagy államfő feje alattvalóinak, vagy a pápa külsőleg megnyilvánuló tanító-megszentelő-kormányzó hatalma alapján látható feje az Egyháznak, hanem elsősorban természetfeletti kapcsolat révén: Krisztus ugyanis a Szentlélek közlése által szüntelenül élteti és üdvözíti Egyházát. Amint a fejben és a tagokban egyazon élet lüktet, épúgy árad a Fejből, Krisztusból egyazon isteni élet Titokzatos Testének a tagjaiba. Ezért mondotta: « Én vagyok a szőlőtő, ti pedig a szőlővesszők ». Ezt a *Krisztus Testet misztikunak* nevezzük, hogy így megkülönböztessük Krisztusnak fizikai testétől, amely Szűz Máriától született és most az Atya jobbján ül, szentségileg pedig az Eucharisztia színei alatt van jelen. De ez a misztikus test különbözik minden más testtől is. Mert míg a testben a tagok nem önállóak, pl. a különálló kéz vagy láb, addig ebben a misztikus testben, a hívő emberekből álló kegyelem-közösségben a tagok saját személyiséggel rendelkeznek. De különbözik ez a misztikus test minden erkölcsi testtől, azaz emberi közösségektől is. Már Menenius Agrippa hasonlítja az emberi közösséget a testhez és annak tagjaihoz. Krisztus Misztikus Teste, amelyet Krisztus tanít és amelyet Szent Pál kifejt, egészen más mint a római államférfi testhez hasonlított társadalma, erkölcsi-jogi egysége. Mig az emberi közösségben az egységesítő tényező csupán a közös cél, illetve a tekintély révén erre irányuló összefogás, addig a misztikus testben az egységesítő erő maga a Szentlélek, aki kegyelmével áthatja az Egyházat, és látható kormányzás útján vezeti tagjait a természetfeletti javak felé. A benső kötelék tehát az isteni

Kassai Jakab: Mária a kis Jézussal. 1443.
München, Bayerisches Nationalmuseum.

Ismeretlen magyar mester: Mária a kis Jézussal (részlet a Mária-látogatása oltárnak a Három királyok **imádását** ábrázoló szárnyképéről). 1516. Kassa, Dóm.

élet. A földi, természetes életsíkról egy magasabbrendű, természetet meghaladó, kegyelmi életbe vagyunk felemelve. Krisztus misztikus teste a kereszténveknek Krisztussal való kegyelmi közössége: részesedésük az ő istengyermeki életében.

Ez a Krisztus Misztikus Testéről szóló tanítás képezi Mária lelki anyaságának alapját. Ez az anyaság a megtestesüléskor kezdődik és az új élet megszerzésekor, a megváltásban lesz teljes valósággá. A kereszten függő Messiás befejezte küldetését, ezért mondotta: « Beteljesedett! » Megtörte a gonoszlélek hatalmát, kibékítette istent az emberrel és megnyította az új élet forrásait. Mária istenanyasága a kereszt alatt válik teljessé: *a megváltás társa a megváltottak lelki édesanyja.* XII. Piusz pápa *Mystici Corporis Christi* kezdetű körlevelében ezt így fejezi ki: « Amint már előbb is test szerint anyja volt Fejünknek, most új fájdalma és új megdicsőülése által lélek szerint minden tag anyja lett ». XI Piusz pápa szintén ezt tanítja. 1933-ban, a megváltás 19 évszázados fordulóján mondotta: « Mária egyetemes anyaságának is centenáriuma, amely az isteni Király trónjáról (a keresztről) lett kihírdetve ». Ebből már érthető az is, miért ezt az időpontot választotta ki Krisztus ennek az igazságnak a kinyilvánítására. Azért, mert az új élet, a kegyelemszerzés órájában kellett bemutatni az emberiségnek a kegyelmek Anyját. Máriának Krisztus szava ebben az emberileg tragikus órában lelke gyökeréig ható megvigasztalása s egyuttal megdicsőítése és felmagasztalása is volt.

Mária és az Oltáriszentség.

Mária istenanyasága, társmegváltói szerepe és kegyelmi anyasága révén a legszorosabb kapcsolatban van a keresztáldozattal. Mivel pedig a keresztáldozatnak vérnélküli megújítása a szentmiseáldozat, épen ezért a Szűzanya az Oltáriszentséggel is a legbensőbb kapcsolatban áll.

Akár az Oltáriszentségben jelenlévő Krisztust imádjuk, vagy a szentáldozásban magunkhoz vesszük, akár a szentmisén résztveszünk, eucharisztikus életünknek máriás vonása is van. A hittudomány épen korunkban vizsgálja ennek természetét és hitéletünkre vonatkozó jelentőségét (3).

Monstra te esse matrem, monstra te esse filium!

A krisztusi szavak *önmagukban* ugyan világosan nem tanitják Mária ezen lelki anyaságát, de a teljes kinyilatkoztatás világánál nem kétséges Jézus szavainak értelme. Mária lelki anyasága valóságos anyaság, hiszen a lelki anyaság semmivel sem kevésbbé valóságos, mint a fizikai értelemben vett anyaság. Mária édesanyánk, ez nemcsak jámbor túlzás, vagy költői szóvirág, hanem valóság. Lelki értelemben ugyan, de az anyaság teljes valóságát magában hordja: Krisztusban életet ad nekünk, s kegyelemosztó hatalmával azt táplálja, növeli és erősíti bennünk. Lelki anyasága tehát bensőleg összefügg kegyelemközvetítő szerepével.

Az édesanya és a gyermeke a természet rendje szerint összetartoznak. Igy van ez a lelki anyaság és a lelki gyermekség tekintetében is, ahol ez az összetartozás még szükségesebb és kiterjed az egész életre. Máriának ez a lelki anyasága csak akkor hathatós és áldásos az egyes keresztény ember életében, ha ez a « gyermekség » öntudatossá válik, s gyakorlati magatartásban is megmutatkozik. Mária csak akkor tudja betölteni édesanyai szerepét, ha a hívők gyermekeiként viselkednek. Nemcsak külsőleg megnyilvánuló áitatosságokban, hanem főleg a kegyelemmel való közreműködésben és vonzó példájának követésével. Igazi keresztény élet csak ott tud virágozni, ahol eleven Mária lelki anyaságának tudata. Igazi keresztény egység, összefogás és világhódító erő csak ott tud megvalósulni, ahol a keresztények, mint a mennyei édes-

anya gyermekei, testvéreknek tekintik egymást. Ez teszi képessé őket arra, hogy evilági feladataik teljesítésében is a krisztusi Test természetfeletti életenergiáit sugározzák elalélt, öregedő világunkba.

---

(1) PAUL GAECHTER S.J.: *Maria im Erdenleben.* Neutestamentliche Marienstudien. Innsbruck, Tyrolia, 1953. 201-226. - TIBURTIUS GALLUS S.J.: *« Mulier, ecce filius tuus ».* Verbum Domini 1941. 289-297. - J. LEAL S.J.: *Beata Virgo omnium spiritualis Mater ex Jn. 19, 26-27.* Verbum Domini ,1949. 65-73. - T. BARTOLOMEI O.S.M.: *La maternità spirituale di Maria.* Sua realtà, sua natura ed estensione. Divus Thomas, 1952. 289-357. - Marias geestelijk moederschap. Verslagboek der 12-e Mariale Studiedagen 1953 Tongerloo. St. Norbertus Drukkerij, 1954.

(2) F. PRAT S.J.: *La Théologie de Saint Paul.* Paris, II. 244. és 299. old.

(3) *De B. V. Maria et Sanctissima Eucharistia.* Alma Socia Christi vol. VI. fasc. I, Roma, 1952. - *Maria in haar betrekkingen met Eucharistie en H. Hart.* Verslagboek der Mariale Dagen 1952 te Averbode. - *Marie et l'Eucharistie.* Notre-Dame du Très Saint Sacrement. Montréal, Centre Eucharistique, 1954.

MAGYARORSZÁG NAGYASSZONYA

Nekünk, magyaroknak, kétszeresen is édesanyánk Jézus anyja. « Ezt a Boldogságos Szűzet — mondotta a magyar Sion főpapja — aki a kereszt fa óta és a magyarság megkeresztelkedése óta ugyis édesanyja az egyéneknek, választotta Szent István királyunk az egész magyar nemzet-család oltalmazó égi édesanyjának, a Magyarok Nagyasszonyának ». *Prohászka* is ezt fejtegeti októberi elmélkedésében. Amióta az Üdvözlégyet magyarul imádkozzuk, a *Sancta Maria*-t mi nem így fordítottuk: Szent Mária — mint a többi népek: Heilige Maria, Sainte Marie, Holy Mary, hanem így: « Asszonyunk Szűz Mária. » A Boldogságos Szűz Máriát Magyarországon mindig asz-

szonynak, Nagyasszonynak szólítjuk. Pedig ő nemcsak Magyarországé, hanem az egész emberiségé: Unsere liebe Frau, Nostra Signora, Notre Dame, Nuestra Senora, Our Lady, Onze lieve Vrouw. Ő a németeké, olaszoké, franciáké, spanyoloké, angoloké, hollandoké, stb. egyaránt, mégis méltán s teljes joggal mondhatjuk őt különösen a mienknek. Ennek oka az, hogy kilencszázesztendő alatt különösen összeforrtunk vele, s így különösen Boldogasszony népe vagyunk, Regnum Marianum, amelyet az 1947-48-as Mária-évvel vallott meg újra ünnepélyesen az egész nemzet.

Mária-tiszteletünk történelmi forrásai.

A hazátkereső magyarság már vándorlása alatt kapcsolatba került a kereszténységgel, de igazában csak a honfoglalás után, a X-XI. században kapcsolódik be a kereszténység nagy családjába. Őseink nem durva bálványimádók voltak, hanem a pogány vallási felfogás eléggé emelkedett fokán állottak s így könnyebben megértették a kereszténység magasztos tanait. Az egyistenhívő ősvallásnak nem egy fogalmát tartották meg a kereszténység felvétele után is, megtöltve azt keresztény tartalommal (1). Szűz Máriának Boldogasszony elnevezése is megkeresztelt őspogány magyar kifejezés (2).

Az elfoglalt és benépesített új haza nagy része, különösen pedig az őskeresztény Pannonia, tele volt a Mária-tisztelet emlékeivel és hagyományaival (3). Őseink Fogékony lelkére ez termékenyen hatott.

Hatással volt rájuk a bizánci kereszténység is. Mária Fogantatásának ünnepét — amelyet a XII. században Kalocsán már megtartottak (4) — Keletről vették át őseink a Bizáncban nevelkedett III. Béla uralma alatt (1172-1196).

Legerősebb hatást azonban a római kereszténység és a Nyugatról jött szerzetesek munkája jelentett. Szent István idejében a bencések, később a ciszterciták, premontreiek, domonkosok és ferencesek a Mária-tisztelet terjesztői. Elsősorban Szent Gellértet kell kiemelnünk, aki 1015 Nagyboldogasszony ünnepén szentbeszédét a székesfehérvári Boldogasszony templomban Szent István király és a nemzet nagyjai jelenlétében Mária mennybevételéről tartotta a *Mulier amicta sole* Jelenések Könyvéből vett képét választva alapgondolatul. Szent Gellért ugyanannak a Cluny-ből kiinduló lelki megújulásnak volt a képviselője, mint előtte Szent Adalbert és a többi bencés szerzetes, akik Szent István munkatársai voltak a magyarság megtérítésének apostoli munkájában. A megujhodott kereszténység, a Mária-tiszteletben is elmélyült clunyi szellem nyomait találjuk meg Szent Gellért *Deliberationes* c. teológiai írásában, amely a hazai hittudományi irodalomnak legrégibb emléke. Különösen az Istenanya *szűzességét* dicséri. Ibrányi Ferenc szerint a Boldogságos Szűz *Szeplőtelen Fogantatásának* gondolatára enged következtetni, hogy Krisztus bűntelenségét Máriával hozza kapcsolatba (5).

A Szent Gellért által képviselt clunyi lelkiségben különlegesen magasztos helyet foglalt el a Szent Szűz istenanyai alakja. A megújult keresztény szellem, amely különösen a X-XI. század lelkiségére annyira rányomja bélyegét, az új évezred hajnalán a Világ Királynőjének tisztelte Máriát. Amikor az új hazában őseink az első magyar templomokat és kolostorokat épitik, a keresztény világ a Szűzanyát koronával és kezében világ-almával ábrázolja. Ezzel együtt azonban az « Irgalmasság Anyja » vonása is beletartozik a clunyi Mária-kultuszba. Ebben az időben keletkező imádság így szólítja meg a Szűzanyát: « Salve, Regina, Mater misericordiae... » Magyarországon az első igazi keresztény, akinek lelkében ez a clunyi jel-

legű Mária-kultusz megfogamzik és akinek egész életét átható, irányító eszméjévé válik, maga az államszervező Szent István király.

A « Patrona Hungariae » szentistváni eredete.

Szent István lelki életét és államférfiúi tevékenységét egyaránt mélyen átjárta a Mária-tisztelet, amelyről a *Legenda Maior*, életére vonatkozó legjobb és legrégibb, még szenttéavatása előtt megírt forrásmunka, sok adattal szolgál. Ez többek között azt is feljegyzi, hogy a szent király állandó könyörgéssel ajánlotta magát és országa gondját a Boldogságos Szűznek, s hogy « maiorem ipsius defensionis misericordiam » elnyerje, magát és országát a Szent Szűz oltalmába ajánlotta.

Hartwik, Szent Istvánnak Kálmán király korabeli (1095-1116) életírója, ennél többet tud. Szent István halála jelenetének leírásánál nem elégszik meg az ország egyházi és világi vezetőinek adott végrendeletének tudósításával, hanem azt is leírja, hogy Szent István király ünnepélyesen a Szűz Anyának ajánlotta fel országát az országnagyok jelenlétében.

Történészeink vitatkoznak azon, hogy *melyik elbeszélés a hiteles*: vagy a Legenda Maior reánk maradt formájában megcsonkult, amely eredeti alakjában tartalmazta az országfelajánló jelenetet, vagy pedig a Legenda Maior befejezett egész, épségben jutott el hozzánk s így Hartwik elbeszélése történetileg nem hiteles. Nem feladatunk, hogy ennek az országfelajánló aktusnak történeti hitelességét keressük. Ez a történettudomány feladata, amely — mi úgy véljük — ebben a kérdésben még nem mondta ki az utolsó szót.

De bármi is lenne a történeti kutatásnak végső eredménye, nem érinti a lényeget. « Azt hisszük — állapítja meg helyesen *Waczulik Margit* — nincs nagy fontossága épen ennek az egy jelenetnek. Mint láttuk, a Legenda

több helyütt említi, hogy szent István király uralkodása nehéz helyzeteiben a Szűz Anyát hívta segítségül, az ő oltalmába ajánlotta országát. A Legenda tanusága szerint a Boldogságos Szűzet különösen tisztelte, így érthető, hogy nehézségei közepette hozzá fordult. Szent István Mária-kultusza beleilleszkedik saját korába. Ennek emberei, főleg pedig a clunyiek különösen tisztelték a Szűz Anyát, mint az Irgalmasság Anyját. Kihez is fordulhatott volna inkább, mint a Mater misericordiaehez, kitől várhatott volna inkább meghallgatást! » (6).

Ha teljesen elvonatkoztatunk is az országfelajánlástól, akkor is igaz marad, hogy a búzgó Mária-tisztelő Szent István nemcsak személyes pártfogójának tekinti az Isten Anyját, hanem keresztény magyar népe boldogulását és előhaladását is az ő pártfogása és oltalma alatt reméli biztosítani. Szent István lelki magatartása és apostoli életműve, amelyben Mária közbenjárásával Istennek szentelte népét s ennek következtében a *Hungaria Sacra* elkötelezettségét hagyta örökség gyanánt minden magyar nemzedékre, az országfelajánlás nélkül is letagadhatatlan valóság. Helyesen mutat rá *Békés Gellért* Szent István életműve teológiai értelmére: « A magyarság Istennek szentelt nép. Ez a konszekráció a népünk első hívő válasza — Szent István által — Isten meghívó kegyelmére. Ezt nem halálos ágyán, hanem férfierejének teljében végezte el a Szentkirály. Nem egy megtört öregember végső, fáradt gesztusa, hanem a népe üdvösségéért aggódó szentnek és a népe evilági boldogulását is építő államférfinek egész életműve. Az ország felajánlása — ha történelmileg bizonyítható — csak befejező aktusa annak az apostoli munkának, amely nem más, mint a magyar nép krisztusi hitre térítése és a magyar egyház megszervezése. Ez a végső tett, ha talán nem is történt meg, mindenesetre szimbolikusan kifejezése egész életművének » (7).

Ha igen hosszú út is vezet a Boldogságos Szűz Máriától a « Régi nagy Patrónánk »-ig, a kereszténység talaján fakadt Mária-kultusznak sajátos magyar színezete szentistváni eredetű, mert az Istenanya és a magyarság között fennálló bensőséges kapcsolatnak ő a megteremtője, ő font bele kitörülhetetlenül állami életünk hajnalán máriás vonást keresztény magyar nemzeti életünkbe. A nemzet ezt mindenkor így hitte és vallotta. *Ennek az eleven hagyománynak reánk maradt legrégibb emléke* épen Esztergomban, a keresztény magyarság születési helyén található. III. Béla (1172-1196) a szent István által épített esztergomi székesegyház restaurálásakor és kibővítésekor az új díszkapunak ívmezején színes márványdarabokból képet rakatott, *amelyen szent István a trónoló Nagyasszonynak felajánlja országát*: Suscipe Virgo Pia Mea Regna Regenda Maria. Az ősi Nagyasszony tiszteletnek ez az emléke sokáig dacolt az enyészettel. Mielőtt 1763-ban összeomlott, lefestették, de sok eredeti darabját is megőrizték, s azok felhasználásával hűséges másolatát el tudták készíteni. Az 1934-38 évi esztergomi ásatások több elveszettnek hitt részletét is feltárták (8).

A Regnum Marianum állameszme (9).

Az ősi, Szent Istvánig visszanyuló mély Máriatisztelet, különösen pedig a Patrona Hungariae századokon át kipróbált anyai oltalmának tudata a barokk korban a Regnum Marianum állameszme kialakulásához vezet.

A magyar barokk lelkület a virágzó középkori Máriatiszteletet a barokk lelkiségre jellemző érzelmi szálakkal szövi át és a magyar lélek időszerű igényeinek megfelelően sajátos nemzeti jelleget ölt. A magyarság létért folytatott küzdelmében multjának erőforrásából merít életenergiát. A nemzet a Szent Istvánnak tulajdonított országfelajánlást érvényesnek és kötelezőnek ismeri el s ezen a címen országunkat Mária országának vallja, ön-

magát pedig Boldogasszony népének. Történetíróink Máriát történelmünk cselekvő személyeként emlegetik, nemzeti erényünkké válik a Mária-tisztelet.

A Patrona Hungariae országlására alapozott Regnum Marianum gondolata kölcsönöz ellenálló erőt a török elnyomatásban. A XVI. század elején *Vásárhelyi András*nak a törökverő Máriához szóló éneke minden reményét a magyarok oltalmazójába helyezi. Az egykorú énekeskönyvek, amelyek közül kiemelkedik *Kisdi Benedek Cantus Catholici*-je, Patronánkhoz könyörgő énekekkel vannak tele. A XVII. század vallási, nemzeti érzésének egyik legszebb kifejezése *Zrinyi Miklósnak* « A szigeti veszedelem » c. eposza. A szigetvári hős dédunokája Máriához, a török elleni küzdelmek szimbolumává vált, félholdat taposó Napbaöltözött Asszonyhoz (10) fordul hősi költeménye invokációjában:

« Musa te, ki nem rothadó zöld laurusból
Viseled koszorudat, sem gyönge ágból,
Hanem fényes mennyei szent csillagokból
Van kötve koronád holdból és szép napból.
Te, ki Szűz Anya vagy és szülted Uradat,
Az, ki örökké volt, s imádod fiadat,
Úgy mint Istenedet és nagy monarchádat:
Szentséges királyné! hívom irgalmadat... »

Ugyancsak a Patrona Hungariae országlására alapozott Regnum Marianum valósága és öntudata nyilatkozik meg, az egységes, katolikus nemzet lelkiismerete szólal meg a hitújítók, Mária varratlan, egyetlen köntösének megtépázói ellen. Mária népének öntudata különösen a hitvitázóinknál szólal meg. *Monoszlói András* Apologiájában a protestánsok vádjára, hogy Mária semmivel sem különb a többi embernél, világosan megvallja: « *A Szeplőtelen Szűz Mária bűn nélkül való* » és elszámlálja a Mária-tisztelet magyar vonatkozásait. A Máriát tagadó pro-

testáns hitvédelmi harcokban különösen kiemelkedik a katolikus újjászületés vezére, *Pázmány Péter*. Magyari prédikátor az ország romlása okait a katolikusok bálványimádásában: Mária-tiszteletében látja. Gyarmati ugyancsak szemükre veti, hogy országukat pogányok módjára emberekre bízzák: Magyarország a Boldogasszonyé. Pázmány *Feletet-ében* válaszol neki s hangsúlyozza, hogy a Boldogasszony tisztelete ősi erény a magyarok földjén. *Kalauzában* pedig magyar történelmi eseményeket sorakoztat fel Mária csodás közbenjárásának bizonyítására, a Nagyasszonnyal való szövetség áldásos hatásának igazolására. Különösen pedig *Prédikációiban* mutatja magát a Regnum Marianum képviselőjének és védelmezőjének: a vallási megoszlásban, a Boldogasszony hűtlen elhagyásában látja a bajok gyökerét. Hirdeti, hogy segítségre is csak a Boldogasszonynál számíthat a leromlott nemzet.

A Regnum Marianum eszméjének megvallásában és terjesztésében nagy szerepet játszik *Eszterházy Pál* nádor, aki Nagyszombatban 1692-ben adja ki « Mennyei Korona » c. munkáját. Az 1698-ban Bécsben a Szeplőtelen Fogantatás tana kifejtésére és védelmére írt *Speculum Immaculatum*-ban pedig nemcsak búzgó Mária-tisztelőnek mutatkozik, hanem hittanilag alaposan műveltnek, s a Mariológiában különösen jártasnak. 1700 július 31-én 400 frt. alapítványt tesz a Szeplőtelen Fogantatást dicsőítő beszédek kinyomtatására. Áldozatkészsége folytán több Máriás-irodalmi termék látott napvilágot. Mária-tiszteletének jellemző összefoglalása a *Memorare* kezdetű ima, amelyet a Magyarok Nagyasszonya ünnepének zsolozsmájában ma is imádkozik a magyar katolikus egyház.

A Patrona Hungariae tiszteletében elöljárnak királyaink. A katolikus újjászületés korának kiemelkedő Mária-tisztelői: *II. Ferdinánd* (1619-1637), aki naponként elimádkozta a rózsafűzért, Szűz Mária zsolozsmáját,

a lorettói litániát és a Szentírásnak Szűz Mária vonatkozó részleteit. Elrendelte, hogy a nagyszombati egyetemen a *Szeplőtelen Fogantatás* tanát tanítsák, továbbá a tanárokat és a fokozatot nyert növendékeket kötelezte, hogy eskű alatt tegyenek hitet erről a tanról, ezenkívül folyamodványában az egyre jobban kifejtett tan dogmává emelését kérte a Szentszéktől. *III. Ferdinánd* (1637-1657) 1656-ban szintén elrendeli a *Szeplőtelen Fogantatás* tanának tanítását és eskűvel vállalt védelmét (11). *Lipót* (1657-1705) a törökkel vívott győzelmes háboru után külsőleg is kifejezést ad meggyőződésének, hogy a Szűzanyának tulajdonítja a hadi sikert: a Magyarok Nagyasszonyának ajánlja fel Magyarországot.

Búcsújárás (12).

A barokk korban és azóta a Mária-tiszteletnek legkedveltebb népi megnyilatkozása a búcsújárás. Ebben jut legjellemzőbben szóhoz a katolikus népnek hite, a Nagyasszony iránt való szeretete és bizalma. Szeretetének belső indítására keresi fel a máriás szentélyeket, szobrokat, képeket, ahol a Szűzanya segítő jóságának és hatalmának különleges jelét adta. A zarándok tulajdonképen Márián keresztül akar Jézushoz eljutni. Helyesen érzi, hogy Mária közbenjárása által kérése biztosabb meghallgatásra talál; Isten ajándékaiért érzett háláját Márián keresztül méltóbban tudja kifejezni; bűnbánata, engesztelő és vezeklő áldozata is többet ér, ha a mennyei édesanya közvetítésével ajánlja fel az Úrnak.

Több búcsújáróhelyünk középkori eredetű: Kis-Cell (13), Máriagyűd (14), Gyula, Vasvár (15). Máriaszentélyhez fűződő *pápai búcsúengedély* egyik legrégibb írásos emléke IV .Ince pápától 1249 március 18-án kelt Lyonban és a fehérvári Mária-bazilika látogatóknak engedélyez búcsúkat Mária ünnepeken (16).

A török megszállás alatt azonban ezek a búcsújáró-

helyek majdnem mind elpusztultak, csak emlékeikben éltek tovább. A katolikus újjászületés új életre kelti ezeket az ősi vallásos kultuszközpontokat, hogy áldásos hatásukat árasszák a nagy újrakezdésben. Igy pl. *Gyula* is, amely a legősibb magyar települések egyike: az Árpádkor végén keletkezett. A környék urainak címereiben ősidőktől fogva ott ragyog a sugárkoszorúval körülövezett *Szeplőtelen Szűz*. A város monostorában volt a híres Mária-kép. Ide már az Árpádok alatt nagy népsokaság zarándokolt (17). A pápáktól búcsúkkal oly gazdagon ellátott kegyképnek a 17. században nyoma veszik. De maga a város is a török pusztítás áldozatává lesz. 1714-ben azonban a város újjáépül, és a Szeplőtelen Fogantatás dogmáját 140 évvel megelőzve címerébe és pecsétjébe véste a Szeplőtelen Szűz képével a magyar multat. Ez a tény is megerősítette hivatásában, hogy vallási és nemzeti végvára legyen a Tiszától keletre eső vidéknek.

Az egész ország mindenfelé tele van Mária-kegyhelyekkel. A már említetteken kívül nevezetesebbek: Andocs, Baja, Bodajk, Bakonybél, Búcsúszentlászló, Csiksomlyó, Hajós, Márianosztra, Máriapócs, Mária-Radna, Máriaremete, Mátraverebély, Sümeg, Szeged, stb. Ezek lelki hatással voltak egész környékükre, de vallási hivatásukon kívül sokszor nemzeti hivatást is betöltöttek (18). Igy teljesített katolikus és magyar missziót pl. Csiksomlyó, amely megőrizte a székelység hitét a hitújítás és az orthodoxia veszélyében és magyarságát az idegen áradatban. A szegedi « Fekete Mária » ugyanezt a feladatot teljesítette a Délvidék magyarsága közt megtartván azt a Bánát orthodox környezetében és nemzetiségi befolyásában is katolikusnak és magyarnak. Bodajk és Mária-Radna pedig Fejérmegyében, illetve Tisza-Maros vidékén válik az új telepesek lelki központjává, akiket a Mária-kultusz által lélekben az új hazához kapcsolt.

A búcsújáróhelyek jelentősége a Regnum Marianum

szempontjából a nép nemzeti öntudatának emelésében is megnyilvánul. Külföldiek is meglátogatják kegyhelyeinket. A sümegi csodás Mária az első csodát egy bécsi beteg asszony könyörgésére művelte. Ez a jó lélek már végigjárta a fél világot, hogy gyógyulást találjon és végül is Mária országában nyerte el a rég óhajtott kegyet. Ausztria, Csehország, Bajorország hívői keresték fel a magyar zarándokhelyeket, mert a szent Szűz országában adta segítségének és szeretetének legszebb bizonyítékát (19).

Mária-tisztelet kódexeinkben és irodalmunkban.

Kódexeink a középkori vallásos költészet legszebb és leggazdagabb témájával: Szűz Máriával sokat foglalkoznak. De ez marad vallásos nemzeti irodalmunknak is egyik legerősebb ihletője, ahogyan Dudek János (20), Csávossy Elemér (21), Radó Polikárp (22) és Vargha Damján (23) feldolgozásaiból is kitűnik. A Mária-tisztelet emlékeit az egész magyar irodalom történetén keresztül végig lehet kísérni. Nem szándékunk ezt a hosszú utat bejárni. Csak néhány máriás-igazság megnyilvánulására szeretnék rámutatni.

A XI. sz. végén írt bencés *Hahóti-kódex* tartalmazza Nagyboldogasszony vigiliáját és ünnepét, valamint az assumptio dogmatörténete szempontjából oly fontos *Veneranda* kezdetű ünnepi könyörgést.

A XII. század végi *Pray-kódex Parens Dei Virgo et intacta Maria-ról* beszél.

A Halotti-beszéd a XIII. sz. elejéről való legrégibb összefüggő nyelvemlékünkben Mária első magyarnyelvű említése történik: *Zent achsin Maria.* Az asszony szó a régi magyar nyelvben egyaránt jelent úrnőt és királynőt.

Pécsett 1380 körül az egyetemen egy Domonkos nevű szerzetes három szentbeszédet mond *Mária mennybevételéről.*

Sermones Dominicales (24), Mohácsi Dénes pécsi kanonok (1443-1470) vasárnapi szentbeszédgyűjteménye egyik Jézus szenvedéséről szóló beszéde nagyon kiemeli a *compassio Mariae* gondolatot, ami a *Mater Dolorosa* kultusz bizonysága.

A Nemzeti Múzeum őríz egy Esztergomban 1463-1476 között írt beszédgyűjteményt, amelynek öt Mária-prédikációja közül kettő, a két leghosszabb Mária *Szeplőtelen Fogantatásáról* szól.

Pozsonyi János pálos szerzetes 1488 körül készíti beszédeit a *Szeplőtelen Fogantatásról* (25). A híres párizsi diák, magyarországi Milhály *Immaculata Conceptio*-ról szóló vitáján (26) Mátyás király (1458-1490) maga is résztvett.

Temesvári Pelbárt a XV-XVI sz. fordulóján írja Stellarium-át, amely az *Immaculata* erényeit magasztaló prédikációs gyűjtemény. A *Mária mennybevételére* vonatkozó anyaga nagy érdeklődést váltott ki az Assumptio dogmája hittudományos előkészítésében (27).

A XVI. sz. elejéről való premontrei eredetű *Pozsonyi-kódex*, a hivatalos egyházi zsolozsmáskönyv és a magánájtatosság célját szolgáló imakönyv, magyar imái a kegyelemmel teljes Boldogasszonyhoz szólnak. *Dies laeta celebratur in qua pie recensetur Mariae conceptio* kezdetű latin sequentia a *Szeplőtelen Fogantatás* kialakulóban levő tanát szemlélteti (28).

Az 1508-as tájból származó pálos eredetű *Peer-kódex* « Ó kegyes Szűz Mária » kezdetű éneke Szűz Mária *Szeplőtelen Fogantatásáról* szól.

Az 1519-ből való ferences *Debreczeni-kódex* Szűz *Mária mennybevételéről* és hét örömérő beszél, ezenkívül szép prédikációkat is megőrzött a *Szeplőtelen Fogantatásról*.

Az *Érdy-kódex* a mohácsi vész éveiből így szól az *Istenanya megdicsőléséről és királynévá koronázásáról*:

« E mai napon királyné asszonnyá szentelt föl téged az Isten szent országában, hogy uralkodjál mindeneken, kik az ő házában és udvarában vannak és minden teremtmény, mennyben és földön engedelmeskedjék parancsolataidnak »

Az 1530 tájból való bencés *Tihanyi-kódexben* szép prédikációt olvashatunk Asszonyunk *Máriának halálról és mennybevételéről*

A tudományos irodalomban kiemelkedik *Roskoványi Ágoston* nyitrai püspök, akinek a Szeplőtelen Fogantatásra vonatkozó, 1873-1881 közt Nyitrán és Budán megjelent adatgyűjteménye: *Beata Virgo in suo Conceptio Immaculata ex monumentis omnium saeculorum demonstrata* ma is keresett és idézett munka.

Költőink közül alig van, aki Mária verset ne írt volna, akit ne ihletett volna — ahogy Juhász Gyula mondja — « a feketén is vigaszt derengő Magyarok Asszonyal » (29).

Mária-tisztelet népünk szokásaiban.

Dám Ince O.F.M. az 1950 őszén Rómában megtartott nemzetközi Mária-kongresszus magyar tagozatának ülésén gazdag forrás felhasználásával és saját kutatásai alapján összeállított « *Szűz Mária életének titkai a magyar nép áhitatában* » című előadásában ismertette a Mária-tiszteletnek népünk mindennapi életére való hatását és megnyilvánulását. A kereszténység mélyen átjárta az ősi magyar lelkiséget. A magyarság és kereszténység kölcsönös ihletése a magyar népkulturát természetfeletti légkörbe emelte s Isten ügyévé avatta a népélet minden megnyilatkozását. A Mária-ünnepeknek az a célja, hogy az Egyház ráirányítsa hívei figyelmét Mária egy-egy kiváltságára, titkára, követésére buzdítson s ezáltal végeredményben Ahhoz vezessen, akinek Mária is mindent köszönhet. A Mária-tiszteletnek a magyar nép áhitatában való megnyilvánulása ennek a Krisztusköve-

tésnek, a megújúló, eleven keresztény életnek útja, bizonysága és egyuttal forrása, a hétköznapot is a hit misztériumában megszentelő sajátsága. De kapcsolatban van magával az Egyház dogmájával is. Mária mennybevételének dogmává nyilvánítása alkalmával a Szentatya a *Munificentissimus Deus* döntvényében ennek az igazságnak kinyilatkoztatott voltát a Szentíráson, Szenthagyományon, az atyák és hittudósok tanításán és a liturgián kívül a hívők közösségének az egyházi tanítóhivatal irányítása alatt kialakult egyöntetű hitéből is igazolja. Igy terelődött rá a figyelem a vallási néprajz fontosságára és további lényeges feladataira. Ez a tanulmány ehhez az egyetemes munkához szolgáltat értékes magyar anyagot és a Kongresszus Aktáiban megjelenve (30) a *Sacra Hungaria* egy jelentős értékét ismerteti meg a Mariologia művelőivel.

Boldogasszony anyánk...

E rövid és erősen vázlatos ismertetésből is kitűnik, hogy a Mária-tisztelet olyan mélyen átjárta a magyar lelkiséget, hogy a magyar életnek szinte minden megnyilatkozásában jelentkezik. Mária épen olyan kitörölhetetlen a magyar életből, mint amilyen nélkülözhetetlen az édesanya a családban. Mária hitünk foglalata, nemzeti egységünk forrása, életünk ihletője, s főképen erőforrásunk és védelmezőnk. Szent Pállal elmondhatjuk nemzeti tragédiáinkra gondolva: annyiszor voltunk halálra szánva, s mégis élünk. A magyar életerő titka a Nagyasszony anyai oltalma. « Az anya a kútba vagy a folyó árjába hullott gyermekét gondolkodás nélkül ragadja ki. A földi anya szeretete mögött nem maradhat el az égi anya szeretete. A földi anyának csak az a fogyatkozása, hogy véges a szeretete és a hatalma. Valamikor lehanyatlik az áldott anyai kéz. A magyarok égi anyjának karja nem hanyatlik le! » Eszterházy nádor ezt a meggyőződést így

M. S. Mester: Mária látogatása - Szárnykép Hont-Szent-Antalról. 1506, Budapest, Szépmüvészeti Muzeum

Máriapócsi Szüz Mária-kegykép. XVIII. századi metszet

foglalja össze imájában. « Egyedül szószólásod miatt áldott meg bennünket az Úr! » Minden magyar nemzedék joggal elmondhatja: « Mi lesz belőlünk, ha te elhagysz? Minden reményünk csak te vagy! »

A Nagyasszony-kultusz sohsem merült ki csodavárásban, semmitevő ráhagyatkozásban, vakmerő elbizakodottságban, sohsem jelentett nemzeti sorscsapásoktól való mentességet, hanem mindenkor elkötelezettséget jelentett a szentistváni örökség megvalósítására. Mi ez a szentistváni elévülhetetlen hagyaték? Röviden így foglalható össze: egész élete apostoli munkájával, főleg pedig Mária-tiszteletével állami életének hajnalán magyar népét Istennek szentelte. « Ez azonban még nem több, — állapítja meg Békés Gellért (31) — mint az első lépés Isten felé. Az embert Istennek szenteli a keresztség, s a keresztény embert még inkább a papság és a szerzetesi fogadalom, de a döntő nem az Istennek szentelés ténye, hanem a belőle fakadó élet! Isten az ő kiválasztó és megszentelő kegyelméért a meggyőződésből fakadó, szabadakaratú hűség válaszát várja ». Vagyis a nemzet egyetemének és egyedeinek öntudatos és meggyőződéses igenjét, élettel bizonyított válaszát a *Hungaria Sacra* vállalására ki kell mondania. Nemzedékünk a vallás-erkölcsi megújulás keresésével, a természetfeletti világnézet öntudatosításával és történelmünkben a gondviselő Isten akaratának keresésével és hozzá való igazodásával bizonyíthatja a Szent Istvántól áthagyományozott hivatásának élő tudatát.

« *Hívő Zala elvisz haza, szívbezárva, s ha szenved is, nem lesz többé e nép árva!* » — vallotta népünk a zalaegerszegi Boldogasszony-kongresszus himnuszában. Ez az igazi Boldogasszony-tisztelet! A nemzeti megpróbáltatás ugyanis nemcsak a hűtlenségért kijáró büntetés, vezeklés lehet, de lehet a hűség próbája is, alapos lelkiismeretvizsgálat és lelki meggazdagodás kegyelemideje is. Ha

a nemzet a Patrónával lelki közösségben járja történelmi útját jó — és balsorsban egyaránt, akkor bizhat a szenvedés megváltó és új életet teremtő erejében. Ezért imádkozik mindenkor hozzá így hűséges nemzete:

« Boldogasszony anyánk, régi nagy Patrónánk!
Nagy inségben lévén így szólit meg hazánk:
Magyarországról ,édes hazánkról
Ne feledkezzél meg szegény magyarokról! »

---

(1) DEÉR JÓZSEF: *Pogány magyarság-Keresztény magyarság.* Budapest, 1938. 76-77. old.

(2) WACZULIK MARGIT: *Szűz Mária tisztelete kereszténységünk első századaiban.* Regnum, Egyháztörténeti Évkönyv. Budapest, 1938-39. 74. old.

(3) PETROVICH EDE-HAL PÁL: *A pécsi egyházmegye Mária-tiszteletének adatai.* Magyar Kurir, 1952. júl. 1-szept. 13. - MARKOJA LÁSZLÓ: *Egyházmegyénk (veszprémi) Mária -tisztelete.* Magyar Kurir, 1951. dec. 20-1952. jan. 15.

(4) A. DE ROSKOVÁNY: *Beata Virgo Maria in suo Conceptu Immaculata ex monumentis omnium saeculorum demonstrata.* Nitriae-Budapestini, 1973-1881. VI, 158.old.

(5) IBRÁNYI FERENC: *Szent Gellért teológiája.* Emlékkönyv Szent István király halálának kilencszázadik évfordulójára. Budapest, 1938. I, 529. old.

(6) WACZULIK M.i.m. 63. old.

(7) BÉKÉS GELLÉRT: *Multunk jövőnk titka.* Élet, Róma, 1952. okt. 10. 1. old.

(8) L. L.: *Esztergom hagyatéka.* Katolikus Szemle Róma, 1950. 2. szám, 57-58. old.

(9) NÉMETH LÁSZLÓ:*A Regnum Marianum állameszme.* Regnum, Egyháztörténeti Évkönyv, 1940-41. 223-292. old.

(10) BÁLINT SÁNDOR: *Sacra Hungaria.* Budapest, 1943. 19-27. old.

(11) A. DE ROSKOVÁNY i.m. IX. 14-16. old.

(12) BÁLINT SÁNDOR i.m. 45-54 és 166-181. old.

(13) BŐLE KORNÉL VIKTOR: *A Mária-tisztelet története a szombathelyi egyházmegyében.* Magyar Kurir, 1952. nov. -1953 március. 593. szám.

(14) PETROVICH-HAL i.m. 319. old.

(15) BŐLE KORNÉL Viktor i.m. 87. szám.

(16) KUTHY ISTVÁN: *A székesfehérvári egyházmegye*

Mária-tiszteletének adatai. Magyar Kurir, 1952. március 19. 134. szám.

(17) Új Ember, Budapest ,1948. május 2. 3. old.

(19) BÁLINT SÁNDOR i.m. 45-54. old.

(19) NÉMETH LÁSZLÓ i.m. 283. old.

(20) DUDEK JÁNOS: *Immaculata a magyar irodalomban.* (Szent István-Társulat emlékkönyv) Budapest, 1904.

(21) AL. CSÁVOSSY S.J.: *La Vierge Marie dans la littérature Hongroise* című tanulmánya H. DU MANOIR:*Maria.* Etudes sur la sainte Vierge c. művében. Beauchesne et ses Fils a Paris, 1952. Tome II, 143-161.

(22) RADÓ POLIKÁRP: *Mária a középkor-végi kolostori irodalomban.* Vigilia, 1948. április, 193-201. - *A mennybevétel őseink hitében.* Új Ember, Budapest, 1950 november 26. 1-2. old.

(23) VARGHA DAMJÁN: *Szűz Mária testi-lelki mennybevételének néhány régi emléke Magyarországon.* Katolikus Szemle, Róma, 1951. 1. szám, 9-16. old.

(24) PETROVICH-HAL i.m. 339-341 és 344 szám.

(25) BÉKESI EMIL: *Magyar írók az Anjouk és utódaik korában.* Katolikus Szemle, 1899, 395. old.

(26) Magyar Sion, 1865. 588. old.

(27) C. BALIC O.F.M.: *Testimonia de assumptione B.V. Mariae ex omnibus saeculis.* Romae, 1948. I. különösen 277-281. old.

(28) GÁBRIEL ASZTRIK: *A pozsonyi kódex eredeti kézirata.* Budapest, 1941.

(29) JUHÁSZ GYULA verse a szegedi Fekete Máriához.

(30) I. DÁM O.F.M.: *Mysteria vitae B.V. Mariae prout in populi Hungarici pietate moribusque repraesentantur.* Az 1950-es nemzetközi Mária-kongresszus kiadványában: Alma Socia Christi, Romae, 1953. vol. IX. - DÁM INCE: *«Megdicsőült szép kincs»: Nagyboldogasszony népünk áhitatában.* Élet, Róma, 1952. aug. 10-25. 5-6. old. - DÁM INCE: *A Sarlósboldogasszony küldetése.* Élet, 1952. július 10.

(31) BÉKÉS GELLÉRT i.m.u.o.

IX. - MÁRIA AZ ŐSEGYHÁZBAN

KÖNYÖRGŐ MINDENHATÓSÁG

Jézus az utolsó vacsorán búcsúbeszédében megígérte apostolainak a Szentlelket. Azt is meghagyta nekik, hogy ne távozzanak el Jeruzsálemből, amíg rájuk nem száll a Lélek. Az apostolok a Mester mennybemenetele után így is cselekedtek. A keresztén, Krisztus kínszenvedéséből született Egyház zsenge kis közösségének Szentlelket váró novénája az, amelyről Szent Lukács a következőkben ír:

> *« Ezután az Olajfák hegyéről, amely Jeruzsálemtől egy szombat-járásnyira fekszik, visszatértek Jeruzsálembe. Amint megérkeztek, fölmentek az emeleti terembe. Itt aztán együtt maradt Péter és János, Jakab és András, Fülöp és Tamás, Bertalan és Máté ,Jakab Alfeus fia és a buzgó Simon, s végül Judás, Jakab testvére. Mindezek az asszonyokkal, Máriával, Jézus anyjával és testvéreivel együtt egy szívvel - lélekkel, állhatatosan imádkoztak ».*
>
> (Apostolok Cselekedetei 1,12-14)

Mária hivatása Krisztus Misztikus Testében.

Szent Lukács szerint (1, 15) mintegy százhúszan lehettek az egybegyűlt Szentlelket váró hívők. Közülük csak az apostolokat és Máriát említi névszerint az evangélista. Mária említése különleges szerepét jelzi az apostolok testületében, az ifjú Egyház első hívei között, Krisztus Titokzatos Testében.

A Boldogságos Szűzet a Megváltó a benne hívők lelki anyjává, Egyháza, vagyis Titokzatos Teste tagjainak any-

jává tette. Hogy Mária ezt a hivatását azonnal gyakorolni kezdte, mutatja ez a részlet: együtt van, együtt imádkozik az apostolokkal s várja az ifjú Egyház Krisztus Lelkével való felavatását, megerősítését. Ahogy a történeti Krisztust általa kaptuk, a Misztikus Krisztus sem született meg nélküle. Ez volt Messiás Fia mellett Istentől rendelt tulajdonképeni feladata, hogy tőle függően és neki alárendelten, de cselekvően résztvegyen a lelkek kegyelmi újjászületésében, az új élet fakasztásában, a kegyelmi közösség, az Egyház, azaz a földön továbbélő Krisztus létrehozásában. Érthető tehát, hogy Mária, « mikor az Üdvözítő átdöfött szívéből megszületett Krisztus Titokzatos Teste, azt épp olyan anyai gonddal, épp olyan bensőséges szeretettel fogadta, mint aminővel a kisded Jézust a bölcsőben melengette, táplálta » mondja XII. Piusz pápa *Mystici Corporis Christi* kezdetű körlevelében. XIII. Leó pedig *Adiutricem populi* c. enciklikájában így ír erről az anyai gondoskodásról: « A kereszténység első híveit példája szentségével, tanácsa tekintélyével, vigasztalása édességével és imádságának hathatós erejével csodás módon gondozta, ő valóban az Egyház anyja, az apostolok tanítója és királynéja ». A Szűzanya Krisztus mennybemenetele után még azért maradt a földön, hogy lelki befolyásával a születő Egyház segítségére legyen. « Ő volt az, aki hathatós könyörgésével kieszközölte, hogy az isteni Megváltó Lelke, melyet már a kereszten megkaptunk, Pünkösd napján pazar bőséggel áradjon az ifjú Egyházra » — olvassuk a Szentatya előbb említett körlevelében. Ezért a kenyértörésről, a jeruzsálemi hívek eucharisztikus ünnepéről, szentmiseáldozatáról sem hiányozhatott Mária, hangsúlyozza *P. Bea* (1). Ő az Egyháznak nem hierarchikus, jogi értelemben vett feje, hanem lelki központja volt. Mindebből érthető, hogy Szent Lukács a hierarchia tagjai: az első pápa és az első püspökök mellett miért egyedül csak Máriát nevezi meg.

Mária közvetítő a kegyelem kiosztásában.

Máriának a Krisztus Titokzatos Testében betöltött szerepe a kegyelemkiosztásban nyilvánul meg. Már az evangéliumokban is úgy szerepel, mint Isten eszköze: általa jut el az emberekhez Isten áldása. Keresztelő Szent János általa kapja Isten kegyelmét, az ő látogatásakor tisztul meg anyja méhében. A kánai csoda sem történik az ő közbenjárása nélkül. De ez csak előrejelezte páratlan küldetését, amely majd az Egyházban vár reá. Ennek első megnyilvánulása itt, a Szentlélek eljövetelekor történik: « ...Máriát az utolsó vacsora termében találjuk, ahol az apostolokkal együtt és érettük kimondhatatlan esdekléssel imádkozva a Szentléleknek teljességét eszközli ki az Egyháznak... » — tanítja XIII. Leó Jucunda semper kezdetű enciklikájában. A Szentlélek kiáradása is Mária könyörgő közreműködéséhez kapcsolódik. Mivel pedig a költő szerint is « aki gyermekét szerette, gondját a sír el nem temette », Mária földi élete végével sem szűnt meg javunkat akarni, nem is szűnhetett meg, hiszen Jézus őt rendelte a keresztén gondviselő anyánkká. Sőt éppen azért vétetett fel testével és lelkével a mennybe, hogy kegyelemközvetítő hivatásának teljesen eleget tehessen. XII. Piusz mondta 1940 április 23-án genovai zarándokoknak: « Mária, aki Isten trónusa mellett őrzője a sokféle kegyelemkincsnek, annak egyuttal nemes kiosztója is. Ha Péternél vannak a mennyország kulcsai, akkor Máriánál Isten szívének kulcsa van. Ha Péter oldó és kötő hatalommal rendelkezik, Mária is köt a szeretet bilincsével, ő is old megbocsátással. Ha Péter őrzője és kiosztója a búcsúknak, Mária az isteni kegyek bőkezű és bölcs kincstárnoka ».

Hosszúra nyúlnék felsorakoztatni az egyházatyák és a hittudósok erre vonatkozó tanítását. *Szent Bernát* ennek a tannak különleges hirdetője. A loretói litánia után imádkozzuk « *Emlékezzél meg* » kezdetű imáját, amely-

ben azt vallja, hogy még sohasem lehetett hallani, hogy a Szűzanya magára hagyott volna valakit, aki segítségét kérte és pártfogásért hozzá könyörgött. *Szent Bonaventura* szintén kiválik Mária kegyelemkiosztó szerepének tanításában. Újabban *ligouri Szent Alfonz* és *Montforti Grignion Szent Lajos* emelkednek ki. *Szent Don Bosco* és fiainak *Segítő Szűz Mária* tiszteletében is ez nyilvánul meg. A hívők is Máriában látják a leghathatósabb közbenjárót. Ezt fejezi ki a sokféle elnevezés, amellyel Máriát díszíti a keresztény áhitat: *Közbenjárónk* és *Szószólónk, Betegek Gyógyítója, Fogolykiváltó Boldogasszony, Úti Boldogasszony, Béke Királynéja,* a *Keresztények Segítsége,* stb. Mária kegyelemkiosztó szerepéről szóló tan kifejezetten nincs benne a Szentírásban, csak bennfoglalva. A Szenthagyomány, a pápák, a hittudósok azonban kifejezetten vallják, s ezért mondhatjuk, hogy ez a tan az Egyház hite.

A kegyelemközvetítés jellege.

Az erkölcsi rendbe tartozó kegyelemközvetítés kétféle: *közbenjáró és kiérdemlő* módját ismeri a hittudomány.

Egyesek Mária szerepét a közbenjáró mozzanatban jelölik meg. Schütz A. is kiemeli az anyai közvetítés jellegét (2). « Az anya egészen sajátos helyzetben és hivatással áll gyermek és atya között. A gyermek felé lelkülete a szükségletnek, igényeknek, bajoknak, kívánságoknak az a biztos, intuitív, együttélő észrevevése, melyet nem lehet határozott logikai kategóriákba foglalni, de azért nem kevésbbé valós és nem kevésbbé határozott jellegű; az atya, akinek van módja kielégíteni gyermekei igényeit, melyeket az anyai szem látott meg és az anyai szív terjeszt eléje, ismeri az anyai lelkületnek ezt a sajátos *sui generis*, baj-meglátó, igény-előterjesztő, gyermek-pártoló tehetségét és hivatását, nem különben annak igénylésnemesítő és bensőségesítő erejét, s azt mindenestül

tiszteletben tartja: erre való tekintettel, megint az anyaiság megbecsülésének egy sajátos, mással nem rokon gesztusával indíttatva érzi magát, hogy ennek a sokszor csak burkolt, sokszor éppenséggel csak rámutató, sohasem erőszakos, mindig finom és bensőséges közbenjárásnak engedjen. S amit így ád, azt, megint az anyaiságnak kiváló megbecsülésével, az anyán keresztül juttatja a gyermekeknek». Ennek az anyai közvetítésnek továbbá az a sajátsága, hogy nem vár indításra, következőleg nem szükséges mindig kifejezetten hozzá fordulnunk, ha valamit el akarunk érni. Schütz ezt így foglalja össze: «Szabatosan az anyai közvetítés teszi érthetővé és okolja meg benső logikával, hogy Szűz Mária kijárhat minden kegyelmet azok számára is, akik nem kérik tőle, és akik nem is tudják, hogy az ő kezén és szívén keresztül kapják. Hiszen az jellemzi az igazi anyaiságot minden más «pártfogó» és «kijáró» közvetítéssel szemben, hogy igenis megérti néma gyermekének is szavát, meghallja az el nem sírt panaszokat és a szemérmesen vagy gyámoltalanul rejtőző vágyakat is, és szívébe zárja durcás és duzzogó fiait is».

Mások kiérdemlő közvetítést is tulajdonítanak a Szűzanyának. Mária az Atya akaratának egészen a keresztha-lálig engedelmeskedő Krisztussal tökéletesen azonosította magát. Az istenanya a keresztfa alatt fájdalmas anyaságával valósítja meg teljes mértékben názáreti «legyen»-jét, amikor Fiát áldozati bárányként teszi Isten oltárára s így engedelmessége Krisztus engedelmességében a megváltás közreműködőjévé avatja. Ezt a gondolatot Mária közreműködése a megváltás áldozatában c. fejezetünkben fejtettük ki. Mária sajátos módon, Krisztustól függően és neki alárendelten, de valóságban, közvetlen közreműködéssel résztvesz az Üdvözítő keresztáldozatában, ezért is nevezzük társmegváltónak. Következőleg a Boldogságos Szűz valóban kegyelemközvetítő, mert része van annak

megszerzésében. Viszont ezzel szorosan összefügg a megváltás gyümölcseinek szétosztása. Méltányos és jogos, hogy aki résztvesz az elsőben, a nagyobbik feladatban, résztvegyen a másodikban is. X. Piusz pápa *Ad diem illum* kezdetű enciklikájában Mária kegyelemkiosztó szerepének alapját a kiérdemlő mozzanatban jelöli meg: « Mária szenvedésének és akaratának Krisztuséval való közösségével érdemelte ki, hogy a legméltóbb módon megmentője legyen az elveszett világnak, és *ezért* minden javak kiosztója, amelyet Jézus halálával megszerzett ». XII. Piusz pápa 1946 május 13-án a fatimai Mária ünnepség résztvevőihez intézett rádiószózatában ugyanígy nyilatkozott: « Mária mint anya és társa bensőleg egyesült a vértanuk Királyával az emberiség megváltásának művében, *ezért* vele mindig bensőleg egyesülve marad mintegy végtelen hatalommal a kegyelmek kiosztásában, amelyek a megváltásból származnak ».

Máriának kegyelemkiosztó szerepe egyetemes. Semmiféle kegyelem sem kerüli meg őt: « Mária *minden* kegyelem közvetítő és szétosztó asszonya — tanítja XII. Piusz pápa 1953 december 8-án az olaszországi Katolikus Akció tagjaihoz intézett rádiószózatában. - A jó eszmék és elhatározások Máriában érlelődnek tetté. Hogy életünket át — és átszövi Isten kegyelme, Máriának is része van benne. Hogy imára nyítjuk ajkunkat, Máriának is kegyelme. Ha egy jó gondolat vagy szó megindít, Máriának is érdeme. A jó halál kegyelme Mária mosolya s vigasztalása végső tusánkban ». A megváltás összes gyümölcseinek alkalmazásában neki jut a főszerep: « A végtelen kegyelemből, amelyet Krisztus szerzett, úgy akarta Isten, hogy senki se kapjon, hacsak nem Márián keresztül » — vallja XIII. Leó pápa *Octobri mense* c. körlevelében. Mária épen azért ilyen nagyhatalmú a kegyelemkiosztásban, mert annak kiérdemlésében is résztvett.

De egy másik meggondolás is mellette szól. A katoli-

kus tanítás szerint minden hívő, aki a megszentelő kegyelem révén szent közösségben él Istennel, kegyelmi telítettségének és életszentsége mértékének megfelelően részt vesz a kegyelemközvetítésben. A kegyelem állapotában végzett jótettel, imával és áldozattal segíthetik egymást Krisztus Titokzatos Testének tagjai. Kiérdemelhetik, leesdhetik, lekönyöröghetik egymásnak Isten kegyelmét. Az életszentség hőseinek, a szenteknek ezért olyan hathatós a közbenjárása. A Boldogságos Szűz azonban minden szentet felülmúlva egész teljességében birtokolja Krisztus kegyelmét, társmegváltói és lelki-édesanyai hivatásával mindenkit felülmúl, Istentől kapott szerepe az egész krisztusi Testre kiterjed, ezért kegyelemkiosztó minősége is egyedülálló, páratlan, egyetemes.

Az eddigieket összefoglalva mondhatjuk: *Mária egyetemes kegyelemosztó szerepe társmegváltói működésével együtt kegyelemközvetítő hivatásának megnyilvánulása, s így tulajdonképen a fájdalmas anyaságban kiteljesülő messiási istenanyaság hajtása, a lelki édesanyaság együttérző és közbenjáró megnyilatkozása.* Kegyelemkiosztó kiváltságával lesz teljessé Mária üdvtörténeti hivatása — amelyet a mennyben tovább gyakorol — hogy amint Krisztus mindig közvetítő az Atyánál (Zsidókhoz 7, 25), épúgy ő állandó közvetítő Szent Fiánál: közvetíti Krisztusban és Krisztus által az örök életet.

Keresztények segítsége.

Mivel Mária ilyen nagy és ilyen hatalmas, ezért menekül a bajban lévő őhozzá: *Sub tuum praesidium confugimus,* oltalmad alá menekülünk! Őt hivogatja a titokzatos Krisztustest, különösen, amikor az Egyház és a keresztény kultúra veszélyben forog. S nem hiába. A pogány félhold a kereszt teljes megsemmisítésére tört. A keresztény világ Dávidként imával és fegyverrel folytatta önvédelmi harcát. 1571 okt. 7-én Lepantónál győz a kereszt-

tény összefogás. A velencei szenátus a győzelem fogadalmi emlékképére ezt íratja a Doge palotában: nem az erő, nem a fegyver, hanem Mária, a Rózsafűzér Királynéja segített győzelemre.

Őt hivogatja a hívő ember: imádkozzál érettünk bűnösökért most és halálunk óráján! S nem hagy cserben sohasem. Michelangelo Utolsó Ítélet-én is az isteni Bíró mellett állva megmenti az olvasójába kapaszkodókat, úgy hogy a végítélet áldó szavai hangoznak feléjük.

A Keresztények Segítsége páratlan nagy hatalmáról elragadó szavakkal ír Szent Bernát és az iránta való bizalomra búzdítja a hívőket: « Ha kísértés zaklat, ha szenvedés gyötör, hívd segítségül Máriát. Ha a gőg hullámai sodornak, ha a nagyravágyásnak, rosszakaratnak, féltékenységnek habjai környékeznek, hívd segítségül Máriát. Ha lelkedet harag, kapzsiság vagy érzéki vágy ostromolja, fordulj Máriához. Ha a bűn utálata megrettent, ha lelkiismeretfurdalás kínoz, ha az ítélet gondolata kétségbe ejt, hívd segítségül Máriát. Ha a szomorúság örvényében kínlódsz, vagy a reménytelenség mélysége ejt meg, jusson eszedbe Mária. Veszedelmekben, szorongattatásaidban, kétségeidben Máriára gondolj, hívd a Szűzanyát. Az ő neve ne szűnjék meg ajkadon, éljen mindig szívedben, és hogy közbenjárását kiérdemeld, kövesd erényeinek példáját. Ha őt követed, nem tévedsz el; ha hozzá folyamodol, mindig bízhatsz; ha reá gondolsz, nem vétkezel. Ha ő támogat, el nem eshetsz; ha ő oltalmaz, nincs kitől félned; ha ő vezet, el nem fáradsz; ha ő kegyes hozzád, biztosan célba érsz » (ML 183, 70).

---

(1) A. BEA S.J.: « *Erant perseverantes... cum Maria Matre Jesu... in communicatione fractionis Panis* (Acti I. 14; 2, 42). Alma Socia Christi, vol. VI. pag. 21-37.

(2) SCHÜTZ ANTAL: *Szűz Mária egyetemes kegyelemközvetítése.* Theologia, Hittudományi Folyóirat, 1937. 97-107. - J. BITTREMIEUX: *De mediatione universali B. M. Virginis quoad gratias.* Brugis, 1926.

X. - A MEGDICSŐÜLT ASSZONY

A mennybe felvett és megkoronázott Boldogságos Szűz.

A Szűzanyáról az evangéliumokon kívül az Újszövetség egyetlen prófétai irata: az I. század utolsó évtizedében készült Jelenések Könyve is megemlékezik. Szerzője Szent János evangélista, akinek a napbaöltözött asszonyról szóló látomása általános vélemény szerint Máriára, ill. Máriára is vonatkozik. Különben ezekkel a szavakkal kezdődik Nagyboldogasszony szentmiséje is.

«Az égen nagy jel tünt fel: egy asszony, kinek öltözete a nap volt, lába alatt a hold, fején tizenkét csillagból korona».
(Jelenések Könyve 12,1)

A napbaöltözött asszony.

A Jelenések Könyvének jelképes látomásai és jövendölései az Egyházról szólnak (1). Arra vonatkozólag azonban eltérőek a felfogások, hogy vajjon az Ősegyházra, a történeti Egyházra, vagy pedig az eszkatologikus, azaz az utolsó idők Egyházára vonatkoznak-e (2). A könyv jellegének és a szentatyák magyarázatainak legjobban megfelel az eszkatologikus vélemény, de olyan értelemben, hogy ebben a sorsban mintegy összegezve benne van főbb vonásaival az Egyház egész története (3).

Az egész könyv főrésze a negyedik fejezettől a huszonkettedik fejezet hatodik soráig terjed. Egyik legnehezebb része *a tizenkettedik fejezet*, ezért is ezt nevezik *a Jelenések Könyve kulcsának* (4). Ez leírja a sárkánynak,

aki maga az őskígyó, az ördög, a sátán (12,9), harcát az asszonnyal, « kinek öltözete a nap volt, lába alatt a hold, fején tizenkét csillagból korona », és annak többi gyermekével. Isten azonban megoltalmazza őket.

Ki ez az asszony, aki a sátánnal való küzdelem középpontjában van? Négyféle vélemény különböztethető meg.

1) Némelyek *az asszony jelképben az Egyházat* látják, amelyre az ellenséges világi hatalmak üldözése irányul (5). Már az atyáknál és a legrégebbi egyházi íróknál megtalálhatjuk ezt a felfogást.

2) Mások *szószerinti értelemben az Egyházat* gondolják, de *vonatkoztatott, lelki értelemben Máriát* is. Ez a vélemény is megtalálható már a legrégebbi időkben. Szent Bernát is ehhez a csoporthoz tartozik. Mária mennybevételéről szóló beszédében ezeket mondja: « Gondolod, hogy ő (Mária) a napbaöltözött asszony? A prófétai látomás sorozata bizonyítja, hogy ezt a jelen Egyházról kell értenünk, de nem látszik ellenmondónak, ha Máriára is vonatkoztatjuk » (ML 183, 430).

3) A harmadik vélemény szerint az asszony *szószerinti értelemben együtt* jelképezi *az Egyházat és Máriát.* Ez a felfogás első ízben a sokáig Szent Ágostonnak tulajdonított De symbolo ad catechumenos című műben szerepel: « *Nullus vestrum ignorat...* Mindenki tudja köztetek, hogy az az asszony a Szűzanyát jelenti, aki a mi Fejünket sérelem nélkül szülte, aki saját személyében az Egyházat is jelképezi, minthogy gyermeket szülve szűz maradt... » (ML 40, 661). E szerint az Egyház Mária alakjában jelenik meg, szűzi-istenanyasága alapján őstípusa az Egyháznak (6), a Titokzatos Krisztustest isteni életet közlő anyaságának, vagy mert Krisztus anyjaként az Egyháznak is anyja, sőt annak legkiemelkedőbb tagja, vagy mert Mária maga az Egyház ,ahogyan Müller merészen állítja (7). Le Frois az 1953 nov. 26-án a római Pápai

Biblikus Intézetben ünnepélyesen megvédett doktori értekezésében szintén egyéni és közösségi jelentést tulajdonít az asszony jelképnek (8).

4) Dillersberger, P. Gallus, Bonnefoy és mások (9) a napbaöltözött asszonyban *egyedül Máriát* látják. P. Gallus arra a megállapításra jut, hogy a XII. fejezet kizárólagos mariológikus értelmezése egyáltalán nem ütközik nagyobb nehézségbe, mint egyháztani magyarázata.

Ebből az áttekintésből látszik: *az asszony jelkép kizárólagos egyháztani értelmezése egyáltalán nem egyhangú, s ma már egyre ritkább. Sokan a jelképet az Egyház mellett a Szűzanyára is értik, némelyek alkalmazott, mások szószerinti értelemben. Ez utóbbi egyre terjed és ma általánosnak mondható. A kizárólagos mariológikus magyarázatnak szintén vannak hívei.*

Mit tanít már most a Jelenések Könyve a Szűzanyáról? *Mi a napbaöltözött asszony mariológikus jelentése?* Nagyon sokan, pl. Roschini, Jugie, Gallus, Unger, Mária mennybevételét olvassák ki a látomásból. X. Piusz pápa *Ad diem illum* kezdetű enciklikájában szintén ezt vallja: « ... János tehát a mindenkoron Szeplőtelen Szűz Istenanyát látja a mennyei dicsőségben... » Mások ellenben, így P. Bea (10), nem állítják teljes biztossággal, hogy Szent János a mennybevett Szűzanyáról beszél. P. Fonseca (11) pedig kérdezi, vajjon az apostol a testében is vagy csak a lelkével mennybevett Szűzet látja? Máriát a mennyben szemléli-e, vagy csak az emberi szem számára elérhető égbolton? A Szűzanya testi-lelki megdicsőülését dogmává kimondó *Munificentissimus Deus* apostoli döntvény nem hivatkozik erre a helyre döntő érvként, csak mint a skolasztikus tudósok tanítását idézi: « A skolasztikus tudósok azonban nemcsak az ószövetség különféle előképeiben, hanem abban a napbaöltözött asszonyban is, akit János apostol Patmosz szigetén látott, az Isten Anyja Mária mennybevételét látták jelezve ». Még a hittudó-

sokra és az írásmagyarázókra vár a hely értelmének teljes feltárása. Mi, úgy gondoljuk, hogy Ungerrel (12) mondhatjuk: « valószínű, ha nem biztos », hogy Szent János, az Úr szeretett tanítványa előtt a patmoszi száműzetésben feltárult a mennyország és látomásában valóban a menynyei dicsőségbe testével-lelkével felvett Szűzanyát szemlélte s Isten akaratából ezt közölte, ahogy önmagáról írja: « aki tanuságot tesz mindarról, amit látott » (1, 2). Így szerepel a Szűzanya az ószövetségi Szentírás elején mint Krisztus küzdelmeinek elválaszthatatlan társa és az újszövetségi Szentírás végén mint a közösen kivívott győzelemnek is részese. Így zengi a kinyilatkoztatás első és utolsó írott szava a Megváltónak és társának, a Boldogságos Szűz Máriának dicséretét.

A mennybevétel dogmájának értelme.

Amit a Jelenések Könyve a napbaöltözött asszony képében valószínűleg bemutat, vagyis a *Boldogságos Szűzanya testi-lelki mennybevétele,* ma már *hittétel.* XII. Piusz pápa 1950 november 1-én kiadott s ugyanakkor Rómában a Szent Péter téren felolvasott *Munificentissimus Deus* kezdetű döntvényében ezekkel a szavakkal mondja ki az új hittételt: « *A mi Urunk Jézus Krisztus, Szent Péter és Pál apostolok, valamint a mi tekintélyünkkel kihirdetjük, kinyilvánítjuk és végleg eldöntjük, hogy Istentől kinyilatkoztatott hittétel: hogy a Szeplőtelen és mindenkor Szűz Isten Anyja Mária, miután földi életének pályáját betöltötte, testével és lelkével felvétetett a mennyei dicsőségbe* ».

Hogy ezt a hittételt megértsük, leghasznosabb, ha a szavak nyomán vizsgáljuk értelmét:

Istentől kinyilatkoztatott hittétel: Mária testi-lelki mennybevétele nem új tanítás, hanem abban az eredeti tanításban gyökerezik, amelyet Krisztus adott az apostoloknak, s amely sértetlenül eljutott hozzánk a Szentlélek-

től vezetett s ezért csalatkozhatatlan Egyház tanítása révén. A trentói és vatikáni zsinat értelmében a kinyilatkoztatás forrása a Szentírás és a Szenthagyomány, amelyeket Isten az Egyházra bízott, hogy azt hűségesen őrizze és tévedéstől mentesen magyarázza. Ebből következik, hogy valamely hitigazság kinyilatkoztatott voltát illetően az Egyház állásfoglalása a mérvadó. Amint a Szeplőtelen Fogantatás dogmájának kihirdetése előtt IX. Piusz, 1946 május 1-én *Deiparae Virginis Mariae* kezdetű levélben XII. Piusz pápa is kérdéssel fordult a világegyház püspökeihez: « Vajjon kiváló bölcseségtek és okosságtok szerint gondoljátok-e, Tisztelendő Testvérek, hogy a Boldogságos Szűz testi mennybevételét hittételnek ki lehet jelenteni és ki lehet hirdetni, s vajjon kívánjátok-e ezt papságtokkal és híveitekkel együtt? » A pápa kérdésére 1191 püspök, tehát az összes püspökök 94 %-a adott választ. Igennel felelt 1169, és a többi húszonkettő közül kettő nyilatkozott a tan ellen, a többi húsz pedig nem tartotta időszerűnek a dogma kihirdetését. *A püspököknek ez a csaknem páratlanul egyhangú egyetértése Mária testi megdicsőülésének kérdésében az Egyház rendes tanítóhivatalának egyöntetű tanításáról és a keresztény hívek közös hitéről tesz tanúságot.* Az Egyháznak ez a hite a századok folyamán különféleképen nyilvánult meg: Nagyboldogasszony ünnepében és miséjében, tiszteletére emelt templomokban, szentképekben, városok, egyházmegyék és országok felajánlásában, nevét viselő szerzetesrendekben, a szentolvasóban, az atyák, egyháztanítók és a hittudósok tanításában, akik közül a döntvény többet idéz is.

« A szentatyáknak és a hittudósoknak minden bizonyítéka és elgondolása mint végső alapra, a Szentírásra támaszkodik » — tanítja a döntvény. A Szentírás itt az ősevangélium (13) és Szent Pál. « A II. századtól kezdve a szentatyák Szűz Máriát mint új Évát helyezik az új

Ádám mellé, aki bár ennek alá van rendelve, vele mégis szorosan egyesül a pokolbeli ellenséggel vívott küzdelemben, mely, mint az ősevangélium előre hirdeti, a bűn és a halál felett aratott legteljesebb győzelemmel végződik. Ez a két dolog a nemzetek Apostolának irataiban mindig együtt jár; amiért is, miként Krisztus dicsőséges feltámadása ennek a győzelemnek lényeges része, utolsó diadaljele volt, úgy a Boldogságos Szűznek Fiával közös harca is kellett, hogy szűzi testének megdicsőülésével záródjék le». Jézus és Mária benső sorsközösségéből következik a Szeplőtelen Fogantatás, amely a bűnön aratott győzelmet jelenti. De következik kétségkívül Mária testi mennybevétele is, amely a bűn következményén, a halálon aratott diadal koronája .Ez a diadal azonban csak akkor teljes, ha Márián nem volt hatalma a sír enyészetének s nem kellett az utolsó ítéletig várakoznia testi megdicsőülésére. «Ezért Isten fölséges Anyja öröktől fogva, az előre elrendeltségnek egyazon határozata alapján Jézus Krisztussal titokzatos módon egyesülve, a fogantatásban szeplőtelen, istenanyaságában sértetlen tiszta szűz, az isteni Megváltónak, aki a bűn és következményei felett diadalmaskodott, nemes társa, legutoljára mintegy kiváltságai betetőzéséül elnyerte azt, hogy a sír enyészetétől ment maradt, és hogy, mint előbb az ő Fia, a halált legyőzve testével-lelkével a magas mennyország dicsőségébe felvétetett». A Boldogságos Szűz eme megdicsőülése tehát az Atya örök akarata, s ezért joggal mondotta XII. Piusz pápa a hittétellé nyilvánításkor elhangzott beszédében, hogy: «*a mi szavunk a századok szava, sőt mondhatnánk, az örökkévalóságé*». A hittétellé való kimondás ennek az apostoli hitnek végső, ünnepélyes megvallása és megerősítése, úgy hogy ezután e hitigazságot minden hívőnek, egyszerűnek-tudósnak, papnak-világinak egyaránt vallania kell.

Szeplőtelen és mindenkor Szűz Isten Anyja Mária: a

pápa pontosan megnevezi, kiről is van szó tulajdonképen. Elsorolja a mennybevétellel összefüggő Mária-kiváltságokat: a Szeplőtelen Fogantatás dogmáját 1854-ben mondta ki IX Piusz pápa, Mária mindenkori szűzességét a III. lateráni zsinat jelentette ki 649-ben I. Márton pápasága idején, istenanyaságát pedig az efezusi zsinat foglalta dogmába 431-ben.

Miután földi életének pályáját betöltötte: Bonnefoy (14) szerint a döntvény kifejezetten tanítja Mária halálát. Rodriguez és Simon (15) úgy véli, hogy a bulla bennfoglaltan, ill. egyenértékű szavakkal kifejezve tartalmazza ezt. Hoffmann (16) megjegyzi, hogy a halál kifejezett említésének elkerüléséből még nem lehet arra következtetni, hogy Mária nem halt meg, annál is inkább, mert a fogalmazás az Egyház százados szóhasználatában a halált jelenti. Példának hozza fel a Domonkos rend misekönyvéből Montepucianói Szent Ágnes ünnepének könyörgését, ahol az « élete pályája betöltése » kifejezés a halált jelenti. Filograssi, Roschini, Gallus (17) ellenben úgy vélik, hogy a döntvény definiciós részének szóhasználata semleges, s ezért nem is dönti el a kérdést, hogyan fejezte be életét Mária. A kérdés ez: fizikai halállal halt meg Mária, vagyis a test és a lélek szétválásával, amely után Isten Máriát feltámasztotta, s így vette fel a mennybe, vagy pedig halált nem ízlelt, hanem Isten a földről közvetlenül az égbe emelte .A döntvény kifejtő részében van szó a halálról, ez azonban nem a pápa állásfoglalását tükrözi, hanem az idézett dokumentumokét. *Mária élete befejezésének kérdése* tehát *a dogma kihirdetésével nem változik, nyílt kérdés marad, vagyis a hittudósok szabadon vitatkozhatnak róla.*

Hogyan vélekednek a hittudósok? Többségük azt tartja, hogy Mária meghalt s a testi halálból feltámadva részesült a mennyei dicsőségben. Így Filograssi, Lennerz, Balic, Krupa, Bokeloh (18). De egyre bővül azoknak a

száma, akik Mária halhatatlanságát vallják, azaz halálnélküli közvetlen mennybevételét. Így Jugie, Roschini (19), s ennek egyik legismertebb szószólója P. Gallus, aki a *Vergine Immortale* tanulmányában igyekszik felfogását bizonyítani.

Mi ennyit mondhatunk: Szűz Mária élete végéről, idejéről, helyéről és körülményeiről a Szentírás semmi adatot sem tartalmaz. Egyéb kortörténeti források sincsenek ezekre vonatkozólag. A keresztény hagyomány semmit sem tud Mária sírjáról, sem ereklyéiről. Művészekre, stb. az apokrif-álapostoli iratok hatottak, amelyek Mária halálát bő részletességgel kiszínezik. Epiphanius (megh. 403) Salaminus püspöke, aki ezeknek a fontos kérdéseknek iparkodott szorgalmasan utánanézni, *Adversus Haereses* című művében erre az eredményre jutott:. « Nem mondom, hogy halhatatlan maradt, de nem is állítom, hogy meghalt ». Ám lehet, hogy erre a semleges állásfoglalásra két tévely késztette. A halál elfogadásával kedvezett volna Mária örökös szűzességét tagadó Antidicomarianitáknak, viszont a halhatatlanság elismerésével érvet szolgáltatott volna Máriát istennőként imádó Colliridianiknak. A kérdés megoldását elősegítheti elsősorban a Szeplőtelen Fogantatás tanának, Mária eredeti bűntől való mentességének, a « debitum peccati » természetének és Máriára való vonatkozásának mélyebb és tüzetesebb vizsgálata, amelyet épen az ez évi Nemzetközi Mariologiai Kongresszus tűzött ki céljának.

Testével és lelkével: vagyis Mária egész emberi személyisége. Nemcsak lelke van a mennyei dicsőségben, mint a szenteknek, hanem teste is, miként Krisztusnak. Az utolsó ítélet után az igazak is testestül és lelkestül lesznek részesei az örök boldogságnak. Így valljuk az Apostoli Hitvallásban: Hiszem a test föltámadását, hiszem az örök életet! « Az is legyőzte a bűnt és a halált Krisztus által — mondja a döntvény erre vonatkozólag —

aki a keresztségben újjászületett. Ámde Isten a halál felett való győzelem minden következményét mégsem akarja általános törvénnyel megadni az igazaknak, hanem majd csak akkor adja meg, ha az idők vége elérkezik. A halál után tehát az igazak teste is feloszlik, és csak az utolsó napon egyesül ismét saját, megdicsőült lelkükkel ». Isten azonban kivette Máriát ezen törvény alól, illetve — ha elfogadjuk halálát — azonnal egyesítette testét megdicsőült lelkével.

Felvétetett a mennyei dicsőségbe: Szűz Mária egykor Jézust fogadta méhébe, most szent Fia fogadja Anyját az égbe. A bulla nem határozza meg, hol ez a mennyei dicsőség és miben is áll tulajdonképen. Viszont azt állítja, hogy a megdicsőült test ugyanaz a valódi test, amelyet Mária földi életében birtokolt. Ez indokolt, hiszen ha más test dicsőült volna meg, nem mondhatnánk, hogy Mária vétetett a mennybe. De a bulla nem határozza meg ennek a megdicsőült testnek tulajdonságait, fizikai törvényeit. Hogy különbözik a halandó testtől, az Kisztus életéből bizonyos. Viszont gyermekes dolog volna a dogmatikailag biztos azonosságot teljes anyagi értelmű azonosságnak értelmezni.

A mennybevétel dogmája és a mai ember.

A kinyilatkoztatás nemcsak természetfeletti igazságismeret közlés, hanem egyuttal az üdvösség útjának jelzése is. Épen ezért a Szentírás és a Szenthagyomány nemcsak arra való, hogy belőlük kiolvassuk és bizonyítsuk a máriás igazságokat és kiváltságokat, hanem hogy felleljük bennük az isteni üdvözítés tervét. Mária ugyanis nemcsak az isteni kegyelem remekműve, hanem, ahogy Th. Sartory helyesen megállapítja «Offenbarung der neue gewordenen christlichen Existenz » (19*). Mária a krisztusi új ember eszményképe. Neki tehát nemcsak erkölcsi jelentősége van. Sokszor azért egyoldalú Mária-képünk,

mert elmoralizáljuk, mintha csak egyedül a tisztaság terén lenne számunkra mondanivalója. Máriának elsősorban hitbeli fontossága van. Krisztus kegyelmének szépségében tündöklő alakja kézzelfoghatólag példázza a megváltott ember Krisztus-hívő és Krisztus-követő életét. A mennybevétel dogmájának látszólag elvont hittételében is igen fontos és mélyreható igazságok rejlenek katolikus életünkre vonatkozólag, ahogy ezt az apostoli döntvény is hangsúlyozza.

A naturalizmus, racionalizmus és materializmus nemcsak behúnyja szemét a szellem teljes valósága előtt, hanem továbbmenve egyenesen tagadja a természetfeletti világ létezését. Számára csak a megfogható, látható a valóság. Nos, a mennybevétel dogmája hirdeti, hogy Szűz Mária testével - lelkével a mennyben van. Ez az igazság a mai embernek, akiben kialudt a láthatatlan dimenziók érzéke, *a természetfeletti világ valóságát hirdeti.*

A természetfeletti rendet tagadó ember elvesztette örök hivatásának tudatát. Ezért a bölcső és a sír között a *carpe diem* életfelfogás vezeti minden tevékenységét. Ez nyilvánul meg a zabolátlan hatalmi törekvésben, a földi paradicsom megvalósításának álmában, a technikai haladás lázas fokozásában. Az Istentől elvált evilági ember azonban mégsem boldog. Hogyan is lehetne az. Hiszen örök haza nélkül hontalan és árva az ember, kiszolgáltatottja minden erőszaknak és tévtannak, ahogy ezt korunk tragédiája igazolja. A mennyekbe felvett és ott megkoronázott Szűzanya mutatja *az ember igazi rendeltetését.* Ő már véglegesen elfoglalta a neki szánt helyet. Nekünk is ez a végső és legfőbb rendeltetésünk, hogy elérjünk Istenhez. A mennyország a mi igazi hazánk. Égi Anyánk már ott van, minket is hív, segít haza s előkészíti helyünket.

Ez az új dogma rávilágít arra, hogy nem ez a föld a mi igazi hazánk. A földi élet átmenet, súlypontja mindenes-

túl a másvilágon van. A jelen élet előkészület, amelyben meg kell érlelődnünk az örökkévalóság számára. A földi élet zarándoklás. Vándorok vagyunk hazafelé. Igy kap a földi élet másvilági értelmet, másvilági tájékozottságot. Ez pedig a földi dolgoknak nagyobb értelmet és értéket ad, nagyobb felelősségtudatra ösztönöz. Semmi sem hiábavaló a világon. Bármilyen tettünk, akár a legegyszerűbb is, állásfoglalás és értéke kihat az örökkévalóságra. Érdemes tehát fáradni és dolgozni. Ez a dogma tehát *növeli a földi vándor öntudatát, helyes értelmű életkedvét, miközben tekintetét az örökkévalóságra irányítja.*

Az új hittétel mutatja *a test és lélek helyes viszonyát.* Testünk nem ellenség, hanem földi vándorlásunk társa. A kereszténység természetesen a lélek előbbségét hirdeti, de ez nem jelenti azt, hogy ellenségesen tekint a testre. Az Ige megtestesülése igazolja, hogy a test nem rossz. Sőt testünk arra is hivatott, hogy résztvegyen a megdicsőülésben. A halállal a test, s általában az anyag, nem pusztul el, hanem Isten akaratából az is megdicsőül. A test nem az a hulla többé, aminek a klasszikus bonctan látta. Halál után sem foszlik semmibe. Test szerint is egy magasabb létrend elhivatottjai vagyunk. S midőn az existencializmus modern bölcselete nyomán a bizonytalanság, félelem, gond, pesszimizmus vesz erőt az ember lelkén, az új hittétel soha meg nem csalatkozó reménykedéssel, bizakodással tölt el. Szűz Mária testi-lelki megdicsőülése még jobban megerősít a hitvallásban: Hiszem a testnek föltámadását, hiszem az örök életet!

A mennybe felvett Szűzanyában nyilvánul meg az Isten adta *emberméltóság, az emberi személyiség nagysága.* Amikor az ember statisztikai számadatnak, sorozási alanynak vagy adóalanynak számít csupán és prédája lett az emberi hatalmaskodásnak, önkénynek és erőszaknak, az Istentől elszakadt emberiszmény csődjében a Szűzanya megdicsőült alakjával felragyog előttünk embervol-

tunk nagysága és igéző erővel hirdeti s mutatja be önmagában az Isten akarta embereszményt (20).

A kegyelem ereje a mennyekbe felvett Boldogasszonyban ragyog fel teljesen. Valóban igaz tehát: *datur triumphus gratiae! A kegyelem győzelme letagadhatatlan.* Nem nagyobb a kísértés, sem a gonosz hatalma. Bennünk is megvan a keresztségi kegyelem, erejét növelhetjük buzgó vallásos élettel, a szentségek méltó vételével. Nekünk is megvan tehát a lehetőségünk arra, hogy oda eljussunk. Sőt kötelességünk úgy élni, hogy a kegyelem bennünk is győzedelmeskedjék. Mária nagysága abban áll, hogy Isten meghívó kegyelmére *igent* mondott. Nekünk is ad Isten elegendő kegyelmet ahhoz, hogy kimondjuk életünk hűséges *igen*-jét.

Mária nem tétlen a mennyben. *Szószólónk és közbenjárónk.* A kegyelem közvetítője. Milyen jó ezt tudni. Anyánk ott van Istennél, az élet és halál Uránál. Minden szentnél többet tehet érettünk szent Fiánál. Mekkora biztatás, vigasztalás és erőforrás ez a tudat a jelen kínjai és problémái közt vergődő embernek!

A Mária-tisztelet egy kereszténybb jövendő záloga, mert nem állhat fenn buzgó istenhit nélkül. A Mária-tisztelet az istenhit megvallása, a hitigazságok foglalata, a krisztuskövetés útja. Már pedig csődbe jutott világunkat csak a kegyelem ereje újíthatja meg. A kegyelem Forrásához pedig a kegyelem társszerzőjén és közvetítőjén keresztül juthatunk el legkönnyebben. Laicizált társadalmunk visszavezetése Krisztushoz Mária által lehetséges egyedül. A Boldogságos Szűznek ezen új hittétellel való újabb földi megdicsőítése s ennek nyomában jelentkező *buzgó Mária-tisztelet* ennek a kívánt megtisztulásnak s következőleg egy *boldogabb korszaknak az ígérete.* A hívő ember feladata, hogy Mária tisztelete elmélyítésével működjék közre Krisztus korszakának eljövetelén!

A dogmafejlődés.

Fejtegetéseink során szembetűnt, hogy a kinyilatkoztatás Máriára vonatkozó igazságai a századok folyamán fejlődésen mentek keresztül, s némelyek, mint pl. a Szeplőtelen Fogantatás és a Mennybevétel tana csak az újabb időkben lettek kifejezett hittétellé. Igy a kinyilatkoztatásnak Máriáról szóló tanítása Mariologia néven a hittudomány tekintélyes részévé gyarapodott. Ezek láttán többen, sokszor még hívő katolikusok is, nehezen tudják elfogadni az Egyház mai tanításának apostoliságát, mert különbséget, sőt ellentétet és eltérést látnak a kinyilatkoztatás eléggé szűkszavú Mariologiája és az Egyháznak Máriáról szóló mai kibővült tanítása között. Hogy tisztán lássunk, elemeznünk kell *a dogmafejlődés katolikus értelmét* (21).

Hitünk forrása a kinyilatkoztatás, azaz Istennek az a természetfölötti megnyilatkozása, amellyel önmagát és a hozzá vezető útat, az üdvösség útját közli az emberrel. Célja természetesen gyakorlati: az ember üdvözítése — de ez isteni igazságokon, az u.n. hittigazságokon alapul. *A kinyilatkoztatás,* amely az apostolok halálával véglegessé és teljessé vált, *befejeződött.* A hitletétemény nem gyarapodhatik és nem is kevesbedhetik. Ezért tévednek a szinkretisták, de az ökumenizmus hívei is, akik szerint a katolikus vallás hitkincse más vallásokal egyesülve lesz teljessé.

A hinyilatkoztatásnak két forrása van: a Szentírás és a Szenthagyomány. Ez a trentói és a vatikáni zsinatnak tanítása. Katekizmusunk hagyományfogalma: « a szenthagyomány az a kinyilatkoztatás, amelyet az apostolok hirdettek, de le nem írtak » csak külső határvonalat akar szabni a két forrás megkülönböztetésére. Belsőleg a határ nem ennyire éles: a hagyományt nem szabad leszűkítenünk azokra az igazságokra, amelyek nincsenek benne a Szentírásban. Az egyikben meglévő igazság ugyanis sok-

szor megtalálható a másikban is. Az Írás az élő Egyház ölén született: az apostolok élő szóval *hirdették* az evangéliumot s a hirdetés szent kötelességét adták át tanítványaiknak, mint Szent Pál Timóteusnak. A Szentírás az élő igehirdetés egy részének — még ha javarészének is — leírása (22).

Isten az Egyházra bízta, hogy a Szentlélek különleges segítségével megerősítve a kinyilatkoztatást hűen őrizze és tévedés nélkül magyarázza. *Az Egyház szerepe* tehát nem új tan közlése, hanem a kinyilatkoztatás hűséges hirdetése. Ebben e tekintetben a tanító Egyház az élő hagyomány, vagyis a hagyomány nem más mint a csalatkozhatatlan Egyház élő tanítása, igehirdetése. De az Egyház isteni megbizatásából az is következik, hogy ő állapítja meg, hogy milyen igazság van benne a kinyilatkoztatásban. Ezért a hívőnek közvetlen hitszabálya az Egyház tanítása, amely így magába öleli az egész kinyilatkoztatást: Szentírást és Szenthagyományt. Ebből érthető, hogy a vatikáni zsinat nem is a két forrásra, hanem az Egyház tanítására hivatkozik: » ...a római katolikus Anyaszentegyház hiszi ... ». Amit tehát Róma tanít, az egész biztosan kinyilatkoztatott igazság.

Hívőnek — még a legképzettebb hittudósnak is az a kötelessége, hogy elfogadja, amit az Egyház tanít: « A hit hallásból származik ». A hívőnek nem kell az Egyház tanítását a Szentírásban felkutatnia és abból igazolnia. Amit az Egyház tanít, az feltétlenül kinyilatkoztatott igazság, még akkor is, ha talán semmi nyoma sem mutatkozik a Szentírásban vagy nem egészen világos, mi módon van benne. A hittudósnak is kötelessége az Egyház tanításához igazodnia és ennek világánál kell a hitigazságokat részletesebben kifejtenie. Ezt különleges hangsúllyal köti lelkünkre a *Humani Generis* kezdetű körlevél, amelyben XII. Piusz pápa kiemeli, hogy helytelen volna a hittudományt csupán történeti tudománynak tekinteni. A hitté-

telek igaz voltát nem kizárólag történeti és nyelvészeti érvek döntik el, mert a hitigazság nem halott betű, hanem élő tanítás az Egyház ajkán. Isten ugyanis a kinyilatkoztatás forrásait úgy bízta az Egyházra, hogy élő tanítóhivatalt adott neki, amelynek az igaz hit őrzésén kívül az a feladata, hogy megvilágítsa és kifejezze azokat az igazságokat, amelyeket a hitletétemény csak homályosan és mintegy bennerejlően tartalmaz.

Ebben a munkában nagy része van a hittudósoknak, akik az egyes hitigazságok értelmének vizsgálatával és a többi igazságokkal való összevetésével a keresztény hit világosabb megértését szolgálják. A kinyilatkoztatott igazság kibontakozása azonban mégsem csupán az emberi munka és kutatás eredménye, hanem a *Szentlélek Úristen működéséé*, aki Krisztus utolsó vacsorai igéretének megfelelően az Egyházat csalatkozhatatlanul vezeti a hitletétemény igazságainak minél tökéletesebb megismerése felé. Az Egyház tehát nem régiségtár, hanem élő szervezet. Ezért nem merevedhet meg, hanem állandóan fejlődik, s mégis mindig ugyanaz marad. XII. Piusz pápa az Anagni-beli Leonianum pápai kollégiumnak adott kihallgatás alkalmával így összegezi ezt: « Ha igaz, hogy tévednek azok, akik az újnak gyerekes és fékezetlen vágyától hajtva tanításukkal és tetteikkel sértik az Egyház változhatatlanságát, nem kevésbbé igaz, hogy csalatkoznak azok is, akik — szándékosan vagy nem — terméketlen mozdulatlanságba szeretnék merevíteni az Egyházat... Péter a húszadik század katolikus Egyházában felismerné a hívőknek azt az első közösségét, amelyet Pünkösd ünnepén alapított. De az élő test növekszik, fejlődik, érik. Krisztus Titokzatos Teste, miként a fizikai tagok, melyek alkotják, nem él s nem mozog valami elvont világban, az idő és a hely szüntelen változó körülményein kívül, s nem lehet az őt körülvevő világtól elszigetelni. Mindig a saját századában

él, napról-napra, óráról-órára halad vele előre, állandóan alkalmazkodva sajátos módján ahhoz a közösséghez, amelyben működnie kell (23). A hitigazságok kibontakozása ennek az élő szervezetnek tökéletesedése, természetes velejárója, sajátsága.

A dogmafejlődésre alkalmat adhat még az igazság védelme, az eretnekek támadása is. Jól mondja Karl Adam *Wesen des Christentums* c. művében, hogy a kinyilatkoztatás az isteni élet csiráját rejtő mag, amelyet Isten hullatott a történelem földjére. Kifejlődésében szerep jut a talajnak, amelyre hullott, a korszellemnek, amelybe került. Az eretnekségek az igazság védelmére késztették az Egyházat, következőleg a hitletétemény tüzetesebb átvizsgálására, gondosabb és mélyebb átkutatására is. A trentói zsinat a protestáns támadásokkal szemben sok oly dogmát határozott meg, amelyre különben talán még ma sem került volna sor. *A. Stolz* szerint (24) a dogmakimondás csakis eretnekség esetén kívánatos és jogos, békés időkben elég az egyetemes tanítóhivatal tanítása. *Scheeben* (25) ezzel szemben a belső fejlődés mozzanatát emelte ki. Őt követi *Deneffe* is (26), aki Stolznak válaszolva találóan megjegyzi, hogy a bírói ítélet kívánatos és szükséges nemcsak bűnügyben, de polgári ügyben is, vagyis nemcsak eretnekség esetén, hanem valamely egyházi tan békés kifejlődésének és megérésének esetén is. Az Egyház tanítóhivatalának ünnepélyes megnyilatkozása, vagyis a dogmakimondás erre a fejlődésre teszi rá a koronát. Az *ex cathedra* megnyilatkozó pápa valamely keresztény igazságról kimondja, hogy az Istentől van kinyilatkoztatva s mint ilyent a hívek elé terjeszti. Katolikus embernek következőleg kötelessége ennek hívő elfogadása, nem ugyan azért, mert megérti a hitigazságot, hanem azért, mert annak igaza felől maga az Igazság, az Úristen szavatol.

Nem tagadható tehát, hogy van különbség a kinyilat-

koztatás élő szava és a dogmák rendszere között, az apostoli hitvallás és pl. a trentói hitvallás között. Ez a különbség azonban nem ellentét és nem eltérés, ahogy a liberalis protestáns teológusok, Harnack, Sabatier és a modernisták állítják, akik szerint a dogma Krisztus tanításának megrontása s a hit Krisztusától visza kell térnünk a történeti Krisztushoz és a dogma nélküli őskereszténységhez. A katolikus dogmák rendszere nem úgy fejlődött és gyarapodott mint pl. egy múzeum, könyvtár vagy egy üzlet állománya, *külső* hozzáadással. Nem is úgy, mint a természetes igazság, amely fejlődésében gyakran módosul s lényegében megváltozik, pl. a világrendszer felfogása, ahol a ptolemaeusi geocentrizmust a kopernikusi heliocentrizmus váltotta fel. A dogmafejlődés a kinyilatkoztatás hitletéteményének törvényes, szerves fejlődése, *belső* kibontakozása: ami régen burkolt volt, kifejezetté vált és ami homályos, az könnyen érthetővé. A dogma szabatos körülírása, világos megfogalmazása a kinyilatkoztatásban rejlő igazságnak. *A kezdeti fokon álló igazság a dogmává érett igazsághoz tehát úgy viszonylik, mint a csemete a lombos fához, a gyermek a meglett férfihez. Sokkal gazdagabb, megtermettebb, s mégis lényegében ugyanaz.*

Az Assumptio tanának kibontakozása.

Ez a dogmafejlődés legszembetűnőbb épen a Mariológia területén Az Egyháznak Máriáról szóló tanítása szerves kibontakozása, homogén kifejlődése a kinyilatkoztatás eléggé szűkszavú, de alapvető és termékenységre hivatott máriás igazságainak. Hogy a kinyilatkoztatás tartalmazza a Szűzanya mennybevételét (27), — maradjunk meg fejezetünk közvetlen tárgyánál — kiviláglik az Anyaszentegyház püspökeinek válaszából, amellyel XII. Pisz pápa kérdésére majdnem egyhangúlag azt felelték, hogy Isten Anyjának testi mennybevételét hittétel gya-

nánt ki lehet hirdetni. Különös, hogy nemcsak protestánsok, hanem katolikus hittudósok közül is néhányan, így pl. B. Altaner (28), ellenezték a dogma kihirdetését azon megokolással, hogy minden szentírási alapot nélkülöz. Ha valóban így volna, a mennybevétel kinyilatkoztatott volta akkor is biztos lenne az Egyház rendes és egyetemes tanítóhivatalának egyöntetű tanúsága alapján, mert benne a hagyomány hite nyilvánul meg, ez pedig a kinyilatkoztatásnak époly forrása, mint a Szentírás. Ám a Szentírás is tartalmazza Mária mennybevitelének igazságát. A Szentírás értelmének végső megállapítása, annak hiteles magyarázata ugyanis az Egyház feladata. Az Egyház pedig nyilatkozott XII. Piusz által a *Munificentissimus Deus* kezdetű döntvényben, amely szerint az ősevangélium Krisztusnak és Máriának a gonoszlélek ellen irányuló küzdelmében és a felette aratott teljes győzelmében bennfoglaltan tanítja a Boldogságos Szűz testi megdicsőülését, ahogyan ezt már fentebb kifejtettük.

De térjünk vissza a hagyomány tanítására. Az Egyház rendes tanítóhivatalának általános és egybehangzó tanítása, hogy Mária mennybevétele igazságának nyomait a legrégibb időktől kezdve megtaláljuk. A hagyománynak ezirányú tanítása ugyan nem kifejezett, nem mindig világos, hanem más mariológiai igazságban, pl. az istenanyaság, örökös szűzeség kifejezett igazságában van burkoltan benne. Hosszú századok folyamán azonban a szerves fejlődés törvényszerűségével ez az igazság is fejlődik, kibontakozik, érlelődik, úgy hogy « ugyanaz a hit mind nagyobb fényben tárul elénk », mint a már idézett döntvény megállapítja. Nagyon hosszúra nyúlnék, ha nyomon követnénk a dogmafejlődés különböző fokait. Csak a legutolsó fázisát nézzük, amelyre a döntvény is utal: « Az Istenanya testi mennybevételének kiváltsága épen a mi korunk egén ragyogott fel tisztább fényben. Valóban, ez a kiváltság mintegy új fényben tűnt fel akkor,

amikor halhatatlan emlékű elődünk, IX. Piusz a kegyes Istenanya szeplőtelen fogantatásának hittételét ünnepélyesen kihirdette ». Ezen újabb igazság fényében ugyanis a hagyomány régi hite még világosabban feltárult. *Benső összefüggés, szétszakíthatatlan kapcsolat tárult fel a Szeplőtelen Fogantatás és az Assumptio között.* A teljesen bűnnélküli Szűz felett nem lehet hatalma a halálnak, amely a bűn büntetése. Aki élete hajnalán egyedülálló kiváltság: az előzetes megváltás folytán a Szeplőtelen Fogantatásban legyőzte a bűnt, azon nem vehet erőt a sír enyészete, hanem élete alkonyán részesülnie kell a teljes testi-lelki megdicsőülésben. Ezért amikor ünnepélyesen kihirdették, hogy a szűz és Isten anyja Mária létének első pillanatától kezdve ment volt az áteredő bűntől, a keresztény hívek lelkét bizonyos eleven remény töltötte el, hogy az Egyház legfőbb tanítóhivatala Szűz Mária testi mennybevételének hittételét is rövidesen ki fogja hirdetni. Ekkor kezdődött az u.n. *assumptiós mozgalom*: a világ minden részéből egyre több kérelmet intéztek a Szentszékhez ezen ősrégi igazság hittétellé nyilvánítása érdekében (29). Amikor pedig « elérkezett a gondviselő Isten tervében a meghatározott időpont », 1950 november elsején, az esős és szürke őszi napokat követő napsütésben ragyogó Mindenszentek délelőttjén, XII. Piusz pápa a Szűzanya testi-lelki megdicsőülésének hittétellé való nyilvánításával ezt az ősrégi hitet pecsételte meg csalatkozhatatlan főpásztori tekintélyével és font az Istenanya homlokára új dícskoszorút. S amíg a dogmakihirdetés fenséges szertartása folyt, a Szent Péter Bazilika fölött szelíd fehérségében megmutatkozott a harmadik negyedébe növekvő Hold, mintegy emlékeztetve Szent Jánosnak a Jelenések Könyvében leírt látomására, a Napbaöltözött Asszonyra, kinek lába alatt a hold, a fején pedig tizenkét csillagból álló korona, s elragadva a jelenlévők

lelkét a megdicsőült és felmagasztalt Szűzanya mennyei szemléletére.

Mária Szeplőtelen Szíve.

A megdicsőült Krisztus a megváltás diadalának részesévé teszi sorsának társát, a Boldogságos Szűzet fölveszi a mennybe és ott a világmindenség királynőjévé koronázza. Az örök isteni előrerendelés, amely Jézus és Mária sorsközösségét meghatározta, Krisztus királyságában és Mária királynői mivoltában lesz teljessé. Prohászka is ebben látja Mária kiválasztottságának végső megvalósulását: « Ennek az embernek kezére és ennek az asszonynak a szívére bízta Isten az emberiség javait... a Victor Rex és a Regina Domina... » A dicsőséges rózsafűzér ötödik titkát: « Aki téged Szent Szűz a mennyben megkoronázott», — a legrégibb időktől fogva hiszi és vallja a katolikus felfogás. *Mária a világ Királynője.* De nemcsak átvitt értelemben, nemcsak díszítő cím ez számára, hanem valóban királynő. A Boldogságos Szűz « Fiával együtt uralkodik » — állapítja meg a *Mystici Corporis Christi* kezdetű körlevél. Ezért is ajánlja fel a Szentatya a világot az ő Szeplőtelen Szívének.

Amig Mária királynői mivoltában inkább külső hatalma és nagysága nyilvánul meg, addig Szeplőtelen Szívében lelki világa és belső értéke tárul elénk.

A szív kétféle jelentésben használatos. Fizikailag jelenti a testi szervet ,szervezetünk egyik legnemesebb részét. Átvitt értelemben, jelképesen pedig az ember erkölcsi személyiségét. Jószívű, keményszívű, melegszívű, tisztaszívű szívtelen stb. általános szóhasználatban az ember jellemét, erkölcsi minőségét fejezi ki (30).

Csak két szívet tisztel az Egyház. Jézus és Mária szívét, mert csak ez a két szív volt teljesen bűnnélküli, szeplőtelen, és csak ez a kettő él most is, legyőzve az enyészetet, fönt a mennyország dicsőségében. Jézus Szíve

kultuszban inkább a testi szív, a lándzsával átdöfött szív kultusza áll előtérben, hiszen ebben összpontosul a Megváltó szenvedése. Mária Szíve tiszteletében ellenben inkább a lelki értelemben vett szív a tisztelet tárgya. Tehát itt a szív inkább jelképes értelmű és a Szűzanya lelki szépségét, szentségét, tisztaságát, engedelmességét, irántunk való szeretetét, könyörületét, irgalmát fejezi ki. Mária Szeplőtelen Szíve az ő erkölcsi nagyságának kifejezője, ezért is a Mária-tiszteletnek egyik legfőbb tárgya.

Mária Szeplőtelen Szívének tisztelete olyan régi, mint Jézus Szíve tisztelete. Kiváló terjesztője és apostola Eudes Szent János volt. Egészen különös lendületet vett a fatimai események óta. A Szűzanya sorozatosan megjelent az első világháború alatt Fatimában három kis pásztorgyereknek s Szeplőtelen Szíve tiszteletének terjesztését kérte tőlük. Ez a tisztelet elsősorban azt követeli, hogy Jézust engeszteljük a bűnökért s magunkat és a világot ajánljuk fel a Szeplőtelen Szívnek.

Ezt a felajánlást XII. Piusz pápa 1942 okt. 31-én, a fatimai jelenések 25-ik évfordulóján végezte el: « *Mi, az egész keresztény család közös atyja, helytartója annak, akinek minden hatalom adatott a mennyben és a földön és aki reánk bízta az ő szentséges vérével megváltottak gondját, az emberi történelem eme tragikus órájában, Neked, Szeplőtelen Szívednek adjuk, rábízzuk, neki ajánljuk és szenteljük nemcsak az Anyaszentegyházat, Jézus Titokzatos Testét, amely annyi tagjában szenved és vérzik, hanem az egész világot, amelyet vad ellentét tépáz és saját gonoszságának áldozata... Amint Jézus Szívének lett felajánlva az Egyház és az egész emberiség, mert beléje helyeztük minden reménységünket, hogy az legyen győzelmünk és üdvösségünk jele, hasonlóképen mától fogva örökre Neked, Szeplőtelen Szívednek is legyenek szentelve, Ó Anyánk és a Világ Királynője, hogy a te szereteted és pártfogásod meggyorsítsa Isten országa dia-*

dalát és minden nép, megbékélve egymás közt és Istennel boldognak hirdessen téged és veled együtt énekelje a föld egyik részétől a másikig a dicsőség és a szeretet örök Magnificatját. »

Érdemes megfigyelnük ennek a felajánlásnak különösen ünnepélyes hangját. A felajánlást a Pápa, mint Krisztus helytartója, minden lelki hatalom legfőbb birtokosa végzi. Nemcsak az Egyházat szenteli Mária Szeplőtelen Szívének, hanem az egész emberiséget, az egész világot, mert hiszen Mária tulajdona az egész. Mária a királynő Krisztus királyságában. Ezért is hozza kapcsolatba a Szeplőtelen Szívnek való felajánlást Jézus Szívének való felajánlással. Továbbá nemcsak jámbor ima, oltalomért való könyörgés nehéz időben, hanem végleges és egyetemes fölajánlás átadás, nem őrizetre, védelemre, hanem tulajdonba. Hogy ez valóban visszavonhatatlan felajánlás, azt a Szentatya többször hangsúlyozta, pl. 1945 január 21-én: « Ez a felajánlás az egész életre, az egész örökkévalóságra szóló benső önátadás; önátadás nem formalitásból, nem érzelmi indítékokból, hanem valóságban, amelyet a keresztény élet gyakorlásával kell megmutatni és igazolni ». 1946 szept. 22-én megismétli: « Szükséges, hogy megértsük ennek a felajánlásnak igazi jelentését és vállaljuk az abból folyó összes kötelezettséget! ».

A mennybe felvett és megkoronázott Szűzanya Szeplőtelen Szívének tisztelete örvendetesen terjed mindenfelé és nyomában mélyül a vallásos élet. Ez a Szentatya szerint « a keresztény újjászületés jele, az emberiség szebb korszakának igérete ». Jézus korszakáé. Mária Szíve által jön el Jézus Szívének országa. Beteljesedik, amit megígért 1917 július 13-án a kis Luciának, Franciscónak és Jácintának: «... *De Szeplőtelen Szívem végül is diadalt arat!*» Győzni fog a sátántipró Asszony, a századok nagy Jele!

(1) G. PERELLA: *Senso mariologico del Apocalisse XII.* Divus Thomas (Plac.) 1940. 215-222.

(2) A. M. VITTI: *Ultimi studi sull'Apocalisse.* Biblica, 1940. 64-78.

(3) *Újszövetségi Szentírás.* Róma, 1951. 562-583.

(4) B. ALLO: *Saint Jean: L'Apocalipse.* Paris, 1933.

(5) A. RIVERA C.M.F.: « *Inimicitias ponam...* » *(Gen. 3,15)* « *Signum magnum apparuit...* » *(Ap. 12,1).* Verbum Domini, 1941. 113-122 és 183-189.

(6) O. SEMMELROTH S.J.: *Urbild der Kirche. Organischer Aufbau des Mariengeheimnisses.* Würzburg, 1950 - F. M. BRAUN O.P.: La mére des Fidéles. Essai de théologie johannique. Casterman, Tournai - Paris, 1953.

(7) A. MÜLLER: *Ecclesia - Maria. Die Einheit Marias und der Kirche.* Paulus - Verlag, Freiburg i.d. Schweiz, 1951.

(8) B. LE FROIS S.V.D.: *The Woman clothed with the Sun (Ap. 12).* - *Individual or Collective.* L'Osservatore Romano, 29 novembre 1953.

(9) T. GALLUS S.J.: *Scholion ad « mulierem » Apocalypseos (12-1).* Verbum Domini, 1952. 332-340. - J. F. BONNEFOY O.F.M.: *Le mystère de Marie selon le Protévangile et l'Apocalypse.* Paris, Vrin. 1949, 101. old.

(10) *La Sacra Scrittura « ultimo fondamento » del domma dell'Assunzione.* La Civiltà Cattolica, 1950. 549-550.

(11) L. G. DA FONSECA S.J.: *L'Assunzione di Maria nella Sacra Scrittura.* Biblica, 1947. 337-338.

(12) Verbum Domini, 1951. 116. old.

(13) A. BEA S.J.: *Maria SS. nel Protoevangelo.* Marianum, 1953. 1-21. - T. GALLUS S.J.: *Ad argumentum pro assumptione B. Virginis ex protoevangelio hauriendum.* Verbum Domini, 1950. 271-281.

(14) J. BONNEFOY: *La Bulle « Munificentissimus Deus ».* Ephemerides Mariologicae, 1951. 91.

(15) G. GARCIA RODRIGUEZ: *La Teologia de la « Munificentissimus Deus ».* Ephemerides Mariologicae, 1951. 49 - L. M. SIMON: *La Bulle « Munificentissimus Deus » et la mort de la Trés Saint Vierge.* Marianum, 1952. 339.

(16) A. HOFFMANN O.P.: « *Expleto terrestris vitae cursu* ». Divus Thomas, 1952. 2 Heft, 238-241.

(17) I. FILOGRASSI S.J.: *Constitutio Apostolica « Munificentissimus Deus » de Assumptione B. M. Virginis.* Gregorianum, 1950. 517. - M. ROSCHINI O.S.M.: *Il problema della morte di Maria SS. dopo la Costituzione Dogmatica « Munificentissimus Deus ».* Marianum, 1951. 148-163. - T. GALLUS S.J.: *Ad quaestionem mortis post Bullam « Munificentissimus Deus ».* Marianum, 1953, 123-139.

(18) I. FILOGRASSI i.m. 518. old. - L. KRUPA O.F.M.: *Theo-*

logia Assumptionis et quaestio de morte Mariae. Alma Socia Christi X. 34-77. - J. H. BOKELOH S.M.M.: *Vragen rondom het uitende der H. Maagd.* Standaard van Maria, 1951 és 1952.

(19) M. JUGIE: *La mort et l'assomption de la Sainte Vierge.* Cittá del Vaticano, 1944. 28.

(19*) P. Th. SARTORY: *Zeugin göttlicher Mysterien.* Gedanken zu einer biblischen Mariologie. Benediktinische Monatschrift, XXX. 1954. Heft 3/4. 106. old.

(20) POÓRFI DEZSŐ: *Az Istentől elszakadt emberszemény csódje.* Katolikus Szemle, Róma, 1952.4. szám, 8-10.

(21) *Hebdomada Theologica Pont. Univ. Greg.* 24-28 Sept. 1951. Gregorianum, 1952.

(22) NAGY FERENC: *A katolikus teológia hagyományfogalma.* Budapest, 1938.

(23) *Discorsi e Radiomessaggi di Sua Santità Pio XII.* vol. XI. 49-50.

(24) A. STOLZ O.S.B.: *Maria und die Glaubensentscheidungen.* Der Kat. Gedanke, 1935, 220-230. - A. STOLZ O.S.B.: *Neue Dogmen?* Benedikt. Monatschr. 1934. 187-201.

(25) J. M. SCHEEBEN: *Handbuch der katolischen Dogmatik.* Freiburg i. Br. Herder, 1873. I. 264.

(26) A. DENEFFE S.J.: *Scholastik,* 1934. 596-597 és 1936. 305-306.

(27) A. KOLPING: *Zur theologischen Erkenntnismethode anläszlich der Definition der leiblichen Aufnahme Mariens in den Himmel.* Divus Thomas, 1951. 81-105.

(28) B. ALTANER: *Zur Frage der Definibilität der Assumptio B.M.V.* Theologische Revue, 1948. 129-140; 1949, 129-142; 1950. 5-20.

(29) G. HENTRICH et R. G. DE MOOS S.J.: *Petitiones de Assumptione corporea B. V. Mariae in caelum definienda ad S. Sedem delatae.* Tip. Polygl. Vatic. 1942. 2 vol.

(30) «Das Herz ist die lebendige Einheit von Geist und Blut, die eigentliche Wirklichkeit des Menschen, seine innigste Mitte, der Ort aller Entscheidung, der Ursprung des Werdens und Umwerdens». R. GUARDINI: *Die letzten Dinge.* Werkbund Verlag, Würzburg, 1952. 65. old.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ 5

BEVEZETÉS

Regnum Marianum: örökség és feladat . . . 7
A Mária-év célja: a keresztény újjászületés . . 8
Máriában kelt fel a világnak tisztafényű hajnala . 10

I. SZŰZ MÁRIA AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

A Mária-tan forrása: a kinyilatkoztatás . . . 12
Szűz Mária az újszövetségi Szentírásban . . . 14
Mária Krisztus fényében 15

II. AZ ANGYALI ÜDVÖZLET

ISTEN HÍRNÖKE MÁRIÁNÁL 19
A megtestesülés hírüladásának ideje, közvetítője és helye 20
Az angyali üdvözlet főszereplője 22
Mária nevenapja 24

AZ ÚR ANGYALA KÖSZÖNTÉ A BOLDOGSÁGOS SZŰZ MÁRIÁT 26
Mária kiválasztottsága 26
Az első Mária-tisztelet 29

A SZEPLŐTELEN FOGANTATÁS 31
Kegyelemmel teljes 31
A Szeplőtelen Fogantatás tana az ősevangéliumban 34
A Szeplőtelen Fogantatás hittétel 37
A dogma értelme 41
A dogma jelentősége 45
Mária mentessége a bűntől 51

AZ ÖRÖMHÍR 54

MÁRIA SZŰZ-ANYA 59
Mária első feljegyzett szava 60
A szűzesség szeretete 61
Termékeny szűzesség 62

TÖRTÉNJÉK VELEM SZAVAID SZERINT . . . 65
Mária az emberiség képviselője az Újszövetség frigykötésében 65
Mária a második Éva 67
És az Ige testté lett 68
«Az Úr Angyala» - A déli harangszó 69
Az angyali üdvözlet a Mária-tan foglalata . . . 70

III. MÁRIA LÁTOGATÁSA ERZSÉBETNÉL

MÁRIA ÚTJA 72

ÁLDOTT A TE MÉHEDNEK GYÜMÖLCSE . . . 74
Mária kegyelemközvetítő 75
Erzsébet kinyilvánítja Mária istenanyaságát . . 76
Mária a keresztény hívő eszményképe 76
Erzsébet kinyilvánítja Mária istenanyaságát . . 76

MÁRIA HÁLAÉNEKE: MAGNIFICAT 79
Mária nagyságának forrása Isten 80
Mária a keresztény tökéletesség megszemélyesítője 81
Máriás-lelkület a Messiás-ország szellemisége . . 83
Mária jártassága a Szentírásban 84
A Mária-tisztelet 85
Az örök Magnificat 91

ERZSÉBET OTTHONÁBAN 93

IV. A JEGYES

A VÁRANDÓS SZŰZ 95

JÓZSEF AGGÁLYAI 97

MÁRIA ÉS JÓZSEF HÁZASSÁGA 99

MINDENKOR SZEPLŐTELEN SZŰZ MÁRIA . . . 101
Mária szűz Jézus születése előtt 101
Mária szűz a szülésében 104
Mária szűz Jézus születése után 105
Mária mindenkori szűzessége hittétel 110
Mária mindenkor szűz, mert az Úr szolgálóleánya 110
Mária mindenkor szűz, mert Istenanya . . . 111
Mária mindenkor szűz, mert Társmegváltó . . . 112

V. AZ ÉDESANYA

UTAZÁS BETLEHEMBE 113

KARÁCSONY: MÁRIA, ISTEN ANYJA . . . 116

Isteni Kisded Szűznek ölén 116
A megtestesülés titka 117
Szűz Mária Isten anyja 121
Szűz Mária istenanyasága hittétel 123
Az istenanyaság hittani jelentősége 124

PÁSZTOROK IMÁDÁSA 127

JÉZUS BEMUTATÁSA A TEMPLOMBAN . . 130
A megváltás offertoriuma 130
Munda cor meum 132
Gyertyaszentelő Boldogasszony 133
Anyaszvatás 135

A FÁJDALMAS ANYA 136

A NAPKELETI BÖLCSEK HÓDOLATA 140
Mária helye Jézus mellett 141

MENEKÜLÉS EGYIPTOMBA ÉS VISSZATÉRÉS NÁZÁRETBE 143
Exsul Familia Nazarethana 144
Vándorúton hazafelé 145

VI. A SZENTCSALÁD

JÉZUS ELVESZTÉSE 146
A Szentcsalád megszenteli az Úr ünnepét . . . 146
A húsvéti bárány 147

JÉZUS MEGTALÁLÁSA 148
Mária fájdalmas anyasága 148

A NÁZÁRETI OTTHON 152
A Szentcsalád minden keresztény család példaképe 152

VII. MÁRIA JÉZUS NYILVÁNOS MŰKÖDÉSE IDEJÉN

A KÁNAI MENYEGZŐ 155
Szűz Mária anyai figyelme 156
Az esemény messiási jellege 157
Mária Jézus társa a megváltásban 159

JÉZUS «MÁRIA FIA» 163

A TÖKÉLETES KRISZTUS-TANÍTVÁNY . . . 165

MÁRIA DICSÉRETE 167

VIII. A KÁLVÁRIÁN

MÁRIA KÖZREMŰKÖDÉSE A MEGVÁLTÁS ÁLDOZATÁBAN 170
Az ősevangélium tanítása 170
Mária Igen-je 172
Mária a második Éva 176
A társmegváltás mibenléte 178
A társmegváltás hittani értékelése 182

SZŰZ MÁRIA A KERESZTÉNYEK ANYJA . . . 186
Jézus végső rendelkezése nem magánügy . . . 186
Jézus végrendelkezése a megváltás szerves része . . 189
Jézus anyja a mi anyánk 190
Mária és az Oltáriszentség 193
Monstra te esse matrem, monstra te esse filium . 194

MAGYARORSZÁG NAGYASSZONYA 195
Mária tiszteletünk történelmi forrásai 196
A « Patrona Hungariae » szentistváni eredete . . 198
A Regnum Marianum állameszme 200
Búcsújárás 203
Mária-tisztelet kódexeinkben és irodalmunkban . . 205
Mária-tisztelet népünk szokásaiban 207
Boldogasszony anyánk 208

IX. MÁRIA AZ ŐSEGYHÁZBAN

KÖNYÖRGŐ MINDENHATÓSÁG 212
Mária hivatása Krisztus Titokzatos Testében . . 212
Mária közvetítő a kegyelem kiosztásában . . . 214
A kegyelemközvetítés jellege 215
Keresztények segítsége 218

X. A MEGDICSŐÜLT ASSZONY

A MENNYBE FELVETT ÉS MEGKORONÁZOTT BOLDOGSÁGOS SZŰZ 220
A napbaöltözött asszony 220
A mennybevétel dogmájának értelme 223
A mennybevétel dogmája és a mai ember . . . 228
A dogmafejlődés 232
Az Assumptio tanának kibontakozása 236
Mária Szeplőtelen Szíve 239

Tipografia ARS-GRAF - Via Banchi Vecchi, 12 - Roma (1954)